Edw

Edw

Edw

Edw

Edw

Edw

Edward
Goddard

Edw

Edw

Edw

Edw

Edw

Edw

Edw

Edw

Edw

Edw

Edw

Edw

Edw

Edw

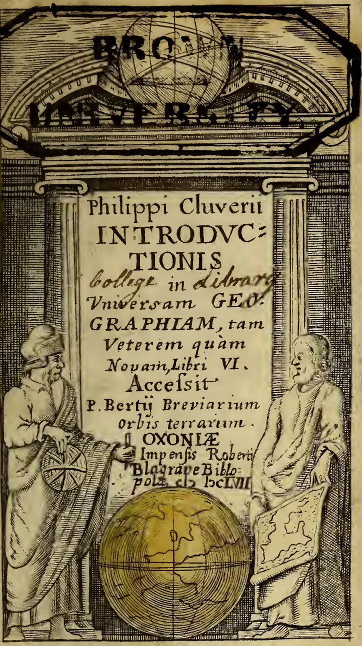
Edw

39.10

Joseph Jekyll
His Booke

Joseph Jekyll
His booke
Anno dom
1676

J D Russell to
R J B

BROWN UNIVERSITY
Philippi Cluverii
INTRODUC-
TIONIS
College in Library
in
Universam GEO-
GRAPHIAM, tam
Veterem quàm
Novam, Libri VI.
Accessit
P. Bertij Breviarium
orbis terrarum.
OXONIÆ
Impensis Roberti
Blagrave Biblio-
polæ ClↃ IↃcLVII

John Checkley

Illustris. & Amplis. Viro

DOMINICO MOLINO

Patritio & Senatori Veneto,

S. *D*.

JOSEPHUS VORSTIUS EV. F.

C*Omplures causæ sunt, Vir illustrissime, quæ me impulerunt, cur fœtum hunc posthumum* PHILIPPI CLUVERI *curæ meæ concreditum clarissimo tuo nomini inscribendum esse duxerim. sive enim tua erga defunctum merita considerem, sive in nos nostrámque familiam à te collata beneficia, sive denique, quod Palmarium esse puto, incredibilem illum tuum in bonas literas ac literatos omnes amorem, summo cum studio ubique terrarum eos juvandi promovendíq; conjunctum, nemini nisi uni tibi meritissimo operis hujus dedicationem deberi comperio. Qualis autem quantáque semper fuerit tua, qua* Cluverium *nostrum, dum nobiscum esset, prosecutus es benevolentia, vel inde satis supérque constare potest, quod de manibus etiam demortui porro bene mereri pergas; dum posterorum ejus orbitati favorem ac opem tuam deesse ullo modo pateris. Quæ res certam mihi spem facit, divinioris illius animi partum hunc immaturum minimè à te derelictum iri.*

Patrocinium tuum implorat, Vir Illustrissime; & quod in eo inperfectum obscurúmque, breve, heu! nimium, genitori suo vitæ spatium concessum esse voluit, id nominis tui splendor ac consummata laus uti perficiat ac illustret, obnixe petit. Tu qui vivum nihil desiderare, quod quidem ab humanitate tua expectari poterat, voluisti, neque mortuo, ut confido, hanc denegabis gratiam. Merentur id eximia viri virtus & eruditio, tibi, si cuiquam, perspectæ; meretur id summa illius olim in te observantia. Quantam verò jacturam in illius morte, eruditis omnibus acerba, respublica literaria fecerit, non unius paginæ res est, aut paucularum linearum. Non ex alio hoc disces melius, quam ex eo quem maximis in deliciis habes D. Heinsio tuo, viro ingentibus meritis ac fama supra conditionem humanam evecto, qui, de more majorum, collegæ sui exequias funeris disertissima oratione ex pio officio celebravit. Verum luctuosa hac de obitu autoris nostri recordatione relicta, ad lætitiorem me confero. Accedo ad tua in carissimum mihi fratrem benefacta, quibus totam familiam nostram tibi debendi ream constituisti quæ talia tantáque sunt, ut tuus ex asse non solum dici frater velit, sed & debeat. Tu ille es, Vir illustrissime, qui primus meum Adolphum in illas Italiæ oras advenientem complexu, benevolentia, amore, ac familiaritate

miliaritate tua dignatus es. Neque magnum tuum hic silere lubet Heinsium, cui cum is debeat quamplurimum, hoc tamen debere volet semper maximum, quod literis suis aditum illi ad te paraverit liberiorem. Tu toto quo ibidem vixit tempore, ita illum fovisti, ita tutatus es, ut omne desiderium patriæ parentúmque magna ex parte leniveris, adeò ut vix, imò nè vix quidem procul suis se esse senserit. Tua opera claris doctísque quamplurimis in Italia viris innotuit, Bibliothecas celeberrimas introspexit, ac ea oculis auribúsque usurpavit, quæ haud facile cuiquam ex tanto peregrinantium numero videnda audiendáque contingere solent. Et cum reliquæ Italiæ lustrandæ desiderio teneretur, ac demum domum revertendi, tu ubique eum commendatitiis prosecutus es; quibus adjutus, Legatis tribus Serenissimæ Venetæ Republicæ ita carus acceptúsque fuit, ut partim eorum hospitio per Italiam, partim comitatu in reditu usus, uberrimum fructum peregrinationis suæ in patriam reportasse, jure gloriari possit. Quis digne deprædicet Illustrissimi herois Reineri Zeno, gravissimi, tum temporis cum Romæ esset, apud Pontificem Oratoris singularem humanitatem, qui aula sua acceptum maxima cum verecundia non semel renitentem, ita benigne tractavit, ut perpetua apud nos sit futura beneficiorum

ejus memoria, ac nominis illius cultus? quis magnam illam M. Antonii Mauroceni animam pro meritis extollat? qui cum potentissimos nostros Ordines è Legatione Sabaudica, qua gloriosissime defunctus erat, Orator mitteretur, Augustam Taurinorum in comitatu successoris sui illustrissimi & excellentissimi Laurentii Parutæ adpellentem, non modo lubentibus oculis conspexit, verum etiam ad diem itineri suo præstitutum apud se detinuit, ac comitum suorum numero adscriptum salvum ac incolumem ad patriæ lares, periculosis hisce temporibus, reduxit. Qua præstanti summorum virorum beneficentia in perpetuum quidem illis devinctus manebit, tibi tamen soli tantum quantum cæteris omnibus; utpote cujus autoritas ac existimatio apud singulos, illi conciliatrices tantorum favorum extitere. Quanquam autem tot nominibus scripti hujus tibi vendices dedicationem, nulla tamen re propius ea ad te spectare videtur, quam propter excelsum illum tuum animum ac plane heroicum; ita erga humaniores literas affectum, ut iniquo hoc sæculo solus fere ad excitanda & sustentanda litteratorum ingenia natus esse videaris, dum sic eos æstimas, sic diligis ac pro virili tueris, ut tibi uni primatum hac in parte deferentes, toti se ad tui venerationem convertere jam cœperint. Taceo reliquas tuas virtutes quibus

bus Mortalitatis hujus limites transcendens, proxime ad divinitatem accedere diceris. Quis summum in Remp. studium, quis prudentiam singularem, ac in maxima autoritate raram comitatem quis omnigena eruditione plene imbutum pectus, quis oris facundiam ineffabilem, quis incorruptam tuam fidem, candorem, ac tantam perpetuæ humanitatis constantiam, quanta vel in homine optari possit, non modo collaudare, sed admirari pro magnitudine earum queat? Gloriosum quidem sibi putat frater, Italiam tuam, humani generis delicias, vidisse; Italiæ urbium ocellum Venetias adiisse; at te quod coram cognoscere potuerit ac colere, purpuratorum Patrum decus eximium ac priscæ nobilitatis Venetæ magnum columen, id verò serio triumphat. De majoribus tuis, viris domi forísque maximis, multa dicenda forent. Offerunt se nobis Jacobi, Crœsi, Andreæ, Hieronymi ac Aloisii, in toga, armis ac literis jam multa ante sæcula strenuissimi, & antiquissimæ Molinorum prosapiæ clarissima lumina. Verum cum publici annales hos jamdudum loquantur, & nihil potius, quam pauca de sublimibus illis animabus referre expediat, in te uno tota mea cogitatio defixa maneat in quem natura parens, miraculi instar aliquid edere gestiens, omnes omnium gentilium tuorum congessit virtutes, ut quas in singulis admiramur singulas, in

te suspiceremus ac veneraremur universas. Accipe itaq;, magne patrone, serena fronte literarium hocce munusculum, meritis ac virtutibus tuis debitum, quod alienis laboribus exstructum adornatúmq;, nostra verò industria ac cura in lucem bono publico protractum. Amplitudini tuæ in grati animi signum, submisse offerimus ac dedicamus; daturi aliquando, si genius faveat & fata sinant, majora téque digniora. Vale sæculi decus, & nos nomini dignitatíque tuæ devotissimos amare perge.

PHI-

PHILIPPI CLUVERII
INTRODUCTIONES
IN UNIVERSAM GEOGRAPHIAM, tam novam, quàm veterem,

LIBER PRIMUS.

CAP. I.

Quid Geographia, & quid Globus seu Orbis terræ.

GEOGRAPHIA est terræ universæ, quatenus nobis cognita est, descriptio. Vocabulum ejus Græcum est: nam à γαῖα, sive γαίη, id est, terra (pro quo in compositione usurpatur γέα) & γράφω, hoc est, scribo, compositum sit Γεωγραφία, id est, Terræ-descriptio.

Differt autem Geographia à Cosmographia, ut pars à toto; à Chorographia, ut totum à parte. Cosmographia quippe, quæ à κόσμος, id est, mundus, & γράφω dicitur Mundi-descriptio, est totius universi seu Mundi tam elementaris quam æthærei

ſcriptio, Chorographia, cujus vocabulum à χῶρος vel χώρα, id eſt, regio, & γράφω componitur, eſt regionis alicujus particularis deſcriptio veluti Hiſpaniæ, Italiæ, Germaniæ: hujus pars iterum eſt Topographia, quæ τόπος, id eſt, locus, & γράφω dicitur; eſt hæc loci alicujus particularis deſcriptio; utpote agri ſive territorii, alicujus oppidi, ſeu pagi: in qua etiam arva, prata, arbores, plateæ, & ædificia depicta veniunt. Geographia autem ſolius terræ ſitum deſcribit. Terræ autem nomine in Geographia non ſeparatim quartum elementum, ut Phyſici, accipimus: ſed complexim terram, una cum aquis infuſis, pro totius univerſi centro intelligimus, quod à figura, Orbis, ſeu Globus terræ vocatur. Globus quippe eſt corpus ſolidum, undique rotundum; in medio habens centrum ſive punctum, à quo omnes lineæ, ad ſuperficiem ductæ, ſunt æquales. Unicus igitur ex utroque elemento Globus conficitur; unámque & eandem convexam conſtituit utrúmque ſuperficiem. Hunc verò terræ Globum varie Geographi in circulos atque parteis diſtinguunt; de quibus ſingulis ordine agendum.

Cap. II.

De Globi partibus & Circulis.

PRimum Axis in Globo constituitur, sive linea recta, per centrum terræ tracta; quæ est totius mundi diameter, à præpositione Græca διὰ, id est, per, & verbo μετρέω, id est, metior, dicta: quasi medium dimetiens, circum quam volvitur atque convertitur Mundus.

Axis autem extrema, Poli mundi appellatur, à verbo πολέω, quod est verto: unde & vertices Latinis, & cardines dicti; quia circum hos tota mundi machina circumvolvitur. Quorum alter Arcticus, id est, Ursinus, ἀπὸ τῆς ἄρκτου, ab ursa; vicino sidere; alter Antarcticus nominatur, quia Arctico ex diametro est oppositus.

Arcticus polus, qui & Borealis sive Boreus, & Aquilonaris sive Aquilonius, à Borea sive Aquilone vento, qui ab hac plaga spirat, & Septemtrionalis dicitur, à septem stellis, quas Triones vocant, est is, qui in his locis, quæ nos incolimus semper adparet.

Antarcticus, qui & Australis, & Austrinus, & Notius, ab Austro sive Noto vento, & Meridionalis, à mundi plaga dicitur,

citur, est is, qui nostro hemisphærio nunquam conspicitur; sed sub Horizonte latet.

Porro Globo terrarum octo præcipui assignantur circuli, bifariam distincti: primum dividuntur pari numero in Majores atque Minores. Majores dicuntur, qui idem cum globo obtinent centrum; ipsúmque globum in duas secant partes æquales. Sunt autem Æquinoctialis, sive Æquator, Zodiacus, Horizon, Meridianus. Minores dicuntur, qui diversum habent centrum à globi centro; quique globum in duas parteis dividunt inæquales. Sunt verò, Tropici duo, totidémque Polares.

Rursus, ex universis circulis quinque dicuntur recti, sive Paralleli, id est, æquidistantes, quod eosdem cum universo polos habeant; quodque æqualiter inter se in latitudinem distent. Sunt autem, Æquator, Tropici duo, totidémque Polares. Reliqui tres dicuntur Obliqui, quod diversos à mundi polis habeant suos polos.

CAP.

Cap. III.

De quatuor Majoribus circulis.

MAjores Circuli diſtinguuntur in Fixos, atque Mobiles. Fixi, ſive immutabiles, dicuntur, qui eundem perpetuo locum in globo obtinent; ideóque in globi ſuperficie pinguntur. Sunt autem Æquator & Zodiacus. Mobiles ſive mutabiles dicuntur, qui non eandem ſemper in Globo ſedem obtinent; ſed multipliciter, pro varia regionum atque locorum mutatione mutantur: ideóque extra Globi ſuperficiem deſignantur. Sunt Horizon & Meridianus: Sed de ſingulis agendum.

De Horizonte.

Ὁρίζων, Horizon, Latine Terminator, Finitor, & Finiens, eſt circulus major mutabilis, qui conſpectam mundi partem ab inconſpecta dirimit; hoc eſt, inferius hemiſphærium ab ſuperiore. Deſcribitur in theca ſive armilla Globi; hujus enim ſuperficies, quæ ſupera eſt, vere Horizontis munere fungitur; dirimens globum in duas æquas parteis. Eſt autem

duplex: alter, qui ratione atque intelligentia percipitur; alter qui ſenſu. Is qui intelligentia percipitur, eſt is, qui ad fixarum ſtellarum orbem pertingit, & in duas æqualeis parteis univerſam mundi ſphæram dividit; ita ut alterum hemiſphærium ſuper terram exſtet, alterum ſub terra condatur: Eſtque iterum duplex; Rectus & Obliquus. Rectus eſt, qui per mundi polos tranſiens, polum ſeu verticem habet ſub Æquatore; quem ad rectos angulos interſecat. Obliquus dicitur, cujus vertex ultra citráve Æquatorem ad Obliquos interſecat; altero mundi polorum elevato, altero deorſum depreſſo. Hujuſmodi Horizontem qui habent, iis Sol & reliqua ſidera obliquo adſcendunt & deſcendunt motu. Is vero quem ſenſu percipimus, eſt Horizon, qui oculo noſtro terminatus, quoad uſque conſpectus ferri poteſt, extenditur, dividens partem Orbis, quæ nobis cernitur, ab ea quæ non adparet. cujus diametri longitudo CLXXX ſtadia, id eſt, millia paſſuum XXII cum dimidio, milliaria Germanica V cum V octavis, non excedere putatur; quod oculorum acies non ultra ſe extendit. Mutabilis dicitur atq; multiplex Horizon, quia non poteſt mutari locus quoverſum eas, quantumvis mutatio ea perexigua ſit, quin una varientur

Horizon,

Horizon, regio, & cœlum. atque hac ratione infiniti possunt fingi Horizontes. Porro Horizontis duo sunt poli; quorum alter Arabico vocabulo, dicitur Semith, corrupte vulgo Zenith: éstque punctum perpendiculariter vertici nostro incumbens: alter vocatur Nadir vulgo, at propriè Nathir; superiori ad diametrum oppositus; Antipodum cervicibus incumbens.

De Æquinoctiali.

Æquinoctialis, qui & Æquidialis. Græce Ἰσημερινὸς, & Æquator, est circulus quinque parallelorum maximus, qui globum in duas parteis æquales septemtrionalem & meridionalem dividit, æquali spatio ab utroque polo distans. quem cum Sol attingit, æquale toto Orbe efficit diei ac noctis spatium; unde & nomen ei quæsitum. Fiunt autem ejusmodi Æquinoctia, quæ Æquidialia antiquis dicebantur, bis in anno: semel in principio Arietis, quum Vernum, atque iterum in principio Libræ, ubi Autumnale vocatur. Cæterum nautæ

Æquatorem vulgo adpellant Mediam lineam, sive unde Lineam κατ' ἐξοχὴν.

De Zodiaco.

Ζωδιακὸς, Zodiacus, est circulus major, inter mundi polos oblique locatus; ex una parte tropicum æstivum in principio Cancri, ex altera hibernum in principio Capricorni adprehendens; ac medium intersecans Æquatorem; à quo vicissim secatur, circa principia Arietis & Libræ: ita uti altera ejus medietas ab Æquatore ad polum Arcticum, altera ad Antarcticum declinet. Dividitur in XII parteis, quæ signa vocantur: unde nomen Latinum Signifer: Græcum verò Ζωδιακὸς ἀπὸ τῶν ζωδίων, hoc est, animalibus, quæ in eo finguntur. Quorum nomina, duobus versibus ab Ausonio expressa, sunt ista:

♈ ♉ ♊ ♋
Sunt Aries, Taurus, Gemini, Cancer,
♌ ♍
Leo, Virgo,
♎ ♏ ♐ ♑
Libráque, Scorpius, Arcitenens, Caper,
♒ ♓
Amphora, Pisces.

Horum versuum prior Septemtrionalia, posterior

Posterior Australia signa continet. Singulis vero signis xxx tribuuntur gradus, qui computati CCCLX in universum conficiunt; in quos totus distribuitur Orbis terrarum.

De Meridiano.

Meridianus, Græce μεσημβρινὸς; major mutabilis circulus est, qui per polos mundi, & dati cujuslibet loci verticem ductus, Æquinoctialem ex transverso intersecat; totúmque terræ Orbem in duas parteis dispescit; altera ejus medietate ad Ortum, altera ad Occasum relicta: ita dictus, quod Sol, cum in nostro hemisphærio eum attingat, apud nos atque omnes eos, qui sub eodem Meridiano, Septemtriones Austrúmve versus sunt positi, facit medium diei: ac rursus medium noctis, cum inferiore hemisphærio ad eundem perveniat. Hujus igitur potissimum officium est, medium diem mediámque noctem ostendere. Est autem Vertex loci, punctum in cœlo, directe illi loco suprapositum, vel vertici capitis cujúsvis hominis perpendiculariter incumbens. Mutabilis dicitur Meridianus, quia si tantillum, ortum occasúmve versus progrediaris, alius con-

tinuo

tinuo erit Meridianus: ita uti ſemper mutetur una nobiſcum pro ratione locorum ac regionum, in quibus conſiſtimus. Atque hac ratione infiniti conſtitui poſſunt Meridiani: quot enim puncta verticalia, tot Meridiani dabuntur.

Cap. IV.

De quatuor minoribus Circulis,

De Tropicis.

Tropici circuli ſunt duo, æquali ſpatio ab Æquatore diſtantes: quorum alter qui nobis propinquior eſt, Cancri Tropicus, alter in Auſtrum vergens, Tropicus Capricorni dicitur, Latini Solſtitiales adpellant, propterea, quod Solſtitia in iis fiunt. hoſce quippe circulos Sol nunquam egreditur, verum quum ad alterum eorum pervenit, retrorſum ſe convertit: unde & nomen acceperunt, ἀπὸ τῆς τροπῆς, hoc eſt, à reverſione. Tropicus Cancri, qui & æſtivus dicitur, eſt circulus omnium, quos Sol deſcribit, Septemtrioni proximus, in quo quum fuerit Sol, non ultra Septemtrionem verſus progreditur, ſed ad alteram mundi partem verſus Auſtrum facit reverſionem Æſtivam: ubi omnium totius anni longiſſima

longissima in nostro hemisphærio dies, nox verò brevissima. Cancri autem Tropicus dicitur à signo Zodiaci, in cujus principio Sol tunc vertitur. Tropicus Capricorni qui & hibernus & brumalis, circulus est omnium, quos Sol per Mundi conversionem describit, Austro proximus, in quem cum Sol pervenit, non ultra Austrum versus procedit, sed ad alteram Mundi partem, versus Septemtrionem, reversionem facit hibernam, sive brumalem: ubi longissima totius anni in nostro hemisphærio nox, dies verò brevissima efficitur. Capricorni Tropicus adpellatur à signo, cujus principium tunc Sol transmittit.

De Arctico.

Polares circuli sunt duo extimi, polis vicini, æquali spatio à suo quisq; polo distantes. Horum, qui nobis semper conspicitur, Arcticus dicitur, ut ipse Polus, ἀπὸ τῆς ἄρκτου, ab Ursa, quia proribus Ursæ pedibus describitur, minoris videlicet. Item Septemtrionalis & Borealis, & Aquilonaris; à mundi regione, cui subjacet.

De Antarctico.

Alter verò æqualis & parallelus Arcti-

co ex diametro opponitur : totus ſub terra conditus , cujus objectu à nobis haud cerni poteſt. Idem Auſtrinus, ſive Auſtralis & Meridionalis.

Cap. V.

De Zonis.

Quatuor minores circuli totius terræ ſuperficiem in quinque dividunt ſpatia ſeu plagas , quas Zonas vocant Geographi.

Ζωνὴ, Latine cingulum, eſt ſpatium in globo terræ inter duos circulos minores, vel inter circulum minorem & polum comprehenſum. Appellantur autem Zonæ ab habitudine ſeu natura , una Torrida, duæ Frigidæ, totidémque Temperatæ. Ea , quæ in medio reliquarum ſita eſt , Torrida vocatur, à Solis , cujus viæ ſubjecta eſt , perpetuo ardore : propter quem vetuſtiſſimis mortalium inhabitabilis putabatur. Eſt autem ſpatium inter duos Tropicos comprehenſum , continens in latitudine grad. XLVII mediam interſecat circulus Æquinoctialis.

Duæ autem extremæ , quæ ſunt circa mundi polos, altera Septemtrionalis, circa polum Arcticum, altera circa Antarcti-

cum,

cum, Australis, Frigidæ vocantur; quia longissime à Solis via sepositæ sunt, & ob nimium frigus itidem inhabitabiles veteribus existimabantur. Eas autem disterminant utrínque circuli Arcticus & Antarcticus, suam versus suum quisque polum. A polis etiam dicuntur Polares. Harum quæque complectitur gradus XIII cum dimidio.

Reliquæ vero duæ, quod in medio inter frigus & ardorem positæ sunt, Temperatæ dicuntur & habitabiles. Harum altera, quæ Arctico & Tropico Cancri finitur, Septemtrionalis, altera, quæ Antarctico & Tropico Capricorni terminatur, Austrina sive Australis & Meridionalis dicitur. Continet quæque gradus XLIII.

Cap. VI.
De Parallelis & Climatibus.

AT distinguitur etiam terræ superficies secundum aliam rationem, nempe per quantitatis dierum variationes. Quippe qui sub ipso Æquatore consistunt, perpetuo diem nocti æqualem XII horarum habent: quanto autem aliqua regio latius ab Æquatore versus alterutrum polum declinaverit; tanto plus æstate diei longissimæ, vel vicissim hyeme noctis

quantitas

quantitas augetur. Proinde Geographi pro diversa quantitatis dierum variatione diversas plagas terræ distinxere, quas vel Parallelos vocarunt, vel Climata.

Paralleli sunt circuli æquali undiq; spatio abs se invicem distantes, ab occasu in ortum ducti. Hi varii in Globo ad libitum cujusque describi possunt. Verum Ptolemæus, quem plerique alii sequuti sunt Geographi, XXI Parallelos descripsit Septemtrionales. Hac observata intercapedine, uti dies unus paralleli longissimus, superet paralleli præcedentis diem prolixiorem. Clima autem est terræ spatium duobus parallelis inclusum: in quo, longissimo die dimidiæ horæ variatio, sive auctio fit. Sed nomen Climatis ac Paralleli aliquando circulum, aliquando spatium duobus circulis comprehensum significat.

Cæterum distinguuntur Climata in Septemtrionalia & Australia; utráque ab Æquatore versus suum quæque Polum initia ducentia. Ideóque quorum aliquid Clima fuerit ab Æquatore, tot semihoris longissimus ejus loci dies superat diem nocti æqualem. Et vice versa, uti scire queas, sub quo Parallelo vel climate quilibet locus positus sit, considera numerum horarum, cujus longissimus ejus loci dies superat diem Sphæræ rectæ, qui semper horarum est duodecim;

ecim;is enim duplicatus oſtendit nu-
m Climatum : quadruplicatus exhi-
umerum Parallelorum.
Cæterum Climata à Veteribus VII
um numerata ſunt; quod loca ultra ſe-
ium Clima, ſibi incognita, vix inhabi-
exiſtimarint. Climata autem hæc ab
gnioribus locis per quæ climatis medi-
protenditur, nomina acceperunt: ut
num per Meroën, Nilo circumfuſam
ulam & urbem Africæ; ſecundum per
enen, Ægypti urbem; tertium per Ale-
ndriam, itidem Ægypti urbem; quartum
Rhodum inſulam: quintum per Ro-
m; ſextum per Pontum Euxinum; ſe-
num per Boryſthenis oſtia. Poſterio-
verò, qui experti ſunt ulterius habitari
am, fecere XXIV Climata, ad elevatio-
n uſque graduum LXVII. Primum per
roen, ſecundum per Syrenen, ſub tro-
o æſtivo; tertium per Alexandriam;
artum per Rhodum; quintum per Ro-
m & Helleſpontum; ſextum per Medi-
num & Venetias; ſeptimum per Podo-
n & Tartarium minorem; octavum per
ittebergam; nonum per Roſtochium;
imum per Hiberniam; undecimum per
hus, caſtrum Norvegiæ; duodecimum
Gutiam; tertiumdecimum per Bergos,
rvegiæ oppidum; quartumdecimum per

Viburgium,

Viburgium, oppidum Finniæ; quintumdecimum per Arotiam Suediæ; sextumdecimum per Dalenkaulii fluminis ostia: reliqua paribus intestitiis per alia Norvegiæ, Suediæ, Russiæ, & proximarum insularum loca. Ac certum quidem est, ab Æquinoctiali circulo ad eum locum, ubi dies longissimus horis XXIV definitur, climata XXIV interjacere, inde vero ad polum climatum distinctio minus certa est: propterea quod non jam horis dimidiatis, sed integris primum diebus, mox septimanis, ac tandem totis mensibus dies ita augeantur, ut sub ipsis polis hemisphæriorum alterum VI mensium luce perpetua exsiccetur, altero in densissimis tenebris languente. Cæterum, quæ ratio climatum est ab Æquinoctiali ad Arcticum versus, eadem est ab eodem Æquinoctiali versus Antarcticum & par numerus. Hæc autem climata proprias appellationes non habent apud auctores, sed ex oppositis nominantur; adjecta præpositione Græca ἀντὶ, ut ἀντὶ διὰ Μερόης, id est contra per Meroen; & ita deinceps. Possent tamen eodem modo, ut illa, ab suis locis appellari: ut primum clima per Lunæ montes, ac fontes Nili; secundum per promontorium, vulgo dictum *Cabo de Corientes*, sub Tropico hiberno: & sic deinceps. Sed singulorum Climatum, &

& Parallelorum latitudines ab Æquinoctiali, intervalla ab invicem, & maximorum dierum longitudines, quo facilius intelligantur, tabulam hic adponemus.

Climata.	*Paralleli.*	*Dies longissimi Hor.*	*scr.*	*Latitudo Gr.*	*Scr.*	*Intervalla Climatum.*	
0	0	12	0	0	0	4	18
	1	12	15	4	18		
1	2	12	30	8	34	8	25
	3	12	45	12	34		
2	4	13	0	16	43	7	50
	5	13	15	20	53		
3	6	13	30	23	10	7	3
	7	13	45	27	36		
4	8	14	0	30	47	6	9
	9	14	15	33	45		
5	10	14	30	36	30	5	17
	11	14	45	39	2		
6	12	15	0	41	22	4	30
	13	15	15	43	32		
7	14	15	30	24	29	3	34
	15	15	45	47	20		

8	16	16	0	49	1	3	13
	17	16	15	50	33		
9	18	16	30	52	58	2	44
	19	16	45	53	17		
10	20	17	0	54	29	2	17
	21	17	15	55	34		
11	22	17	30	56	37	2	0
	23	17	45	47	34		
12	24	18	0	58	26	1	40
	25	18	18	59	14		
13	26	18	30	59	59	1	26
	27	18	45	60	40		
14	28	19	0	61	18	1	13
	29	19	15	61	53		
15	30	19	30	61	25	1	1
	31	19	45	62	54		
16	32	20	0	63	22	0	52
	33	20	15	63	40		
17	34	20	30	64	6	0	44
	35	20	45	64	30		
18	36	21	0	65	49	0	36
	37	21	15	65	6		
19	38	21	30	65	21	0	29
	39	21	45	65	35		

20	40	22	0	65	47	0	22
	41	22	15	65	57		
21	42	22	30	66	6	0	17
	43	22	45	66	14		
22	44	23	0	66	20	0	11
	45	23	15	66	25		
23	46	23	30	66	28	0	5
	47	23	45	66	30		
24	48	24	0	66	31	0	0
		Menses.					
			1	67	15		
			2	69	30		
			3	73	20		
			4	78	20		
			5	84	0		
			6	0	0		

CAP. VII.

De Globi in partes CCCLX *sectione; item de ambitu terræ: & de longitudine ac latitudine ejus.*

OMnis circulus à Geometris in CCCLX parteis secatur: quam sectionem & Sphæra

Sphæra Globúsque admitti. Terra igitur quemadmodum Sphæræ, in CCCLX parteis, qui gradus dicuntur distribuitur. Singuli gradus in LX distribuuntur scrupulos, qui sunt totidem millia passuum Romanorum seu milliaria Italica. Horum quatuor conficiunt unum milliare Germanicum commune, hinc singuli gradus XV milliaria Germanica continent. Hæc computata conficiunt milliaria in universum quinquies mille quadringinta: quæ est circumferentia totius terrarum Orbis. Hinc diameter ejus fit milliarium mille septingentûm octodecim, cum duabus undecimis, cujus semissis, sive semidiameter, est à superficie ad centrum milliarium octingentûm quinquaginta novem, cum una undecima.

Cæterum gradus, per quos terra describitur, alii sunt longitudinis, alii latitudinis. Longitudines distinguuntur per circulos meridianos, latitudines per parallelos. Meridiani inscribuntur Globo XXXVI, X singuli gradus continentes, qui numerus multiplicatus CCCLX conficit gradus. Sed primum Meridianum Ptolomæus in Fortunatis, quas nunc Canarias vocant, posuit insulis: Hispanorum postea nautæ in Asoribus insulis: alii etiam in medio Hispaniæ, Paralleli ab Æquatore ad alterutrũ Polum

notantur

notantur IX, X itidem gradus ſinguli continentes. hoc itáque numero quadruplicato, paralleli in univerſum erunt XXXVI: ut in longitudine. Longitudo igitur regionis eſt ſpatium Æquatoris, duobus Meridianis, uno Aſſorum Inſularum unde initium ducitur, altero ipſius regionis aut loci, comprehenſum. Latitudo vero eſt loci ſeu regionis ab Æquatore verſus alterutrum polum receſſus. Hinc poli elevatio eadem eſt, quæ latitudo regionis. Cæterum duplex eſt: altera in noſtro hemiſphærio, ab Æquatore ad Polum Arcticum, Septemtrionalis: altera in inferiori hemiſphærio, ab Æquatore ad Polum Antarcticum, Auſtralis.

CAP. VIII.
De quatuor Mundi Regionibus & de ventis.

OMne hoc, cui Mundi Cœliq; nomen inditum, unum eſt, & uno ambitu ſe cunctáq; ımplectitur, partibus differt, quæ Regiones Mundi ſeu Cardines vocatur. unde Sol oritur, Oriens nuncupatur, ſive ortus: quo demergitur, ſive occidens, ſive occaſus: qua decurrit, Meridies: ab adverſa parte, Septemtrio. His quatuor, aliæ interponuntur regiones. Inter Septemtrio-

nem & Orientem Æquinoctialem Oriens Æstivus ; qui & Ortus Solis æstivi dicitur. Inter Orientem Æquinoctialem ac Meridiem , Oriens Hibernus sive Brumalis ; qui & Ortus solis Hiberni, sive Brumalis. Inter Septemtrionem & Occidentem Æquinoctialem, Occidens Æstivus; sive Occasus Solis æstivi. Inter Occidentem Æquinoctialem & Meridiem, Occidens hibernus sive brumalis, qui & Occasus Solis hiberni sive brumalis.

Cæterum IV Mundi regionibus seu cardinibus , IV Principes assignantur Venti; qui inde Cardinales vocantur. Nomina eorum atque regiones sic referuntur ab Ovid. in Trist. lib. 1. Eleg. 2. (*ortu;*

Nam modo purpureo vires capit Eurus ab
Nunc Zephyrus sero vespere missus adest:
Nunc gelidus sicca Boreas bacchatur ab Arcto;
Nunc Notus adversa prælia fronte gerit.

Sed cum Græca sint vocabula, Latinis ab Septemtrione flans dicitur Aquilo; ab Oriente subsolanus : à Meridie Auster: ab Occidente Favonius. Sed hæc commodius ex typis noscuntur. *A.*

Verum hic ventorum nominibus tam varios varii simul veteres atque recentiores auctores attribuerunt situs : uti unum certum typum ex universorum sententiis componere nequeas. Cætero Internum mare,

mare, quod inter Europam, Aſiam & Africam diffunditur, navigantes Itali, ſic ventos in XVI parteis diſtribuunt. *B.*

Externum mare ſive Oceanum navigantes Europæi omnes Germanicis utuntur vocabulis, varie tamen ad ſuam quique linguam detorquentes. Germani ſic in XXXII nomina diſtribuunt. *C.*

Cap. IX.

De locorum Menſuris.

ROmani locorum intervalla per millia paſſuum, quæ milliaria dicebantur, dimenſi ſunt. Singula millia paſſuum quum lapidibus ſive cippis notarentur, ipſa inde milliaria lapides appellarunt: ut ad decimum lapidem, id eſt, ad decimum milliare. Quatuor millia paſſuum conficiunt unum milliare Germanicum commune. Hinc gradus unus in Globo terræ continet millia paſſuum LX; milliaria autem Germanica communia XV. Græci ſua intervalla per ſtadia dimenſi ſunt. Stadium eſt CXXV paſſuum; hinc octo ſtadia conficiunt unum milliare Romanum, id eſt, mille paſſus, XXXII ſtadia conſtituunt milliare Germanicum commune. Perſæ ſuas habuerunt in demetiendis

endis intervallis Parasangas: quarum singulæ XXX continuerunt stadia. Ægyptii habuere Schœnos; sed dispares inter se longitudine. Alii enim Schœno XX tribuunt stadia; alii XL; alii X tantum. Hodie milliaris vocabulo utuntur maxime Germani, Dani, Norvegii, Suedi, Angli, Scoti, quibus est *meile* & *mile*. item Poloni & Bojohæmi: aliæque Slavicæ gentes; quibus est, *mila* & *mile*: item Itali; quibus *miglio*. Hispani & Galli sua intervalla dimetiuntur per leugas sive leucas: quas illi *leguas*, hi *lieuës* adpellitant. Itali etiam & Angli de Germanorum, Slavorum, Hispanorum, Gallorúmque intervallis loquentes, per leugas indicant, quæ illis *leghe*, his *leagues* dicuntur. Russi sive Moscovitæ suam locorum mensuram agunt per spatia, quæ patria lingua vocant *vorest*. Sed horum omnium mensuræ & comparationes ex typo quam facillime cognoscuntur.

Sed notandum, quod nulla gens æquis ubique utitur intervallorum mensuris, nam ut Germanis, pro ratione variarum regionum, milliaria alia dicuntur magna, alia parva, alia communia, quorum XV unum constituunt gradum in Globo Terræ, sic Hispanis quoque & Gallis leucæ sunt inæquales. & aliis itidem gentibus milliaria. Anglorum quoque ple-

rique

ẞique Mathematici LX milliaria tribuunt uni gradui cum Italis.

CAP. X.
De Oceano, ejúſque partibus.

TErra, in mundi medio tanquam in centro poſita, mari undíq; omnis cingitur. Totum autem mare, ſeu quicquid aquarum terris paſſim infuſum, univerſum Orbem ambit, id uno nomine Oceanus nuncupatur. qui poſtea nominibus, ut locis differens, in varia maria ac ſinus varie diſtribuitur. At primum quatuor adpellationes, ex IV Mundi regionibus accipit. ab Oriente Eous dicitur, id eſt, Orientalis: ab Occidente Occiduus ſive Occidentalis: à Meridie Notius, id eſt, Auſtralis: à Septẽtrionibus Septẽtrionalis. Præter hæc prout quãq; regionem perfundit, diverſa à litoribus ſuis vocabula trahit. A Septemtrionibus, qua Sarmatiæ adfunditur; inter Lappiam & flumen Obium, Sarmaticus; qua Scythiæ, Scythicus appellatur Oceanus. Sed à toto Septemtrione etiam Hyperboreus dicitur, à gente in extimo hoc Septemtrionis litore poſita. idem mare Cronium: quod Saturnus hic locis regnare dicitur, ſidus frigidum. eadem ex cauſa Concretum, & Amalchium, quod gentis olim illius

 lingua

lingua Congelatum ſignificabat: & Morimatuſa; quod Mare mortuum: ob perpetuam caliginem, & alienum molliorum ſiderum inibi adſpectum, maligna, ac pruina, tantum albicante luce, ut inquit Plinius. Tacito, eſt Mare pigrum ac prope immotum. Ab Oriente Sericus dicitur ad Sericam regionem, quæ nunc eſt *Kitaia*, & Sinenſis ad regionem Sinarum, quæ vulgo Hiſpanis *China* vocatur, id eſt, ſi Germanicis ſcribas literis. *Tſchina.* Hinc ſequitur Hippadis pelagus, vulgo Archipelagus S. Lazari, ob multitudinem inſularum in eo, ad comparationem Archipelagi Europæi, id eſt, Maris Ægæi, ſic dictus. Inde a Meridie Oceanus eſt Indicus, qua Indos, Perſas atque Arabas Æthiopáſque ab Oriente alluit. Hic vero ea parte, qua à Gange Indiæ flumine adfunditur, Gangeticus diditur, vulgo nunc Bengalenſis ſinus, ab Indiæ urbe *Bengala*: qua Perſidem tangit, Perſicum mare: mox Arabicum, qua Arabiam ab Auſtro percurrit. hinc ad Cernen ſeu Minuthiam inſulam, quæ vulgo eſt *Madagaſcar*, Aſpernum, ob brevia & ſyrtes, quibus refertum. At totum hoc mare Indicum, quod Gangetici, Perſici, Arabici, & Aſperi nominibus diſtinguitur, alio nomine mare Rubrum Latinis, Græcis Erythræum dicitur; quod à Solis repercuſſu

cuſſu talem reddit colorem, alii ab arena terráque, alii talem ipſius eſſe naturam exiſtimarunt; vel, ut alii, quorum verior videtur ſententia, à Rege Erythra, cujus ſepulchrum in Ogyri inſula ejuſdem maris erat. Porro à mari Erythræo promontorióque Bonæ Spei, pars altera Meridionalis Oceani incipit, verſus Occaſum, Oceanus Æthiopicus, ſeu mare Æthiopicum, qua Æthiopia alluitur, aduſque Oſtia fluminis Nigri. Inde jam eſt Atlanticus Oceanus (ab Atlante, Mauritaniæ monte, vel ejus promontorio dictus) ſeu mare Atlanticum, ad Hiſpaniæ uſque promontorium Artabrum, vulgo *Cabo de Roca*. Hinc Oceanus Gallicus ad promontorium uſque Galliæ Celticæ, vulgo *le Four*. At idem, qua Cantabriam Hiſpaniæ regionem alluit, Cantabricus adpellatur: qua Aquitaniam, Galliæ provinciam Aquitanicus. mox Britannicus eſt, inter Britanniam & Galliam; inter Hiberniam & Britanniam Hibernicus: & ſupra Scotiam, quæ quondam Caledonia dicta, Caledonius, qui apud Ptolomæum mendoſe eſt Deucaledonus. Ultra Britanniam, aduſque Cimbros ſive Jutiam, Daniæ regionem, Germanicus Oceanus Germaniam lambit.

Hæc igitur ſunt nomina, in quæ totus Oceanus à Veteribus diviſus, hodiéque

maxima

maxima ex parte servat. Cæterum quum in ulteriores mundi parteis postmodum navigatum sit, Oceano recens conspecto recentia quædam imposita sunt vocabula: in quatuor scilicet parteis universo Oceano diviso. Quicquid aquarum inter Asiam, Americam & Magellanicum, seu Australem terram interfusum est, Hispani *Mar del Zur*, id est, Mare Austrinum, alio nomine Pacificum nominant, à fluctuum placiditate. Hinc quod inter Americam, Europam & Africam, adusque lineam Æquinoctialem protenditur; *Mar del Nort*, id est, Septemtrionale: ultra lineam, inter Americam, Africam & Australem terram, *Mard' Ethiopia*, hoc est, Æthiopicum: inter Africam, Asiam, atque Australem, *Mard' India*, hoc est, Indicum. Atque hæc de Oceano, quatenus oras terrarum extimas amplectitur.

CAP. XI.
De Magnis sinubus Oceani.

IN gremiis autem Terræ describuntur, ad nostram continentem, quæ in Europam, Asiam & Africam distinguitur, sinus magni à veteribus quinque. Primus est ingens ille Plinii sinus Codanus, quod Ticito mare Suedicum, à Suevis olim accolis,

dicitur: idem vulgo nunc Balticum, & Germanico vocabulo *die Oost-Zee.* Mare Orientale, inter Pomeraniam, Daniam, Suediam, Livoniam ac Prussiam. Secundus est, qui medius inter Europam, Africam & Asiam, ad paludem usque Mœotin protenditur: unde maris mediterranei vulgare nomen traxit, Latinis olim Internum mare dictum. Tertius, dicitur, Persicus; qui latere suo dextro Persidem radit. Quartus, qui litore dextro Arabiam perfundit, Arabicus. Hic in sacris libris appellatur Rubrum mare; quia sinus est maris Erythræi, sive Rubri: hodie etiam vulgo *Mare Rosso*: idem *Mar di Mecca*, ab urbe natalibus Mahumetis celebri. Quintus habebatur Caspius, seu Hircanus: cui nomina à binis populis accolis quæsita sunt. Hunc prisci intersinus numerabant, quia Oceanũ Scythicũ ab Septemtrionibus eum recipere opinabantur; ut Indicus Arabicum & Persicũ ab Austro. Herodotus tamen, antiquissimus scriptor, & item Aristoteles atq; Diodorus, ab hac opinione dissentientes, mare id per se esse tradiderunt, nec Oceano misceri, hinc Ptolemæus lacum quam mare appellare malluit, qui pedibus circuiri possit. huic rei recẽtiores quoq; adstipulantur. vulgato tamen nomine etiam nunc mare dicitur Caspium atq; Hircanum: vulgo *Mar de Sala.*

ab

ab urbe adposita, & Russis accolis *ChvvalenskMore*.

Cap. XII.

De Mari Interno.

OCeanum parteísque ejus, ac sinus præcipuos diximus: ex his mare Internum, quia omnium celeberrimum est, pluribus adhuc est dicendum. Oceanus igitur Atlanticus ab occasu Solis per Fretum Gaditanum irrumpens, scissis utrimq; (id veteres credidere) ab Hispania Calpe, ab Africa Abyla montibus, quos Columnas Herculis dixere, quasi laborum ejus metas, inter Europam & Africam Asiámque diffunditur; unde Mediteranei vulgare nomen ei quæsitum. Fretum ipsum, quod tanquam limen ejus est, cognominatur Gaditanum, à Gadibus insula celebratissima ante sita & alio nomine Herculeum, à fabuloso Herculis ex Africa in Hispaniam transitu. Intranti ipsum mare, à lævo latere Europa est, à dextro Africa, inter has ad imum recessum Asia. Diffunditur autem mare in varia nomina, prout regionum litoribus adfunditur. Ad Iberiam, id est, Hispaniam, dicitur Ibericum sive Hispanicum mare; circa Baleares Insulas, Balea-

ricum;

ricum : ad Narbonensem Provinciam, Gallicus sinus: mox Ligusticus ad Liguriam: ab eo ad Siciliam Tuscum mare: quod Græci Tyrrhenum, Latini Inferum vocarunt: circa Corsicam insulam Corsicum est mare: circa Sardiniam Sardoum: à Sicilia Cretam usq; Siculum. Inde Creticum ad Cyprum usque: mox Cyprium, ad Asiæ usque continentem. Inter Siciliam, Italiam, & Græciam, Jonium dicitur mare. cujus pars sinus Adriaticus inter Italiam & Illyricum: ab Adria urbe quondam sic dictus. Idem & Superum vocatur mare, respectu Inferi quod est Tyrrhenum. Adriatici iterum partes sunt, Illyricum mare; & hujus rursum partes duæ, Dalmaticum ad Dalmatiam, Liburnicum ad Liburniam. inter Siciliam & Adriaticum sinum Ausonium dicitur mare: quia hæc pars Italiæ quondam vocabatur Ausonia. Sed postea omne hoc mare inter Italiam & Illyricum, Græciam atque Siciliam, Adriaticum est dictum, quod alio nomine erat Ionium. idem & Siculum. Inter Peloponnesum & Achajam Corinthiacus est sinus. Inter Græciam, Cretam Insulis, & Asiam, Ægæum est mare; quod nunc *Archipelagus*, innumeris Insulis refertum. Id etiam varia ab insulis, quas alluit, sortitur vocabula: ut ad Myrton dicitur

Myrtoum;

Myrtoum; ad Icariam, Icarium; ad Carpathum, Carpathium, alibi aliter. Hinc vastum mare inter Europam Asiámque angusto iterum meatu irrumpit inter terras, in magnúmque sinum effunditur. Primas angustias Hellespontum vocant: qua Xerxes Rex Persarum constrato in navibus ponte duxit exercitum, Græciæ bellum inferens. porrigitur inde tenuis Euripus. mox exspatiatur æquor: rursúmq; in arctum coit. Laxitas Propontis adpellatur, ceu vestibulum Ponti: angustiæ Bosphorus Thracius; à meatibus boum perviis; qua Darius, pater Xerxis, copias ponte transvexit. hinc vastum rursus mare Pontus Euxinus à moribus accolarum appellatus, quondam Axenus, longe refugientes occupat terras: magnóque litorum flexu jungitur Mæotici lacus ostio; quod Bosphorus vocatur Cimmerius. ipse lacus Mæotis Tanaim amnem, novissimum inter Europam Asiámque terminum recipit. Atque hactenus partes interni maris dictæ sunt, quatenus Europam alluit. Porro ad Asiam post Ægei nomen Carium vocatur, qua Cariam perfundit: Rhodium, circa Rhodum insulam; Pamphylium ad Pamphyliam; Cilicium ad Ciliciam: mox Syrium sive Syriacum apud Syriam. Inter Ciliciam, Syriam & Cyprum insulam vocatur

Cyprium

Cyprium mare, & Iſſicus ſinus, ab Iſſo celebri Ciliciæ urbe. Ad Phœnicen Phœnicium eſt: ad Palæſtinam Palæſtinum; ad Judæam Judaicum; ad Ægyptum Ægyptium ſive Ægyptiacum; ad Cyrenaicam regionem Cyrenaicum. Hinc ad Libyam, id eſt, Africam, Libycum ſive Africum: ad Numidiam Numidicum; ad Mauritaniam Mauritanicum.

Cap. XIII.

De Navigatione Oceani.

OCeanum Atlanticum, qui eſt inter Europam, Africámque & Americam, antiqui mortales quando primum navigare cœperint, haud facile dictu eſt. Notam fuiſſe Ægyptiis Græcíſque terram Americam, eóque Carthaginenſes navigaſſe, poſt ſuo loco oſtendam. Noſtri atq; avorum noſtrorum memoria omnis terræ Orbis jam aliquoties circumnavigatus eſt. Medio Mundi ſæculo, quum Græcis Romaníſq; una tantum continens, quam Europæ, Africæ Aſiæq; nominibus diſtinxerant cognita fuerit; de hujus circumnavigatione narrat Plinius lib. II. cap. LXVII, à Gadibus Columniſq; Herculis Hiſpanæ & Galliarum circuitu totũ ſua ætate navigatũ fuiſſe

fuiſſe Occidentem. Septemtrionalem autem Oceanum majore ex parte navigatum auſpiciis Divi Auguſti, Germaniam claſſe circumvecta uſq; ad Cimbrorū promontorium, & inde immenſo mari proſpecto, aut fama cognito, ad Scythicam plagam & humore nimio rigentia. quod Tiberii ductu factum, ex Vellei libro ſecundo proſpicitur. Idem Plinius eodem loco auctor eſt, Alexandri Magni victorias majorem partem meridionalis orientaliſque Oceani perluſtraſſe, uſque in Arabicum ſinum. in quo etiam poſtea res gerente C. Cæſare, Auguſti filio, ſigna navium ex Hiſpanienſibus naufragiis fuiſſe agnita. Carthaginis vero potentia florente, Hannonem, circumvectum à Gadibus ad finem Arabiæ, navigationem eam prodidiſſe ſcripto, ſicut ad extera Europæ noſcenda miſſum eodem tempore Hemiliconem. Præterea, Nepos Cornelius auctor eſt apud eundem Plinium, Eudoxum quendam ſua ætate, quum Lathyrum Ægyptii Regem fugeret, Arabico ſinu egreſſum, Gadeis uſque pervectum. multóque ante eum Cælius Antipater ibidem adfirmat, vidiſſe ſe, qui navigaſſent ex Hiſpania in Æthiopiam commercii gratia. Idem Nepos, eodem loco apud Plinium, de Septemtrionali circuitu tradit, Q. Metello Celeri, Galliæ Proconſuli,

ſuli, Indos à Rege Suevorum dono datos, qui ex India commercii cauſa navigantes, tempeſtatibus eſſent in Germaniam abrepti. Hodie tamen ea navigatio ſæpius ab Hollandis Angliſque tentata, nunquam perfici potuit; perpetua glacie & diuturnis tenebris obſiſtentibus: Illa, quæ à Plinio narrantur, ſi vera ſint; jam totus hic noſter Orbis circumnavigatus fuit.

Cap. XIV.

Summa totius Orbis diviſio.

De aquis, id eſt, de Oceano ejuſque partibus, hactenus in compendio dixiſſe ſufficiat. nunc terras exponamus. Totus igitur terrarum Orbis in treis potiſſimum parteis, ſive in tres Inſulas magnas, quas Oceanus circumfluus efficit, diviſus eſt, quarum prima eſt quam nos incolimus; altera America; tertia Magellanica: eadem terra Auſtralis & Incognita vocitata: quia præter litora, nihil dum à nobis cognitum eſt. Ex his tribus Inſulis, ſive eas treis continenteis appellare libeat, primo loco eam explicabimus, quam nos incolimus, ut quæ nobis patria eſt: quamque jam dudum cognitam plurima ex parte habemus. Hæc quibus Oceani nominibus cingatur,

ſupra memoratum eſt. De cætero & ipſa in treis potiſſimum omni ævo diviſa fuit parteis; quarum nomina, Europa, Aſia & Africa. hâncque diviſionem à numero filiorum Noachi habere putatur: Schemo obveniſſe Aſiam; Chamo Africam; Japheto Europam. quanquam primi earum limites, pro imperiorum, quæ exorta ſunt, ratione, vel etiam Geographorum libitu, mutati fuerunt; ita ut nonnulli Chami Japhetíque partes Schemi poſteris acceſſerint. Nec quidem poſteriores mortales, qui circa medium ſæculum fuere, uno eodémque modo eas diviſere. alii quippe duas tantum ejus conſtituerunt partes; ídque bifariam: quidam Aſiam atque Europam; Africam ſub hujus nomine comprehendentes, tanquam partem; ſciſſis utrímque (id crediderunt) Calpe & Abyla montibus, freto divulſam: alii itidem duos à freto Gaditano ad Tanaim amnem; hinc Europam, inde Aſiam; ſub qua Africam etiam intellexerunt. Alii rurſus in IV parteis diſtribuerunt Europam, Aſiam, Ægyptum & Africam. Hinc alii poſtea, qui treis ejus parteis poſuere, Europam, Aſiam & Africam; Aſiæ Ægyptum tribuerunt; quamvis minus commode minúſque rite Nilum terminum inter Aſiam Africámque ſtatuentes; qua ratione pars

pars altera Ægypti Africæ, altera Asiæ accessit. Novissimi sinum Arabicum terminum inter Asiam & Africam ponentes, Ægyptum Africæ adjecerunt. Atque hæ quidem universi orbis variæ partitiones atque limites diserte apud veteres auctores passim exstant. De termino autem inter Europam Asiámque obscurior ac minus certa est traditio. nam qui Tanaim flumen statuerunt, fontem ejus per summum errorem in Riphæis montibus, haud procul Oceano Sarmatico posuerunt, qua Perzora eos perrumpit amnis. alii vero, qui Isthmum, qui est inter Ponticum Caspiúmque maria pro fine constituerunt; his persuasum fuit, Caspium mare esse sinum Oceani Septemtrionalis, ea regione, qua Obii amuis immensum est ostium, irrumpentem: nam omne litus, quod est sub Septemtrionibus ab occasu in ortum versus ad Obii usque Ostium, ad Sarmatiam pertinet: Sarmatia autem pars est Europæ. Itáq; verum certúmq; terminum inter Europam Asiámque uti habeas; statue post mare Ægæum, Hellespontum, Propontidem, Bosphorum, Thracium, Pontum Euxinum, Bosphorum Cimmerium, lacumq; Mæotin, primum Tanais fluenta, donec adverso amne ad flexum ejus pervenias, apud Tujam oppidum: inde lineam duc ad pro-

ximam

ximam Obii fluminis ripam. hinc pone ipſum flumen Obium ad Oceanum uſque.

LIBER SECUNDUS.

CAP. I.

Summa Europæ deſcriptio.

PRIMUM ergo de Europa dicemus, longe terrarum celebratiſſima, cum ob armorum virtutem, tum propter literarum gloriam, quibus omni ævo reliquis Orbis partibus anteſtitit. Terminos habet, ab Oriente, qua Aſiæ jungitur, quos ſuperiore capite diximus; à meridie, mare Internum, fretum Herculeum, & Atlanticum mare: ab Occidente item mare Atlanticum: ab Septemtrionibus mare Hyperboreum, ſive Septemtrionalem. Longitudo ejus ſumma eſt inter Hiſpaniæ promontorium Sacrum, quod vulgo nunc dicitur, *Cabo de Vincente*, ad Obii fluminis oſtium, milliarium Germanicorum circiter IↃCCCC; latitudo maxima à Tænaro

Peloponnesi promontorio ad Scritofinniæ promontorium Rutubas, vulgo nunc *Noortkym* dictum, mil. I, 1. Divisa olim fuit in varias gentes Regionésque; quarum nomina, etiam nunc clara, sunt ista: Hispania, Gallia, Germania, Vindelicia, Rhætia, Italia, Noricum, Pannonia, Illyricum, Epirus, Græcia, Macedonia, Thracia, Mœsia, Dacia, & Sarmatia. In insulis vero Oceani maximis, Britannia, Hibernia, Thule: maris interni, Baleares luæ, Sicilia, Sardinia, Corsica, Creta, Euœa, cum aliis minoribus sine numero. Hodie dividitur in complura regna, atue Principatus. Regnorum præcipua unt, Hispania, Gallia, Anglia, Scotia, Hibernia, Norvegia, Suedia, Dania, Germaia, quod nunc Romanum vocatur Imerium; dein Polonia, Bojohœmia, Unaria, Slavonia, Croatia, Dalmatia, Bosnia ervia, Bulgaria, Tartaria minor, sive Preopensis; item Regnum Neapolitanum, Sicilia. Archiducatus unus est Austriæ, agniducatus tres, Moscovia, Lituania, Tuscia. Ducatus & Principatus innueri. Figuram universæ Europæ Strabo dit Draconis, cujus caput Hispania, colm Gallia, corpus Germania, alæ dextra váque Italia ac Cimbrica peninsula. ostro ævo quidam fœminæ sedentis

speciem

ſpeciem ei tribuerunt, cujus caput Hiſpania, collum extrema Gallia, qua Pyræneis ſubjacet montibus: pectus ipſa Gallia, Brachia Italia ac Britannia, venter Germania, umbilicus Bojohæmia. reliquum corporis ſub veſtibus late circa ſedem diffuſis implent Norvegia, Dania, Suedia, Finnia, Livonia, Lituania, Pruſſia, Polonia, Ungaria, Slavonia, Croatia, Dalmatia, Græcia, Thracia, Servia, Bulgaria, Tranſilvania, Valachia, Moldavia, Tartaria Precopenſis, & Moſcovia. Sed ſumma Europæ in parteis diviſio poſtquam tradita eſt, ſingulas nunc ejus regiones inſpiciamus.

CAP. II.

De Hiſpania.

PRima terrarum eſt Hiſpania; altrix ſemper Martiarum gentium regio; omni materia adfluens, quæcunque aut pretio ambitioſa eſt, aut uſu neceſſaria: viris & equis abundat: metallis, auri, argenti, æris, ferri, plumbi albi nigríque tota ferme ſcatet: frumenti, maxime vero vitium ac oleæ adeo ferax, ut, ſicubi ob penuriam aquarum effœta ac ſui diſſimilis eſt, linum tamen & ſpartum alat. Atque de hac Hiſpaniæ fertilitate, quum omnes fere priſci

Geograph

Geographi consentiant, errare mihi videntur, qui Græco vocabulo eam Σπανίαν, ob raritatem incolarum, ac locorum asperitatem sterilitatémque dictam suspicantur, quamquam hac nostra ætate ubertas ejus præ aliis terris prædicari nequeat. Ab Hispano Rege dictam vult Justinus. ego ab urbe Hispali, ceu quondam totius regionis capite, nuncupatam conjecerim. Græci ab initio vocaverunt Iberiam à flumine ejus celebratissimo Ibero: non ab Iberis Asiæ populis, quos in Hispaniam pervenisse Varro tradidit. Iisdem Græcis fuit Hesperia; quod in Occidentem versus ipsis sita fuerit. Terminos habet ab ortu ac meridie Internum Mare, Fretum Gaditanum, & Oceanum Atlanticum: ab occasu eundem Oceanum: à Septemtrionibus Oceanum Cantabricum, & Pyrenæa juga, quibus à Gallia submovetur. Longitudo ejus summa à sacro promontorio, quod vulgo est *Cabo de S. Vincente*, ad usque Salsulæ fontem, vulgo *Salsas*, in finibus Galliæ ad mare Internum, milliarium Germanicorum est circiter cxc. Latitudo à Celtico promontorio, quod vulgo *Cabo Finis terræ*, ad usq; promontorium Saturni, vulgo nunc *Cabo de Palos*, milliarium cl. Oceani interníque maris

circumfusione pene insula efficitur: Pyrenæis jugis transitum maris arcentibus. Strabo corio bubulo expanso eam adsimilat.

Cap. III.

Divisio Hispaniæ veteris.

DIvisa fuit olim Romanis in tres provincias: Bæticam, Lusitaniam, & Tarraconensem. Bætica clauditur à Septemtrionibus & Occasu flumine Ana; à meridie Oceano & mari Interno, usque ad Murgim opidum, vulgo hodie *Almeria* dictum; ab ortu Tarraconensi jungitur provinciæ: à qua recta linea, ab Murgi ad opidum, quod vulgo dicitur *Ciudad Rael*, & Anam amnem ducta, discernitur. dicta Bætica, à flumine Bæti, mediam secante. Cæteras provincias diviti cultu & quodam fertili ac peculiari nitore præcedit. Partem ejus, quæ Bætim Anámque Amneis inter, Bæturia dicta fuit, Turduli versus Ortum Celtici versus Occasum in Lusitaniam usque protensi tenuere. Hodie universa Bætica continet duo Regna Hispaniæ, Granatam & Andalusiam, partémque Castiliæ Novæ, & Estremaduram, Lusitania terminatur

terminatur à Septemtrione flumine Durio, ab Occasu Oceano, à Meridie Ana fluvio; ab Oriente linea à Civitati Regali ad Samoram opidum, apud Durium flumen ducta, à Tarraconensi provincia separatur. Dictam voluerunt antiqui Lusitaniam à Luso ac Lysa, fabulosis Bacchi comitibus. habet Olyssiponem opidum ad Tagi amnis ostium, quod ab Ulysse conditum esse fabulati sunt. continet hodie totum fermeRegnum Portugalliæ, partem Castiliæ Veteris, partémque Novæ. Reliquum vero Hispaniæ occupat Tarraconensis provincia à Tarracone, capite suo, cognominata. In hac populi fuere, quorum nomina olim clara; Celtiberi, dextram Iberi fluvii ripam late accolentes: quorum caput Segobriga, nunc *Segorbe* vulgo dicta: & clara Romanorum eversione Numantia, nunc *Almasan*: regio ipsa Celtiberia. hinc Vascones; qui maxima pars hodieNavarræiRegni, Pirenæis montibus adfixa. Horum caput Pompelon, sivePompeiopolis, nunc vulgo *Pompelona*. Varduli, hodie *Guipuscoa*: quorum caput Flaviobriga, nunc *Bilbao*. Cantabri, qui nomen Oceano Cantabrico dedere; nunc *Biscaja*: caput Juliobriga, hodie *Val de Viece*. Astures; nunc *Asturias*: quorum caput Asturica, nunc *Astorga*, urbs quon-

dam magnifica. Gallæci, inter Minium & Durium amneis; quorum Brigantia, hodie *Breganca*; pars nunc Portugalliæ. Vacciæ, quorum Pallantia, vulgo nunc *Palencia*. Carpetani, quorum Toletum, nunc *Toledo*; & Complutum, nunc *Alcala de Henares*. Sub his versus meridiem fuere Oretani. Complectitur tota Tarraconensis provincia regiones hodie istas; Murciam, Valentiam, Cataloniam, Arragoniam, Navarram, Biscajam, Asturiam, Gallæciam, Legionem, Castilias Veterem ac Novam fere totas. At eadem Hispania distincta etiam fuit Romanis duabus tantum provinciis, Citeriore, & Ulteriore; unde sæpissime Hispaniæ plurali numero dicuntur hæ terræ. Citerior Hispania est eadem quæ Tarraconensis provincia: Ulterior Bæticam ac Lusitaniam complectitur. Dictæ sunt Citerior atque ulterior, respectu Urbis Romæ; sicuti & Galliæ duæ.

CAP.

Cap. IV.

De Nobilioribus Hispaniæ fluviis, & urbibus olim claris.

FLuvii majori fama celebrati sunt; in Tarraconensi Iberus, vulgo nunc *Ebro* dictus, navigabili commercio dives: in Bætica Bætis, vulgo nunc *Guadalquivir*: inter Bæticam ac Lusitaniam Anas, nunc *Guadiana*: totus ad Medelinam, opidum cuniculo se condens, post octavum circiter milliare Germ. renascitur. Tagus, vulgo accolis *Tajo*, in Tarraconensi provincia ortus, Oceanum intrat; mediam Lusitaniam secans; auriferis quondam arenis celebratus. Inter Lusitaniam & Tarraconensem provinciam Durius, vulgo *Duero*, supra Numantiam in Celtiberis ortus, in eundem effunditur Oceanum. Ultra est in Gallæcia Minius, vulgo nunc *Minio* dictus. sub Pyrenæo autem Sicoris, vulgo *Segre*, Ilerdam opidum præterlapsus, in Iberum defluit.

Urbium tota Hispania clarissimæ fuere olim; in Bætica Astigi, nunc vulgo *Ecya*; Hispalis, nunc *Sivilia*; & Corduba, nunc *Cordova*. In Lusitania Augusta Emerita, nunc *Merida*, in Tarraconensi, Pallantia

& Numantia, ante memoratæ; item Tarraco, vulgo *Tarragona*, Scipionum opus, maritimarum in his locis olim opulentissima; Cæsaraugusta, sive Cæsarea Augusta, vulgo *Caragoca*; hodie etiam omnium Hispaniarum splendidissima; Asturica ante dicta. Sed & Carthago Nova, vulgo *Carthagena*, clara fuit à conditoribus Pœnis; & Saguntus, nunc *Morviedro*, fide atque ærumnis inclytum nomen reliquit.

Cap. V.

De incolis Hispaniæ, ac recentiori ejus divisione.

Tubalem, Noachi nepotem, in Hispaniam primum pervenisse, post aquarum inundationem, in dispersione gentium, adfirmant nostri seculi scriptores ex Josepho; qui tamen Tubalem in Asiæ Iberia inter Ponticum Caspiumq; maria statuit. Haud minore errore, in universam Hispaniam pervenisse Iberos ex Asia & Persia, tradidit M. Terentius Varro. Celtarum gentem, ab Aschenaze propagatam, omnem post terrarum inundationem obsedisse Hispaniam, Galliámque, Britannicas insulas, Germaniam atque Illyricum, tam

ex

ex ſacris quam gentilibus diſpicio auctoribus; unde etiam nomen eorum multis Hiſpaniæ locis adfixum retulerunt Græci Romaníque ſcriptores: ut Celticorum; qui partem Bæticæ ac Luſitaniæ, partémque Tarraconenſis provinciæ ad uſque promontorium Celticum, quod vulgo nunc eſt *Cabo finis terræ*, tenuere: item Celtiberorum, ad Iberum flumen incolentium. Germanos cognominat, neſcio unde, Plinius Oretanos, Tarraconenſis provinciæ populos. Primi exterorum poſt hominum memoriam ad Celtos in Hiſpaniam venere Phœnices, à Tyro, mare internum huc uſque & ad Gadeis navigantes; partémque Bæticæ, quæ poſtea Turditania dicta fuit, occupantes; ut ex Diodoro atque Strabone dicimus. Græci poſtmodum à Maſſilia colonias deduxerunt inter Pirenæum & Iberum, Rhodam & Emporias: quæ oppida etiam nunc vocantur vulgo *Roſas & Empullias*. Interiora etiam Græcos quoſdam incoluiſſe indicat corruptum (ut vult Silius Poëta) nomen Graviorum, quaſi Grajorum; Græcorúmque caſtellum Tyde, vulgo nunc *Tuy*, in ea parte Tarraconenſis, quæ hodie eſt Gallæcia. Poſtea Carthaginienſes majorem ejus partem tenuere ad Internum mare, Amilcare eam occupante. Secundo bello Punico ſupera-

tis atque expulsis Pœnis tota Romanorum facta est. Sub quorum Imperio, tribus provinciis distincta mansit, usque ad Honorii Imperatoris tempestatem; quum Gothi ac Vandali, Germanica utraque gens, circa annum Christi CCCC, eam invadentes, dictas provincias in tria Regna distribuerunt. Deinde vero Saraceni cum Mauris, circa annum ICCCXX invecti, tota Hispania direpta, complura in ea Regna instituerunt: Christianis, id est, Gothorum reliquiis, in Asturiam ac Legionem, regiones natura locorum munitas, compulsis. Regnorum numerus tandem crevit ad XIV; quorum nomina hæc recensentur; Legio, Gallæcia, Portugallia, Algarbia, Andalusia, Granata, Murcia, Valentia, Arragonia, Catalonia, Navarra, Castilia Vetus, Castilia Nova, quod Toletanum Regnum; & Baleares insulæ, vulgo *Majorca* & *Minorca* dictæ; quæ una cum Ebuso Insula, vulgo nunc *Yvica*, unum Regnum conficiunt. Ex his postea durabili titulo, ad hoc nostrum sæculum, clara fuere tria; Castilia, Arragonia & Portugallia.

Regnum Castiliarum.

Legionis Regnum, vulgo *Leon*, constituere reliquiæ Gothorum, à Mauris ut dictum,

ctum, in ea loca compulsæ. At Ferdinandus primus Legioni per matrimonium, juncta Castilia, uno nomine Castiliam adpellavit Regnum suum. Huic postea, devictis ac pulsis Mauris, accesserunt Gallæcia, Andalusia, Granata, Murcia, ac Navarra; Navarræ autem Regnum initium cepit circa annum Iↄccccʟx. quum Enecus, Bigorriæ (pars est Galliæ Aquitanicæ) Comes, transgresso Pyrenæo, Mauris ejectis, Regem se constitueret. post hunc Henricus iv, Castiliæ Rex, armis occupatum Navarræ Regnum, suo Imperio adjecit.

Regnum Arragoniæ.

Arragoniæ Rex primus factus est Ramirus, Sancti Magni, Navarræ Regis, filius spurius, anno cIↄxvi. Huic deinde titulo annexæ sunt Catalonia & Valentia. Jacobus autem Rex anno cIↄccʟii Insulas Baleares suis armis occupatas, Arragoniæ Regno fideique Christianæ adjecit. Tandem Ferdinandus VI, Caroli *V.* avus maternus, Castellæ & Navarræ Rex, per matrimonium Castellæ junxit Regnum Arragoniæ. Hic tandem Mauros, quos Ferdinandus iii in Granatense Regnum compulerat, omnémque una Judæorum gentem tota Hispania anno cIↄccccxcii.

Regnum Portugalliæ.

Portugalliæ Regnum cepit initium ad hunc modum: Quum Henricus Lotharingiæ Comes res ingentes contra Mauros in Hispania gessisset, præmium virtutis ac laborum Alfonsus VI Castellæ Rex, Tiresiam filiam notham ei dedit in matrimonium; dotémque apposuit eam Hispaniæ partem, quæ nunc Portugallia dicitur. Hujus filius cum quinque Reges Maurorum uno prælio fudisset, Rex primus Portugalliæ appellatus est circa annum cIↃ cx; habuítque successores continua serie, donec ultimo Rege Sebastiano in Africa cæso, Regnum ad Regem Castellæ recidit.

Hac igitur ratione cuncta Hispaniæ Regna ad unum corpus rediere; capútque unum tota Hispania agnoscit: qui nunc est Philippus III, Hispaniarum potius, quam Castellæ titulo gaudens. At operæ prætium est, tanquam in tabula cognoscere, quo titulo Rex Hispaniarum, quámque terrarum suarum possideat. Triplici igitur titulo tenet quicquid tenet; Castellæ, Arragoniæ, & Portugalliæ. Sub Castellæ regno sunt: Duæ Castellæ, Legio, Asturia, Galæcia, Extremadura, Andalusia, Granata, Murcia, Biscaia, Navarra, Mediolanum,

lanum, Belgica, Burgundiæ Comitatus, Insulæ Canariæ, America, Insulæ Philippinæ. Sub regno Arragoniæ; ipsa Arragonia, Catalonia, Valentia, Insulæ Baleares, quæ Majorca & Minorca: Regnum Neapolitanum, Sicilia, Sardinia. Sub regno Portugalliæ; ipsa Portugallia, Algarbia, Guinea, Æthiopia, India Orientalis, Brasilia, Insulæ Mollucææ. De cætero, in ipsis Hispaniis Duces numerantur XXIV. At id maxime mireris; reperiri heic quod haud facile alias toto orbe terrarum: scilicet ducem in Portugallia, nomine Brigantinum, cui tertia pars Regni pareat. Porro Archiepiscopatus in universa Hispania sunt XII. Episcopatus LV.

Cap. VI.

De Urbibus, Portubus, & Academiis hodie claris.

URbes in Hispania nunc celebres sunt Barcino, vulgo *Barcelonia*, Cataloniæ caput; parvum quondam opidum, nunc celebre Emporiū; licet portus commoditate destituatur; eoque naves sæpe in statione tempestatibus pereant. Cæsaraugusta vulgo *Caragoca*, Arragoniæ caput, magnificentissima totius Hispaniæ urbs Pompe-

lon,

lon, five Pompeiopolis, vulgo *Pompelona*, caput regni Navarræi. Valentia, caput Regni, nunc fructuum varietate Hispanicarum amœnissima. Murcia, caput Regni. Hortus totius Hispaniæ vocatur. Carthago Nova, vulgo *Carthagena*, optimus Hispaniæ, ad mare Internum, portus. Granata, caput regni, splendida atq; ampla urbs. Hispalis, vulgo *Sevilia*, Andalusiæ caput, urbs magnificentissima, opulentissimum totius Europæ Emporium, *S. Lucas*, navium statio Hispalensiú. Corduba, urbs admodum ampla, at minus populosa. Marcenæ opidi ager lectissimos totius Hispaniæ fert Asturcones: Toletum, centrum fere Hispaniæ obtinet. omnium maxima ac munitissima Madritium; vulgo *Madrid*, & *Madril*, Regia sede nobile opidum. Quinto ab hinc milliario visitur in Escuriali superbum illud D. Laurentii Monasterium, Phillippi II opus, in memoriam victoriæ adversos Gallos, ad S. Quintinum in Picardia, anno cIↃ IↃ LVII obtenta exstructum. Burgi, vulgo *Burgos*, Castellæ veteris caput, opidum antiquitate & magnitudine celebre. *Valiadolid*, inter nitidissimas Europæ urbeis censetur. Compostellam, Gallæciæ caput, alias vulgo S. *Jago*, D. Jacobi Apostoli ossa, ut creditur, ibi sita, claram effecerunt. vulgo Olyssipo Hispanis *Lisbona*, inco-

lis Portugalis *Lisboa,* Portugalici regni caput,urbs magna,populosa,negotiationibus celeberrima. *Setubal, cuidad di Puerto,Corunia,Ribadeo,Vierus Bilbao,*portus ad Oceanum celebres.

Academiæ illustriores sunt,Salmantica & Complutum in Regno Castellæ,Conimbrica in Portugalliæ Regno.

C A P. *VII. De Insulis ad Hispaniam.*

INsularū Hispaniis adjacentiū celebriores sunt,Baleares duæ item Ebusus & Gades. Baleares contra Tarraconensia littora sitæ, haud longe inter se distant,& à spatio suo cognōinibus acceptis,Majores,Minoresq; plurali numero,vel etiam singulari Major, Minórq; appellantur: funda olim bellicosa, unde & nomen traxisse putantur, quasi ἀπὸ τοῦ βάλλειν,i. e. à jaculando: Græcis Gymnesiæ dictæ, ἀπὸ τῆς γυμνότητος,i.e.à nuditate,quod incolæ aliquandiu nudi vitā egisse dicantur: nunc vulgo*Majorca,*&*Minorca.* Pyratica olim incolæ maxime vivebāt: Carthaginiensibus iidē contra Romanos stipendiarii,donec Hispaniis debellatis à Romanis subigerentur.Mauri postea ex Africa occuparunt, cū Hispanias diriperēt, regnūq; adjecta Ebuso Insula in iis cōdiderūt: quos tandē Jacobus Arragoniæ Rex ejecit; ut supra cōmemoramus. Ebusus inter Majoricā & Hispaniam sita est; frumētis tantū nō fœcunda; ad alia largior; & omniū

animalium, quæ nocent, adeo expers, ut nec ea quidem, quæ de agrestibus mitia fiunt, aut generet, aut si invecta sint, sustineat. hodie vulgo *Yvica* dicitur, salis copia maxime celebris. In capite Bæticæ, ubi extremus antiquis mortalibus noti Orbis erat terminus, Insula Gades fretum contingit, quod inde Gaditanum perhibetur, à continenti angusto spatio, ac veluti flumine abscissa: quam Tyrii à Rubro mari profecti, Erythræam; Pœni, lingua sua, Gadir, id est, septem nominarunt. In hac Geryonem, cujus boves Hercules abduxit, habitasse fabulati sunt. Tyrii condidere in ea ejusdem nominis urbem, quæ postmodum evasit opulentissima: nunc etiam Emporium haud ignobile, vulgari vocabulo *Cadiz*, & corrupte *Calis*, dictum.

Cap. VIII.
De Gallia.

Hispaniæ proxima est Gallia. Hæc ab initio inclusa fuit ab Oriente Rheno amne, Alpium parte & Varo flumine; à meridie Mari interno Pyrenæísque jugis; ab Occidente Oceano Gallico; à Septemtrionibus Oceano Britannico. At postquam Gallorum nonnulli Alpes transgressi Italiæ fere dimidium occuparunt, Galliæ nomen huc usque extensum fuit. Om-

ne autem hoc terrarum ſpatium bifariam fuit diviſum: Primo in Galliam Ciſalpinam, quæ & Italia, eadémque Citerior; & Tranſalpinam, quæ Ulterior, Gallia hodie proprie dicta. Rurſus hoc idem terrarum in tria populorum genera, ab habitu corporis cognominata, diſtributum fuit; in Togatam, quæ Ciſalpina; in Braccatam, quæ & Narbonenſis, Romanorum provincia; & Comatam, quæ reliqua eſt Galliarum pars. Sed de Ciſalpina poſt agemus, quum de Italia erit ſermo: nunc de Tranſalpina, illius matrice, primum dicendum.

Pyrenæis igitur jugis ſuperatis, proxima aperitur terra Gallia, felix præpinguibus glebis, & commoda proventibus fructuariis; conſita vitibus & oleis quibuſdam in locis; omni ad animantium uſum fœtu beatiſſima; rigua & fluminum & fontium aquis, & noxio genere animalium minime frequens, frumento adeo fertilis, ut melioribus Europæ terris conferri poſſit. Nomen ab initio proprium & peculiare, quod habuerit, haud facile diſpectu eſt. Tarquinio priſco Romæ regnante vocabulum tandem Galliæ nacta eſt, ab incolis Gallis, ut poſtea oſtendetur. Longitudo ejus olim à Pyrenæi montis in Oceanum excurſu ad Rheni Vahaliſq; divergia, apud Mu-

nimentum

nimentum Schenkii, vulgo *Schencken-schans*, porrigebatur. Latitudo à Gobæo promõtorio, vulgo nunc *le Four*, in Britãniæ extremo ad Varum usq; flumen. In hoc terrarũ spatio Gallia sita erat, duobus ut dictũ est, distincta nominibus. Braccata interno imminet mari; Comata ad Oceanum ac Germanos.

Cap. IX.

De Gallia Braccata, quæ & Narbonensis Provincia.

NArbonensis Provincia, sive Gallia Narbonensis, appellatur pars Galliarum, quæ Interno mari alluitur; Braccata ante dicta; amne Varo Alpiúmq; jugis ab Italia discreta, ab Hispania Pyrenæo monte; à reliqua vero Gallia flumine Garumna, Gebenna Monte, ac Rhodano amne. Agrorũ quondam cultu virorũ morúmq; dignatione, amplitudine opum nulli Provinciarũ Romani Imperii postferenda; sed Italia verius quàm provincia. Quin nunc etiam agrorum proventu, civitatum opulentia, ædificiorũ nitore, reliqua Gallia lætior est. Continet hodie linguadocũ, Sabaudium, Delfinatum, ac Provinciam; quæ veteris appellationis memoriam servat. Populi in ea quondã clari: in Subaudia, Allobroges, quorũ Geneva & Vienna; Centrones, quorum axima, nunc *Centron*, & Tarantasia, nunc *Monstier & Tarantaise*. In Delfinatu; Segalauni quorũ Valentia; Vocontii, quorum Dea, nunc *Die*; Caturgies quorũ Ca-

urigomagus, vulgo *Chorges*. In Provincia, Gavates, quorũ Avenio, nunc *Avignon*; Sayes, quorum Aquæ Sextiæ, nunc *Aix*. In Linguadoco Gabali, nunc *Vellay*; Ruteni, nunc *Rodes*; Helvii nunc *Albigeois*; Volcæ Tectosages, circa Tolosã; Volcæ Arecomici quorum Nemausus, nunc *Nismes*. Horum populorum clarissimi Allobroges. Urbium opulentissimæ olim Vasio, nunc *Vaison*; Viẽna, Avenio, Nemausus, Tolosa, Arausio, nunc *Orange*; Arelate, nunc *Arles*; Blitteræ, nunc *Beziers*: sed omnes præcedebat, unde nomen ac decus Provinciæ, Martius Narbo, vulgo nunc *Narbonne*. In litore autẽ portu clara Massilia, vulgo *Marseille*, urbs antiquissima, à Græcis condita. Eædem etiam nunc totius provinciæ clarissimæ sunt.

CAP. X. *De Gallia Comata; ac prima ejus parte Aquitania.*

GAllia Comata in tres partes divisa fuit: Aquitaniã, Celtica ac Belgicã; sed his alios alii posuerunt terminos. Cæsar Belgicã fecit inter Rhenum, Oceanum & Sequanum, Matronãq; amnes, Celticã, quam eundẽ pro parte Galliã & incolas ejus Gallos adpellat ibiq; Belli Gallici Comentar. primo, inter Matronã Sequanámq; Oceanum & Garumnam flumẽ, Gebennã montẽ, Rhodanũ ac Rhenũ flumina: Aquitaniã inter Garumnã, Oceanũ & Pyrenæos montes. Postea vero Augustus aliter distinxit; Belgicã statues inter

Rhenum, Rhodanum, Ararem, Matronam Sequanámque amneis & Oceanum; Celticam, quam & Lugdunensem appellavit à capite Lugduno, inter Matronam, Sequanam & Ligerim amneis, & Oceanum; Aquitaniam inter Ligerim, Gebennam & Pyrenæos Montes, & Oceanum. Aquitania vetus sive Cæsariana, Aremorica ante dicta, Nunc Vasconia, vulgo *Gvascogne*, vocatur. Vascones quondam ex Hispania ab altero Pyrenæi latere transgressos, haud dubium est. Populi heic olim clari; Ausci, nunc regio *Armignac*; Vasates, nunc regio *Albcet*, opidum *Bazas*; Begerri, sive Brigerriones; nunc *Bigorre*: Tarbelli, quorum opidum Aquæ Tarbellæ nunc *Acqs*. Horum clarissimi fuere Ausci, & caput eorum Elusaberris, nunc *Aux*, totius veteris Aquitaniæ opulentissima.

In reliqua Aquitania augusti populi quondam, qui hodiernis provinciarum nominibus originem dedere, Cadurci: *Quercy*; quorum opidum Devena, nunc *Cahors*: Petricorii, nunc *Perigort* quorum Vesonna, nunc *Perigueux*: Arveni, sive Alverni, nunc *Auvergne*; quorum Augusta Nemetum nunc *S. Flour*: Limovices, nunc *Limosin*; quorum Augustoritum, nunc *Limoges*: Bituriges, nunc *Berrii*; quorum Avaricum, nunc *Bourges*: Pictones, nunc

Poictou;

Poictou ; quorum Limonum , nunc *Poictiers*: Santones,nunc *Sainctonge*, quo-
rum Mediolanum,nunc *Sainctes*.

Cap. XI.

De Gallia Celtica seu Lugdunensi.

IN Celtica quondam populi,quorum hodiéque ex parte nomina exstant,clari fuere : Osismii, nunc ultimus Britanniæ in mare excursus;quorum opidum Vorganium,vulgo nunc *Guinguand*: Veneti,quorũ Vindanna,nunc *Vannes*,Nannetes quorum Condivincum,nunc *Nantes* : Curiosolires, Britannia inferior : Redones, Britannia superior, quorum opidum Condate,nunc *Redon*: Audegavi, qui & Andecavi, & Andes, nunc *Anjou*, quorum opidum Juliomagus, nunc *Angiers* : Turones, nunc *Tourraine*, quorum Cæsarodunum , nunc *Tours* : Aulerci Diablintæ, quorum opidum Noviodunum , nunc *Maine* : Aulerci Cenomani quorum opidum Vidunum, nunc *Mans*: Unelli,quorum Crociatonnũ,nunc *Quarentain*: Carnutes, quorum Autricum, nunc *Chartres*; & Gennabum , nunc *Orleans* ; ipsa regio *la Beausse*:Lexobii,quorum Noviomagus, nunc *Lisieux*,in Normandia:Aulerci Eburovices,quorum Mediolanum, nunc *Evereux*,in Normandia: Parisii , quorum Lu-

tetia

tetia, nunc *Paris*: Senones, quorum Agendicum, nunc *Sens*, in Campania: Tricaßi, quorum Augustobona, nunc *Troyes*, in Campania: Ædui, sive Hedui, quorum Augustodunum, nunc *Austum*, in Burgundiæ Ducatu: Vadicaßes, quorum Noviomagus, nunc *Nuys* in dicto Ducatu: Segusiani, nunc *Forest*, quorum opidum Forum Segusianorum nunc *Fours*, & item in ipsorum agro Lugdunum, nunc *Lyon*. At horum omnium clarißimi Hedui, urbs eorum totius Celticæ opulentißima, Augustodunum, Lugdunum nomen Provinciæ dedit.

Cap. XII.

De Gallia Belgica; Item Fluminibus universa Gallia Transalpinæ.

Belgica illa Vetus, quæ tertia pars Galliæ Comatæ, vetustißimis scriptoribus, clauditur Rheno Rhodanóque amnibus, lacu Lemano, Matrona ac Sequana fluminibus, Oceanóque Britannico. At Plinius atque Tacitus ab Helvetiis ad Oceanum, omnem interiorem ripam Rheni à Germaniæ populis incoli tradunt. Hodie sane idem fit: at aliquanto latius quam olim. Itáque Plinius initium Belgicæ, à Scaldi flumine

flumine facit. Inter Mosam & Flandriam ad Oceanum fuere Taxandri; nunc est Zelandia ac Brabantiæ inferior pars. Inde Menapii reliqua Brabantiæ pars, & item Geldriæ ad Rhenum usque: quorum opidum Castellum Menapiorum, in Mosæ ripa, nunc *Kessel.* Morini, pars Flandriæ inter Oceanum & Legiam amnem; opidum Teruanna nunc *Teavvane*; & portus Gessoriacus, qui antea Itius, & postmodum Bononia, nunc *Boulogne*: Ambiani, quorum opidum Somanobriga, nunc *Amiens* Bellovaci, quorum regio Belgium, nunc *Beauvoisin*; & opidum Cæsaromagus, nunc *Beauvais*: Caletes, *Pais de Cauls*; opidum Juliobona, nunc *Diepe*: Vellocasii, quorum Rotomagus, nunc *Roüan*: Atrebates; opidum Nemetacum, nunc *Arras*: Nervii, opidum Bagacum, nunc *Bavay*: & item Cameracum, nunc *Cambray*. Eburones, Condrusi, Segni, Cæræsii, Pœmani; quæ primo uno nomine adpellati fuere à Gallis Germani, postea vero à se ipsis Tungri; quorum opidum Atuatuca, nunc *Tongeren*: Veromandui; quorum Augusta Veromanduorum, nunc *Vermandois*, vicus in extima Picardia. Suessiones, quorum Augusta Suessionum, nunc *Soissons*: Silvanectæ; quorum Augustomagus, nunc *Seulis*: Remi; quorum Duro-

cortorum

cortorum, nunc *Reims*, in Campania. Treviri quorum Augusta Trivirorum, nunc *Trier* Germanis, *Treves* Gallis. Mediomatrices; quorum Divodurum, nunc *Metz*. Leuci; quorum opida Tullium & Nasium, nunc *Toul* & *Nansy*, in Lotharingia. Lingones; quorum Andomatunum, nunc *Langes*. Sequani; quorum Vesontio, nunc *Besancon*, in Burgundiæ Comitatu. Rauraci, nunc ager Basileensis; eorum opidum Augusta Rauracorum, nunc vicus *Augst*. Hinc Helvetii, in quatuor Pagos distincti. Pagorum nomina, Tigurinus, Tugenus, Ambronicus & Urbigenus. Tigurinus nomen habuit ab opido antiquissimo Tiguro, sive, quod rectius scribitur, Turigo, nunc *Zurich*: Tugenus, ab opido Tugio, nunc *Zug*: Ambrones nomen habuere à flumine, quod accoluere, Amma, nunc *Emme*: Urbigeni dicti sunt ab opido Urbà, nunc *Orbe*.

Caput Helvetiorum fuit Aventicum, nunc *Avances* Gallis, Germanis *Wiflisburg*. Rhenum autem accolentes Germaniæ nationum in eadem provincia; Trebocci in Elsatia; quorum Argentoratum, nunc *Strasbourg* Nemetes, quorum Noviomagus, nunc *Speir*: Vangiones; quorum Moguntiacum, nunc *Mentz*: Ubii, quorum Colonia Agrippinensis, nunc *Col-*

len:

:ni : Iugerni in partibus Gelriæ & Cli-
iæ; ubi opida *Goch* & *Gelre*: quondam,
uum trans Rhenum incolerent, Sicam-
ri dicti. Hinc Batavi, Rheni Insulam in-
olentes. Occupat hæc partem Gelriæ,
artem Trajectensis Provinciæ; partém-
que Hollandiæ. Incipit haud procul Cli-
is opido, & munimentum Schenkii, vul-
go *Schencken schans*: ubi Rhenus in duo ve-
uti cornua scinditur. Sinistrũ, Vahalis flu-
nen adpellatur: Mosæ amni apud Vocor-
num opidum confusum, uno ejus alveo ad
Oceanũ defertur, ubi Mosæ ostium dicitur.
Dextrum cornu primo latum ad usq; Bata-
vodurum, quod vulgo est *Wijck te Duerste-
de*, inde modicũ nomini sui custodiens al-
veum, Trajectúmque & Lugdunum trans-
iens opida, propter vicum *Cat-vvijck* in
Oceanum olim effundebatur, nunc Osti-
um hoc arenis obstructum est. Quicquid
igitur duobus hisce alveis Oceanóque in-
cluditur, Insula Batavorum fuit: cujus
nomen hodiéque in superiore ejus parte
servatur, vulgo *de Betavv* dictum. Præte-
rea extra Insulam teuere Batavi, quicquid
Vahali ac Mosæ includitur. Partem in-
sulæ circa Trajectum & Wordam inco-
luere Caninefates. De cætero Gallorum
omnium fortissimi erant Belgæ: horum
bellicocissimi Helvetii; clarissimi Treviri.

urbium

urbium Belgicarum opulentissima Augusta Trevirorum.

Fluvii Galliæ.

Nobiliores Galliæ fluvii sunt; Oceanum petentes, Mosa, vulgo *die Mase* Germanis, Gallis *la Meuse*; Scaldis *l' Escaut* Gallis, Germanis *die Schelde*; Sequana, *la Seine*, Matronam devehens, vulgo *le Marne*, & Ligeris, *la Loire*; Garumna, *la Garonne*. Rhodanus, *der* Roden Germanis, Gallis *le Rosne*, velocissimus amnis, inter tres maximos Europæ fluvios computatus, tardissimum Ararem, vulgo *le Saone*, in Mare internum secum trahit.

Cap. XIII.

De Incolis Galliæ, ac posteriori ejus divisione.

UNam gentem, Celtarum nomine, omnem quondam incoluisse Hispaniam, ac Galliam Germaniámque, Illyricum, & Britannicas Insulas, supra ad Hispaniam dictum est; latiúsque infra in Germaniæ descriptione dicetur. Ceterum Gallorum natio adeo populosa fuit, uti, quum domi haud sterile solum tenerent, ob

b multitudinem tamen hominum, necef-
ſum habuerint, in diverſas ac longinquas
nundi regiones colonias deducere. Non-
ulli eorum Italiæ dimidiam fere partem
ccuparunt. ex his quidam ultra profecti,
n Aſiam uſque pervenerunt; noménque i-
i Galatiæ, ſive Gallogræciæ, ſeu Græ-
ogalliæ fecerunt. Alii in Britanniam
nſulam perveniſſe putantur. In Germani-
m autem alii invecti, ingentem tractum
Rheno ad Veſtulæ uſque fonteis obſe-
erunt. In ipſa Gallia vixit univerſa gens,
uot nominibus, tot civitatibus, imperiis
c magiſtratibus diſcreta. Primi Roma-
orum arma ſenſere Salyes; cum de incur-
ionibus eorum Maſſilia, ſocia Romano-
um civitas, quereretur. Deinde Allobro-
es & Arverni; quum adverſus eos ſimiles
Heduorum querelæ opem & auxilium fla-
itarent. Prima igitur Narbonenſis Gallia
ubjugata, in provinciæ formam redacta
ſt; Domitio Ænobarbo & Fabio Max.
rophæa in ea ſtatuentibus. Reliquæ Gal-
iæ per x annos domitæ laus ad Julium
Cæſarem defertur. Paruit hinc tota
ub præfectis Romano imperio ad
Honorii Imperatoris uſque tempeſta-
em; quum circa annum Chriſti
CCCC, Gothorum, Hiſpaniam atque
Italiam vaſtantium, pars Narbonen-

ſem Provinciam invaſit, noménque Regioni de ſuo impoſuit, quod poſtmodo corrupte Languedoc, quaſi *langue de Goth*, dictum eſt. Prolatis deinde ad Ligerim uſque amnem Imperii finibus regnum conſtituerunt, cujus caput ac regia Toloſa fuit. Eadem tempeſtate Burgundiones; ab ultima Germania (pars Caſſubiorum, pàrſque Brandeburgenſium nunc ea loca tenent) cum Vandalis Suevíſque profecti, alias Galliæ partes occuparunt, regnóque conſtituto. Burgundiæ nomen de ſuo impoſuerunt, cujus caput regiáque ſedes Arelate. Complectebatur utrámque Burgundiam, Lugdunenſem agrum, Delfinatum, Sabaudiam, & Provinciam. Sub idem ferme tempus, Franci Germanica gens, Rheno trajecto, proximam Galliæ partem, Tungriam) nunc eſt Brabantia, ac Leodienſis Epiſcopatus) obſederunt. at pulſi mox à Gothis, paulo poſt redierunt, ultraque in Pariſios uſque progreſſi, regione ac regno inibi condito Franciæ vocabulum de ſuo impoſuerunt, cujus caput ac regia Lutetia. Circa eadem tempora Britanni ex Britannia Inſula, ab Anglis & Saxonibus, quos in opem & auxilium adverſus Scotos Pictóſque ex Germania vocaverant, pulſi, extrema Galliæ Celicæ obſederunt, & de ſuo nomine

mine Britanniam minorem appellarunt. At Clodovæus, *V* Franciæ Rex, Burgundiæ Rege Gundebaldo armis devicto, Gothísque ex Gallis ejectis, utrúmque regnum suo imperio adjecit. Hic vita excedens, regnum Franciæ IV filiis in quatuor parteis seu regna distributum reliquit. Primus erat Parisiorum rex: cui parebant Parisii, nunc vulgo *Isle de France*, id est, insula Franciæ, Campania Cenomani, Turones, Andegavi, Aquitani, Averni. Secundus Suessionum Rex; cujus regno submissi Veromandui, Neustrii, nunc Normanni; Picardi, Flandri. Tertius Burgundiæ, sive Aureliani Rex; cui cessit totum Burgundiæ regnum, ante dictum, cum Aurelianensi Ducatu. Quartus Rex Metensis, seu Austrasiæ; quæ complectebatur quicquid inter Mosam ac Rhenum. Mortuis autem fratribus, Clotarius solus rerum potitus est. Hujus itidem quatuor filiis regnum iterum in quatuor dictas parteis divisum est. At defunctis, ut ante, fratribus, Clotarius II totum regnum Franciæ solus obtinuit. Id integrum intactúmq; successoribus ejus mansit, ad Caroli Magni usque tempestatem, quum Austrasia divelleretur, mox Flandria etiam sui juris facta est. Imperator dein Henricus III. Burgundiæ regnum

Germanorum imperio adjunxit. Sed id postea in quatuor parteis direptum est. Beroaldus Saxoniæ Dux, Sabaudiam invasit. Otho, Flandriæ Comes, partem occupavit, quam *FrancheComté*, id est, liberum Comitatum Burgundiæ nuncupavit, Guigius Comes eam, quam à filii soceri nomine Delfinatum appellavit. Boso postremus in Provincia regnum tenuit, quod Arelatense dictum fuit. Posteriores Franciæ Reges Provinciam ac Burgundiæ Ducatum recuperarunt. Delfinatum Hubertus ultimus ejus Princeps Regi Galliarum vendidit, ea lege pacta, uti in posterum primogenitus cujusque Regis filius nomen Delphini inde gestaret. Sabaudia successoribus Beroaldi etiam nunc manet. Burgundiæ Comitatus eodem titulo ac jure ad Hispaniam Regem pervenit, quo ipsa Flandria. Avenionensem Comitatum Joanna Provinciæ Comes Papæ Clementi VI concessit, manétque etiam nunc sub Romanæ Ecclesiæ ditione.

CAP. XIV.

De recentiori Gallia, ejúsque in varias Provincias divisione.

HAc igitur ratione Gallia arctior, quàm olim fuit, facta est; toto propemodum Belgica avulsa. Itáque à Meridie, Occasu ac Septemtrione servatis antiquis terminis,

nis, ab Ortu clauditur Sabaudia, Burgundiæ Comitatu Lotharingia, ac Inferiore Germania, quam vulgo nunc Belgicam & Belgium vocant. Longitudo ejus ab extima Britannia, ad usque Varum flumen, Italiæ terminum, porrigitur milliarium Germanicorum CLXXX. Latitudo à Pyrenæis jugis in Bearnia ad extremam usque Picardiam milliarium CXL. Francia autem dicitur vulgo à Francis, Germanica gente; in eam transgressis. Tota paret uni Regi, in parteis varie divisa. Præcipuæ tamen regiones sunt, quarum vulgaria vocabula ista sunt: *Bretaigne, Normandie Picardie, Champagne, la France, Beausse, Berry, Blaisois, le Maine, Tourraine, Anjou, Poictou, Saintonge, Perigort, Limosin, Burbonnois, Bourgogne, Duché, Quercy, Guascogne, Languedoc, Province, Dauphiné.* Accessit haud ita pridem *la Bresse,* pars Sabaudiæ. *Mets* etiam atq; *Toul* Lotharingiæ opida Regis Francorum nuper facta sunt. Ceterum Ducatus in Gallia sunt XIX: *Orleans, Bourgogne, Narbonne, Bretagne, Anjou, Berry, Normandie, Auvergne, Gujenne, Tours, Barleduc, Valois, Nemours, Alencon, Reims, Laon, Langres, Bourbon, le Maine.* Pares Franciæ quondam Carolus Magnus, XII instituit: quorum sex Ecclesiastici, sex seculares. Ecclesiasticorum III sunt

Duces; Archiepiſcopus Remenſis, vulgò *Reims*, Epiſcopus Laudunenſis, vulgo *Laon*; Epiſcopus Lingonenſis, vulgo *Langres*. Tres Comites, iidémque Epiſcopi; Catalaunenſis, vulgo *Chalons*; Noviodunenſis, vulgo *Noyon*; Bellovacenſis, vulgo *Beauvais*. Secularium itidem tres Duces; Burgundicus, Normannicus, Aquitannicus, *Guienne* vulgo. Tres Comites; Flander, Toloſanus, Campanus. At hodie duo ex his XII aboliti ſunt; Burgundicus ac Flander. Conventus Juridici (Parlamenta Franci vocant) ſunt octo; Pariſienſis, Rotomagenſis, vulgo *Roüan*, in Normandia; Redonenſis vulgo *Renes*, in Britannia; Divionenſis in Burgundia, vulgo *Dijon*; Burdegalenſis, in Vaſconia, vulgo *Bordeaux*; Toloſanus in Linguadoco, vulgo *Tolouſe*; Gratianopolitanus, in Delfinatu, vulgo *Grenoble*; Aquenſis in Provincia, vulgo *Aix*. His acceſſerunt nuper duo alii conventus; *Pau* in Bearnia, & *Mets* in Lotharingia. Archiepiſcopatus ſunt per univerſam Franciam XV, quibus ſubjecti Epiſcopatus CIII.

CAP.

Cap. XV.

De urbibus Galliæ celebribus, Academiisque illustribus.

URbes Galliæ celeberrimæ sunt, in Parisiis, sive Insula Franciæ, Lutetia Parisiorum, vulgo *Paris*; caput ac regia regni, urbs totius Europæ, unam si Constantinopolin excipias, magnitudine atque incolentium frequentia, clarissima, dignitatē sua maxime æstimanda. In Picardis Ambianum, vulgo *Amiens*, templi interno splendore, ac ornamentis insignis. In Normannis Rotomagus *Roüan*; opulentissimum Galliæ ad Oceanum Britannicum Emporium: Cadomum, *Caen*; Diepa navium appulsu celeberrimum opidum. In Britannis *Rennes*; & *Nantes* satis clarum Emporium. In Andegavis Andegavum, sive Juliomagus vulgo *Angiers*. In Turonibus Turonum, vulgo *Tours*. In Blensi provincia, Belense castrum, vulgo *Blois*; cujus ager ob multiplicem amœnitatem hortus Galliæ nuncupatur. In Beausse *Chartres*, & item Aurelianum, vulgo *Orleans*. In Biturigibus *Bourges*, antiquitatum reliquiis ac Xenodochio clara. In Campania Remi, vul-

go *Reims*, templi artificiosa extrinsecus structura nobilis: Catolauni, vulgo *Chalons*. Tricassium, vulgo *Troyes*, urbs ampla ac populosa. In Burgundia Divionum, vulgo *Dijon*; Ducum quondam sedes: Cabilonum, vulgo *Chalon*, emporium haud spernendum: Matiscona, vulgo *Mascon*, satis nitida: Belna, vulgo *Beaune*, Xenodochii magnificentia famosa: Augustodunum, *Autun*, antiquitatibus Romanis adeo referta, uti Roma Gallica quibusdã vocitata fuerit. In Borbonensi provincia, *Molins*. In Lemovicibus Lemovicum, vulgo *Limoges*; emporium opulentum. In Pictonibus Pictavium, vulgo *Poictiers*; magnitudine secundas quidem à Lutetia fert, at multa minus populosa. In Santonibus *Saintes*: antiquitatibus Romanis maxime ornata: Rupellæ, vulgo *la Rochelle*, celeberrimum ad Oceanum Aquitanicum emporium, urbs munitissima, propugnaculum proximis bellis civilibus Protestantium tutissimum. In Vasconibus Burdegala, vulgo *Bordeaux*, urbs ampla, antiquitatum Romanorum reliquiis conspicua; opulentissimum emporium: Garumna flumine navium appulsum commodante. In Linguadocia est Tolosa, *Tolouse*, inhabitantium multitudine insignis: Martius Narbo, vulgo *Narbonne*, magnifica quondam urbs

urbs, nunc munimine maxime clara. Mons Pessulanus, urbs magna ac splendida; vulgo *Montpellier.* Nemausus, vulgo *Nismes*, antiquitatum Romanarum reliquiis omnium Gallicarum refertissima. In Provincia Massilia, *Marseille*; portus commoditate juxta ac pulcritudine clara; opulentissimúmque Galliæ ad internum mare emporium; Triremium regiarum statio. cæterum libera est civitas, una cum Arelate: utráque in Galliæ Regis clientela. Aquæ etiam Sextiæ, vulgo *Aix*, nitida urbs: item Avenio, *Avignon*, Romanæ Ecclesiæ parens.

Academiæ.

Academiæ Galliæ illustres sunt; Lutetiæ Parisiorum, Cadomi, Andegavis, Aureliani, Biturigibus, Pictavii, Burdegalæ, Tolosæ, Montispessulani.

CAP. XVI.

De Sabaudia ac Burgundiæ Comitatu.

PEractis hactenus regionibus; quæ Regi Frãciæ hodie parẽt, reliqua Galliæ pars, quæ veterem Belgicam ferme totam occu-

pat, cum Narbonensis provinciæ parte, explicanda est. Tota igitur illa pars, quæ veteri Galliæ avulsa est, in quinque ditiones dispertita est. Primam obtinet Dux, cui cognomentum Sabaudici dedit ipsa regio Sabaudia. in qua nihil clarum, præter unam Genevam, liberam civitatem, bellis Sabaudicis, & Protestantium religionis professione celebrem. Conventus Juridicus est Cameriaci, vulgo *Chambери*, Fanum Divi Joannis in valle Mauriana, vulgo *S. Jean de Morienne*, egregio munimento celebratur. Secunda ditio est Hispaniarum Regis in Comitatu Burgundiæ, ubi Vesontio, vulgo *Besancon*, urbs eximia, liberáque civitas, in fide prædicti Regis. Tum dola, *Dole*, conventu Juridico & Academia clara. Tertia ditio est imperii Germanorum: sub qua Alsatia, Lotharingia, Treverensis ac Leodiacensis Episcopatus, Juliacensis Ducatus, & item Clivensis Ducatus portio; de quibus in Germania agetur. Quarta ditio est Helvetiorum ac Vallesiorum. Quinta inferioris Germaniæ, sive, ut vulgo vocant, Belgarum. De duobus postremis nunc agendum est; ac primum de Helvetiis.

CAP.

Cap. XVIII.

De Helvetiis ac Vallesiis.

HElvetii loci natura undique tuti continentur: una ex parte flumine Rheno à Germania dividuntur: altera ex parte monte Jura altissimo à Gallia separantur, tertia parte lacu Lemano ac flumine Rhodano à Subaudia disterminantur. In quatuor pagos, Tigurinum, Tugenum, Ambronicum & Urbigenum, olim fuisse divisos, supra in descriptione Veteris Galliæ dictum est. Gens quum foret totius Celticæ bellicosissima, reliquos Gallos virtute præcedebant, quod fere quotidianis prœliis cum finitimis Germanis contenderent. Qua fiducia freti totius Galliæ imperium adfectarunt. Rem ipsam tentantes C. Julius Cæsar armis in sedes suas redegit, & una cum reliqua Gallia Romano imperio subjecit, cui paruerunt usque ad Honorii Imperatoris tempora; quum diversis populis, diversas imperii partes diripientibus, Alemanni (inter Rhenum, Mœnum atque Danubium tenuere loca) Helvetiam, in quam jam ante crebras incursiones fecerant, occuparent;

Galliæque

Galliæque avulſam, Germaniæ, corpori ſuo adjicerent. Inde gens ea *Svvitzeri*, à vico, forte quondam capite, *Svvitz* dicta, ſub Germanico Imperio tenuere, Ducibus ſuis ſubjecti; donec Leopoldo Duce in prælio cæſo, in libertatem ſeſe, circa annum cIɔcccc vindicarunt. Fœdere poſt libertatem adeptam inter ſe ſancito, nunc libere agunt, XIII pagis ſeu civitatibus (incolæ *die Oerter*, Galli *Cantons*, vocant) diviſi, Civitates ſunt hæ; *Zürich*, *Bern*, *Lucern*, *Uri*, *Zvvitx*, *Undervvalden*, *Zug*, *Glaritz*, *Baſel*, *Friburg*, *Solotur*, *Schafhauſen*, *Appenzell*. Ex his *Appenzel*, *Glaritz* & *Svvits*, ſunt vici; *Vndervvalden* & *Vri* regionum nomina, quorum capita duo vici: Hujus *Alttorf*, illius *Stantz*. Reliqui octo Cantones ſunt urbes; quarum potentiſſima eſt Berna; quidpe cujus ditio à Geneva ad Baſileam fere protenditur milliaria Germanica ultra XXX. Sequuntur Tigurum, Baſilea, Lucerna, Friburgum, Solodurum, opulentæ civitates. Ex univerſis Cantonibus Proteſtantium religionis ſunt Bern, *Zürich*, *Baſel*, *Schafhauſen*; Catholicæ Rom. *Lucern*, *Friburg*, *Soloturn*, *Zug*, *Vri*, *Vndervvalden Svvitx*, utrámque religionem profitentur *Glaritz* & *Appenzell*. Conventus totius Helvetiæ fit Aquis Helvetiis, vulgo *Reichsbaden*,

Aacca-

Academia est Basileæ celeberrima. Præterea Gymnasia, Academias æmulantia, Tiguri, Bernæ, atque Lausannæ in Bernensium agro. Est præterea in Helvetiorum agro confœderatum oppidum, S. Galli Fanum, linificio maxime nobile.

Vallesii.

Helvetiorum reip. confederata est resp. Vallesiorum: vulgo *die Wallißer*, Galliæ etiam hi olim populi Inalpini Penninarum Alpium à Rhodani fontibus ad lacum Lemanum, vulgo *Genfersee*, vallem, unde etiam hunc nomen habet, incolentes. In quatuor populos tota valis divisa fuit. Viberi ad Rhodani fontes incoluere, circa vicum *Gomers*. Seduni circa opidum nunc Episcopale Sedunum, vulgo Germanis *Sitten*; Gallis *Sion*. Veragri quorum vicus Octodurus, nunc *Martinach*. Nantuates, circa Sancti Mauritii fanum. Primus omnes hos subjugavit Ser. Galba, Jul. Cæsaris in Gallia Legatus. Nunc Germani incolunt, sub una liberáque republ.

CAP.

Cap. XXVIII.

De Hodierna Belgica, sive de Inferiore. nunc Germania.

Belgicam hodie adpellant eas terras quæ confusis Galliæ Germaniæque antiquis limitibus, XVII provincias continent, eandem Inferiorem Germaniam, & vernaculo vocabulo dicunt *Niederlandt*, Itali, Hispani ac Galli *Flandriam*; ab una earum, quondam clarissima provincia. Regio est agrorum cultu, urbium vicorúmque multitudine, ac nitore totius Europæ amœnissima, variísque negotiationibus navigationibúsque longinquis ditissima. Terminos habet, à Septemtrionibus Oceanum Germanicum; ab ortu Frisiam Orientalem, Westfaliam, Coloniensem agrum, Juliacensem Ducatum, Trevirensem Episcopatum; à Meridie & Occasu Galliæ Regnum. In ea parte, quæ cis Rhenum in Gallico solo est, populi qui fuerint, jam ante ostensum est. In altera parte, quæ trans Rhenum in Germania sita est, fuere quondam; Frisii, à Rheni ostio ad ostium usque Amisiæ amnis, vulgò *die Ems*, in Septemtrionali Hollandia, Frisia Occidentali, Groningensi agro,

agro, & parte Trajectensis provinciæ: Bructeri in Transisalana provincia: Marsaci, circa *Amersfort*, inter Rhenum & Isalem amneis. Hos omneis L. Drusius imperitante Augusto Cæsare subegit, Illos,qui in Gallia, Jul. Cæsar perdomuit. Manserunt inde sub Imperio Romano, maxime qui cis Rhenum, donec id Theodosio imperante, ab advenis gentibus direptum. tunc enim varii Germaniæ populi, alii subinde atque alii huc immigrarunt; quorum cum quidam postea in Galliam, nonnulli vero in Britanniam insulam commigrarunt, incolæ in priscam, creatis sibi Regulis, libertatem sese vindicarunt. Inde temporis progressu in XVII provincias tota hæc regio divisa fuit, quarum aliæ Ducum nomine, aliæ Comitum, aliæ etiam Dominorum titulo, rectores acceperunt. Sunt autem hæ: IV Ducatus: Brabantia, Limburgium, Luceburgium, Geldria. Comitatus VII; Flandria, Artesia, Hannonia, Hollandia, Zelandia, Namurcum, Sutfania. Marchionatus unus sacri Imperii; Anverpia. Dominia V; Frisia Occidentalis, Mechlinia, Trajectus, Transisalania, Groningium. Frisia, postquam jugum Romani imperii excusserat, annos ferme CCCC sub regibus suis fuit; donec extinctis his,

dominium

dominum ad CarolumMagnum pervenit, post eum, regulis suis, ut cæteræ, regi cœpit. At procedente tempore, alia alii provincia per matrimonium rectorum juncta est: donec tandem ad unum dominum pervenerunt. Is primus fuit Carolus, Burgundiæ Dux, cognomento Audax; abavus Caroli V Imperatoris; qui postmodum hæres factus, Philippo filio Hispaniæ Regi reliquit, cui successit filius ejusdem nominis.

At quum incolæ jam inde à Carolo V, vim atque injuriam sibi fieri, privilegiáque quibus satis libertati sui provisum erat, eripi sentirent, vim vi repellere, armisque libertatem avitam defendere; decreverunt. Inde diutinum illud annorum XL bellum. Pars Hispanorum armis succubuerunt; pars in pristinam libertatem sese vindicarunt. Hinc in duas parteis Belgica, seu inferior Germania divisa est. Provinciæ Hispano imperio audientes sunt istæ: Brabantia, Limburgium, Luceburgium, ac dimidia pars Gelriæ, cis Rhenum ac Vahalem, in veteri Belgica sita; dein Flandria, Artesia, Hannonia, Namurcum, Marchionatus S. Imperii & Mechlinia. Reliquæ provinciæ sub una republica constanter ac fortiter libertatem tuentur.

CAP.

Cap. XXIX.

De præcipuis Inferioris Germaniæ urbibus.

Flandria, vulgo *Flandren.*

FLandria omnes Chriſtiani Orbis Comitatus ſuperat: ager fertilis, paſcuáque læta. Inſulas habet adjacenteis *Cadſant*, *Ooſtburg*, *Bierfliet*; Ordinibus fœderatis parentes. Urbes præcipuæ Flandriæ ſunt; Gandavum, vulgo *Gent*; caput Provinciæ, inter majores Europæ urbes computata; Caroli V. incunabulis nobilitata. Brugæ vulgo *Brugge*, primas ob pulchritudinem & amœnitatem ſibi vendicant. Sequuntur Tornacum, Gallis *Tournay*, German. *Doornick*; Cortracum, Gal. *Courtray*; German, *Cortrijck*; Duacum, *Douay*; Inſulæ Gall. *L' Iſle* German. *Ryſſel*, ſive *der Iſſel*; Yperæ, *Yperen*; Neoportus, *Nieupoort*; *Sluys*, *Duynkercke*, piratica ſuperiori bellò infamis. Oſtenda, trienni Hiſpanorum obſidione inſignita. Grevelinga, nobiliſſimum in finibus Galliæ munimentum.

Arteſia;

Artesia; Artois.

Caput Artesiæ est Artebatium, vulgo Germanis *Atrecht*, Gallis, *Arras*; urbs splendida. clarum hic est Fanum D. Audomari, vulgo *S. Omer*. Tervanna insignis quondam erat: postea vero à Carolo V. expugnata ac funditus eversa. Est præterea heic nobilis Comitatus cognomine *D. Pauli*.

Hannonia Gallis *Hainaut*, Germ. *Henegauw*.

Hannoniæ caput est Montes, vulgo *Mons*, Gallis; Germ. *Bergen*. Secunda ab ea Valentianæ, Gall. *Valenchienes*. Cameracum, German. *Camerick*. Gall. *Cambray* cum agro suo singularem provinciam conficere videtur, quæ dicitur *Cambresis*.

Namurcum; Gall. *Namur*; Germ. *Namen*.

Caput est, quæ provinciæ nomen dedit, Namurcum, ædificiis magis valida quam splendida.

Luce-

Luceburgium; Lucelburg.

Hic Ducatus nihil insigne habet, præter Luceburgium, unde nomen Provinciæ; & ipsa urbs tam fœda, quàm satis natura loci munita.

Limburgium.

Hujus caput est Limburgium urbs, minus inter reliquas XVII provincias clara. Falcoburgium ac *Dalem*, duo Comitatus, portiones sunt Limburgiensis Ducatus.

Brabantia, *Brabandt.*

Primaria Brabantiæ urbs est Antverpia, Gallis *Anvers*, Germanis inferioribus *Antvvertpen*, superioribus *Antorf*. Emporium quondam totius Europæ celeberrimum, nunc etiam urbs totius terrarum Orbis splendissima: arce sua maxime nobilis. Bruxellæ, *Brussel*, magnifica urbs, rectorum Belgii Hispanici sedes. Silva Ducis, *Des Hertogenbosch*; ac Lovanium, vulgo *Leuven*, insignes urbes: Præterea *Breda, Sevenbergen, Bergen op Zoom, Lier, Herentals, Diest, Tienen, & Gemblours*; haud

haud ignobilia sunt opida. Mechlinia, *Mechlen* Germanis, *Malines* Gallis, quæ unam provinciam in XVII conficit, inter nitidissimas Belgicæ merito numeratur. De cætero, & in Brabantia Ducatus *Arschot*. Marchionatus *Bergen op Zoom*: Comitatus *Hoochstraten & Megen*; Baronatus *Breda, Diest*, *Grimbergen.*

Zelandia.

Zelandia in insulas complures dissecta est; quarum nobiliores, Walachria, vulgo *Walcheren*; Scaldia, vulgo *het Landt van Schouvven*; & Bevelandia Austrina, vulgo *Zuyt-Beverlandt.* In Walachria urbs princeps est Middelburgium, celebre Emporium. Secunda est *Vlissingen*, proximus in Zelandia ex Gallia ac Britannia advenientium navium adpulsus, Vera, vulgo *ter Veer*, Scoticarum mercium Emporium. In Scaldia insula est *Sirickzes*, opidum satis nitidum. In Bevelandia Gusa, vulgo *ter Goes.*

Hollandia.

Hollandia ob frequentia in varias Mundi parteis commercia totius Belgicæ celeberrima potentissimáque, dividitur in Septemtrionalem & Australem. Septemtrionalis Hollandiæ pars meridionalis, crebris lacubus interfusa, *Waterlandt* incolis vocatur.

vocatur. Princeps dignitate est totius Hollandiæ urbs Dordracum, vulgo *Dordrecht* & *Dort*, in ipsis lacuum, quos Mosa Vahalésque efficiunt, undis sita; vini Rhenani frequenti mercatu nobilissimum Emporium. At maxima potentissimáque omnium est Amsterodamum, vulgo *Amsterdam*, opulentissimum ad Oceanum Germanicum Emporium: Lugdunum Batavorum vulgo *Leyden*; omnium Belgicarum, nedum Hollandicarum, amœnitate salubritatéque splendidissima. Delphi, vulgo *Delft*, Gulielmi Principis Auriaci, Illustrissimi Principis Mauritii parentis cæde insignita civitas: Roterodanum, *Rotterdam*, natalibus Erasmi Roterodami clara, secundum ab Amstelodamo Emporium. Haga-Comitis, vulgo *des Graven Hage*, nobilissimus totius Europæ vicus; multísque urbibus præferendus. Comitum quondam Hollandiæ, nunc Consilii Confœderatatum Provinciarum universalis sedes: huc quippe, quoties de communibus negotiis decernendum est, universæ provinciæ conveniunt. Sunt præterea nobiles urbes, *Haerlem*, *Goude*, *Geertrudenberghe*, *Alckmaer*, *Edam*, *Hoorn*, *Enckhuysen*. In insulis Australibus est *Briel*, haud postremum provinciæ opidũ, & itidem *Geervliet*. Septemtrionali Hollandiæ adjacent insulæ

duæ

duæ, *Texel* & *Flielandt*, navium ſtationibus celebres. De cætero eſt in Hollandia Comitatus *Egmont*, Baronatus Brederodiorum *Vianen.*

Trajectenſis Provincia.

Trajectenſis ſive Ultrajectenſis provincia, nomen accepit à capite ſuo Trajecto, ſive Ultrajecto, vulgo *Utrecht* vel *Vtert.* Urbs eſt ampla atque magnifica, Epiſcoporum quondam Friſiorum ſedes. Eſt & *Amersfort*, haud ſpernendum opidum.

Gelria *ſive* Geldria, *Gelderlandt.* Zutphania, *Zutphen.*

Gelriæ Ducatus in duas hodie ſecatur parteis: quarum altera Hiſpanici, altera Confœderati juris eſt. Hiſpanicæ Gelriæ caput eſt Ruremunda, ſedes Epiſcopalis & conventus Juridicus; dein *Gelre*, quæ nomen Ducatui dedit: poſt eam *Venlo.* Gelria Confœderata in tres dividitur potiſſimum portiones: quarum Velavia, vulgo *de Veluvve*, urbes habet Arenacum vulgo *Arnhem*, caput in hac parte, ac ſedes olim Ducum, nunc conventus Juridicus totius provinciæ. Poſt hanc ſunt Harderwicum, & Elburgum. Batavia altera pars

pars hodie *de Betuvve* veteris Bataviæ nomen fert: in hac sunt Comitatus *Buren* & *Culenburg*, eodémque pertinent duæ munitissimæ urbes *Bommel*, & Noviomagus, vulgo *Nimmegen*, & *Nieumegē*. Tertia pars antiquæ Gelriæ est Comitatus *Zutphaniensis* quæ unam in XVII conficit per se provinciam. Nomen habet à capite suo *Zutphen*; sunt præterea nobilia munimenta, *Grolle*, *Bredefort*, *Locchem*.

Transisalania, *Over-Yssel.*

Transisalania nomen habet à situ trans Isalam flumen. Dividitur in tres pateis; *Salant*, *Tvvente & Drente*. Tota provincia celebratur tribus quondam liberis civitatibus, *Deventer*, *Campen*, *Zvvolle*: nunc etiam eodem nomine gloriantibus. Sunt præterea duo insignia munimenta, *Steenvvijk* & *Coeverden*; quorum illud satis egregium opidum.

Frisia, *West-Frieslandt.*

Frisia, quæ Occidentalis cognominatur, vulgo *West-Frieslandt*, caput habet Leovardiū, *Lieuvvarden*, urbem splendidā, ac magnificam, ubi conventus Juridicus totius provinciæ, præfectorúmq; sedes. Sequuntur

Harlni.

Harlingen, celebris portus, *Franiker*; *Sneeck*.

Groningensis Provincia, *Groeningerlandt.*

Groninga urbs est satis ampla ac celebris, quæ nomen provinciæ dedit. *Delfziel*, locus versus Germaniam munitissimus.

Academiæ Belgicæ.

Academiæ sunt, Hispanicæ ditionis, Lovanium ac Duacum. Confœderatarum provinciarum, Lugdunum Batavorum, Franikera, ac nuper erecta Groninga.

Cap. XX.

De Britannicis Insulis.

Gallico littori ac Rheni ostiis adjacent insulæ innumeræ, Britannicæ in universam appellatæ: quarum duæ magnitudine nobiliores Albion atque Ibernia dictæ sunt: at quæ Albion ante, ab albis ad littus petris, Græcis hominibus vocitata fuit, propter excellentiam postea Britanniæ nomen sola obtinuit, cum reliquæ suis sibi nominibus appellarentur.

Hæc omnium quæ Europæ adjacent, quásque

quacunque Romana notitia complexa est, maxima, nomen orbis alterius mer=
=eri amplitudine suâ vot=
=eribus visa est: clara Græ=
=cis clara Latinis monumen=
=tis. Duo hodie regna Ang=
=liam et Scotiam continet.
Anglia solo est tam ub=
=ere ac faecundo, ut omnia
majori nitidiorique formâ
prognata benignius quam
alia terra alat, cælo adeo
clementi ut rorem mari=
=num ac laurum magnâ
copiâ producat. Sed imbri=
=bus ac nebulis crassam
asperitatem frigorum
prohibet. Asperioris cæli
solique est Scotia longius in
septemtrionem producta:
saxo sterili plurimum ac
lacubus horrida tristisque
aspectu.
Gens

Gens olim Britannica in=
culta, inhospita, immanibus
moribus fera vel fadej:
Nunc Angli omnium deli=
=catissimi perhibentur.
Nomen genti, seu Insulæ,
unde quæsitum, parum
constat. Porrigitur Insu=
=la in longum à Haroidi
seu Orcade promontorio,
vulgo nunc Dunsbyheat,
ad Dubrim portum, vulgo
Dover, milliaria German=
=ica circiter CL. Latitudo
maxima patet inter Dubr=
=im ac Bolorium prom=
=ontorium vulgo the Lan=
=des end, mill: Germ: LXX
ipsâ formâ triquetra in
tres angulos se cuneat.
quorum unus Septem=
=triones prospicit nullis
contra terris vasto atq
aperto mari: alter Bel=
=gas ac Rheni ostia:
tertius Hispaniam. U=
num latus in Orien=

Drientem, Germaniæ (intellige veteris ujus pars Norvegia) obtenditur;alterum n Meridiem, Galliæ; tertium in Occi-entem, Hiberniæ. Oceano undiquá-ue alluitur,ab occasu, Hibernico, ab Se-temtrionibus, Caledonio,ab Ortu,Ger-nanico, à Meridie,Britannico; ubi fre-um Gallicum inter Dubrim & Bononiam.

Cap. XXI.

Divisio Veteris Britanniæ, item de fluviis & opidis.

Am insulæ partem, quæ nunc Scotia est *Caledoniam* olim appellatam,cum ex liis, tum ex Tacito maxime liquet. at to-a postmodum divisa in Majorem.& Mi-orem Major ea pars, quæ nunc Anglia. linor quæ Scotia.

Major Britannia.

Majoris populi, quorum nomina apud erum auctores clara: Ostidamni ac Dam-onii,nunc *Cornuvval* regio: Durotriges, *Devonschire*: Belgæ, *Sommerset*: Segontia-i,*Zoutsex* & *Southampton*: Bibroci,*Surreis* Cantii, quorum regio Cantium, vulgo unc *Kent*: Trinobantes, *Middelsex*, & *Hardfordschire*: Cassii, *Cambridge* & *Es-*

 sex;

ſex: Zocni *Nortfolck* & *Suffolck*: Ancalitæ; *Oxford*, & *Buckingam*: Attrebatii, Berceria; Dobuni, *Glocester*: Silures omnium latiſſime incolentes, nunc Wallia, vulgo *Waelles*. Ordovices, *Cardigan*: Demetæ, *Carmathin*: Cornavii, *Cornavvan*. Præterea Coritani, *Lincolnſchire*: Pariſii ea pars *Yorckſchire*, quæ *Lincolnſchire* contermina: Brigantes, reliquum *Yorckſchire* & *Northumberlandt*. Meætæ, *Cumberlandt*. Horum omnium clariſſimi fuere Silures atque Brigantes; hi numeroſiſſimi, illi pugnaciſſimi.

Minor Britannia.

At in Minori Britannia ſive Caledonia, olim omnia obſcura, ac pleráque veteribus ignota, nihilque ſylva Caledonia ac monte Grampio clarius.

Fluvii Britanniæ.

Fluvii Britanniæ celebriores ſunt; Tameſis, vulgo *Tames*: Sabrina *Severn*, & *Humber*: breviſſimo curſu, at latiſſimis oſtiis (id æſtuaria efficiunt) commodum majoribus navibus acceſſum præbentes.

Habi-

Habitationes Veterum Britannorum.

Urbes Britanni nullas antiquitus inco- luerunt, quum autem hominum esset infi- nita multitudo, creberrimis ædificiis dis- persi egerunt; opida, ut autor est Cæsar, vocarunt, quum sylvas impeditas vallo fossáque munivissent, quo incursionis ho- stium vitandæ causa convenire consueve- rant. Postea vero cum Romani eò legio- nes suas coloniásque invexerunt, cultius tam paucis quibusdam urbibus habitari cœptum est. In his Camalodunum fuit Romanorum colonia, nunc *Malden*, opi- dum maritimum in Essexia; & Londini- um nunc *London*, copia negotiatorum & conventu jam tum maxime celebre.

Cap. XXII.

De incolis Britanniæ.

DE incolis Britanniæ sic Cæsar in Com- ment. de Bell. Gall. *Britanniæ pars interior ab iis incolitur, quos natos in insula ipsi memoriæ proditum dicunt: Maritima pars ab iis, qui prædæ ac belli inferendi causa ex Belgis transierunt. qui omnes his fere nomi- nibus civitatum appellantur, quibus orti ex*

civitatibus co pervenerunt. Post hunc Tacitus: *Britanniam*, inquit, *qui mortales initio coluerint, indigenæ, an advecti, ut inter barbaros, parum compertum: habitus corporum varii, atque ex eo argumenta: namq; Caledoniam habitantium rutilæ comæ, magni artus, Germanicam originem adseverant: Silurum colorati vultus, & torti plerúmque crines, & positus contra Hispaniam, Iberos veteres trajecisse easq; sedes occupasse fidem faciunt: proximi Gallis & similes sunt.* Gallos vicinum solum occupasse creditur. Regibus olim, ut nationibus distincti, regebantur. Primus omnium Romanorum Jul. Cæsar cum exercitu insulam ingressus, quanquam prospera pugna terruerit incolas ac littore potitus sit, potest videri ostendisse posteris, non tradidisse. At Claudius Imperator trajectis legionibus gentem perdomuit: paulatímque in formam provinciæ proxima pars Britanniæ redacta est: donec tota tandem in Romanorum potestatem sub Domitiano pervenit. Quanquam non desunt, qui negarent, unquam à Romanis perdomitam fuisse Caledoniam, id est Scotiam: pro argumento adferunt, murum in limitibus majoris minorísque Britanniæ à Romanis contra Pictorum Scotorúmque incursiones

extructum

xtructum. Verum hos refellunt Dionis Zosimíque historiæ, in rebus gestis Severi & Constantini Imperatorum. Cæterum, imperarunt Romani Britanniæ ad Theodosii usque tempora: tunc vero cum legiones præsidiáque Romana, ad Galliam defendendā accersita, illam inermem relinquerent, Scoti Pictíque ulteriorem insulæ partem, quæ nunc Scotia est, incolentes, ea occasione illecti, citeriorem, id est, Angliam armis invaserunt: quorum impetum quum hi sustinere nequirent, Anglos ex Germania atque Saxones in auxilium vocarunt; hi postmodum hospitii fide ac jure violatis, Britannos domibus agrísque pepulerunt. Pulsorum pars in Galliæ extremum angulum sedem, ut supra dictum, noménque intulerunt: pars intra montes, (Wallia nunc est) utpote loca contra hostium violentiam satis munita ac tuta concedentes, ad hanc usque tempestatem priscam Britannorum gentis linguam conservare creduntur. Scotia abhincà Scotis denominata suos ordine habuit Reges: Angliáque ab Angelis nomine tracto, seorsim suos. Wallia, vulgo Anglis *Wales*, incolis *Cambray*, suis olim principibus post Anglorum perfidiam diu recta fuit. tandem bello victa, horum cessit imperio. Inde mos invectus, uti

primogenitus Anglorum Regis filius *Princeps Walliæ* nuncupetur.

Cap. XXII.

De Anglia.

CÆterum, Anglia dividitur ab Scotia Tueda ac Solveio fluminibus. Occupat in longitudinem à *Waymouth* promontorio prope Dorceſtriam, ad Barvicum opidum in finibus Scotiæ, milliaria Germanica LXXX: In latitudinem ab opido S. Davids ad opidum *Yarmouth* milliaria circiter LX. At ſi infimam partem, id eſt, latus meridionale permetiaris, milliaria erunt circiter LXX.

Diviſio Angliæ.

Cæterum, Anglia diviſa fuit medio ævo in duas parteis: Cambriam; quæ eadem nunc Wallia: & Loegriam, reliquam Angliæ partem. Fuerunt ad patrum noſtrorum memoriam in ea Ducatus aliquot: verum his oblitis, LII. Comitatibus, quos incolæ *Shires* vocant, tota diſtincta eſt.

Archiepiſcopatus ſunt duo: Cantuarienſis in urbe Cantuaria; vulgo *Canterbury*:

&

& Eboracensis in urbe Eboraco, vulgo *Yorke*: his Episcopi subsunt XXIV.

Urbes Angliæ, Portus & Academiæ.

Urbium princeps est Londinium, *London*; caput atque compendium totius regni, Emporiúmque inter celeberrima Europæ nequaquam postremum: urbs amplitudine ac duorum templorum immensa magnitudine maxime conspicua: Hanc magnitudine incolarúmque frequentia sequitur Eboracum, inde Bristolium, vulgo *Bristow*, Gallicarum mercium nobile Emporium, ut *Southampton* Hispanicarum. De reliquo Oxonium, vulgo *Oxford*, & Cantabrigia, vulgo *Cambridge*, illustribus Academiis ornatæ, magnificentissimis collegiorum ædificiis celebrantur. Sunt præterea inprimis visendæ arces seu domus Regiæ circa Londinium, in lætioribus atque amœnissimis agris dispositæ: quarũ nõina *Grinwich*, *Richmont*, *Kingston*, *Nonsuch*, *Hamptoncourt*, *Windser*, & versus Cantabrigiam *Tebal*. Brevissimus ex Britannia ad continentem trajectus est à Dubri ad Caletum, vulgo *Calais*, Galliæ opidum, mil. Germ. VI. Reliqui portus celebriores sunt; in Orientali insulæ latere *Nieucastel*, *Hull*, *Lym*, *Yarmouth*, *Harwich*, *Colchester*,

ster, Sandwich; in Meridionali latere, *Pleymouth*; in Occidentale latere, *Chester*: unde naves in Hiberniam navigaturæ solvunt.

Insulæ ad Angliam.

Insularum Anglico littori appositarum clariores sunt; ab Occasu Mona, nunc *Man*, incolis quondam validissima; & Menavia sive Monapia; nunc *Anglesey* Anglis, Wallis; *Mon*, à Meridie est Vectis, nunc *Wight*,

Cap. XXIV.

De Scotia.

Scotiæ longitudo est à Meridie in Septemtrionibus, i. e. à promontorio quod accolis *The Mule of Galloway*, qua Hiberniã spectat, ad promontoriũ *Duns by-heath*, quod ab Orcadibus Insulis conspicitur, mil. Ger. lxx. latitudo ab Occasu in Ortũ, hoc est, à Novantũ promontorio, nunc *Ardermouth head*, prope Mulam insulam, ad promontorium Buchananum, vulgo *Buquehamnes*, milliaria L. Regio, ut solo sic incolis bifariam divisa est. quippe Grampius mons, nunc *Gransham*, ab occasu in ortum tendens, mediam secat. Qui meridionalem partem habitant, cultiores numerosioréq; lingua propemodum ac moribus utuntur Anglicis. Septemtrionalis, hominum gens asperum, ferum ac sylvestre, sermone, habitu, moribúsque Hibernicis vivunt.

vunt. Urbium clarissima est Edenburgum, vulgo *Edinbrovv*; regni caput sedésque Regia: *Glasco* & S. *Andreas*, Archiepiscopatus sunt insignes, quibus suppositi Episcopatus XII. Academia illustris est S. Andreæ, & Aberdoniũ, vulgo *Aberdon*, & *Aberdain*, haud ita nobilis, at portus celebris.

Insulæ ad Scotiam.

Insularum ad Scotiam clarissimæ sunt; versus occasum, Hebrides XXX amplius numero: ad Septemtriones Orcades, nunc *The iles of Orknay*, XL. amplius numero: longius dissitæ versus Septemtrionem VII. Acmodæ, nunc *Farre*. Ultimam Britannicarum erat Thule, nunc *Islandt*: de qua postea suo loco.

CAP. XXV.

De Hibernia.

HActenus de Albione Britannicarum Insularum maxima, item de minoribus Britannicis insulis: at secunda magnitudine est in Occasum sita Hibernia; Iverna, & Ierna quibusdam appellata: nomine inibi nato; quam incolæ hodiéque *Eryn* vocitent, Angli vero *Yrlandt*. De natu-

ra hujus insulæ, incolarúmque ingenio, etiam nunc verum manet, quot tot retro seculis Pomponius Mela tradidit: *Adeo luxuriosam herbis, non lætis modo, sed etiam dulcibus, ut se exigua parte diei pecora impleant, & nisi pabulo prohibeantur, diutius pasta dissiliant: Cultores ejus inconditos esse, & omnium virtutum ignaros, magis quàm alias gentes.* Hæc Mela; Cæterum, cœlo est miti, clementi ac sereno, terra nullam animal venenosum alit nec patitur. Longitudo ejus maxima porrigitur mil. German. LX. Latitudo autem mil. German. XXX. Qui populi primi eam incoluerint parum constat, nisi quod Celtici cum reliquis Britannis fuerint generis. Brigantes, Cauci, Menapii, quos in ea Ptolomeus memorat, mirum ni ex Gallia, Britannia, Germania, huc trajecerint. Dividitur hodie in quatuor potissimum regiones. Langinia, vulgo *Lenquester*, in Orientem spectans, ut Angliæ propior, ita cultior. Haud multum absimilis huic Mononia, vulgo *Mounster*, qua Galliæ in Meridiem obtenditur. asperiores, Connacia, *Conacht*, & Hultonia, *Quunster*; hæc in Septentrionem, illa in Occasum, vergentes.

Comitatus per totum regnum sunt XXXII. Opidula rectius quam urbes

Hiber-

Hibernos incolere dixeris. Regni caput est *Armagh*: Secunda ab hac *Dublyn*, opidum munitissimum, sedes præfecti, quem huc cum titulo Viceregis mittit Rex Angliæ: sedes item Archiepiscopi, ut & *Armagh*, & *Casshyl*. his subjecti sunt Episcopi XII. *Arglas* celebris est portus; Academiam sustinet prædictum Dublinum. Atq; hæc breviter de Insulis Britannicis: nunc tempus est in Continentem reverti: ac primo loco de Germania.

LIBER TERTIUS.

CAP. I.

De veteri Germania.

GERMANIAM, quæ nunc terrarum cultu, urbium ſplendore, ædificiorúmque magnificentia, cum Italia conferri, reliquis vero regionibus præferri poſſit, *terris informem, montibus aſperam, cultu aſpectúque triſtem, in univerſum ſylvis horridam, aut paludibus fœdam, utrı́ſque inviam*, veteres prodiderunt, in tantum res mutantur.

NomenGermanorum unde deductum ſit, varium inter autores eſt certamen: à Gallis id inventum, & quinque primo Germanorum nationibus, Eburonibus, Condruſis, Segnis, Cæræſis & Pæmanis, è Germania in Galliam tranſgreſſis inditum, qui poſtea uno itidem fuere nomine Tungri dicti, exCæſaris, Taciti, Dionis, & aliorum ſcriptorum monumentis clarum ſit rimantibus. Id poſtmodumGallorum Romanorúmque uſurpatione in univerſam gentem Tranſrhenanam tranſiit.

Ipſa

Ipſa gens ſuo ſibi vocabulo ſemper appellata fuit Teutiſci, vulgo *Die Teutiſche*, ab ipſius veri æternique Dei, rerum omnium conditoris antiquiſſima pluribúſque gentibus uſurpata appellatione *Theuth*: ab hoc enim illi & à primo mortalium *Manno*, id eſt, Adamo, è terra condito, originem ſe ducere prædicarunt; ut latius infra dicetur. Ad limites Germaniæ quod attinet, vehementer errant illi, qui latius nunc quam olim Germaniam patere, ex Ptolomei Geographia adfirmant, maximi ii, qui duplo majorem faciunt. Secus mihi ſententia eſt, qui dimidio minorem cenſeo. Elſatiam, Lotharingiam, Treviros, Luceburgenſes, Brabantios, Juliacenſes, dimidiam partem Gelriæ, Hollandiæ, omnem Selandiam, ac Flandriam hodie acceſſiſſe, ajunt: ego acceſſiſſe nego; manſiſſe adſevero. Quippe Plinius jam inde Germaniæ limitem ad Scaldim fluvium protendit. Idémque ſimul & Tacitus ab uſque Sequanis omnem Rheni citeriorem ripam Germanos accoluiſſe tradit. Apud Cæſarem ipſi Rhemi, Belgico natio, ultro teſtati ſunt, Belgas pleróſque eſſe ortos à Germanis. Ex Gallia quidẽ uni Helvetii, ex Illyrico veteri Vindelicia & Noricum, quæ inter Alpes Danubiúmque ſitæ ſunt regiones; item Pan-

noniæ

noniæ ſuperioris pars; extra veteris Germaniæ limites nomênq; cenſitæ fuerunt. Verum eis oppono quicquid eſt terrarum hodie Poloniæ citra Viſtulam amnem, qui terminus olim Germaniæ fuit; item Bojohæmum; quarum regionum ſermo aperte genus atque originem incolarum indicat. Pruſſios etiam atque Livones quia Germanica lingua utuntur, Germaniæ acceſſiſſe illi cenſent: quum antiquitus Venedi, Sarmatica gens, incoluerit: ego & hos acceſſiſſe nuper, nego; manſiſſe à multis ſeculis, aio. Quippe Æſtios, qui olim totam Livoniam ac Pruſiam, omnémque fere dextram ripam Viſtulæ late patentem occuparunt, diſertiſſimis verbis Germaniæ adſcribit Tacitus. Idem auctor, & Plinius, regiones hodie, Norvagiam, Suediam ac Fennos, & quicquid terrarum Oceano Septemtrionali, Moſcoviæque confiniis ambitur, Germaniæ attribuunt. Quin etiam Peucini, alio nomine *Baſtarnæ* dicti, à Viſtulæ fontibus olim ad Pontum uſque Euxinum & Iſtri oſtia extenſi, Germani fuerunt, teſtibus iiſdem Scriptoribus. Vetuſtiſſimi igitur Germaniæ termini fuêre; ab Occaſu Rhenus amnis, & Oceanus Germanicus; à Septemtrione Oceanus Septemtrionalis ſive Hyperboreus; ab Ortu Granvicus & Fin-

nicus sinus, mare Suevicum, sive sinus Codanus, Vistula amnis, & à fonte ejus linea ad Sarmaticos montes ducta, qui è Septemtrione in Meridiem ad Danubii usque ripam protensi, ubi opidum nunc Hungariæ *Vacia*; dein à Meridie ipsum Danubii flumen. Postea vero portiones ei ex Gallia ad lævam Rheni ripam, & ex Sarmatia ad sinum Codanum & dextram Vistulæ ripam accesserunt, ut dictum est. Longitudo ejus summa fuit à Scritofinniæ promontorio, vulgo *Noortkiim*, quod in Oceanum Septemtrionalem excurrit, ad Danubium usque mil. Germ. cccc. Latitudo vero maxima à Rheno amne juxta Basileam, ad Amadocam usque paludem, quæ in confiniis Russiæ, Lituaniæ ac Podoliæ sita est, mil. Germ. cc.

Cap. II.

Divisio Veteris Germaniæ, ac primum de Vindilis & Ingævonibus.

Genera Germanorum quinque à Plinio traduntur, Vindili, Ingævones, Istævones, Hermiones, & Peucini, qui & Bastarnæ.

Vindili

Vindili.

Vindili, etiam Vinili, & Vandili, Vandali, Vandalii, & Vanduli Romanis Scriptoribus simul & Græcis dicti sunt. Horum nationes fuere, Gothones, qui & Gotones, Gutones, Gutthones ac Gythones, Gothi & Gotthi auctoribus dicuntur; nunc Cassubiæ pars ad Vistulæ infimã partẽ, quæ propriæ *Pomerellia* nunc dicitur: ubi nobis natale solum. Carini, Pomeraniæ pars, in quo opida, *Stolpe, Colberg, Corlin, Camin.* Lemovii, ea pars Pomeraniæ, in qua *Stetin, Usedom, Wilgast. Gripeswolda.* Rugii antiquitus, circa *Rege* flumen Pomeraniæ, & opidum *Regenwolde*, dein in insulam transgressi, quæ etiam nunc Rugia, vulgo *Rügen* appellatur. Varini, in Meckelburgensi Ducatu circa flumen & opidum *Warne.* Angili sive Anglii, reliqua Meckelburgensis agri pars, ad Lubecam usque Eudoses, Suardones, Nuithones pars Meckelburgensis agri, Pomeraniæ Marchiæque proxima. Caviones, pars Marchiæ, Dannebergensi Comitatui proxima. His contermini Deuringi, sive Thoringi, in eadem Marchia, circa opida *Havelberg & Ruppin.* Lõgobardi, in Marchia media, vulgo nunc *Middelmarch*, inter Albim & Viadrũ ãneis, circa opida *Grabouw, Brandeborgh, Berlin,*

Granzoy, Brötsen. Semnones in portionibus Marchiæ, Misniæ, Lusatiæ, Silesiæ, atque Poloniæ, inter Albim & Wartam amnem in Viadrum defluentem. Burgundiones, in partibus Cassubiæ ac Poloniæ inter Gotones ac Semnones.

Ingævones.

Ingævonum populi fuêre isti: Chaucia, qui & Cauchi, & Cauci; inter Amisiæ Albísque ostia utrámque accoluerunt Ursurgis ripam supra Bremam usque opidum; deinde usque Mindam, qua Chattis jugebantur. Qui apud Tacitum Fosi; reliquis auctoribus *Saxones* appellantur: horum tota fuit Holsatia apud Cimbricam usque peninsulam. Postea omnem oram maritimam occupârunt ab Albi ad Rheni usque ostia: unde cum Anglis in Britanniam insulam abiverunt. Cimbri omnem eam tenuerunt peninsulam, quam nunc antiqui nominis itidem gens incolit Jutæ. Teutoni Danicas incoluerunt insulas; quarum maxima vulgo *Zeelandt*, Melæ dicitur Codanonia, nempe à gente Teutonorum, qui variantibus dialectis jam tunc dicebantur Dani, Godani & Codani: unde totum hoc mare etiam dicitur Codanus sinus eidem Melæ ac Plinio,

Plinio, quod Tacito mare Suevicum, quia utrúmque Suevi accoluerunt, ut mox ostendam. Regiones trans dictum mare, quæ nunc sub Norvegiæ ac Suediæ Finniæque maxime nominibus veniunt, immensas Germaniæ insulas esse, falso crediderunt veteres, quum verius sint peninsulæ. Harum maximam, quæ Norvegiæ Suediæque regna continet, à proxima gente quidam dixerunt Scandiam, & Scandinaviam: alii à freto, quod est inter Danicas insulas, vulgari vocabulo *Belt*, Baltiam: quod vocabulum postea corruperunt in Basiliam. Altera peninsula, vulgo nunc *Finland*. Plinio dicitur Finningia. In Scandia populi Scandii, sive Scanii: vulgo nunc *Scanen*, unde toti peninsulæ nomen. His contermini fuêre Hilleviones, nunc *Halland*. Ultra utrósque incoluerunt Sitones, nunc Norvegii, vulgo *Norige*, & *Norge*: quorum terra jam antiquissimis Græcorum autoribus dicta Nerrigon. Ultra hos sunt Marchiofinni, vulgo *Marchfennen*. His continuatur Scritofinni, vulgo *Scritfennen*; extremi versus Septemtriones apud promontorium, Rutubæ Plinio, vulgo nunc *Noortkiin*. His proximi sunt versus Orientem Lappiones, sive Lappii, vulgo *Lappen*: infra hos versus Meridiem sunt Suiones, sive

Sueones,

Sueones, nunc Suedi, vulgo *Sweden.* Infra hos Gutæ ſive Guti, quorum regio nunc vulgo *Gutlandt.* hi falſo vulgo appellantur Gothi, & regio eorum Gothia; quum hi fuerint iidem & Gothones ad Viſtulæ oſtia: ut ſupra dictum. Sed hic jam eſt antiquus ſcriptorum error: unde ridiculæ illæ Jornandi fabulæ de Gothorum origine. Finni Ptolomæo, Tacito dicuntur Fenni, quod nomen hodiéq; ſervant, variatis dialectis, vulgo *Fennen* & *Finnen* dicti.

Cap. III.

De Iſtævonibus, Hermionibus atq; Baſtarnis, item Suevia, & veterum Germanorum habitationibus.

Jam vero Rheno proximi erant Iſtævones: horum nationes fuere Friſii Bructeri, Angrivarii, Chamavi, Anſibarii, Dulgibini, Chaſuarii, Marſi, Tubantes, Marſaci, Sicambri, Ubii, & qui in horum poſtea agros ſucceſſerunt, Uſipii, Tencteri, Juhones, Mattiaci; prætereáq; antiquiſſimis temporibus Marcomanni, Harudes & Seduſii: qui tres populi poſtmodum in Bojohæmo inter Hermiones ſedes locarunt. Ex his omnibus Friſii, Marſaci & Bructeri quo ſitu fuerint jam ante

in XVII. inferioris Germaniæ Provinciarum descriptione dictum est. Sed Bructeri postea inter superiorem Luppiæ amnis partem & Agrippinensem Coloniam coluerunt. Marsi, antequam Drusiana fossa, quæ est in Gelria inter Arnhemum & Dusburgium, facta est superiorem Velaviam & Zutphaniensis Comitatus partem, qua oppida sunt *Dotechum*, *Grolle & Bredefort*, incoluerunt. Fossa autem facta, pars eorum intra Rheni divortia inclusi novum vocabulum Marsacorum, sive Marsatiorum, adsumserunt; de quibus supra: pars autem veteri nomine servato in interiora concesserunt, inter Amisiam & Luppiam amneis, opidúmque *Dulmen*. Angrivarii, Bructeris proximi, primum inter Amisiam & Visurgim amneis, qua est opidum *Minden*, coluerunt: Chamavi vero, supra hos inter Amisiam & Loam flumen quod Amisiæ paullo supra Emdam miscetur, postea vero utráque gens Bructeris expulsis agros eorum occuparunt: Chamavi versus Occidentem; Angrivarii versus Septemtriones. Hinc Dulgibini tenuerunt inter opidum Paterbornā & Visurgim, qua *Flotow* ei opidum appositum. In his Quintilius Varus cum tribus legionibus, cæsus ab Arminio Cheruscorū Duce, inter opida *Dietmelle & Horn*,

Horn. His proximi versus Meridiem fuere Chassuarii; qui & Chattuari, inter Paterbornam & Visurgim, quæ ei opidum *Huter* impositum; pars quondam fuere Chattorum. At Ansibarii tenuerunt inter Visurgim & lacum *Dommel*, apud quem opidum *Diepholt*. Tubantum varia semper fuit sedes, ad superiorem Amisiæ partem. Sicambri Rheni ripam tenuerunt à Colonia Agrippinensi ad Rheni usque divortium; ab Oriente vero usque ad Chattos, circa fontes Lappiæ, & opidum *Medebach*: postea à Tiberio in Galliam transportati, ubi inter Mosam & Rhenum *Gugerni* dicti. Horum agri portiones deinde tenuerunt in Rheni ripa Usipii, sive Usipetes, & Tencturi: hi apud Coloniam, illi ad Rheni divortia. Ubii in Germania Rheni Mœnique dextras ripas tenuere, ad Coloniam usque ab Oriente Chattis contermini. Horum agros Chattorum postea partes, occuparunt Juhones & Mattiaci. horum fuit superior ripa & Nasoviensis Comitatus, cum Wettervia & Hassiæ parte, qua Marpurgium nunc est, quondam *Mattium* dictum; unde genti nomen; illi inferiora tenuere, cum Westerwaldia. Marcomanni, antequam cum Sedusiis & Harudibus in Bojohæmum migrarent, fines habuere inter Rhe-

num, Danubium, Cocharum & Nicrum amneis. Sedusii inter Cocharum, Nicrum, Rhenum & Mœnum: proximi his fuere Harudes, ad lineam à fonte Mœni ad Danubium usque & opidum Ingolstadium ductam. Allemanni Gallorum fuere colluvies, sub Cæsare Augusto, quum Maroboduus Marcomannos, Sedusiósque & Harudes, in Bojohæmum deduceret, in horum fineis inter Danubium, Rhenum ac Mœnum transgressi; unde nomen.

Hermiones.

Hermiones versus Meridiem ad Danubii usque ripam incoluerunt, in his populi fueri isti: Cheruſci, Chatti, Hermunduri, Narisci, Marcomanni, Quadi, Osi, Gothini, Lugii, Burii, Marsigni. Cheruſcorum agros nunc tenent Brunswicenses, ac Luneburgenses; Chattorum Hassi & Thuringi. Hermunduri, ab initio inter Salam & Albim & Bojohæmum incoluere Voitlandiam, & Misniæ Saxoniæque superioris parteis; deinde quum Harudes cum Marcomannis ac Sedusiis in Bojohæmum transgressi, Harudum porro agros illi occuparunt ad Danubium usque. Hi postea proprie Suevi dicti sunt. Narisci tenuerunt inter Bojohæmi Occidentale

atus & Danubium, lineámque à Mœni
ontibus ad opidum Ingolstadium du-
tam: postmodum *Armalausi* dicti. Mar-
comanni, Sedusii atque Harudes, Maro-
boduo Duce, à Rheno in Bojohæmum
ransgressi sunt: ubi tamen Sedusiorum
Harudúmque nomina obscura vel prorsus
extincta. Quadi antiquitus inter Bojo-
hæmum, Danubium & Marum flumen
incoluerunt; postea vero nomen eorum ad
Sarmatica usque juga, quæ sunt in Hun-
garia inter duo celebria quondam opida
Erlam & *Vaciam*, protensum fuit. Osi
Moraviæ ac Silesiæ parteis coluere, inter
opida *Oram* & *Oswieczym*; quorum hoc
Vistulæ, illud Maro impositum. Infra
hos fuere Gothini, itidem Silesiæ partem
inter Mari Vartæque fluminum fonteis
colentes. Hinc Lugii magna gens inter
Vartam & Vistulam, Poloniæ partem te-
nuere, ad opidum usque Uladislaum Vi-
stulæ oppositum. His contermini versus
Occidentem Burii, inter Vartam & Via-
drum; his Marsigni inter Viadrum & Bo-
johæmum; utrique finitum Semnonibus
supra dictis.

Bastarnæ, sive *Peucini*.

Bastarnas quondam à Vistulæ dextra
ripa ad ostia usque Istri incoluisse, supra
dictum

dictum eſt. Ipſos quoque oſtiorum inſulas tenuiſſe, quarum maxima dicebatur Peuce, nomen eorum alterum Peucini indicat.

Æſtii, quos Livoniam Pruſſiámque inhabitaſſe, ſupra dixi, cui quinque generum adſcribendi ſint, dubito; quum ab Rheno quondam in has ſedes inter Ingævones Baſtarnáſque profecti fuerint. Diſtinguebantur in Hirros atque Scyros ſive Sceros: hi Pruſſiam, illi Livoniam habuere.

Suevia.

Cæterum, Suevia antiquiſſimis temporibus erat quicquid ab Occidente Bojohæmicis montibus, Sala, Albi, & Trava amnibus ſinu Codano, ac mox mari Germanico; à Septemtrionibus mari glaciali; ab Oriente ſinu albo, lacu Albo, ſinu Botnico, mari Codano, & Viſtula Meráque; à Meridie Danubio includebatur, quod ſpatium Suevi incoluerunt, in nationes ſupra memoratas diſtincti. Eorum antiquiſſimi nobiliſſimíque Semnones fuere, utrámque late accolentes ripam Viadri, qui amnis antea *Suevus* dictus; unde genti nomen, & à gente poſtea mari cognomen Suevico, vulgo nunc *die Ooſt-zee*. Sed poſteribus ſæculis Suevi proprie habiti

biti sunt, ceu peculiari nomine Suevorum pars, Hermunduri: quorum nunc etiam posteritas durat in regione, quæ vulgo dicitur *Swaben*.

Priscorum Germanorum habitationes.

Nullas, inquit Tacitus. *Germanorum populis urbeis habitari satis notum est: ne quidem pati inter se junctas sedes. colunt discreti ac diversi, ut fons, ut campus, ut nemus placuit.*

CAP. VI.

De Vindelicia & Norico.

ANtequam hodierna Germaniæ explicentur, terrarum inter Alpes & Danubium primum exponenda erit antiquitas; nam hæ jam circa annum Dom. CCC. ab Allemannis, Marcomannis ac Quadis occupari cœperunt, perpetuóque in hunc usque diem ab iisdem nationibus possessæ sunt: unde etiam partes factæ Germanici Imperii. Inter Rhenum igitur, sive quem Rhenus transit, lacum Brigantinum, & Lichum amnem, Rhætos: inter Lichum & Ænum Vindelicos: inter hos & Cethium montem, qui ad Viennam definit, in Danubii ripa Noricos

ponit Ptolomæus : ſed falſo : ut ex Strabonis Pliniíque patet Geographia, ſimúlque ſitu regionum. námque Rhæti Alpes tantum incoluere, & earum valles, à Septemtrione ad lacum uſque Brigantinum. Sub Alpibus ad Danubium uſque fuêre inter dictum lacum & Ænum flumen Vindelici. Hinc ad Cethium uſque montem Norici : quorum hi etiam ipſas Alpeis tenuerunt apud Fori Julii regionem. Nomen habuerunt à Noreia, urbe ſupra Aquileiam ſita. Reliqua opida clara fuêre iſta : Ovillia, *Wels* nunc ; in Danubii ripa Vindoniana, quod corrupte Vindobono, & apud Ptolomæum corruptius, Juliobona, vulgo nunc *Wien*; Lauriacum, nunc *Lorck*. Vindelicorum caput fuit Damaſia, quæ poſtea, colonia Auguſti Cæſaris auſpiciis deducta, *Auguſta Vindelicorum* dicta eſt. Cætera loca maxima celebria fuêre : Juvavium, ſive Colonia Jovavia, vulgo nunc *Saltzburg*. Dein Reginum, ſive Regina caſtra, vulgo nunc *Regensburg* : nomine à flumine Regino, vulgo nunc *Regen*, olim tracto. Hinc Batava caſtra, vulgo *Paſſaw* : & prope hoc opidum, apud Danubii Ænique confluenteis, Bojodurum; quod nomen accepit à Bojorum trajectu, qui à Marcomannis è Bojohæmo pulſi in has oras

ras tranſmigrârunt, quas etiam nunc eorum poſteri tenent, nomine nunc vitiato, *Bavari*; ſuperioribus ſæculis *Bojoarii*, & *Bojuvarii* dicti. Reliqua opida fuere, Abuſena, *Abenſperg*: Guntia, *Guntzſperg*: Campodunum, *Kempton*: Abudiacum, *Fueſſen*, Iſiniſca, *Munchen*.

Cap. V.

De fluviis, ſilvis ac montibus Germaniæ.

CElebriores Germaniæ fluvii, iidémque navigiorum capaces ſunt: Oceanum petentes; Rhenus; ſecundus claritudine Europæ: qui lacum Brigantium, vulgo *der Bodenſee*, tranſiens, recepit Nicrum, vulgo *der Necker*; & Mœnum, vulgo *der Meyn*; Luppiámque, vulgo *die Lippe*. Hinc Amiſius ſive Amiſia, vulgo *die Ems*; Viſurgis, *die Weſer*; ſuperiore ſui parte *die Werre*. Inde Albis, nunc vulgò *die Elbe*; Salam, vulgo *die* Sale, una ſecum devehit. In ſinum Codanum ſeſe effundunt; Chaluſus ſive Trava, vulgo *die Trave*: Vidarus, antea *Suevus*, & Plinio *Guttalus* dictus, vulgo nunc *die Oder*: Viſtula ſive Viſtillus, *die Weixel*. At Danubius, vulgo *die Donaw* & *Danaw*, omnium Europæ maximus, à dextra ripa ex Vindelicia Lichum, vulgò *die Lech*,

& Ænum, vulgo *der In*, à læva Navam, vulgo *die Nabe*, & Marum, *die Marcb*, in Pontum Euxinum defert.

Sylvarum Romanis monumentis celebratæ ſunt; Hercinia, totam fere olim Germaniam occupans; proprie tamen ſic circum Bojohæmum appellata; vulgo nunc, *der Bobaymer wald*. Bacenis, quæ & Semana, vulgo nunc in Brunſwicenſi Ducatu *der Hartz*, antiquam Herciniæ memoriam ſervans. Gabreta, vulgo *der Dörinnger-waldt*. Luna, inter Moraviam, Poloniam & Hungariam. Martiana, ſeu forte rectius Hartiana, nunc *der Schwartzwaat*. Cæſia ad dextram Luppiæ amnis ripam, haud procul Veſalia.

Montium nobiliſſimum jugum Hercinium, Bojohæmum cingens, qui & Subditi montes. Dein Abnoba in Ducatu Wirtenburgenſi circa Danubii Nicríque fonteis. Taunus, ex adverſo Moguntiaci, vulgo *der Hayrich*. Rhætico, ex adverſo Bonnæ, *das Siebenbirge*. Meliobocus in Brunſwicenſi Ducatu, apud Semanam Silvam, vulgo *der Blockesberg*.

CAP.

Cap. VI.

De incolis Germaniæ.

De origine gentis Germanorum, multi hoc nostro sæculo, multa fabulati sunt, nugatique Germani scriptores. Antiquus juxta & gravis inprimis auctor Romanus Tacitus, in libro quem de hac gente conscripsit: *Celebrant* (inquit) *carminibus antiquis, (quod unum apud illos memoria & annalium genus est) Tuitonem Deum, terra editum, & filium Mannum, originem gentis conditorésque.* Mannus hic erat Adam, *Theut* vero, sive *Tuit*, ipse Deus rerum omnium auctor, qui è terra condidit formavitque primum hominem, Germanis *Man*, Hebræis *Adam* dictum. ab hujus igitur *Theut* nomine tota gens sibi nomen adscivit, *Theutisci*, sive variante Dialecto, à *Tuit, Tuitisci*. vulgo *die Teutissche* & *Duytsche*. Unam eandémque linguam antiquissimis temporibus fuisse per universam Hispaniam, Galliam, Britannicas insulas, Germaniam & Illyricum, omnésque has nationes in universum Græcis dictos fuisse Celtas, supra in descriptione Galliæ dictum. Cæsar in Comm. de Bell. Gall. *Gallos* ait, *à Dite patre se*

prognatos prædicâsse: quem illi haud dubie intellexere eundem *Tuitonem* Germanum: quando Lucanus illorum Deum *Teutatem* memorat. Eundem vero Teutatem Mercurium coluisse Hispanos, auctor est Livius. Ex hoc igitur argumento, simúlque ex illo de lingua Celtica, colligere licet omnes prædictas quinque nationes uno vocabulo olim dictas fuisse Teutiscos, *die Teutissche*. Aschenazem Noachi pronepotem ab urbe Babylone in dispersione gentium huc deduxisse suos, alibi demonstratum est. Hinc postmodum Hebræis semper gens Germanorum dicta fuit *Askenazim*. Cæterum, nationes nonnullas jam antiquissimis temporibus à Germania in Gallias commigrasse, Gallos in Germaniam transgressos, tradunt apud Romanos maximè Cæsar & Tacitus. Helvetii inter Danubium, Rhenum & Mœnum, Bojohæmúmque, loca tenuere: ipsum Bojohæmum Boji; unde nomen regioni. Posterioribus sæculis quum Germanorum diversæ nationes, Gothii, Burgundi, Rugii, Vandali, Longobardi, Marcomanni, Quadi, alii in Italiam, in Galliam alii & Hispaniam, proficiscerentur; contermina olim trans Vistulam gens Venedi, sive Vinidi, quæ iidem & Slavi, magnam Germaniæ partem occupârunt,

ad

ad Albim usque. hinc crebra in Silesia, Lusatia, Misnia, Marchia Brandeburgensi, Mechelburgensis Ducatu, ac Pomerania, Slavonica urbium, castellorum ac vicorum nomina. Gens ipsa adhuc incolit totum Bojohæmum atq; Moraviam, Lusatiæ item agros magna ex parte.

Cap. VII.

Quota pars Germaniæ subjecta fuerit Imperio Romano.

At operæ pretium fuerit, antequam ad hæc nostra sæcula pergam, primum indicasse, quota pars olim Germaniæ Romanorum armis debellata fuerit. Primi igitur Germanorum Romanis nomen suum dederunt, armáque noscenda, Cimbri atque Teutoni, ultro Galliam Italiámque parentes: quos C. Marius partim in Gallia, partim in Italia sub ipsis Alpibus vicit. Cæsar posthinc, dum Gallia domita Rhenum transgressus Germanos irritavit, perpetuum Romanis bellum cum Germanorum gente concitavit. Reliqua omnia, quocunque arma tulerunt, prona illis fuerunt. Germanos ingentibus sæpe exercitibus triumphatos magis, quam victos, ipsimet

Romanorum fatentur ſcriptores. At quota pars horum armis tot ſæcula Germaniam petentibus perdomita fuit? Maximis equidem ipſorum Romanorum cladibus debellati fuerunt populi Rhenum inter & Albim, Auguſti Tiberiique auſpiciis: at poſt hos nihil ſub imperio ſuo retinuerunt, niſi Rheno proximos Friſios, Uſipios, Tencteros, Juhones, Mattiacos, & his conterminos Alemannos, qui tamen non origine Germani, ſed Galli fuerunt, ut ſupra dixi. Sed & hi mox circa annum Chriſti CC. rebellarunt, Galliámque crebris incurſionibus vexarunt, quo tempore quoque natum Francorum nomen: quod ſibi omnes populi inter Rhenum Albimque incolentes, in unum corpus congreſſi, novum à libertatis argumento impoſuerunt; protinus & ipſi Galliam crebris incurſionibus depopulantes. Reliqua ultra Albim Danubiúmque Germania intacta ſemper manſit: quæ & ipſa poſtmodum Suevis, ut ſupra dixi, Gothis, Burgundis, Vandalis & Longobardis, aliiſque nationibus emiſſis, ultro, Romanorum imperium petiit, totúmque propemodum occupavit. Marcomanni & Quadi, Danubii accolæ, jam inde à M. Antonini Imperio, Vindeliciam, Noricum & Pannoniam Romanorum provincias, petere

cœpe-

cœperunt. Nec ante Martia hæc Germanorum gens quievit, donec toto Romano Imperio per varias provincias occupato, ipsum tandem Imperii nomen decúsque in fines suos pertraheret.

CAP. VIII.

De variis Germaniæ Regnis, ac novissima ejus divisione.

CÆterum, liberis olim rebuspubl. Germani, inter Rhenum, Danubium, Vistulam & sinum Codanum, egerunt. principes tamen pleríque suos habuere: quos falso nomine sæpe *Reges* vocant Romani. Ultra sinum Codanum duo fuere jam inde ingentia regna, Sitonum in Norvegia, & Sueonum in Suedia: quæ etiam nunc durant: nisi quod Norvegiorum imperium translatum est ad Danos. His postea accesserunt Czechorum in Bojohæmo & Polonorum ad Vistulam amnem. At Saxonum, Duringorum, Francorum Orientalium, Suevorum ad fontes Danubii, ac Bojoariorum, quæ iisdem fere tempestatibus orta fuerant, circa Caroli M. tempora abolita sunt. Hic, tandem Romanorum Imperio in Germaniam delato, in varias provincias atque

Ducatus eam divisit ; Norvegia, Suedia, Daniæque parte, trans mare Suevicum, ac Polonia cis Vistulam, jam tum à Germania avulsus. Hinc Germania in duas parteis, id est, in superiorem & inferiorem, divisa est. In superiore sunt regiones istæ : Helvetia, Alsatia, Suevia, Wirtenbergensis Ducatus, Bavaria, Franconia, sive Francia Orientalis, Palatinatus Rheni, Bojohæmum, Moravia, Austria, Stiria, Carinthia, Carnioia, Tirolis. In Inferiore, præter XVII provincias, quas vulgari nunc vocabulo vocant *Belgium*, sunt Leodicensis Episcopatus ; Lotharingia, Juliacensis Ducatus, Coloniensis, Treverensis, Mogunticcensis Archiepiscopatus ; Clivia, Westfalia, Hassia, Duringia, Saxonia, Misnia, Lusatia, Silesia, Marchia Brandeburgensisl, Pomerania Mechelburgensis Ducatus, Holsatia. Helvetii, postquam IↃccc prope annis in Germania, ac novissime sub Germanorum Imperio computati essent, jugo tandem imperii excusso, ccxx circiter annos libere agunt. Cæterum, Othone III imperante, (ut vulgaris opinio est) inter Germaniæ Principes conventum atque decretum fuit, ne quis, nisi Germanici nominis Princeps Rom. Imperator crearetur. Atque cum Septemviri con-

stituti

ſtituti, quibus ob eligendi Imperatorem poteſtatem Electorum nomen inditum. Horum tres Eccleſiaſtici, iidémque Archiepiſcopi, Archicancellarii S. Imperii; Primus, Moguntiacus in Germania: Secundus, Colonienſis in Italia: Tertius, Treverenſis in Gallia. Quatuor reliqui ſunt ſeculares; Primus, Rex Bojohemiæ, pocillator: Secundus, Palatinus Rheni, dapifer: Tertius, Saxo, enſifer: Quartus, Marchio Brandeburgenſis, cubicularius.

Cap. IX.

De Imperii Germanici provinciis, citra Rhenum in Gallico ſolo ſitis.

Leodicenſis *Provincia*, Gall. *Liege*, ſuper. German. *Lüttich*, infer. *Luyck*.

LEodicenſis provincia, quamvis Belgicis undique cincta, tamen ad S. Imperium ſpectat, Colonienſi Epiſcopo ſubjecta. Caput ejus eſt Leodicum, urbs ampla & ſuperba, magnificiis edificiis inſtructa; ob amœnitatem delitiáſque varias *Paradiſus ſacerdotum* nuncupata. *Huy*, nitidum cum arce opidum. *Bullion*, ſui quondam juris Ducatus; nunc Leodicenſi Epiſcopo ſubjectus; arcem habet ejus nominis munitiſſimam,

Duca-

Ducatus Juliacensis , *Gulich.*

Caput Ducatus Juliacensis, quod ei nomen dedit, est Juliacum, opidum antiquum atque munitum. In Juliacensi agro sita est urbs Aquæ Grani, sive, ut vulgo usurpatur, Aquis granum; German. super. *Aach*, inferioribus *Aken*, Gallis *Aix* dicta; saluberrimis calidarum aquarum fontibus; Caroli M. primi Germanorum Imperatoris aula ac sepulchro insignis. Mos erat olim, Imperatores heic inaugurare sub corona ferrea in templo pendente.

Coloniensis Archiepiscopatus.

Coloniensis Diœcesis veterum Ubiorum ad utrámq; Rheni ripam sedes olim fuit. Ipsa urbs Colonia Agrippinensis, seu, ut vulgo usurpatur, *Colonia Agrippina*, Ubiorum caput, à Colonia, Agrippinæ Claudii. Imperatoris uxoris auspiciis deducta, nomen cognomento traxit. Urbs nunc est Germanicarum maxima, Emporiúmq; ad Rhenum celeberrimum. Cæterum, libera est Imperii civitas. Bonna antiquum munitúmque opidum, Archiepiscopi Coloniensis, Electoris Imperii sedes.

Lotharingia , *Lotharingen.*

Lotharingiæ Ducatus à Lothario, Caroli

roli. M. nepote, nomen accepit, caput ejus quondam fuit Divodurum Mediomatricorum, vulgo *Metz*, libera Imperii civitas: at nunc Galliæ Rex eam tenet; una cum Viroduno, *Verdun*; & Tullo, *Toul*. Nansium, vulgo *Nansy*, sedes nunc ducum & caput provinciæ, egregia munitáque urbs.

Austrasia, *Westrych*.

Austrasia complectitur Diœceses Treverensem & Moguntinam; item Ducatum Bipontinum, vulgo *Zweybrucken*, Comitatúsque, *Sarbrucken*, *Leyningen*, *Bitsch*.

Treverensis Archiepiscopatus caput est Augusta Treverorum, vulgo *Trier*, Gallis *Treves*: urbs antiquitatem suam præ se ferens. Confluentes *Coblentz*, urbs ad Rheni Mosellæque confluentes posita, haud exigui est momenti. Vetellicum, *Witlich*, Treverensis Archiepiscopi atque Electoris sedes.

Moguntini Archiepiscopatus caput est Moguntiacum, sive Moguntia, *Mentz*, urbs inter præclaras Germaniæ computata. At sedes Archiepiscopi Electorísq; est trans Rhenũ in Germãico solo, Asciburgii, *Ascheburg*. Sũt præterea in Austrasia liberæ Imperii urbes; Wormatia, vulgo *Wormbs*: *Oppẽheym*: & *Spira*, Juridico totius Imperii cõventu clara;

Came-

CameramImperialem vulgo vocant. *Franckenthal*, nitidissimum est à Belgis excultum opidum, Electori Palatino subditum.

Alsatia, *Elsas.*

Alsatia Austriacæ ditionis, in duos Langraviatus, superiorem & inferiorem divisa est. In superiori opida sunt Colmarii, Selestadium, Rufacum, haud ignobilia. Inferior habet; Tabernas, vulgo *Zabern*; & Hagenoam. Argentoratum in eodem tractu, vulgo *Strassburg*, in clarissimis Germaniæ civitatibus. turris, quæ est ad Cathedralem Ecclesiam, mirifica & magnifica structura; item armamentario instructissimo maxime insignis est.

Montbeliart.

Est in confiniis Alsatiæ ac Burgundiæ Comitatus *Montbeliart*, German. *Mumpelgard*, Wirtenbergensi Duci subjectus. opidum *Montbeliard* tutissimo munimento clarum est.

CAP. X.

Suevia, Franconia, Palatinatus Rheni, Brisigavia, *Brisgaw.*

PRima trans Rhenum est Brisigavia regio, Elsatiæ quondam pars. Caput hujus Provinciæ est Friburgium, splendida atque amœna urbs; secunda est Brisiacum, *Brisach.*

Suevia, *Schwaben.*

Suevia, vastæ quondam illius gentis exiguæ reliquiæ, ad supremam Danubii partem constitit. Urbium hujus Ducatus prima est Augusta Vindelicorum, *Augsburg*, opulentissimum Emporium: urbs splendida inprimis & magnifica, munitione tuta, libera Imperii civitas. Ulma, munitissima & ipsa simúlque ditissima Imperii civitas, ædificiorum splendore facile finitimas præstat. Reliqua loca nobiliora sunt; *Nordlingen*, *Memmingen*, *Lindaw*, *Füessen*, *Rotveil*, ubi Juridicus Imperii conventus est.

Wirtenbergensis Ducatus.

Wirtenbergensis Ducatus, ab arce Wirtenber-

temberga cognominatus, pars erat Sueviæ; at quum nuper Ducatus factus sit provincia seorsim censetur. Urbes inibi claræ sunt, *Canstat*, mercatu celebris, *Stutgart*, Ducum sedes Rotenburgium; quæque reliquas antestat, Tubinga.

Franconia, *sive* Francia Orientalis, *Franckenlandt.*

Dux est, qui & Episcopus, cognomine Herbipolitanus, ab Herbipoli, vulgo *Würtzburg*, capite provinciæ, dictus. Urbs est inter primas præclara. At Francofurtum ad ad Mœnum libera imperii civitas, celeberrimis totius Europæ, nedum Germaniæ, nundinis nobilitatur. Bamberga Episcopali dignitate celebris urbs, centrum Germaniæ obsidere videtur. Est in Franconiensi agro Arx *Ansbach*, Marchionatus titulo gaudens.

Palatinatus Rheni, *die Pfaltz.*

Franconiæ quondam pars, nunc Palatinatus Rheni, caput habet provinciæ *Heidelburgam*, eandem Electorum Palatinorum sedem. Ad confluentes Rheni Nicrique Manhemium, opidum munitissimum, provinciæ propugnaculum est. Est eodem tractu, inter Elsatiam & Palatinatum, Marchionatus Badensis, ab aquis totius Germaniæ

maniæ celeberrimis cognominatus. Sedes Marchionis est Duclarum, opidum cum arce.

Cap. XI.

Palatinatus superior, Bavaria, Salisburgensis Archiepiscopatus, Tirolis Comitatus.

Nortgavia, *Nortgaw*; qui & Palatinatus Bavariæ, sive superior Palatinatus, *die Ober-Pfaltz*.

NOrimberga, *Nurnberg*, in confiniis Franconiæ, Sueviæ, ac Bavariæ posita, nullius soli esse cupit. Urbs est magnifica, splendida, potens ac totius Germaniæ superbissima. Caput Nortgaviæ nunc censetur Amberga. *Neburg & Sultzbach* Principium Palatinorum sunt sedes. Est circa hæc loca Landtgraviatus Leuchtenbergicus, cujus sedes *Pfreimbt*. Est & Egra, *Eger*, libera Imperii civitas. Item Comitatus *Ellenbogen*, qui ad Bojohæmiam spectat.

Bavaria, *Baieren*.

Bavariæ Ducatus dividitur in Superiorem & Inferiorem. hic ad ortum; ille ad Occasum spectat. In superiori sunt urbes claræ Monacum, *München*, Ducum sedes,

omnia

omnium Germanicarum pulcherrima. Secunda est Ingolstadium: hanc Sequitur Frisinga. In inferiori Augusta Tiberii, quod nomen illi falso tribuerunt olim fabulosi Grammatici; alias Ratisbona dicta, vulgo *Regensburg*, comitiis imperii quæ heic haberi consueverunt, antiquitatem reliquiis, & ponte prælongo clara. Reliquæ memoratu dignæ sunt, Patavium, vulgo *Passaw*, *Landshut*, *Straubing*.

Salisburgiensis Archiepiscopatus.

Bavariæ pars est Salisburgiensis Archiepiscopatus, cujus caput sedésque Archiepiscoporum. Salisburgium, *Saltzburg*, urbs satis elegans.

Tirolis Comitatus.

Terioli, vulgo *Tyrol*, est arx, unde maximus Europæ Comitatus in ipsis Alpibus, in Germania Norici, in Italia Rhætiæ partem obtinens, nomen habet. Urbes claræ sunt, Ænipons, vulgo *Inspruck*, quondam Comitum, nunc Austriæ Archiducum in his oris sedes. Tridentum. Italis *Trento*, Germanis *Trient*, concilio Oecumenico clara. Bolzanum, mercatus non incelebris. Brixia etiam, vulgo *Brixem*, nobilis in hoc tractu Episcopatus est.

CAP.

Cap. XII.

Croatia, Vinidorum Marchia, Carniola, Carinthia, Stiria & Austria.

CRoatia, Marcha Vinidorum, Carniola, Carinthia, Stiria & Austria superior, quia hodie domui Austriacæ parent, in Germania hodie censentur; quum olim Pannoniæ portiones fuerint.

Croatia, & Vinidorum Marchia.

Croatia, Germ. *Krabaten*, regni titulo decora, & Vinidorum Marchia, Germ. *Windisch Marck*: nihil in se habent memoratu dignum. Cæterum incolæ utriusque sunt Slavonici generis. In Vinidorum tamen Marchia sunt etiam Germani.

Carniola, *Krain.*

Caput hujus Ducatus est opidum Lubiacum, *Laubach*, & Lubiana dictum. *Krainburg* locus est munitissimus. Celeia, *Cilly*, Comitatus titulo insignitur. Cæterum incolæ partim sunt Germani, partim Slavi.

Carinthia, *Kernten.*

Ducatus hic Stiriæ Ducatui conjunctus: urbes

urbes insigniores habet, *Villach, Claghenfurt*, Ducum quondam sedem; *Volckmarck*, S. *Veit*, *Judenburg*.

Stiria, *Steirmarke*.

Dividitur Stiria in superiorem atque inferiorem. In hac caput totius Stiriæ & sedes Archiducum Austriacorum, est Græcia, *Gräts* admodum magnifica. Sunt præterea celebres, *Rackelspurg*, *Pettaw*, *Marpurg*: *Kermend*, & *Canisia*, duo munitissima erant contra Turcarum irruptiones propugnacula; sed hoc jam superioribus annis Christianis ereptum est. In superiori Stiria urbs primaria est Muripons, *Pruck an der Mure*.

Austria, *Oesterreich*.

Unicus totius Europæ Archiducatus est Austria, in Superiorem ac inferiorem divisa. Inferior inter Danubium, Bojohæmiam, & Tejam flumen sita urbem præcipuam habet *Krembs*. Superiorem, quæ inter Danubium & Stiriam posita, caput est Vindoniana, sive, ut vulgo usurpatur, Vienna, *Wien*; urbs magnifica ac splendida, tutissimum in his oris contra Turcarum incursiones munimentum. Lincium, *Lintz*, nobile est ad Danubium Emporium.

Cap. XIII.

Bojohæmia, Moravia, Silesia, Lusatia.

BOjohæmia regnum, Germ. *Böhaimb*, montibus ac sylvis, ceu munitissimo vallo undique cinctum, ab initio incoluere Germanorum quidam: quibus pulsis Boii, Gallica gens, obsederunt; noménque de suo regioni reliquerunt. Bojos pepulerunt Marcomanni, Germanica gens; hos, circa annum à nato Jesu ICL, Slavonica gens, quæ etiam nunc tenet, Bojohæmi, *die Böhmen*, a solo quod occuparunt, Germanis dicti; at *Czechi* suo sibi patrio vocabulo nuncupantur. Principio adventus à ducibus populus regebatur; donec circa annum CIↃLXXXVI. Uradislaus primus Bojohæmiæ Rex creatur. Hunc postea continua serie secuti sunt alii Reges, donec Regia stirpe prorsus exstincta, ad Austriacam domum regnum devolutum est. Regio ipsa est omnium rerum ad usum vitæ humanæ necessarium fertilissima; argenti ærísq; metallis abundans, quibus in locis etiam auri sunt venæ. Urbium clarissima est Praga regni caput, Regnúmq; sedes, totius Bojohæmiæ compendiũ: urbs sane magnificentissima, superbis ædificiis frequens, exteris

exteris nationibus adfluentiſſima. Secundum locum tenet *Pilſen*. Reliqua opida nobiliora ſunt *Kralowihradetz*, Germanis *Königingratz*, *Kutnahora*, German. *Kuttenberg*; *Nympurck*, German. *Limburg*, *Tabor*, *Budieiowice*, Germ. *Budeveiſs*; *Lanij*, German. *Laun*; *Satetz*. German. *Satz*: *Litomierzitze*, Germ. *Leitmeritz*; *Chomutow*, Germ. *Commetaw*; Thermæ Carolinæ *Karlsbad*, ſaluberrimis aquis opidulum eſt celebratiſſimum.

Moravia, *Mähren*.

Sub Bojohæmia regno cenſentur Moravia, Sileſia ac Luſatia. Moravia Marchionatus nomen habuit à flumine in Danubium exeunte, quod Plinius Morum, Tacitus Marum vocat. Gens incolit Sclavonica, Germanis miſta. Urbium clariſſima eſt *Olmitz*, Slavonice *Olomucc*; caput regionis, elegans ac dives. *Brin & Znaim* inter ſplendidiſſimas haud poſtremæ. *Iglaw & Kremſier*, non negligenda opida.

Sileſia, German. *Schleſinghen. & Schleſien.*

Sileſiæ ampla ac dives regio, ſub Ducatus titulo XVI. Principatus in ſeſe complectitur; quorum nomina ſunt *Breſlaw*, *Glogan*,

Sagan, Schweinitz, Lignitz, Briege, Neisse, Crossen, Teschen, Oppelen, Ratiber, Münsterberg, Troppe, Jaur, Olsse & Jägerndorff. Poloniæ regibus subjecta fuit primum universa Silesia: postea circa annum cIↄccc. in Bojohæmiæ Regnum fidem se contulit, à quorum Imperio etiam nunc pendet. Urbium Princeps est Uratislavia, Bojohæmis *Wratzlaw*, Germ. *Breslaw*; opulentissimum in his oris Emporium, splendida sane urbs, ac merito inter tres pulcherrimas Germaniæ (quarum alteræ Monacum & Lipsia) computata. Secunda ab hac est Glogovia cognomine Major. *Grooss Glogaw.* Sequuntur hinc *Sagan, Schweinitz, Neisse, Lignitz, Briege, Olaw, Oppelen, Troppaw, Teschen.* Est præterea in his oris inter Bojohæmiam & Silesiam, sui quondam juris Comitatus Glacensis, *Glatz*; cujus titulo, Comitum stirpe extincta, Bojohæmiæ Rex nunc gaudet.

Lausatia, *Lausnitz.*

Silesiæ ab solis æstivi occasu contermina est Lusatia, Hexapolitano agro *die Sechsstätte*, à senario opidorum numero sic appellata clara. Nomina eorum sunt, *Bautzen, Gorlitz, Sittaw, Kamitz, Luben, Guben*, quorum tria priora satis lauta.

CAP. XIV.

Marchia Brandeburgensis, *Pomerania*, *Meckeloburgium*, *Holsatia*.

Marchia Brandeburgensis.

REgio hæc est spatiosa, ingentibus silvis, lacubúsque atque paludibus invia, ab opido Brandeburgio cognominata. Dividitur in duas potissimum parteis, Veterem ac Novam Marchiam. Veteris caput est *Brandeburg*. Novæ *Francofurtum* ad Oderam, celebris civitas mercatu nobilis. Berlinum in medio Provinciæ situm, sedes est Principium Electorum Brandeburgensium; urbs amœnissima. Costrinum, vulgo *Köstrÿn*, mirando munimento nobile opidum. Alterum munimentum est *Spandauw*, prope Berlinum. Cætero *Crossen* Ducatus, qui antea in Silesia censebatur, nunc Marchionibus Brandeburgensibus paret.

Pomerania, *Pomern*.

Pomeraniæ Ducatus solo fertilissimo juxta litus maris Codani longo tractu expanditur, in septem parteis, quarum quæque Ducatus dignitate censetur, divisus. Nomina

Nomina Ducatum sunt *Wenden*, *Stetin*, *Gütschkow*, *Wolgast*, *Vsedom*, *Rügen*, *Bart*. Ex his *Rügen*, & *Vsedome* sunt Iusulæ. Caput Pomeraniæ estStetinum, urbs haud exigui momenti, Emporiúmque celebre. Sequuntur *Stralesond*, *Wolgast*, *Gripeswold*; *Wollin*, celeberrimum quondam in oris emporium: *Stargard*, *Colberg*, *Camin*, *Cöslin*, *Stolpe*, opida nobilia.

Meckelburgiensis *Ducatus*

Meckelburgiensis Ducatus, quem vulgus Latinorum inepte *Magapolitanum* adpellat, urbes habet claras Lubecam, *Lubeck*: Rostochium, *Rostock*; Vismariam, *Wismar*. Lubeca opulentissima quondam maríque potentissima imperii civitas, nunc etiam Suedicis Moscoviticisque commerciis celeberrimum Emporium. Urbs est ampla, splendida & magnifica.

Holsatia, *Holstein*.

Dividitur hæc regio in Holsatiam proprie dictam, & Ditmarsiam ac Slesovicensem Ducatum. Ditmarsi, *die Ditmersen*, libera nuper gens, nunc sub Danorum Regum imperio vicatim incolunt. Clarissima totius Holsatiæ urbs est Hambur-

gum, opulentissimum ad Albim flumen Emporium, quo adverso, naves ex variis mundi partibus adpellunt. *Kiel*, item *Ekelforde*, & *Husem*, nitida opida portúsque celebres. In mediterraneis sunt *Flensburg*, *Rensburg*, & *Slefwijck*: huic contigua fere arx *Gottorp*, ducum sedes est.

Cap. XV.

Luneburgensis Ducatus, Bremensis Archiepiscopatus, Frisia Orientalis, Westfalia, Clivia & Montanus Ducatus.

Luneburgensis *Ducatus.*

Ducatus hic cognominatur à capite suo Luneburgio, *Luneburg* urbe lautissima, salis fontibus maxime clara. Cella, *Cell*, Ducum sedes est *Danneberga*, Comitatus titulo decorata.

Bremensis *Archiepiscopatus.*

Bremensis Archiepiscopatus caput Brema est, *Bremen*, civitas egregia & magnifica, Emporiúmque haud ignobile, Visurgi fluvio navium appulsum accommodante. *Stade*, opidum prope Albim, Anglorum, qui

qui per universam Germaniam pannis negotiantur, celebre nuper fuit Emporium. *Vorde*, sive *Bremerforde*, arx cum vico, Archiepiscoporum Bremensium sedes est.

Frisia *Orientalis*.

Frisia Orientalis, *Oost-Frieslandt*. alio nomine Comitatus Embdanus nuncupatur, à capite suo Emda, *Embden*; urbe haud equidem ampla; at portu celeberrimo. Auricum, *Aurick*, Comitum sedes est.

Westfalia, *Westfalen*.

Westfalia satis ampla regio, gregibus quàm hominibus alendis benignior est; silvis horrida ac plaudibus crebris fœda, veterem illam Germaniam referre videtur. Episcopatibus & Comitatibus frequentibus distinguitur. Episcopatus sunt; Monasteriensis, Paderbornensis, Mindensis, Osnabrugiensis, Verdensis. Monasterium, *Munster*; caput totius Westfaliæ, nobilis & magnifica civitas, in amœnissimis agris sita annis superioribus Anabaptistarum lymphatico regno celebris. Secunda à Monasterio Westfallicarum est Susatum, *Soest*, nulla re, quam amplitudine sua clara. Deinde Tremonia, *Dortmund*, *Minden*,

Osenbrugge, *Paderborn*, cultorum frequentes sunt urbes. Comitatus nobiliores sunt *Marck*, *Oldenburg*, *Delmenhorst*, *Benthem*, *Arnsberg*, *Lingen*, *Teckelenburg*, *Waldeck*, *&c*. *Lingen* opidum est munitissimum.

Clivia, *Cleve*.

Clivia, ad utrámque Rheni ripam porrecta, à *Clivis*, capite totius Ducatus, cognominatur: junctáque est Juliacensi Ducatui. Colles sive Clivi, in quibus condita, nomen urbi præbuisse, vulgo putantur. At clarissima omnium est Vesalia *Wesel*, secunda Emeriacum, *Emmerick*; *Santen*, antiquitatum Romanarum reliquiis priscam originem claritatémque indicat. *Möurs* Comitatus titulo insignitum opidum, munimine maxime clarum est.

Montensis *Ducatus*.

Montensis Ducatus Clivensi Ducatui conterminus est, vulgo *Berg*, cujus caput *Düsseldorp*, opidum cum arce, Ducum Juliaci, Cliviæ & Bergæ sedes.

CAP.

Cap. XVI.

Hassia, Wetteravia, Buchovia, Thuringia.

Hassia, *Hessen.*

HAssia Landtgraviatus, Comitatus in se habet nobiles hos, *Zigenhaim*, & *Nidda*; caput provinciæ est Castellum Cattorum, sive, ut vulgo nunc usurpatur, Cassella, *Cassel*; lauta sane civitas cum splendida arce, Landgraviorum sedes. Secunda est *Marpurgium*, literarum studiis maxime clara. *Giessen* munitissimum totius Provinciæ opidum.

Wetteravia, *Wetteraw.*

Inter Hassiam ac Rhenum fluvium est Wetteravia, regio, quam maxime nobilitat nobilissimus Comitatus Nassovicus; unde decus illud, gentis Belgicæ fœderatæ munimen ac gloria, PRINCEPS MAURITIUS originem ducet.

Buchovia, *Buchow.*

Inter Hassiam, Franconiam atque Thurigiam media sita est regio Buchovia, cujus

caput *Fulda*, opidum celebre, præſtantiſſima Europæ, nedum Germaniæ, Abbatia inſignitum.

Thuringia, *Düringen.*

Thuringiæ Landgraviatus omnium nobiliſſimus, inter Salam Viſurgímque amneis protenſus familiæ Saxonicæ paret. Caput regionis eſt Erfordia, *Erfurt*, ingens urbs, & quaſi compendium totius provinciæ. Academia quondam clara: & Vinaria, *Weimar* Principum ſedes; urbs eſt amœniſſima. *Gotha* cum diruta arce *Grimmenſtoyn*, Auguſti Electoris obſidio arcíſque everſione clara eſt. *Jena* Muſarum eſt domicilium. Iſenacum, *Eiſenach*, Ducum ſedes eſt.

Præterea eſt in Hac provincia Ducatus Coburgienſis, cujus caput *Coburgium*, urbs cum egregia arce, Ducum ſede. Item Comitatus Swartzeburgienſis, cujus caput *Arnſtad*, haud ſpernendum opidum.

Cap. XVII.

Miſnia, Saxonia, Brunſvicenſis Ducatus,
Miſnia, *Meiſen.*

MIſniæ Marchionatus, Ducum Saxoniæ domicilium, agro amœniſſimo, argenti venis

venis ditissima, urbibus splendissima est regio. Urbium quondam prima erat Misna ad Albim amnem sita, unde Provinciæ nomen: at nunc clarissima omnium est Lipsia, *Leipzig*, haud ita magna, verum ædificiorum nitorem, incolarum mores, agri circumjecti amœnitatem si spectes, nihil adeo festivum in tota Germania reperiri posse credas; nundinis quæ hic ter in anno habentur, post Francofurtum ad Mœnum, celeberrima. major est Noviburgium, *Naumburg*, at minus splendida, & ipsa nundinis celebris. Dresda, *Dresden*, urbs est cum arce magnificentissima, Ducum Electorum sedes. Celebrantur hic maxime pons super Albim, Stabulum equorum, armamentarium, & quod incolæ vocant *die Kunstkammer*; ubi notatu digna visuntur plurima. *Freiberg*, *Annaberg*, *Mariaberg*, argenti metallis fœcunda opida, *Weissenfels*, *Zuicka*, *Zeitz*, *Chemnitz*, *Torga*, *Jochims thal*, haud contemnenda opida, quorum postremum est dum regni Bojohæmiæ. Est præterea in Misnico agro Principatus Snebergensis, ab opido arcéque *Schneberg*, cognominatus; cui conjunctus est Comitatus *Henneburgensis*. *Aldenburgium* Ducum sedes est. Misnicæ etiam ditionis est *Voytlandia*, cujus caput est opidum *Hoff*, satis nobile.

Saxonia, *Sachsen.*

Saxoniæ Ducatus ad utrámque Albis fluvii ripam eſt, in varias ditiones diſcerptus. Urbium clariſſima, ampliſſimáque eſt Magdeburgium, *Meyburg*, Burchigraviatus S. Imperii, & Archiepiſcopatus titulo maxime inſignis.

Wittenberga opidum nitidum ac munitum, Ducum Saxoniæ quondam ſedes, Martini Lutheri Theologica profeſſione maxime clara. Halla, vulgo *Hall in Sachſen*, elegans urbs, ſalis coctione maxime celebris. Eſt in Saxonia, ſui juris Principatus Anhaltinus, ab arce *Anhalt* ita cognominatus, huic ſubſunt duo Cognitatus, *Aſcanien & Barby*, Baronatúſque *Bernburg*. *Deſſaw*, Principum ſedes, urbs eſt lauta. hac quidem major eſt Serveſta, *Zerbſt*, at minus polita. Eſt in eadem Saxonia clariſſimus omnium Comitatus Mansfeldicus, ab opido *Mansfeld* denominatus, quatuor alios intra ſe Comitatus includens.

Brunſvicencis Ducatus; *Brunſwick*.

Caput eſt, unde Ducatui nomen *Brunſvicum* libertate imperii fruens; urbs dives ac probe munita, fortiſſima contra Ducum Brunſivicenſium crebras obſidiones defenſione maxime nobilis. Secundum

locum

locum obtinet *Halberstadium* , inde *Hyldesheim, Hannover, Goslar, Helmstad,* haud spernenda opida. *Wolfenbüttel* , arce munitissima, Ducum sedes est.

Cap. XVIII.
De Archiepiscopatibus & Academiis Germaniæ.

ARchiepiscopatus in Germania sunt 7. Moguntinus, Coloniensis, Treverensis, Magdeburgiensis, Salisburgiensis, Bremensis, & Pragensis. Episcopatuum in tam vasta regione incertus est numerus. Præcipui sunt: Herbipolitanus, Bambergensis, Argentoratensis, Spirensis, Leodicensis, Monasteriensis, Paderbornensis, Hildesheimensis, Mindensis, Osnabrugiensis, Verdensis, Halberstadiensis, Halensis in Saxonia, Uratislaviensis.

Academiæ illustres sunt; Basileæ, Friburgii in Brisgavia, Argentorati, Heidelbergæ, Tubingæ, Ingolstadii, Altorfensis. Pragæ, Viennæ, Francofurti ad Oderam, Gripswoldiæ, Rostochii, Helmstadii, Wittembergæ, Lipsiæ, Jenæ, Erfordiæ, Marpurgii, Giessæ, Coloniæ.

CAP.

Cap. XIX.

Daniæ Regnum.

DAnia nomen habet à Danis, sive Codanis populis, qui & Teutoni olim dicti fuere. Codano sinu sive mari Suetico, in plures secatur portiones. Partem ejus eis sinum in Germaniæ continenti sitam, Cimbricam peninsulam Romanam vocitatam, ante diximus. Cimbri ab initio incoluere: postea Jutæ, unde regioni nomen in hunc usque diem *Jutlandt*, præter unum opidum *Flensborg*, nihil clarum habens. Alteram partem, trans sinum sitam, veteres insulam putarunt esse, nomine Scandinaviam, sive Scandiã; at continentẽ esse, una cum Suedia & Norvagia, satis nunc constat. Dividitur in tres partes; *Halland, & Scanen & Bleicking.* Urbes in ea, seu potius opidula, litori prætensa, sunt *Elleboge, Landskroon,* & *Elzenborg*, freto Danico, quod vulgo dicitur *der Sondt*, appositum. In mediterraneis est *Londen*, Archiepiscopali sed edecoratum. Tertia pars regni in insulis dispersa medium situm obsidet. In his Codanonia, ab ipsis incolis Codanis, qui alio nomine fuêre Teutoni, veteribus sic dicta, nunc *Seelan-*

dia, ut magnitudine sic fœcunditate alias anteſtat. In hac totius regni caput Hafnia vulgo incolis *Copenhafen*, & *Copinhafen*. German. *Copenhaven* & *Kopenhagen*, celebre Emporium Regúmque ſedes. *Elſenöre* celebris ad dictum fretum navium appulſu locus eſt: hic námque veſtigal Regibus à tranſeuntibus navibus penditur. Contigua eſt ſplendidiſſima & munitiſſima arx *Cronenburg*, contra vim ex Oceano vel ipſo ſinu irruentium extructa. In Mediterraneis eſt *Rotſchil*, dives quondam urbs, nunc opidum Regnum ſepulchris clarum. *Frederichsberg*, arx in amœniſſimo agro condita, Regnum ſeceſſibus frequentatur.

Eſt præterea in hoc ſinu inſula *Bornholm*, hácque multo major Gothia, vulgo *Gottlandt*, ſaxo albo ad extruenda ædificia utilis, utraque, Daniæ regno ſubmiſſa.

CAP. XX.

Norvagia, Finnómarchia, Iſlandia, Gronlandia, Frieſlandia.

NORVAGIA.

NOrvagia, vulgo incolis *Norrige*, & contractè *Norge*; Germ. *Noortvvegen*, & *Norve-*

Norwegen, (Timœo apud Plinium *Nerigon*, qui insulam omnium Septemtrionalium maximam falso credidit) nomen à situ accepit : quippe *Nort* Germ. est quod Latinis Septemtrio. Sevone monte Orientale ejus latus, Meridionale situs Codani faucibus è Oceano, Occiduum eodem Oceano clauditur : à Septemtrione Finnomarchia ei obtenditur. Terra ipsa vasta, sed maxime aspera, saxóque sterili aut sylvis ingentibus horrida. Antiquissimi Sitones incoluisse traduntur. Postmodo potens Norvagiorum in Danos etiam & Frisios imperium fuit : at nunc ipsi Daniæ regibus parent. Urbes in ea sunt, Nidrosia, vulgo *Drunthem*, caput regni, Regúmque quondam sedes, ubi superbissimi olim totius Septemtrionis templi rudera visuntur. Bergi, vulgo *Bergen*, celeberrimum in his oris Emporium, prædicto Timæo pro insula memoratur. Hinc est *Anslo* sive *Opslo*, haud ignobile Emporium.

Finnorum Marchia.

Norvagiæ ab Septemtrionibus continuatur Finnomarchia satis ampla & ipsa regio, duobus diversis imperiis in duas partes distracta. Pars Meridionalis Daniæ: Septem-

SeptemtrionalisSuediæ regno ſubjecta eſt.

Iſlandia.

A Norvagiæ littore in occaſum verſus ad CL. mil. German. navigantibus occurrit in Oceano Hyperboreo inſula Britannicarum olim ultima, Thule; vulgo nunc *Iſlandt*, ab immenſis frigoribus & perpetua glacie, quibus damnata eſt, ſic dicta; magnitudine ſua, Melitæis catellis, & monte Hecla, perpetuum ignem eructante, maxime clara; De cætero Daniæ regibus ſubjecta.

Gronia

Iſlandiæ ab occaſu æſtivo proxime objacet Gronia, vulgo *Groenland*: immenſo terrarum ſpatio, incertum inſula an continens terra ſit cum Americæ terris; quibus propinquior longe quàm Europæ. Imperium in litora hactenus cognita ſibi vendicârunt Daniæ Reges. Balænarum captura regio maxime nobilitatur.

Friezandia.

A meridie eidem Iſlandiæ oppoſita eſt inſula *Frieſlandt*; & ipſa à frigoribus ac perpetua fere hieme nomen habens, nulla re alia Regibus Angliæ quibus paret; quàm piſcium captura utilis.

CAP.

CAP. XXI.

Suedia, Botnia, Scrickfinnia, Lappia, Finnia.

SUEDIA.

AT in Continenti rursus Norvagiæ Daniæque regnis jungitur Suedia, continua certáque serie antiquissimum in orbe terrarum regnum; quod semper Suiones sive Sueones incoluere. Clauditur ab Ortu, Finnico sinu, Codanóque mari: à Meridie, Daniæ confinio: ab Occasu, Sevonis immensi montis jugo à Norvagia submovetur: à Septemtrione est Botnia. Pars regi Australis antiquo nomine Guthia, vulgo *Gutlandt* vocatur, reliquis partibus longe celebrior lætiórque. Caput regni universi Regúmque sedes est *Stockholme*; urbs posita in stagnis marinis, palis superstructa; unde etiam nomen traxit, natura operibúsque munitissima, Emporiúmque celeberrimum. Secunda est *Upsalia*, Academia Archiepiscopatúque insignis. *Calmar* in confiniis Daniæ, cum arce validissima, urbs est satis magna, portúsque celebris. Est item *Nicopen*, munitum opidum Emporiúmque clarum.

Botnia

Botnia.

Botniam ſinus Botnicus in duas ſecat partes, Orientalem & Occidentalem. Nihil in ea notatu dignum præter Emporium *Torniam*, ad intimum ſinus receſſum ſitum.

Scrickfinnia.

Supra Botniam Scrickfinni ſive Scritfinni, incolunt, una cum Botnis, Suediæ regibus ſubjecti.

Lappia.

Hinc verſus Orientem in extimo veteris Germaniæ angulo Lappia, vulgo *Lappenland*, & incolæ ejus Germanis *Lappen*, Ruſſis *Loppi*; in duo genera diſtincti. Occidentales Suediæ regibus parent. Orientales Ruſſico vocabulo *Dickiloppi*, id eſt, feri Lappones, magno Moſcoviæ Duci ſubjecti ſunt.

Finnia.

Infra Lappiam Botniámque verſus Meridiem eſt Finnia, inter Botnicum Finnicúmque ſinum poſita. Plinio Fenningia, (qui inſulam eſſe credidit) vulgo nunc *Finland*, dicta; haud parva Suedici imperii

portio

portio, fertilis arvis, pacuisque letæ. Urbium clarissimæ sunt *Albo* Episcopalis sedes, ac *Viburgium* in intimo sinus Finnici recessu nobile Emporium.

Cap. XXII.
De Italia *& variis ejus nominibus.*

EXplicatis veteris novæque Germaniæ partibus, commodissimus nunc videtur locus, à Septemtrionibus versus meridiem pedem referre, ac trangressis hinc Alpium jugis Italiam introspicere. Quin pigeat, quæ omnium dignitate prima erat, eam posteriore loco dici: quidpe terra olim fuit omnium terrarum alumna simul & parens; divina providentia electa, quæ sparsa congregaret imperia, ritúsque molliret; & tot populorum discordes feráque linguas sermonis commercio contraheret ad colloquia & humanitatem homini dare; brevitérque una cunctarum gentium in toto orbe patria fieret. Jam vero locorùm salubritatem, cœli temperiem, aprica collium, opaca nemorum, tantam frugum & vitium olearúmque fertilitatem, pecorum fœcunditatem, tam innoxios saltus, tot munifica silvarum genera, tot lacus, tot amnium fontiúmque ubertatem,

tem, colonias tam frequenteis, tam adsiduam novarum urbium gratiam, tam clarum decus veterum opidorum, virorum denique ingenia, mores ac ritus, linguáque ac manu res gestas si reputes; nihil toto orbe terrarum commemores quod huic conferri, nedum præferri, queat.

Nomen unde sortita sit, varie auctores tradunt. alii quidpe à bobus, quorum magnitudine pulchritudinéque fœcunda est, vocitatam Italiam existimant: nam 'Ιταλὺς veteri sua lingua dixisse Græcos, quos Latini Tauros: alii verius ab Italo, Rege Siculorum; qui primum agrum Sabinorum & Latium incoluere, hanc terrarum partem adpellatum tradunt *Italiam*: quod postea nomen in totam terram, inter Alpeis & Siculum fretum, transit. Hesperia etiam dicta fuit Græcis, à vespertino sidere Hespero; quia illis in occasum sita erat. Saturnia, Ausonia, Oenotria, Latium, quanquam ab antiquissimis Græcis, postea etiam à Latinis poëtis pro universa Italia ponantur, partium duntaxat fuere nomina.

Cæterum natura Imperio Romano prospiciens, mari Supero Inferóque & altissimis Alpium jugis, ceu firmissimo vallo, fosáque latissima totam undique cinxit.

Terminos igitur habet à Septemtrionibus

onibus Alpes; ab ortu Arsiam Histriæ flumen & mare Superum, qui & Hadriaticus sinus dicitur; à Meridie mare Infernum sive Tuscum; ab occasu iterum Alpeis & Varum amnem.

Longitudo ejus summa est ab Alpino fine Augustæ Prætoriæ, quæ vulgo nunc *Aosta*, per urbem Romam Capuámque meante cursu ad Rhegium opidum & Leucopetram promontorium, quod vulgo *Capo dell' Arme*, millium passuum IↃcccc, id est, mil. Germ. ccxxv. Latitudo varia est, at subter Alpes millium passuum, IↃLx. id est. mil. Germ. cxl. medio cursu inter Anconam & ostia Tiberina millia passuum cxxxvi, id est, mil. German. xxxvi. Veteres querno folio eam assimilârunt, at nostri ævi homines cruri humano.

Cap. XXIII.

De Divisione veteris Italiæ.

DIvisa fuit olim Italia aliter aliis subinde temporibus; prout gentium migrationes finiúmque commutationes factæ sunt. Nos eam maxime divisionem sequemur, quæ subprimis Romanorum Imperatorbus fuit.

Postquam Gallorum inter Oceanum, Rhenum, Alpes, Internum mare & Pyrenæos

næos montes incolentium, ingens multitudo, variæque nationes trans Alpeis profectæ, eam Italiæ partem obſederunt, quæ inter Alpeis & Apenninum ad Æſum uſque flumen, prope Anconam porrecta eſt; GALLIA hæc Romanis dicta eſt ITALICA: item Gallia citerior, & Ciſalpina, item Gallia Circumpadana & Togata, à toga Romana, quia veſtitum ritúſque Romanorum aſſumſerat: quum trans Alpeis ulterior Gallia diceretur *Comata*, á Coma ſeu Cæſarie, quam incolæ ejus alebant: pars autem Tranſalpinæ Galliæ à Braccis, femorum tegumento, *Braccata*; quæ eadem Narbonenſis provincia. Sed ſub eadem Galliæ Togatæ provincia comprehendebantur etiam alii populi; ut ad mare infernum, Ligures; ad Superum, Veneti, Carni, Hiſtri; in Alpibus, Taurini, Salaſſi, Lepontii, Euganei: & qui poſtea Provinciam per ſe una cum Tranſalpinis populis, Vindeliciis atque Noricis conficiebant, Rhæti. Poſt Galliam Togatam primi ſequebantur ſub Apennino Etruſci, ſive Tuſci: ultra hos ad utrúmque Apennini latus Umbri; infra hos Sabini ac Latini, Æqui, Volſci, atque Hernici: Juxta Umbros ad mare Superum erant Picentes; dein Marrucini, Veſtini, Frentani,

tani, Peligni, Marsi, ultra hos in mediterraneo Samnites & Herpini: Infra Samnites ad mare Inferum Campani; mox Picentini. Frentanis Hirpinísque jungebantur Apuli. Inde Calabri & Sallentini lævum Italiæ cornu insidebant. Sub Apulis erant Lucani, ad utrumque mare. Sub his in dextro cornu & extimo Italiæ angulo erant Brutii.

CAP. XXIV.

Ligures, Taurini, Cottii & Ideonni regna, Salassi, Lepontii, Euganei, Rhæti, Veneti, Carni, Histri.

Liguria inter Varum & Macram amneis maréque Ligusticum & Padum fluvium ad Placentiam usque porrecta, caput gentis Ligurum habuit Genuam, vulgo nunc *Genova*. Reliqua inde opida clara fuêre in ora maritima, Nicæa & portus Herculis. Monœci à Græcis Massiliensibus condita; inde Ligustica opida Albium Intemelium, & Albium Ingaunum, quæ vulgo contracte dicebantur Albintemelium, Albingaunum, nunc *Vintimilia* & *Albenga*. Hinc Vada Sabatia, nunc *Savona*. Intus fuere Pollentia, Alba, Pompeja, Asta, Aquæ Statiellæ, Dertona, Iria, quæ vulgo nunc dicuntur, *Polenza, Alba, Aste, Ac-*

qui

qui five *Aich, Tortona, Voghera.*

Liguribus jungebantur Taurini inter Padi lævam ripam, Alpium radices & Orgum fluvium. Caput gentis olim Augusta Taurinorum, nunc vulgo *Turino.*

His finitimi erant Cottii & Ideonni Regulorum regna in Alpibus. Cottiani Regni caput fuit Segufio, five Segufium, nunc *Sufa.*

His iterum continuebatur Salaffi, in valle quam Duria amnis mediam fecat. Horum caput Augufta Prætoria, nunc vulgo *Aófta*; inde Eporedia, nunc *Invréa.*

Salaffis contermini erant porro Lepontii, circa lacum Verbanum, vulgo nunc *Lago Maggiore*, & flumina quæ is recipit. Caput fuit Ofcela, vulgo nunc ad Tofam amnem *Domo d' Ofcela.*

Lepontios fequebantur in Alpibus Euganei inter Larium five Comenfem Lacum & Athefim fluvium. horum opida fuere Anaunia, five Anonium, Saraca & Vannia, vulgo nunc *Caftel Nân*, five *Nòn*; *Sarca* & *Civida* ad Ollium fluvium; dein Clavenna; & item Telium in Valle Tellina. Nobiliffimi Euganeorum populi fuere Sarunetes in vallis Clavennenfi & Tellina; Vennones, ad ortus Athefis amnis. Camuni, nunc *Val Camonica*; ad Ollium fluvium Triumplini, five Trumplini, nunc *Val Troppia* ad Melam amnem.

Supra

Supra Euganeos fuere Rhæti, Duce Rhæto ex Tuſcis, quum hi pellerentur Circumpadana regione à Gallis, orti. Fines habuere à Rheni fontibus ad fontes uſque Dravi amnis, in Danubium defluentis. Caput eorum Tridentum, nunc vulgo *Trento.* reliqua opida clariora; Curia vulgo nunc *Chûr*, Italis *Coira*; Feltria, Belunum, nunc *Feltre*, *Bellano.* At Verona celeberrima omni ævo urbs, ab Euganeis ſimul & Rhætis condita fuit.

Rhætis ab ortu ſolis proximi fuere Veneti; quos fabuloſa Græcorum antiquitas ex Paphlagonum ad Pontum Euxinum gente, Duce Antenore à Trojæ excidio huc deduxit. Alii verius Illyricum fecere populum Euganeorum, qui inde in Alpeis ſeceſſerunt, occuparunt agrum ad mare Hadriaticum, inter Padum amnem & Timavi fonteis. Caput Venetorum Patavium, nunc *Padoua*, ab Antenore Trojano conditum vel auctum. Inde opida celebria, Atria ſive Adria, nunc *Adri*, à Tuſcis quondam conditum; unde mari ſeu ſinui Adriatico cognomen; tum Ateſte, nunc *Eſte*: Vincentia nunc *Vicenza*; ad Altinum, ex quo præter nomen & tenuia quædam ruinarum veſtigia apud Silium fluvium nihil nunc reliquum eſt. Hinc ſequebantur Traviſium, O-

pitergium

pitergium; nunc *Treviso & Oderzo* : & Concordia, cujus nomen manet.

Reliquam hinc Euganeorum ſive Venetorum oram ad Formionem uſque amnem, qui nunc *Riſano* eſt, apud opidum *Capo d' Iſtria,* Carnorum poſtea obtinuit populus. Urbs heic, quondam potens atque ingens inter primas Italiæ, Aquileia, nunc *Aquiloa*, deſerta plane. Inde clara opida, Forum Julii, nunc vulgo *Cividad di Friuli*; Julium Carnicum, nunc *Zuglio*. in ruinis inter Tilaventptum fluvium & Alpeis : Vedinum, vulgo Germanis nunc *Weiden,* Italis *Vdene.* Circa Venzonum Noreia fuit Tauriſcorum urbs, qui inde poſtea Norici trans Alpeis dicti. Tergeſte item, vulgo nunc *Trieſte*, clara olim Hiſtrorum primum urbs, poſt Romanorum fuit colonia, Carnorum provinciæ attributa. Sed inprimis celebratus in hac ora fuit Græcis pariter ac Latinis monumentis Timavus amnis, inter Aquilejam & Tergeſte, ſeptem capitibus exoriens, uno oſtio poſt mille haud amplius paſſus in mare emiſſus.

Poſt Carnos igitur eſt Hiſtria, & populi Hiſtri. Regio ceu peninſula inter Formionem & Arſiam amneis, in mare procurrit. Caput gentis fuit Pola, à Colchis, Jaſonem & Medeam perſequentibus

tibus olim condita. Inde celebria opida, Parentium & Ægida nunc *Parenzo & Cabo d' Istria*: item Nesactium ad Arsiam fluvium, nunc *Castel Nuovo.*

CAP. XXV.
De Gallis Cisalpinis.

GAllicæ gentes trans Padum fuere, Lybici, Lævi, Insubres, Orobii, Cenomani. Lybicorum caput fuere Vercellæ, nunc *Vercelli.* Lævorum Ticinum, nunc *Pavia*; eorundem fuit Novaria, nunc *Novara*. Insubres omnium Gallicarum in Italia gentium fuere validissimi. Caput eorum Mediolanum, vulgo nunc Italis *Milan*, German. *Meyland.* Opida hinc clara; Laus Pompeja, nunc *Lodi*; Forum Diuguntorum, nunc *Crema*; Moguntiacum, sive Modicia, nunc *Monza.* Orobiorum fuere Comum, Bergomum, Forum Licinii, nunc vulgo *Como*, *Bergamo*, *Berlasina.* Ultra Insubres Orobiósque incoluere ad Venetiam usque Cenomani; quorum caput Brixia, nunc *Brescia*, sive *Bressa.* Præterea celeberrimæ urbes, Cremona & Mantua, à Tuscis quondam condita. At cis Padum Gallici populi fuere Ananes, Boii, Senones. Ananes Linguriæ continuabantur circa Pla-

centiam

centiam Romanorum coloniam , vulgo nunc *Piacenza*. Inde ſequebantur Boii, ſecundum Inſubres maxima potentiſſimáque Gallorum Italicorum gens. Caput eorum fuit Bononia, nunc vulgo *Bologna*; Felſina ante dicta cum caput Hetruſcorum eſſet. Inde opida nobilia : Parma, Brixellum, Regium Lepidi, Mutina, Forum Cornelii, Faventia, Forum Livii, quæ nunc vulgo *Parma*, *Briſſello*, *Reggio*, *Modena*, *Imola*, *Faenza*, *Forli*. Poſtremi Gallorum in Italia fuere Senones inter Ravennam & Æſim flumen , quod nunc *Ieſi*, prope Anconam , partem Umbrorum agri incolentes. Caput heic gentis conſtituere Senam Gallicam ſive Senogalliam , vulgo *Sinigaglia*. Reliqua hujus oræ opida in Umbris dicemus.

Cap. XXVI.
Etruria & Umbria.

GAlliæ Togatæ jungebatur à meridie Etruria, ſub Apennino monte. ejus incolæ Etruſci ſive Tuſci : Græcis Tyrrhæni dicti. Sed horum prima ſedes fuit, ut ante dictum , trans Apenninum, ab utráque Padi ripa: unde à Gallis expulſi , intra Apenninum, mare Inferum & Tiberim Macrámque amneis conſiderunt , duodecim urbibus , totidémque Principatibus interſe

ſe conſtitutis. Urbium nomina hæc ſunt: Veii, Volſinii, Cluſium, Peruſia, Crotona, Aretium, Falerii, Volaterræ, Vetulonii, Ruſellæ, Tarquinii, Cære. Ex his hodiéque extant, nomináque vulgaria habent iſta; *Bolſena*, *Chiuſi*, *Perugia*, *Cortona*, *Arezzo*, *Città Caſtellana*, *Volterra*, *Cerveteri*. Reliquarum Veii ad XII. lapidem ab urbe Roma fuere, circa opidum nunc *Scrofano*, Vetulonii fuere prope litus inter *Plombinum* & *Moſſam* opida: vulgo nunc dicitur *Bagni de Roſſelle*, id eſt, Aquæ Roſellarum. Tarquiniorum veſtigia jacent ſupra Cornetum opidum.

Celebres præterea urbes in Etruria fuerunt, in littore; Luna trans Macram fluv. ſed Etruſcorum tamen opidum, portu nobile, nunc *l' Erici*, inde Piſæ, nunc *Piſa*: Portus Liburnus ſive Hercules Liburnus, nunc *Livorno*: Populonia, cujus veſtigia extant prope *Plombinum*: Telamon, nunc *Telamone*: Coſa, nunc *Anſidonia*: Graviſcæ, quondam infra Cornetum: Centum Cellæ, nunc *Città Vecbia*: & Alſium nunc *Palo*.

Intus in mediterraneo, Nepete, Sutrium, Falerii Faliſcorum, Fanum Voltumnæ, Hortanum: quæ vulgo nunc *Nepe*, *Sutri*, *Città*, *Caſtellana*, *Viterbo* & *Horti*. Inde Herbanum; quæ poſtea Urbs vetus,

nunc

nunc *Orvieto* Suana & Saturnia, Senæ, Florentia, Piſtoria, Luca, nomina antiqua retinent.

Vmbria.

Tuſcis jungebantur ad Tiberim fluvium Umbri. Sed hi ab initio ad utrumque mare late incoluerunt. unde fluvius, mediam poſtea Etruriam ſecans, Umbro olim, nunc *Vmbrone*. Ab Infero mari eos rejecerunt Etruſci; à Supero Senones Galli. At his à Romanis deletis, Umbris fines fuere in Romano Imperio ab Auſtro Nar amnis, vulgo *Nera*, in Tiberim confluens: ab occaſu Tiberis; & trans Apenninum Bedeſis, nunc *Ronco*, apud Ravennam mare Hadriaticum petens; à Septemtrionibus ipſum hoc mare ab ortu Æſis fluvius, & inde linea ducta ad Naris fonteis.

Urbes in ora Hadriatici ſinus; Ravenna, Ariminium, Piſaurum, Fanum Fortunæ, & Sena Gallica, ſupra dicta: nomina vulgaria nunc ſunt, *Ravenna, Riminio, Péſaro, Fano, Sinigaglia.* Intus Cæſena, Saſſina, Urbinum, Sentinum, Æſis, Camerinum; vulgo nunc, *Céſena, Sarſina, Vrbino, Sentino, Ieſi, Camerino.* Cis Apenninum; Iguvium, Mevania, Spoletium, Tifernum, Nuceria, Camellaria; Aſiſium, Hiſpellum, Fulginium, Tuder, Interamnium, Narnia, Ameria,

& citra Narem Ocriculi: quæ vulgo nunc, *Augubio, Bevagna, Spoleti, Città di Castello, Nocera, Assisi, Ispello, Fuligno, Todi, Terani,* sive *Terni, Narni, Amelia, Otricoli.*

CAP. XXVII.
De Sabinis & Latio.

INfra Umbros ad mare usque antiquissimis temporibus incoluere Siculi, à quorum rege Italo, hæc regio primum dicta est Italia; quæ deinde ab Aboriginibus, pulsis inde Siculis, *Saturnia* vocata est, & mox item Latium: unde Aboriginibus novum nomen Latini. Sed in partem Antiqui Latii postea successerunt Sabini, inter Narem & Anienem, quorum hic *Teverone* dicitur. Caput Sabinorum fuit Reate, nunc *Rieti*; & ante hanc Cures, nunc *Il Vescovio di Sabina*, cœnobium, cum ingentibus veteris urbis reliquiis: hinc Romani dicti fuere *Quirites*. Reliqua opida celebria sunt, Nursia, nunc *Norcia*; Cutiliæ, cujus ruinæ prope opidum *Città Ducale*; Amiternum, cujus vestigia prope Aquilam. Inde Eretum, & Nomentum, propè Anienem, nunc vulgo *Monte Eretundo & Lamentario.*

Sub Sabinis itaque juxta Tuscos fuere Latini, non totius Italiæ solum, sed &

orbis universis gens nobilissima. Terra eorum *Latium* dicta, arctis initio finibus incluso, ab Aniena ac Tiberi ad Circæũ usq; promontorium, quod vulgo nunc est *Circelli.* At postquam finitimi etiam populi Æqui, Hernici, Volsci, & Ausones sub eodem Latinorum nomine computati sunt, finis novi Latii fuit Liris amnis, vulgo nunc *Garigliano.*

Caput Latii omni ævo fuit *Roma*, urbs, ab Aboriginibus, qui antea Oenotri dicebantur, cum ex Græcia in Italiam advenissent, condita; ab Æneæ posteris, ut tradunt, aucta; urbium sane Regina, orbísq; terrarũ caput ac domina. Reliqua opida, antiquitate & claritudine, præcipua fuere Tibur, nũc *Tivoli*; Præneste, nunc *Pilastrina*, Gabii medio inter Præneste & Romam itinere quondam; Tusculum, nunc *Frascati*; Aricia, nunc *l' Aricia*; Lanuvium, nunc *Città Lavinia*; Alba longa, inter Albanum quondam montem & Lacum; & Albæ mater Davinium, prope litus, nunc *Patrica*; inde Laurentum, nunc *Paterno*; & tandem Ostia, ab Ostiis Tiberinis nomen habens. Circa Anienis Tiberísque confluenteis opida Antemnæ, Collatia, Fidenæ, in tenuibus incertísq; vestigiis ostenduntur. Rutuli pars fuere Latinorum; caput eorum Ardea.

In Æquis fuere Carſeoli ſive Carſula nunc *Arſuli*, & Valeria, quæ & Varia, nunc *Vico Varo*, tum Sublaqueum, nunc *Suliaca*; Algidum, in Algido monte & nemore, nunc *Selva d' Aglieri.*

Hernicorum fuere: Anagnia, Alatrium, Veruli, Ferentinum, nunc *Anagni*, *Alatri*, *Veroli*, *Ferentino*, dicta.

Sub Hernicis ad mare fuerunt Volſci; opida eorum in litore Antium, Circæi, Tarracina, quod antea Axur: intus ſtatim celeberrimus Pomtinus ager, & Pomtinæ Paludes, à capite olim Volſcorum Sueſſa Pometia dictæ. inde Velitræ, Cora, Norba, Privernum, Setia, Signia, Sulmo, Fruſino, Fabrateria, Aquinum, Caſinum, Atina, Arpinium, Arx, Sora: vulgo nunc dicuntur: *Belitri*, *Cora*, *Norma*, *Piperno*, *Sezza*, *Segni*, *Sermonetta*, *Fraſelone*, *Falvatera*, *Aquino*, *Monte Caſino*, *Atina*, *Arpino*, *Arce*, *Sora*. At Fregellæ, nunc *Ponto Corvo* eſt, & Interamna, *l' Iſola* nunc dicta.

Auſonum fuere Cajeta, Fundi, Formiæ: nunc vulgo dicuntur, *Gaëta*, *Fondi*, *Mola*.

CAP.

CAP. XXVIII.

Picentes, Vestini, Marucini, Peligni, Marsi, Frentani, Sannites, Hirpini.

ULtra Apenninum rursus juxta Sabines & Umbros, fuêre Picentes, inter Æsim & Aternum amneis: quorum hic nunc *Pescára* dicitur. Regio eorum vocabatur *Picenum*. gens à Sabinis fertur orta. Opida in littore; Ancona, Græcorum colonia, à Syracusanis condita: Castrum novum, nunc *Flaviano*; Castellum Truentinum, ad Truentum amnem. Intus Auximum, nunc *Osmo*; Septempeda, nunc S. *Severino*; Tollentinum, Firmum Picenum, & Asculum Picenum, Interamnium, Atria; quæ nunc *Tollentino, Fermo, Ascoli, Teramo, Atri.* Picentibus continuabatur Vestini, quorum opida Angulus & Pinna, vulgo nunc *Cività di Sant Angelo & Cività di Penna*; Avia sive Avella, nunc est *Aquila.*

Vestinis ad mare contermini erant Marucini, quorum opidum Teate, nunc *Thieti & Chieti.*

Marucinis simul & Vestinis finitimi erant Peligni, quorum caput olim Consinium nunc destructum; deinde Sulmo nunc *Sulmona.*

Pelignis & Vestinis in mediterraneo con-

tinuabantur Marſi. quorum Alba Fucentis, ad Furinum lacum;quæ hodiéque nomen antiquum in ruinis retinet; vulgo *Albe*, & *Albi* dicta; & Marubium, nunc *Morréa*.

Rurſus in litore ultra Marrucinos & Pelignos incolebant Frentani, quorum opida Ortona, Anxanum, Hiſtonium; nunc *Ortona, Lanzano, Guaſto, d' Amone*.

Infra Frentanos fuere Samnites, Sabelli etiam dicti, à Sabinis orti: & à Samnitibus orti Hirpini. Illorum regio Samnium; in quo opida, Bovianum, Æſernia, Sæpinum, Allifæ, Teleſia; nunc vulgo *Bojona*, *Iſernia*, *Sepino*, *Aliſi*, *Teleſi*. Horum opida Beneventum, Equus Tuticus, Abellinum, Compſa, nunc *Benivento*, *Ariano*, *Avellino*, *Conza*.

CAP. XXIX.
De Campania & Picentinis, Apulia, Calabria.

JUxta Samnites Hirpinóſque ad mare inferum erat Campania, vulgo nunc *Terra di Lavoro*: in qua ſummum Liberi patris cum Cerere certamen. Opida in littore, Liternum, Scipionis Africani voluntario exſilio clarũ; vulgo nunc *la Torre di Patria*: Bajæ, deliciæ, an corruptelæ populi Romani

mani: Misenum, nunc *Monte Miseno*; statio quondam classis Romanæ ad Inferum mare: Puteoli, *Puzzuolo*, portus ad hoc mare totius Italiæ celeberrimus: Neapolis, Parthenope ante dicta, nunc *Napoli*, literarum studiis Ciceronis Virgiliique ætate clara: Herculanium, vulgo *Torre di Græco*: & Pompeii, vulgo *Scafàti*; Vesuvii montis incendio nota opida. Inde Surrentum, nunc *Sorronto*. Intus in mediterraneo, unde Campaniæ nomen, Capua, à Tuscis condita; æmula quondam Romæ, atque ob id ipsum perdita. nunc ruinæ ejus visuntur duobus amplius millibus passuum à Nova Capua. Suessa Aurunca, nunc *Sessa*; Venafrum, nunc *Venafri*; Casilinum, nunc *Nova Capua*, ad Vulturnum amnem: Teanum Sidicinum, nunc *Tiano*: Calatia, nunc *Cajazzo*: Cales, *Caivi*. Atello, nunc *Aversa*: Acerræ, nunc *Accrra*; Nola nomen retinens: Nuceria, nunc *Nocera*.

Juxta Campanos fuere Picentini, à Surrento, sive Minervæ promontorio, ad Silarum usque amnem: pars quondam Picentium, huc à Romanis à Supero mari traducti. Caput eorum Salernum, vulgo *Salerno*.

Apulia, Calabria.

Juxta Frentanos, Samnites atque Hirpinos fuere Apuli, quorum regio Apulia, longiſſimo tractu à Frentone fluvio, vulgo nunc *Fortore*, ad fauces uſque Hadriatici maris excurrens. Diviſa fuit in treis parteis Daunia Dicebatur à Frentone ad Aufidum amnem vulgo nunc *Lófanto*: inde ad Brunduſium, & Tarentum, Peucetia; cujus partem Pœdiculi incoluere. hinc reliquum ſub peninſulæ forma tenuere Meſſapii. Sed Meſſapia poſt dicta fuit Calabria, & incolæ *Calabri*: Calabriæ rurſus dimidia pars, Tarentino ſinui contermina, Salentinorum fuit regio. Atque tum Apulia propriè dicta conſiſtebat inter Frentanos & Calabriam. Opida in Apulia fuere clara, Teanum Apulum; nunc exiguum murorum veſtigium dicitur *Civitate* vulgo. Gerion, nunc *Tragonara*; Sipuntum, nunc *Siponto*, Luceria, nunc *Lucera*, Æquulannum, nunc *Troja*, Arpi, cujus ruinæ apud *Foggiam* opidum: Aſculum Apulum, nunc *Aſcoli*; Venuſia Horatio Alumno nobilis, nunc *Venoſa*, Archerontia, nunc *Acirenza*; Canuſium, nunc *Canoſa*, & clade Romanorum inſignis vicus, Cannæ, nunc *Canna*, Salapia, *Salpe*, Rubi, *Ruvo*, Butunti, nunc *Biton-*

Bitonto, Barium, *Bari*; Egnatia, nunc *Torre d' Anazzo*.

In Calabria Brundusium, trajectu in Græciam olim clara; nunc *Brindisi*; Hydruntum, *Otranto*; Castrum Minervæ, *Castro*; Callipolis, *Gallipoli*, & omnium clarissima Tarentum, *Ta ento*. Intus in peninsula, Neritum, *Nardo*, Aletium, *Lezze*: & prope hanc quondam Rudiæ; Ennio cive nobile opidum.

Cap. XXX.
De Lucanis, Brutiis & Magna Græcia.

INfra Apulos, Hirpinos atque Picentinos, ad utrumque mare fuere Lucani & ipsi à Samnitibus orti Duce Lucio: fineis habuere ad Laum & Sybarim usque amneis; quorum hic in Tarentino sinu nunc vulgo dicitur *ochile*; ille ad mare infernum, *Laino*. Opida in littore hæc: Pæstum, Græcis *Posidonia* appellatum. nunc in ruinis *Pesto*; Velia, nunc *Pisciotta*; celebris quondam portus; Buxentum, nunc *Policastro*; à Tarentino sinu Metapontum, nunc *Torre di Mare*; Heraclea, ante Siris dicta, nunc in vestigio ruinarum, *Policores*. Sybaris postea Thurii, ac tandem Copiæ, urbs dicta, inter Sybarim Crathimque amneis non extat. Intus Potentia, nunc

Potenza:

Potenza; Gerumentum, nunc *Clarimonte*.

Post Lucanos extimum Italiæ, ad fretum usque Siculum angulum tenuere Brutii, à Lucanis orti. Opida in litore versus occasum, Cerilli, nunc *Cirella*; Clampetia, nunc *Amantéa*; Temsa sive Tempsa, cujus situs fuit prope speculam maritimam, cui nomen vulgare *Torre Loppa*; Terina, nunc *Nocera*; Lametia, nunc *Santa Eufemia*; Scylleum in cervice Scyllæ scopuli, nunc *Sciglio*; & ultra fretum, Rhegium; nunc *Reggio*; ab altero mari Locri cognomine Epizephyrii, nunc *Ierace*; Caulonia, nunc *Castel vetri*: Scylacium, nunc *Squillaci*; Croto, nunc *Crotone*; Petelia, nunc *Belicastro*; Ruscianum, nunc *Rossano*. Intus caput Brussiorum Consentia, nunc *Consenza*; & haud procul inde versus Septemtrionem, quondam Pandosia, cum Acheronte fluv: quæ duo nomina cum Alexander Epirotarum Rex in Epiro ancipiti oraculo monitus fatalia evitare vellet, heic in eadem incidit atque periit. Fuit præterea potens quondam civitas Hipponium, Romanis Vibo Valentia, dictum, nunc *Monte Leone*.

Atque hactenus populos enarravimus, qui universam Italiam olim incoluerunt, præcipuásque eorum urbeis recensuimus. Cæterum quum Græci omnem fere oram

maria

maritimam, Coloniis suis è Græcia deductis, obsiderent, ipsa hæc terra unà cum Sicilia dicta est *Magna Græcia*, duravítque hoc nomen multis sæculis, donec inter fretum Siculum constitit & Tarentum: quæ pars Italici litoris posteà proprie eo nomine indigitata est, testibus Cicerone, Plinio, Ptolemæo & aliis.

CAP. XXXI.
De fluviis Italiæ.

FLuviorum princeps Italiæ est Padus, vulgo *Po*, nulli amnium claritate interior, Græcis *Eridanus* dictus; ac Phaëtontis, ut fabulata est antiquitas, pœna illustratus. E gremio Vesuli, celsissimi inter Alpium juga montis profluens, triginta amplius flumina, lacúsque immensos, septem ostiis, quæ septem maria perhibebantur, in mare Adriaticum defert. Fluminum nobiliora: sunt ex Alpibus orta, Duria, nunc *Dora*; Sessites, *Sessia*; Ticinum, *Tesino*, lacum Verbanum, nunc *Lago Maggiore*, transiens; Adua, nunc *Adda*, Latinum lacum nunc *Lago di Como*, perfluens: Ollius, nunc *Oglio*, lacum Sebinum, nunc *L lago d' séo*, transiens: Mincius, nunc *Menzo*, lacum Benacum, nunc *Lago di Garda*, transmittens. At à

dextra

dextra ripa recipit idem Padus ex Apenninis jugis, Tanarum, nunc *Tanaro:* Trebiam, qui nomen servat, Romanorum clade illustrem: & Rhenum Bononiensem, vulgo *Reno.*

Ex Alpibus item profluit Athesis, Italis nunc *Adese*: German. autem *Etsch.* Reliqua quæ sequuntur, cuncta Apenninus fundit: quorum Arnus, vulgo *Arno*, Florentiam ac Pisas perfluit; Tiberis, quem urbs Roma, Romæque conditor Romulus, totius terrarum orbis illustrissimum fecerunt, a dextra ripa Clanim, vulgo *Chiana*, à sinistra Narem, vulgo *Nera*, atque Anienem, nunc *Teverone*, in mare infernum defert:

Inter Latium & Campaniam est Liris, nunc *Garigliano*, in ipsa Campaniæ *Volturno*; inter Picentinos ac Lucanos Silarus, *Silaro.* In magna Græcia Sibaris, nunc *Cochile*, & Crathis, *Crati*, in Apulia Aufidus, nunc *Lofanto*, Romanorum sinistra pugna adversus Annibalem nobilitatus. Inter Præcutios & Picenum Aternus, nunc *Pescara.* In Gallis Senonibus Metaurus, nunc *Metro*, Hasdrubalis fratris Annibalis clade atque interitu insignitus.

CAP.

Cap. XXXII.

De montibus Italiæ.

ALpes Italiam à Gallia, Vindelicía, Norico ac Pannonia submovent. Initium earum à vadis Sabatiis: finis ad Flanaticum sinum, vulgo *Golfo di Carnaro,* & Colapis, vulgo *di Kulpe*, fluminis fonteis. Dividuntur in varias parteis atque nomina. A vadis Sabatiis ad Varii amnis fontes, qua Ligustico mari objacent, maritimæ cognominantur: hinc ad Segusium usque vulgo *Susa,* Cottiæ: inde ad S. Bernardum minorem Grajæ: dein ad usque S. Gothardum Penninæ: his continuantur Rhæticæ, ad Plavis usque fontem, quarum pars Tridentinæ perhibentur, supra Tridentum. His junguntur ad Doblacum usque Noricæ, supra Tilavemptum amnem, vulgo *Trajamento*: inde jam Garnicæ supra Carnos, usque ad Savi fonteis: móxque ultimæ, ad Colapis fonteis usque, Pannonicæ, eadem & Juliæ dictæ. Sunt tamen qui supra Dalmatiam Alpium nomen protendant, ubi Dalmaticas dici volunt: aliíque in Thraciam & Pontum usque. Sed prior finis ad Colapis fontes à plerísque receptus est.

Cæterum intus in Italia Apenninus mons amplissimus Alpibus ad Vada Sabatia annexus; perpetuis jugis lunatóque cursu, ad Siculum fretum Lucopetrámque promontorium tendens, Italiam quasi mediam secat. Prope Suessam, Liris fluminis sinistræ ripæ prætexitur Massicus mons: hinc inter Bajas & Puteolos est Gaurus. supra Capuam, est Tifata mons. vulgo *monte di Capua.* Ultra Neapolim Nolæ vicinus est Vesuvius, nunc *monte di Somma*, ignium eruptione ac Plinii interitu clarus. Apulia est Garganus, in mare Superum ingenti promontorio excurrens, nunc *monte di S. Angelo.*

Cap. XXXIII.
De variis Italiæ Incolis.

Terram Italiam à freto Siculo ad Alpes usque porrectam, qui ab initio habuerint mortales, parum in tanta temporum longinquitate compertum est: nec constat, unus post inundationem terrarum ab urbe Babylonica profectus in dispersione gentium populus hanc regionem occupaverit omnem, unúmque universæ nomen imposuerit; an aliæ subinde atque aliæ in terras cultoribus vacuas invectæ gentes, suis quæque sedibus vocabula dederint diversa. Sanè varii at-

que

que genere planè diversi in ea memorantur auctoribus populi. quorum antiquissimi sunt isti, Ausones, Brutiorum Lucanorúmque agrum quondam tenentes hinc Opici; sive Osci, in Samnio atq; Campania; Siculi in Sabinis & Latio: Umbri ad utrumque mare; ad Inferum, in parte Tusciæ inter Tiberem & Umbrorum amneis. Inde Tusci ad Alpeis usque: juxta hos Ligures in Galliam usque ad Rhodanum extensi. Ultra Tuscos Veneti: quos alii à proximo Illyrico, alii ab Henetis, Paphlagonica gente, ortos tradiderunt. Tuscos expulerunt inter Alpeis & Apenninum supra dicti *Galli*: Umbros ab Infero mari removerunt Tusci. Græca gens ex Arcadia Duce Oenotro profecti, unde dicti Oenotrii, primum Ausones supradictis sedibus pepulerunt, ulterioráque versus Septemtrionem Italiæ, circa Vulturnum Lirímque amneis petere coëgerunt, nec ea terrarum parte contenti, mox Siculos etiam sedibus ejecerunt, jam tum mutato nomine *Aborigenes* dicti: Sed eum solum, quod tum occupaverunt, *Latium* vocaretur, mututo jam iterum vocabulo, Latinos inde sese appellarunt. Sabini Opicorum fuere progenes: genuerúntque ipsi ex sese Picentes, Vestinos,

Mar-

Marſos, Pelignos, Frentanos, Marrucinos, Samnites, quorum hi poſtea Hirpinos, Campanos, Lucanos, atque Brutios condiderunt. Interim Græcorum nationes, aliæ aliis temporibus in Italiam invectæ, urbes in ea paſſim condiderunt, ſuiſque coloniis, ut ſupra dictum eſt, omnem oram maritimam Superi Inferique maris impleverunt. Hinc Italia una cum Sicilia, ut ex Strabone & Trogo liquet, *Magna Græcia* appellata fuit. At cum alii populi aliis ex locis Græcos expellerent, maxime vero Lucani eam partem, quam de ſuo nomine Lucaniam dixerunt, oppreſſis illis, occuparent, & ab his orti Brutii Brutiam, paulatim Græcum nomen per Italiam imminui cœpit; donec in ea parte conſiſteret, quæ tum Magna Græcia, nunc *Calabria ſuperior* dicitur.

At poſtquam Romanorum crevit potentia, tota tandem Italia horum armis ſubjugata eſt; ſtetitque ſub Romæ urbis imperio, regionibus ac populis ſupra explicatis diſtincta, ad Honorii Imperatoris uſque tempeſtatem. Ex hinc alii aliique ſubinde, Gothi, Vandali, Heruli, Germanicæ gentes, tum Hunni, ſuperatis Alpium jugis totam invadentes, in varia regna atque imperia diſtribuerunt. His tandem à ducibus Juſtiniani Imp. pulſis, Exarchatus

chatus in Italia magiſtratus conſtitutus eſt, cujus ſedes Ravenna; Roma tum in ruinis jacente. Ultimi hinc Longobardi expugnata Ravenna, regnum in Togata Galliæ conſtituerunt, quod etiam nunc de gentis vocabulo corrupte *Lombardia*, quaſi Longobardia appellatur. Hos tandem debellavit Pipinus Franciæ Rex, à Pontifice Romano contra eos in Italiam vocatus.

Cap. XXXIV.

De noviſſima Italia diviſione.

POſtquam Imperii Romani dignitas atque ſedes in Germaniam delata eſt. Italia varie ab aliis aliiſque divexata, atque in varios titulos atq; dominia diſcerpta eſt. Hinc noviſſimæ diviſionis regiones nunc ſunt: Hiſtriæ Marchionatus, Fori Julii Ducatus, & haud exigua Italiæ portio Lombardia, ſub qua Marchia Tarviſiana, Ducatus Mantuanus, Ducatus Midiolanenſis, Tirolis Comitatus dimidia pars, Griſones in ipſis Alpibus & his conterminis Helvetiorum ſtipendiarii, Pedemontiū, Ducatus Montis Ferrati, Parmenſis Ducatus, Romania ſive Romaniola, Marchia Anconitana, jámque extra Lombardiam, Ager Genuenſis: Tuſcia, in qua patrimonium D. Petri,

Tibe=

Tiberis dextræ ripæ adfixum ; Ducatus Spoletanus , Ager Romanus ; inde Regnum Neapolitanum , inque eo regiones Aprutium , Apulia , Laborinus ager, Basilicata, Calabriæ duæ, Ager Britanus, & ager Hydruntinus.

At eandem Italiam in partes singulis Dominiis distinxeris hoc modo.

I. Dominium est Hispaniarum Regis ; sub quo Regnum Neapolitanum, Ducatus Mediolanensis, ac quædā opidà in Tusciæ litore, Insulæque Italiæ adjacentes, Sicilia & Sardinia.

II. Pontificis Romani , sub quo ager Romanus , Patrimonium D. Petri , Ducatus Spoletanus , Marchia Anconitana , Romaniola , & urbs in agro Neapolitano Beneventum.

III. Venetæ Reipublicæ, sub qua Histria, Forum Julii, Marchia Tarvisiana, & inde Lombardiæ pars ad usq; Bergonum.

IV. Magni Ducis Tusciæ in Tuscia.

V. Genuensis Reipublicæ, sub qua Liguria intra Apenninum & Ligusticum mare , ac portiuncula Tusciæ Liguriæ proxima , cum Insula Corsica.

VI. Ducis Parmensis in Lombardia Caspadana.

VII. Ducis Sabaudiæ , sub quo Pedemontium.

VIII. Hel.

VIII. Helvetiorum, supra lacum Verbanum & Larium.

IX. Rhætorum sive Grisonum in Alpibus.

X. Archiducum Austriæ in Comitatu Tirolensi, ubi Tridentum, & in partibus Alpinis Fori Julii ac Histriæ.

XI. Ducis Mantuani, in Ducatibus Mantuæ ac Montis-Ferrati.

XII. Ducis Mutinensis.

XIII. Ducis Urbinatis.

XIV. Civitatis Lucensis in urbe Luca.

XV. Comitis Mirandulani.

Cap. XXXV.

Histria, Forum Julium, Marchia Tarvisiana, Grisones, Helvetiorum stipendiarii, & Pedemontium.

NOvissima Italiæ divisione tradita, singulas partes inspicere haud pigeat. Prima ab Arsia amne est Histria, German. *Isterich* dicta. Opida nunc clariora sunt: Pola, Parentium, & Histriæ, vulgo *Capo d' Istria.*

Forum Julium, vulgo *Friuli*, & *Patria di Friuli.*

Fori Julii caput est Vedinum, nunc

Udene

Vndene, reliqua opida clara ſunt: *Cividad di Friuli*, Tergeſtum, Gradiſcia, ac nuper à Venetis condita *Palma*, egregium Fori Julii atque Italiæ ab hac parte propugnaculum. Cæterum eſt in Foro Julio Auſtriacæ ditionis Palatinatus Goricienſis, cujus caput *Goricia*, opidum ſatis nobile.

Marchia Tarviſiana.

Cognominatur Marchia hæc ab Tarviſio; vulgo *Treviſo*, ſplendida urbe. At Princeps non modo Marchiæ Tarviſianæ, ſed totius facile Italiæ urbs eſt Venetiæ, in ipſo ſalo, palis ſuperſtructa, Emporium toto orbe terrarum celeberrimum, ac reſpubl. potentiſſima magnificis ædificiis ſplendens, ac templo D.Marci, atque armamentario, maxime conſpicua.

Patavium, urbs ſpatioſa magis quam populoſa, Academia totius Europæ celeberrima maxime gloriatur: de cætero muniti ſſima.

Verona ampla ſplendida, magnifica ac populoſa, amphitheatri reliquiis nota eſt. Vicentia Equeſtris ordinis viris gratiſſimum domicilium.

Rhæti vulgo *Griſones*.

Griſones, quos Latine vulgato nomine Rhæ-

Rhætos, Germ. *die Graupünter*, vocant Rheni, Oeni, Athesis ac Adduæ fonteis accolunt. Opida habent tenuia; quorum caput Curia, German. *Chûr*, Ital. *Coira*: *Meyenfed*, *Ilandtz*. Sub Rhætis est vallis Tellina, & Comitatus Clavennesis; cujus caput Clavenna, Germ. *Cláven*, Ital. *Chiavenna*. In valle Tellina sunt Sundrium, Tiranum, Pesclavium, Morbenium.

Helvetiorum stipendiarii.

Grisonibus contermini sunt Helvetiorum stipendiarii; quorum opida haud illepida, Lucanum, Locarnum, & Bellisona.

Pedemontium.

Pedemontii Dominus est Dux Sabaudiæ. Caput provinciæ ac Ducum Sabaudicorum sedes est Augusta Taurinorum vulgo *Turino*: Reliqua opida clara sunt: Vercellæ, Eporedia, Augusta, Prætoria, Asta, Alba, Salutium & Nicæa, licet non magna, at incolis valida. Prope est Nicæensium portus, *Villa Franca*, triremium Ducis statio.

CAP.

Cap. XXXVI.
Lombardia & Genuensis ager.

Lombardia *Transpadana.*

EA quæ nunc Lombardia proprie dicitur, pars est Italiæ, urbium splendore, agorúmque cultu lætissima. Dividitur autem Pado amne in Cispadanam & Transpadanam. Transpadana rursus dispertitur in Ducatum Mediolanensem, Mantuanum & Venetorum ditionem.

Mediolanensis *Ducatus.*

Caput est Mediolanum, unde Ducatui nomen ac dignitas; urbs magnitudine sua, arcis munitione, atque incolarum numerositate clarissima; armorum bellicorum officina tota Europa celeberrima. Secunda à Mediolano est Cremona, magnificis ædificiis superba. Sequuntur Comum, Papia, Novaria; & in Cispadana Lombardia sub eadem ditione Alexandria ac Dertona.

Mutuanus *Ducatus.*

Mantua, quæ nomen Ducatui dedit, in palu=

palude vel lacu ſita eſt, urbs amœniſſima, ſedes & domicilium nobiliſſimæ Gonzagarum familiæ.

Veneta *ditio in Lombardia.*

Venetæ ditionis ſunt in Lombardia Brixia, Bergomum, Crema & Peſchiera, urbes celeberrimæ: quarum duæ poſteriores munimina habent validiſſima.

Lombardia *Ciſpadana.*

In Lombardia Ciſpadana ſunt Ducatûs tres Parmenſis, Mutinenſis, & Montisferratenſis Ferrarienſiſque ditionis loca.

Parmenſis *Ducatus.*

Parmenſis Ducatus caput eſt Parma, urbs egregia, illuſtriſſimæ Farneſiorum familiæ domicilium. Secunda eſt Placentia, illi nulla re, niſi dignitate, inferior.

Mutinenſes *Ducatus.*

Hujus caput eſt Mutina. Alterum ejus clarum opidum eſt Regium Lepidum.

Ager Genuensis, vulgo *Riviera di Génova.*

Caput regionis est Genua, urbs omnium Italicarum ædificiorum splendore ac magnificentia superbissima: quippe in eo vico, qui novus, vulgo *strada nuova*, dicitur, nulla est domus, quin digna Regem vel potentissimum excipere. Hujusmodi autem plures passim in urbe, maximéque in suburbiis invenias, omni deliciarum genere, ut sunt Italorum ingenia, instructissimas. Cæterùm Genuenses in Regis Hispaniarum clientela sunt. Secunda à Genua est *Sevona*, lepida sanè ac lauta. Sequuntur *Vintimiglia*, *Albenga*, & *Sorezzana* in Tusco solo sita, egregio munimento, ac militum præsidio.

CAP. XXXVII.

Tuscia, Romaniola, Marchia Anconitana, Romanus ager, & Ducatus Spoletanus.

Tuscia, vulgo *Toscana.*

TUscia, magni Ducatus titulo ad sublimem inter Italicas regiones dignitatem elata, caput habet ac Ducum sedem Florentiam, vulgo *Fiorenza*, vel *Fierenze*, urbem, si unam

Antver-

Antverpiam excipias, totius Europæ pulcherrimam, templorum ſplendore maximè conſpicuam. Libera atque opulenta fuit civitas antequam Medicæorum familia Principatum occuparet.

Luca, ſui juris civitas opulenta ac maximè ſplendida munitáque, Imperiali libertate gaudet. Haud procul marmora magna copia cæduntur, totius Italiæ nobiliſſima.

Piſæ, libera quondam ac potens terra maríque civitas, nunc propemodum incolis deſerta, Magno Etruriæ Duci paret. Liburno portui, vulgo *Livorno*, ſive *Ligorno* & *Liorno*, ad antiquam claritatem hoc novum decus accedit, quod recens à Magno Duce in ſummum ſplendorem reſtaurata eſt. Portus eſt in celeberrimis Italiæ haud poſtremus, magni Ducis ſeceſſu ac triremium ſtatione inſignis.

Plombinum, Telamon, Orbetellum, & Portus Herculis, Hiſpani Regis imperio ſubjecta opida, validis Hiſpanorum præſidiis cuſtodiuntur.

Senæ, vulgo *Siena*, in medio ferme Tuſciæ ſita urbs, merito inter principes Italiæ connumeratur. Libera quondam ac latiſſimo territorio potens civitas, nunc Etruriæ Duci dicto audiens eſt.

Reliqua Tuſciæ opida ſunt Aretium, Corona, Volaterræ, Piræ, Piſtoria: quarum

hæc inter amœnissimas Italiæ censetur. Pratum item & Poggium summarum deliciarum sunt loca.

Massa, olim Herculis fanum, nunc novum Genuensis familiæ Ciborum opus, Principatus titulo censetur; opidum festivum ac amœnum.

Patrimonium D. Petri.

Etruriæ pars est patrimonium D. Petri à Machtilde illustri mulieri Ecclesiæ Romanæ legatum; hinc vulgo *Lo stato della Chiesa* indigetatur. Urbium in eo clarissimæ, Perusia, Orvietum, Aquapendens, Horti, Viterbum. Opidum in littore vetustissimum, quod quondam Centumcellæ, nunc *Cività Vecchia*, id est, Vetus Civitus dicitur, portu egregio ac triremium, Pontificiarum statione nobile est. Bracianum ad Sabatinum lacum illustrissimæ Ursinorum familiæ Ducatus est.

Romaniola, vulgo *Romagna.*

Romaniolæ fines sunt intra Foliam amnem, montem Apenninum, Panarum flumen & Padi extremum versus Septentriones alveum. Urbium clarissima ac celeberrima est Bononia, ædificiorum splendore ac magnificen-

tà in primis censenda. Sequuntur Ravenna, ac Ferraria. Hæc suum nuper habuit Ducem; ac nunc Romanæ Ecclesiæ subjecta. Inde Ariminum, Cesena, Faventia, Imola, egregia atque haud ignobilia opida.

Marchia Anconitana, Ducatus Urbinas.

Urbium in Anconitana regione opulentissima est Firmum. At portu celebri notissima Ancona. Cætera loca notatu digna Æsis, vulgo *Iesi*, Macerata hinc in Ducatu Urbinati Urbinum, Fanum, Senogallia, S. Leo, Forum Sempronii.

Romanus ager, vulgo *Campagna di Roma.*

Princeps agri Romani est Roma, Orbis terræ quondam caput, ac nunc etiam ob Pontificis Maximi sedem, omnium illustrissima atque celeberrima, de qua præstat tacere, quam pauca dicere.

Reliqua opida agri Romani, alioquin nobilia satis, Romanæ urbis propinquo splendore obscurantur. In his Tibur, nunc *Tivoli*, hortus Ateſtini Cardinalis multiplici amœnitate, ac vario genere deliciarum, clarum per totam Italiam reddit: sed ipsum

opidum longe anteeunt Tarracina & Præneste.

Ducatus Spoletanus.

In Ducatu Spoletano sunt Spoletum, Augubium, Fulginium, Interamnia, Narnia,

Cap. XXXVIII.

De Regno Neapolitano.

HInc reliquum Italiæ, quicquid à Fundis opido, & Liri fluvii fontibus, Apennino monte, Truento amne & utroque mari Infero Superóque includitur, *Neapolitanum* vocatur Regnum, ab urbe Neapoli, capite suo. Longitudo ejus est à Truenti amnis ostio ad Brutium usque promontorium, vulgo *Capo Spartivento*, milliar. Germ. xc. Latitudo ab Athenæo sive Minervæ promontorio, vulgo *Massa*, haud procul Neapoli, ad promontorium Gargani montis, vulgo *Monte di S. Angelo*, mil. Germ. xxx.

In Regni formam redacta est hæc regio hoc modo. Cum circa annum Christi cIɔ, Saraceni hoc terrarum, unà cum Sicilia insula occupassent, Tancredus quidam Normannus prognatis duodecim filiis, egestate compulsus, Italiam adsumtis liberis petiit, operámque

rámque ſuam contra Saracenos obtulit. Ibi tum re bene geſta, Saracenísque Italia ac Sicilia ejectis, portiones ei & filiis aſſignantur in utráque terra. Poſtea Robertus, unus ex filiis, primus Apuliæ & Calabriæ Dux pronunciatur. Dein hujus filius Rogerius primum terrarum Neapolis & Siciliæ ſub uno regno comprehenſarum Rex creatur. Regnum ipſum geminarum Siciliarum nomine appellabatur. nam quod nunc in Italia *Neapolitanum* dicitur regnum, tunc Sicilia cis pharum ſeu fretum vocabatur; ipſa autem inſula Sicilia, trans pharum. At diviſum mox in duo regna, duos pariter Reges accepit: quorum alter in Italia, Apuliæ ſive Neapolis; alter in inſula, Siciliæ Rex appellatus eſt. Dehinc variam utrumque regnum Dominorum mutationem paſſum eſt. Quippe in Neapolitano regno primi Normanni Galli Reges fuere; poſt Suevi Germani: mox iterum Galli Angolemenſes; dein Arragonenſes Hiſpani: Jámque tertio Galli, iterúmque Arragonenſes: tandem Caſtiliani Reges obtento totius Hiſpaniæ Imperio, in Neapolitano etiam regno in Arragonenſium locum ſucceſſerunt.

Cap. XXXIX.

De urbibus Regni Neapolitani.

URbes in Neapolitano Regno non æquè cultæ ſunt ac ſuperiori Italia. una tamen Neapolis regni caput, ſedéſque Præfecti, quem Hiſpaniarum Rex Vice-regis titulo mittit, nulli clariſſimarum urbium, neque ædificiorum magnificentia, neque palatiorum ſuperbia, neque civium opulentia cedit; multitudine verò incolentium, habita amplitudinis ſuæ ratione, reliquas omnes vincit. Reliquæ urbes celebriores ſunt iſtæ: in Laborino agro, Capua, Surrentum, Salernum, & Melphis, vulgo *Amalfi*; in qua primùm inventus eſt Pyxidis ſive magnetis nautici uſus. In Calabria Conſentia, Regii Præfecti ſedes: Mons Leonis, Regium. Tum in Hydruntino agro Hydruntum, nunc *Otranto*, Gallipolis & Aletium, vulgo *Lezzo* conventu Juridico nobile opidum; item Tarentum. In Baritano agro Barium, Monopolis Tranium. In Apulia Manfredonia, Luceria Troja, Aſculum Apulum: In Aprutio, Aquila, Beneventum, Anxanum, Theate, Pinna, Sulmo, Aſculum, Picenum.

Cæterum cum tàm varium fuerit, támque fre-

frequens de hoc regno inter varios populos certamen, cúmque crebris Saracenorum ac Turcarum incursionibus petitum; effectum est ubi crebra ac frequentia munimenta contra ingruentem hostilitatem passim excitarentur: quorũ firmissima nunc sunt Consentiæ, Cantazari, Mantéæ, Crotone, & Tarenti in Calabria: Gallipoli, Hydrunti, ac Brundisii in agro Hydruntino: Monopoli, Barii, Tranii, Barlettæ, Manfredoniæ in Apulia, Aquilæ in Aprutio. At Cajetæ munimentum, ob singularem firmitudinem, sitúmque loci, *clavis totius regni* adpellatur.

Cap. XL.
De Episcopatibus Italiæ, Academiis & urbium clarissimarum Epithetis.

ARchiepiscopatus in universa Italia sunt triginta: quorum in Neopolitano regno viginti & unus; Neapolitanus, Capuanus, Salernitanus, Melvitanus, Surrentinus, Beneventanus, Theatinus, Acheruntinus, Sipontinus, Manfredoniensis, Canusinus, Traniensis, Barentinus, Tarentinus, Maderensis, Brundisinus, Hydruntinus, Russanensis, Consentinus, Sanctoseverinensis & Reginus. In reliqua Italia novem, Senensis, Florentinus, Pisanus, Ravennensis, Genuensis, Taurinensis, Mediolanensis, Venetus, & Gradiscienfis.

Episcopatus, ut admodum tenues, sic innumeri. Nam quoties opidum aliquod civitatis jure donatur, Episcopus simul eidem contribuitur; ita ut nulla civitas perhiberi possit, quæ Episcopum non habeat, & reciprocè, quæ Episcopum habeat, civitas negari nequeat.

Cæterum Patriarchatus, qui Aquileiæ erat, Venetias translatus est.

Academiæ.

Academiæ illustres sunt: Patavii, Bononiæ, Pisis, Senis, Perusiæ. At minus celebres, Augustæ Taurinorum, Ferrariæ, Romæ, Firmi, Neapoli, Salerni, Maceratæ in Marchia Anconitana.

Urbium clarissimarum Epitheta.

Urbium Italicarum tantus est splendor, nitor, tanta festivitas & magnificentia, uti haud facile toto terrarum orbe quidquam invenias, quod cum his conferri possit: at eximiæ claritudinis sunt novem; quarum Epitheta, ut in Italia per ora hominum feruntur, hic apponam.

Roma dicitur sancta, vulgo *Roma la santa*, ob Pontificis Maximi sedē. Neapolis, nobilis; vulgo *Napoli la gentile*, ob frequentiam Princpiū, Comi-

Comitum atque Equestris ordinis virorum. Venetiæ opulentæ, vulgo *Venetia la ricca*; ob potentiam atq; opes immensas. Genua superba, vulgo *Genova la superba*; ob superbam ædificiorum magnificentiam. Mediolanum magnum: vulgo *Milano la grande*; ob amplitudinem urbis, civiúmque numerositatem. Florentia pulchra, vulgo *Fiorenza la bella*, ob ædificiorum splendorem, vicorum munditiem, latitudinem ac directionem. Bononia pinguis, vulgo *Bologna la grassa*; ob lascivam agri fertilitatem. Ravenna antiqua, vulgo *Ravenna l' antica*, ob ædificiorum totiúsque urbis vetustatem. Patavium doctum, vulgo *Padova la dotta*, ob celebre literarum studium.

Cap. XLI.

De Sicilia.

OMnes Interni maris insulas magnitudine juxta ac claritate antestat Sicilia; quondam, si veteribus credimus, continens & Italiæ annexa: post interfuso Siculi maris freto, avulsa: cœli clementia ac soli ubertate adeo felix, uti horreum Romanorum appellaretur. Nomen Siciliæ à Siculis, Latii quondam in Italia incolis, habuit: ante fuit dicta *Sicania*, à Sicano Rege, qui ante Trojana bella, cum amplissima Iberorum sive Hispa-

ſpanorum manu advectus, inſulam de ſuo nomine Sicaniam populúmque Sicanos appellavit. Trinacria item, & Triquetra, à triangula forma, Græcis atque Latinis dicta eſt. quippe tribus promontoriis in diverſa procurrens, Græca literæ : quæ Δέλτα dicitur, imaginem efficit. Pachynum vocatur promontorium, vulgo nunc *Capo Páſſaro*, quod Græciam ſpectat, Lilybæum, nunc *Capo Boéo*, quod Africam; Pelorum, nunc *il Faro*, quod in Italiam vergens freto alluitur. Id anguſtum & anceps, alterno curſu atrox, ſævum, & Scyllæ Charibdíſque horrendis nominibus inclytum eſt. Scylla eſt ſcopulus verſus Septemtrionem. Carybdis mare vorticoſum verſus meridiem; utrúmque noxium appulſis.

Cæterum ipſius inſulæ ſumma longitudo eſt inter Pelorum Lilybæúmque promontoria, mil. Germ. I. latitudo à Jachino ad Cephaledim opidum mil. Germ. XXXV.

Urbes olim in hac claræ; in litoribus Meſſana, civium Romanorum, qui *Mamertini* vocabantur; Zanclæ, id eſt, *Falx*, ante dicta, nunc *Meſſína*; Tauromentum, nunc *Taormína*; Catona ſive *Catina*; nunc *Catania*, Syracuſæ, urbs omnium totius inſulæ clariſſima, nunc *Saraguſa*; Camarina, nunc *Torre di Camarana*; Agrigentum, quod Græcis Acragas, nunc *Gergenti*; Selinun-

tum,

tum, *Græci* Selinus, nunc *Torre di Pulici*, vel *Terra de la Pulci*; Lilybæum, literarum quondam studiis celebre nunc *Marsella*; Drepanum, nunc *Trápani*, Panormum vel Panormus, nunc *Palermo*; Soluntum, Græcis Solus, nunc *Sólante*; Himera, nunc *Términi*; Cephaladis, nunc *Cifalú*, Tyndaris sive Tyndarium, nunc *Santa Maria di Tindári*; Mılæ nunc *Milazzo*.

Intus Centuripe, nunc *Centorve*; Agyrium, *S. Philippo d' Agirone*; Assorus, nunc *Azaro*; Enna nunc *Castro Janna*; Leontini nomen retinet; Neetum, *Noto*; Motyca, *Módica*.

Flumina ac Montes Siciliæ.

Fluviorum nobilissimi sunt, Onobala, qui & Taurominius, nunc *Cántara*; Symæthus, nunc *la Jaretta* Cyamosorum ab Centuripis & Chrysam ab Assoro devehens: Terias nunc *Fiumo di S. Leonardo*; Anapus, hodie *Alfeo*, cum Cyane fonte, nunc *la Pisma.* apud Syracusas, Florus, nunc *Abisso*, Gela, nunc *Fiume di terra nuova*, Hyspa, *Belici*: duoque Himeræ, quorum alter, nunc *Salso* in Libycum pelagus; alter, nunc *Termini*, in Tyrrhenum mare devolvitur: ambo ex iisdem fontibus orti, insulam in duas parteis secare falso à veteribus traduntur.

Montium clarissimus maximúsque est Ætna,

Ætna, nunc *Monte Gibello* nocturnis mirus incendiis: cujus crater xx. stadia patet. inde est Eryx, vulgo nunc *Monte di Trapani.*

Cap. XLII.

De incolis Siciliæ & nova ejus descriptione.

INcolas habuit Sicilia primos Cyclopas, & Lestrigonas, id est, gigantes, gentes barbaras atque truces, ut historiis ac fabulis, ossa immania passim in insula reperta fidem faciunt. Dein Iberi, ex Hispania, Duce Sicano insulam obsedisse feruntur. Post hos Siculi ex Sicilia Italiæ. Dein Phœnices à Tyro ac Sidone litora ejus occpârunt: hos Græci ejecerunt: cum quibus lingua etiam Græca invecta est.

Imperium ab initio penes Reges ac Tyrannos stetit, donec maxima pars insulæ in Carthageninsium potestatem incideret. His devictis Romani sibi vindicârunt, primáque fuit quam in Provinciæ formam redegerunt. Justiniani Imperatoris tempestate Vandali ex Africa eam occupârunt: quibus à Belisario Justiniani Duce pulsis, Saraceni postea invaserunt. Hos tandem ejecit Tancredus Normannus; cujus nepos Rogerius, ut ante memoravimus, primus Apuliæ & Siciliæ

Rex.

Rex creatus eſt. At poſtquam hoc regnum in duo capita diviſum, Suevi Germani Siciliæ regno potiti ſunt. quibus pulſis Galli recuperârunt. Sed trucidatis his ab incolis ad *Veſperas*, quas vocant, *Siculas*, ad Arragoniæ, tandémque ad Caſtillæ reges devolutum eſt.

Tota nunc in tres regiones, quas *Valles* vocant, diviſa eſt: quarum una Vallis Demona, Pelorum promontorium ſpectat; altera vallis Neeti, Pachynum, tertia vallis Mazaræ, Lilybæum.

Urbes nunc claræ.

Urbium clariſſima eſt Panormus, caput Regni, ac Proregis, quem Hiſpaniarum Rex mittit, ſedes: urbs eſt ampla ac ſpatioſa: hominum multitudine, ædificiorum ſuperbia, civium opulentia inſignis. Secunda eſt Meſſana, & ipſa magna, opulenta ac ſplendida. Reliquæ urbes illuſtres ſunt; Catana, Syracuſæ, Tauromenium, Agrigentum, Neetum, Sciacca, Mazara, Marſalla, Drepanum, Termini, Enna. Drepanenſes nauticâ ſcientia reliquos Siculos præſtant.

Archiepiſcopatus ſunt tres; Panormitanus, Meſſanenſis, & Montiregalenſis. Academia publica eſt Catanæ.

CAP.

CAP. XLIII.

De Sardinia & Corsica.

SEcunda magnitudine maris interni est Sardinia, fertilis insula, & soli quàm cœli melioris, atque ut fœcunda, sic penè pestilens. A Sardo Herculis filio nomen sortitam esse fabulantur Græci, cum ante Sandaliotis & Ichnusa, à soleæ effigiæ ipsis diceretur. Longitudo ejus á *Calari*, ad fretum quod est inter Sardiniam & Corsicam, complectitur mil. Germ. XLV. Latitudo à Gorditano promontorio, *Capo di Monte Falcone*, & *Capo di Argentera*, promontorium Columbarium, juxta Olbiam, mil. Ger. XXVI.

Urbium quondam celeberrimæ, Caralis, nunc *Cagliari* Italis, & Sardis *Caglier*; Sulci, Carthaginensium quondam colonia, nunc *Palma di Sole*; Olbia nomen in vestigiis retinet.

Colonos in eam deduxisse dicuntur Sardus Herculis filius, ex Libya, & Norax Mercurii à Tartesso Hispaniæ urbe & item Jolaus, à quo populi Jolaenses. deinde Ilienses, & Locrenses, Corsique in eadem pervenerunt. Postea Carthaginienses occuparunt. at his primo bello Punico expulsis, Romani suo imperio adjecerunt: cui paruit usque dum declinante Roma-

Romano Imperio Sarraceni invaserunt. His ejectis Genuenses ac Pisani aliquandiu de ejus dominio contenderunt, donec Pontifex Romanus utrorúmque ereptam manibus Arragoniæ regibus assignaret; quo titulo tandem ad Hispaniarum Reges pervenit.

Urbium nunc clarissima Calaris caput Insulæ, portu nobilis. Præterea Oristana & Sessaris.

Corsica.

At minor est Corsica sesqui mil. German. ab Sardinia versus Septemtrionem distans: omni ævo malignè culta, qui aspera & multis in locis aditu difficilis. Dicta est primum Terapne: mox Cyrnus Græcis, à Cyrno Rege, quem Herculis filium volunt Denique Corsica à Corsa Bubulca, muliere ex Liguria; qua Duce Ligurum manus in eam ingressa est: & *Corsi* à Duce, dicti coloni. Longitudo Insulæ est à Sacro promontorio, nunc *Punta di Marono*, sive *Capo Corso*, ad promontorium Graniacum, *Capo di mauza*, mil. Germ. xxx. Latitudo à promontorio: quod hodie *Capo di Foro*, usque ad Aleriam. mil Germ. xx.

Urbes quondam claræ Aleria & Mariana, quarum nomina nunc in ruinis jacent.

Tusci primi insulæ imperium occuparunt. post hos Carthaginenses: mox Romani: dein Sarace-

Saraceni : quibus profligatis Genuenses ac Pisani, utris dominium maneret, inter se certârunt ; tandem Genuensibus cessit.

Urbes in ea nullæ nunc claræ, præcipua tamen loca sunt : *Adiazzo*, *Nebbio*, *Calvi*, *Bonifacio*. Calvi est celeberrimus insulæ portus.

LIBER

LIBER QVARTVS.

CAP. I.

De Pannonia.

TRansgressis ex Italia Julias Alpeis, Pannonia conspicitur, solo fœcunda, viris fortis, armísque ac opibus maximè valida quondam regio. Nominis origo incerta. Limites ab occasu habuit Cethium montem; is nunc amplissimis jugis, ab Savi Dravíque fontibus ad Danubiũ usq; variis nominibus pertexitur, primum *Pleysz*, modo *Hengstberg*, mox *Dëbberg*, dein *Herzberg*, *Schneeberg*, & *Kalenburg* dictus. ab Septemtrione, Danubium amnem: ab ortu eundem Danubium & Aureum montem, nunc Hungaris *Macheck*: à meridie lineam ductam ab Aureo monte per confluentes Timaci, nunc *Lim*, & Drini, nunc *Drina*, ad fontes Unæ fluminis. Inde *Caravancas* mons, & Pannonicæ Carnicæque Alpes ad Savi usque fontes. Complectitur hodie Carniolam, Croatiam, Vindorum Marchiam, Carinthiam, Stiriam, majorem

jorem partem Austriæ, dimidium Hungariæ, Sclavoniam, Bosniam, partémque Serviæ.

Divisa fuit in Superiorem & Inferiorem. Superior, quæ & prima Consuleris, versus Occidentem est: in qua nunc Carniola, Croatia, Vindorum Marchia, Carinthia, Stiria, Austriæque majoris pars. Inferior, quæ & secunda Consularis, in Orientem vergens, complectitur Bosniam, Sclavoniam, & quantum Hungariæ Danubium, Dravum, Atrabonémque amneis interjacet. At ea utriúsque Pannoniæ pars, quæ inter Dravum Savúmque fluvios porrecta, Valeria, vel Pannonia Interamnia & Riparensis dicta est.

Sic igitur hodie Hungaria vix tertiam sui partem in veteri Pannonia habet; quum reliquum trans Danubium in Jazygibus Dacísque obtineat.

Urbium clarissimæ, Segesta, quæ & Siscia, nunc *Siseck*, in Croatia; Petovio, vel Patavium, *Pettaw*, in Stiria; Amona, *Unterlaubach*, Romanorum Colonia; Nauportum, *Oberlaubach*, in Carniola; Vindoniana, quæ & Vindobona, nunc *Vienna*, in Austria: Scarabantia nunc *Scrabing*: Sirmium, nunc *Simach*; in Hungaria, Taurunum, vulgo *Bælgrad* & Germanis *Griechsweissenburg*.

CAP.

Cap. II.

De incolis Pannoniarum & de regno Hungariæ.

PRimi, quos veterum monumenta tradunt, incoluere Pannoniam Pannonii, Celtica gens: quos Græci *Paones* vocârunt. Julius Cæsar primus terram ingressus: post eum item alii: at Tiberius eandem perdomuit. Tulerunt inde Imperii Romam jugum, donec post inclinationem ejus Gothi invaderent, quos Hunni expulerunt; hos Longobardi; rursúmque hos Hunni, tandem circa ann. Iɔcccc sub Arnolpho Imperatore, gens quædam è Scythia profecta, oppressis Hunnis, totum quod nunc *Hungariæ* dicitur regnum, occupavit. Hunnorúmque reliquiis mista, nomen in ea constituit, quo etiam nunc Hungari indigetantur. At termini Hungariæ sunt, à septemtrionibus Carpates mons, quo à Polonia ac Russia separatur; ab Oriente est Transilvania & Valachia; à Meridie Dravus fluvius; ab Occidente Stiria, Austria atque Moravia.

Figura ejus quadra est, cujus latera quatuor mundi cardines spectant. At maxime ejus longitudo, à Patissi fontibus vulgo *die Teisse*, ad Muræ, *die Muer*, confinentem mil.

mil. German. LX. porrigitur, ac par fermè eſt latitudo.

Dividitur in ſuperiorem, quæ trans Danubium Poloniæ ac Tranſſilvaniæ contermina; & Inferiorem, quæ cis Danubium eſt. Comitatus in univerſa cenſentur L. At maximam regni partem hodie Turcarum atrox imperium, miſerè divexat.

Opida in ea plurimum diruta, vel quæ exſtant, admodum tenuia, niſi quæ Moraviæ Poloniæque propius accedunt, vulgo *die Bergſtätte*. Clariora tamen ſunt ſuperiori Hungariæ: *Temeſwar*; Genadium, vulgo *Chonad*; Segedinum; Varadinum, vulgo *Wardeyen*; *Solnock*; Agria cum arce *Erla*; duóque firmiſſima munimenta *Zatmar & Tockey*. At in Montanis, *die Bergſtäte*; Caſſovia, *Kaſſaw*; caput ſuperioris Hungariæ; *Eperis*, *Leutſch*; *Neutſol*; *Altſol*; *Krémmitz*; *Nitria*; omniúmque amœniſſima *Tyrna*: & quæ caput regni, poſt amiſſam Budam, Poſonium, vulgo *Preſsburg*; urbs ad Germanicum modum ſatis culta.

In inferiori ſunt: Arrabo, vulgo *Rabe*: incolis *Tavvarzin*, inde latinè Tavarinum; Comara, vulgo *Komarno*; Strigonium, vulgo *Graan*; Alba Regalis, vulgo *Stuelweiſſenburg*: Veſperinum, *Veſperin*; Quinque Eccleſiæ, *Fünfkirchen*; & caput quondam regiáque totius regni Buda, Germanis *Ofen*: cui

qui in adversa ripa objacet Pestum. Clara sunt munimenta, *Dotis*, *Pappa*, *Palotta*. Archiepiscopatus sunt duo, Strigoniensis, & Colossensis in opido, *Kolotza*.

CAP. III.

De Sclavonia & Bosnia.

SClavoniæ equidem nomine vulgo, confusis Pannoniæ Illyricíque limitibus, accipitur quicquid terrarum ab Dravo amne ad Adriaticum mare protenditur. At propriè Sclavonia dicitur ea regio, quæ Dravum Savúmque amnes interjacet, ab Occasu Stiria, ab Ortu Danubío clausa. Longitudo ejus est ab opido *Kopranitz* ad Dravi confluentem, mil. Germ. L. Latitudo à Dravo ad Savum, XII.

Ad inferiorem Savi partem ultra Danubium protensi incolunt Rasci populi, Germ. *die Ratzen*. At totam hanc regionem aliquando Pannonii, mox Gothi tenuerunt: novissimi Sclavi, sive ii Sclavonii qui ad hanc nostram ætatem manent. Hi quondam Regnum in ea constituentes, postea Hungaris vectigales facti sunt. Nunc major pars Turcico Imperio paret.

Opida notiora sunt, *Posegia*, *Gradiskia*, *Zagabria*, *Kopranitz*, & validissimum contra Turcarum

carum incursiones munimentum.

Bosniæ regnum.

Bosniæ regnum inter Unam Savũ atq; Drinum amneis Bebiósque montes situm, nomen accepit à Bosna flumine. Longitudo ejus inter duo flumina Unam & Drinum, porrigitur milliar. Germ. XL. Latitudo verò inter Bosnæ fonteis ac confluentem milliar. German. XV.

Hæ quoque olim Pannoniæ pars fuit, postmodum Gothi occupârunt; quibus egressis, Slavoni obsederunt. Hungaris deinde principatus titulo stipendiaria facta. At quum Turca potiretur. Præfectus, quem ille constituerat, regio titulo ac Diademate sumto, principatum in regni formam redegit; quod Hungari recuperarunt, haud diu tenuerunt quin Turca repeteret.

Caput regni erat *Jaytza*: nunc Metropolis est *Warbosanin.*

Cap. VI.

De Illyrico.

AB Arsia fluvio, Italiæ termino, versus Orientem, Illyricum est, Græcis Illyris, regio aprica atque amœna, solum fertile, ac vitiferum, nisi quod ubi Pannoniis proximum, asperum ac durum. Terminatur ab occasu

Arsia

Arsia flumine, ac linea ab Arsiæ fontibus ad Colapis ortus ducta ; à Septemtrione perpetuis montium jugis , quibus Illyrii à Pannoniis discernuntur , ad fontes usque Unæ , atque inde linea ducta ad Timaci, nunc *Lim* & Drini confluentes , ab Oriente est ipse Timacus,Scodrus mons, & Drilo fluvius , quo à Macedonia submovetur à Meridie Adriaticus sinus . Longitudo ejus patet ab Arsia ad Drilonem mil. German. xc. Latitudo maxima est juxta Naronem fluvium à fontibus ejus ad ostium milliar, xx.

Divisa fuit olim in duas potissimum partes sive regiones quarum una ab Arsia ad Titium amnem , qui nunc est *Cherca.* Liburnia dicitur ; inde altera ad Drilonem usque fluvium , sive Lissum opidum , quod nunc vulgo dicitur *Alessia* , Dalmatia.

Liburniæ populorum clarissimi fuerunt Japyges. Opida per oram , Flanona, nunc *Fianona* ; Tarsatica , *Tersatz*; Senia , *Zegna* ; Lopsica,*Lopur* ; Ortopula, *Starigrad* ; Argyruntum ; *Pescha* ; Ænona , *Nona*; Jadera *Zara Vecchia*; Scardona nomen retinet.

Dalmatiæ populi etiam fuêre varii. Opida in littore Sicum , nunc *Sebenico*; Traguritum, nunc *Traw* ; Salona propè *Spalatum* ; Narona , *Narenta* ; Onæum , *Sabioncello* ; Epidaurus,*Ragusi Vecchia*; Rizinum,*Risine*; Budua, *Budoa* ; Olchinium ante *Colchinium di-*

ctum, nunc *Dolcigno*; Lissus, *Alessia*. Intus Scodra, *Scutari*: Dalminium sive Delminium, *Delminio*, unde Delmatiæ sive Dalmatiæ nomen.

Cap. V.

De incolis Illyrici, & nova eius descriptione.

ILlyriorum gens fera fuit, atrox, & latrociniis piraticáque infamis. Edomita à Romanis ea pars quæ *Liburnia* dicitur, anno ab urbe condita IↃxxv, annis decem ante secundum bellum Punicum; Dalmatia sub Augusto Imperatore. Stetit inde sub urbis Romæ imperio, Donec Gothi eam vastarent. Post hos Sclavonii, à Mæoti palude profecti occupârunt. In quos deinde Hungari imperium habuere: ac novissimè Turcæ oppressis Hungaris, interiora sibi vendicârunt; Venetis in hunc usque diem maritimam oram obtinentibus, exceptis duabus civitatibus, Scardona quæ Turcici juris, & *Ragusi*, quæ sui juris. Regio ipsa quæ olim in duas parteis, Liburniam ac Dalmatiam divisa, nunc uno nomine *Dalmatia* appellatur, eadémque pars Slavoniæ. At quæ quondam Liburnia, ea nunc Comitatus Jadera, vulgo *Contado di Zara* nuncupatur. In hoc urbes nunc claræ; *Segna*, *Nona*, *Zara*; hæc haud

haud exigui momenti, nec ultimi ſplendoris civitas. *Sabenicum* ſatis amœna urbs, at parum culta, ob vexationes vicinorum Turcarum, qui Scardonam tenent. *Ragusa*, haud magna urbs cum arce, ſui quidem juris eſt, at ſtipendium pendit Turcæ: Emporium alioqui, ab hoc latere maris Adriatici, Turcicis mercibus celeberrimum; *Scutari*, quoque Turcicum opidum, Emporium eſt haud ignobile.

CAP. VI.
De Græcia, *& ſummi ejus diviſione.*

ILlyrico conjuncta eſt Græcia, antequam Orbis imperio Romani potirentur, terrarum omnium dictis factíſque celeberrima. Hinc quippe omnis literarum claritas primum effulſit. hinc frequentes coloniæ ad illuſtrandum totũ terræ orbem in diverſas regiones exiverunt. Nunc tota à Turcis devaſtata, in exiguis ruderibus deſerta & ipſâ barbarie magis barbara jacet. Dicta eſt terra Græcia à Rege Græco; eadem ab alio Hellene, Hellas, & incolæ Hellenes. At nomen Græciæ diversè accipitur. Primũ enim Græciæ nomine dictæ fuerunt binæ terræ, quæ poſtea ſeparatim altera Theſſalia, altera Græcia ſive Hellas proprie dicta. Dein Græciæ titulo acceſſit Peloponneſus; mox itẽ Epirus ſimúlq; Macedonia tota; de-

que Creta insula & quicquid insularum Græciæ adjacet. Quin etiam in Italiam & Siciliam, ut supra dictum est, Græcum nomen usquequáque transiit, ubi Græcia magna; & item in Asiam ubi Græcia Asiatica. Sed de hac in ipsa Asia; nunc Europæ primum terræ explicandæ sunt.

Totum igitur hoc, quod sub uno Græciæ nomine computavimus, terminis includitur, ab ortu, Ægeo mari; à meridie, Cretico; ab occasu, Ionio; à Septemtrione, Sardicis jugis ab Illyriis ac Mœsis separatur, Strymonéque amne à Thracibus. Longitudo ejus est à Tenario Peloponnesi promontorio per Isthmum ad Strymonis fontes, mil. Germ. c. Latitudo maxima ab Sunio promontorio dictam & Epirum, Acroceraunium usque promontorium, mil. Germ. LXXX.

Partes sive regiones, in quas universa Græcia potissimum dividitur, sunt istæ; Epirus, Peloponesus, Græcia proprie dicta, Thessalia & Macedonia. Quanquam Acarnaniam quæ sub Epiro, & Ætoliam quæ sub Græcia, nonnulli veterum Geographorum separatim censeant.

At Romani universam Græciam in duas provincias diviserunt; Macedoniam, sub quâ ipsa Macedonia, Epirus & Thessalia; & Achajam sub qua Græcia proprie dicta, Peloponnesus & Insulæ circumjacentes.

CAP.

CAP. VII.
De Epiro & Peloponneso.
Epirus.

EPirus, quæ nunc *Canina* dicitur, separatur à Macedonibus Celedino amne & Pindo monte; ab Græcis Acheloo flumine. Populi clari fuêre Molossi, quorum opidum Dodone, apud quos Jovis Dodonæi templum, oraculo illustre; Dryopes; Chaones, quorum regio Chonia; opida, Oricum, Antigonia, Panormus, Elæus; Thesprotii, quorum Buthrotum, Pyrrhi regia; Cassiopæi, quorum Cassiope, regio Almene, Opidum Nicopolis; Amphilochi, opidum Argos, cognomine *Amphilochicum*; Acarnanes, regio Acarnania, opidum Ambracia, Æacidarum regia: unde Ambracius sinus, quo nihil in Epiro nobilius: Actium, Leucas, Stratos..

Peloponnesus.

Peloponnesus à Pelope Rege dicta, quæ nunc *Morea*, haud ulli terrarum quondam nobilitate postferenda, quasi peninsula inter duo maria Ægæum & Ionium extenditur; ob sinus & promontoria, queis ut fibris litora ejus incisa sunt, simul quod tenui tramite in latus effundttur, platani folio simillima.

Partes seu regiones in ipsa, Achaja propriè dicta, Elis, Messenia, Arcadia, Laconica & Argolis sive Argia.

Urbium clarissimæ; in Achaja, Corinthus in ipso Isthmo, olim clara opibus, post clade notior; cujus potentiam Romani cum vererentur, funditùs everterunt. In Elide Olympia, certamine Gymnico maximè nobilis; Cyllene, quod Mercurium ibi natũ arbitrãtur, insignis; unde Mercurius *Cyllenius*. In Messenia, Messene, Pylus, unde Nestor ille Pylius; Corone. In Arcadia, Tegea, Stymphalus, Mantinea, & Megalopolis, *Polybii* patria. In Laconica, Lacedæmon, totius Græciæ quondam potentissima, eadem & Sparta; Leuctrum, Amyclæ. In Argia, Argos, Hippium cognomine, templi Junonis unde Juno Argiva, vetustate & religione percelebre: Nemea, Mycene, Nauplia, Trœzen, fide societatis Atticæ illustris; Epidaurus, Æsculapii templo inclyta.

CAP. VIII.

De Hellade, seu Græcia propriè dicta, & Thessalia.

PEloponneso augusto tramite seu Isthmo adnectitur regio, quæ Hellas Græcis, Latinis Græcia propriè dicta est. Limites ab occasu habet Acheloum amnem, quo ab Epiro submo-

ſubmovetur; à Septemtrione Othrym & Oetam montes, quibus à Theſſalia dirimitur; ab ortu mare Ægeum: à meridie Saronicum Corinthiacúmque ſinus, & in medio utriuſque Iſthmum, quo Peloponneſo adhæret.

Partes ſeu regiones Græciæ ſunt Ætolia, Doris, Locris, Ozolæa, Phocis, Megaris, Attis ſeu Attica, Bœotia, & Locris Epicnemidia.

Urbes claræ fuerunt; Ætolorum, Chalcis, Calydon, Olenus. In Doride Bojum, Cytinium, Pindus. In Locris Ozolis, Naupactus, quæ nunc *Lepanto*, Turcarum clade illuſtrata. In Phocide, Anticyra, Chyrrha, Pythia, Delphi ſub monte Parnaſſo, clariſſimum quondam in terris oraculo Apollinis opidum. In Bœotia Orchomenum, Theſpiæ, Lebadia, Chæronea Plutarcho clara; Platææ, Thebæ cognomine Bœotiæ, duobus diis alumni, Hercule & Libero maximè celebres, potens quondam civitas, Delium, Aulis portu clara, Agamemnoniæ Graiorúmque in Trojam conjurantium claſſis ſtatio: Leuctra, Epaminondæ Thebani pugna adverſus Lacedæmonios victoriáque clara. In Megaride, unde regioni nomen, Megara & Eleuſis. In Attide Marathon, magnatum multarúmque virtutum teſtis; &

clariores quam ut indicari egeant Athenæ. In Locris Epicnemidiis, Cnemides, unde regioni cognomen, Opus, Thronium, Elatia, Lilæa.

Thessalia.

Græciæ proprie dictæ à Septemtrione jungitur mutatis sæpe nominibus Æmonia, Macedoniæ quondam pars, at postea avulsa móxque iterum juncta. Eadem Pelasgicum Argos, Hellas, Thessalia & Dryopis, semper à regibus cognominata. Ibi genitus Rex nomine Græcus à quo Græcia; ibi Hellē, à quo Hellenes. Hos eosdem Homerus tribus nominibus adpellavit, Myrmidonas, Hellenas & Achæos. At Thessaliæ nomen tandem invaluit, in Thessalos proprie dictos, Estiotas, Pelasgos, Magnesios ac Phthiotas populos divisum.

Oppida in Thessalia propriè dicta, Hypata, Sosthenes, Cypera. In Estiotide; Gomphi, Phestus, Tricca, Ætinium, & Philippici campi, iidem & Pharsalici, civilibus Romanorum cladibus nobilitati. In Pelasgia, Pythæum, Atrax. In Magnesia, Iolcus, Hermenium, Castanea, Melibœa, & Methone, Philippi Macedonis Alexandri Magni patris obsidione, in qua sagittæ ictu oculum amisit, clara; & in Maliaco sinu cæsorum etiam Laconum Leonida duce trophæa Thermopylæ. In Phthiotide, Phthia,

Phthia, Thebæ cognomine Thessalicæ, Echinus, Larissa, Demetrias, Pagasæ, & sacro nemore nobilia Tempe, locus ad Peneû flumen.

CAP. IX.
Macedonia.

SUpra Thessaliam atque Epirum, versus Septemtrionem regiones, quæ diversis populorum nominibus ac regibus antea sejungebantur, postea uni Macedoniæ nomini contributæ, factæ sunt corpus unum Terra ipsa duobus inclyta Regibus, Philippo patre & Alexandro filio, per quos terrarum Imperio quondam potita, magna est ac spatiosa ad utrumque mare, qua sol oritur, Ægæum, qua occidit, Ionium extensa. Æmathia ante te dicta fuit pars ejus ab Æmathio Rege; unde in totam terram nomen dimanavit. Macedoniam à Macedone Deucalionis materno nepote appellatam vult Solinus. at ego suspicor à patre ejus Mygdonia natum nomen esse Macedoniæ, cum exigua sit pronunciationis differentia in Μακεδονία & Μυγδονία.

Limites habet ab ortu Ægeum; à meridie Thessaliam & Epirum; ab occasu Ionium sive Adriaticum mare; ab Septemtrione eosdem quos universæ Græciæ statuimus.

Centum quinquaginta in hac olim populos

fuisse auctor est Plinius. At quorum nomina ad nos clara pervenerunt, ad Adriaticum mare Taulantii, quorum opida Epidamus vel Epidamnum, propter inauspicatum nomen, quia vel in damnum ituris omnem id visum est, à Romanis Dyrrachiũm appellatum, nunc *Durazzo*; Apollonia & Aulon. Elymiote, quorum opida Elyma & Bullis. Orestis regio Epiro juncta, opidum Grytone. Dassaretæ, opida Lychnidos, Evia. Regio, Æmathia, seu Æmathia propriè dicta opida Pella, quam omnium Macedonicarum urbium maximè illustrem effecerunt duo alumni, Philippus Græciæ domitor, & Alexander etiam Asiæ: Ægea, in qua mos erat Reges sepelire; Ædessa, Idomena, Scydra, Europus, Tyrissa. Regio Pieria, Musarum parens domúsque, opida Pidna; Phylace, Dion. Mygdones, Regióque Mygdonia; opida Antigonia, Physcæ, Carrhabia, Letæ, Terpilus. Paraxis; opida Antigone, Palene, Cassandria, Torone. Regio Chaldica; opida, Augæa, Singus, Acanthus. Amphaxitis, regio, opidum, Thessalonica, Ciceronis exilio insignis, & Stagira, Aristotelis principis Philosophorum cunis clara. Bisaltæ; opida Euporia, Ossa, Calliteræ. Edonii; opida Amphipolis, Scotusa, Berga. Orbeli; opidum Gariscus. Sintici; opida, Hera-

clea

clea, Paræcopolis, Triſtolus. Pelagones; opidum Stobi. Lynciſtarum, Heraclea. Jororum, Jorum & Alorus. Almopum, Europas, Albanopolis, Apſalus. Æſtræorum, Æſtræum: Eordeorum, Daulia, Dibolia, Scampis.

CAP. X.

De Fluviis, Montibus ac Inſulis Græciæ adjacentibus.

Fluvii.

FLuvii univerſæ Græciæ celebriores ſunt iſti, In Epiro Acheron, cui Pandoſia opidum appoſitum: quæ duo nomina cum Alexander Rex ancipiti oraculo monitus fatalia vitare vellet, in Brutiis Italiæ populis in eadem incidit atque interiit. In Acarnania Achelous. In Peloponneſo Peneus, Alpheus, Paniſus, Eurotas & Inachus. In Græcia Cephiſſus, in duo cornua ſciſſus, quorum dextrum *Aſopus* fluvius, lævum *Iſmenus* vocatur. In Theſſalia Sperchius & Peneus. In Macedonia Ægæum mare petentes, Aliacmon, Erigon, Axius, Chabris, Strymon. in Adriaticum ſinum ſeſe exonerantes, Panyaſus, Apſus, Laus, Calidnus.

Montes.

Montium nobiliſſimi ſunt; in Epiro Acroceraunii

croceraunii & Pindus. In Peloponneso, Stymphalus, Pholoë, Chronicus, Taygetus. In Græcia Callidromus. Inter Græciam & Thessaliam, Othrys & Oeta. In Phocide Helicon & Parnassus. In Bœotia Cithæron, fabulis carminibúsque celebratissimus. In Attica Hymetto meritissime tribuitur principatus, quod apprime floruslentus, eximio mellis sapore & externos omnes & suos vincit. In Thessalia Olympus, Pelius atque Ossa. Gigantum fabula bellóque memorati. In Macedonia Athos, quem Xerxes Græciæ bellum inferens, perfossum velificavit.

Insulæ ad Græciam.

Insulæ Græciæ littori adjacent innumeræ. Harum præter Cretam, quæ separatim dicetur, clarissimæ Ionio in mari Corcyra, cum opido ejusdem nominis, nunc *Corfu*, Venetæ ditionis unà cum Cephalenia & Zacyntho; quarum hæc nunc *Zante*, illa *Cefilogna*. Prope Cephaleniam inter non ignobiles est Ithaca, Ulyssis nomine maximè illustris, nunc *Isola del Compare*. In Ægeo mari Eubœa, vulgo nunc *Negroponte*, Bœotiæ avulsa putatur, tam modico interfluente euripo, ut ponte jungatur. opida in ea quondam opulentissima, Calystus & Chalcis. Hinc versus Septemtriones est Scyrus, vulgo *Sciro*; & ultra Lemnos, nunc *Stalimene*,

inter

inter hanc & Thraciam littus Samothrace, vulgo *Samandrachi*. Lesbus, nunc *Metellino*, & Chinus, *Scio*, Asiæ attribuuntur. In Lesbo quondam opidum nobilissimum Mitylene, unde hodie insulæ nomen. In Saronico sinu Ægina, nunc *Engia*; & Salamis, nunc *Coluri*, excidio classis Persicæ nota. Dein quæ in medio mari veluti in orbem jacent, Cyclades, in quibus notiores Andrus, nunc *Andri*; Delus, *Sdile*; & Paros, *Pario*, marmore nobilis. Et circum Cycladas, quia dispersæ, Sporades; in quibus clariores Icaria, nunc *Nicaria*, & Pathmus, *Palmosa*, Ioannis Theologi exilio insignita. Nobiles præterea sunt, Samus, vulgo *Samo*. Côs, nunc *Lango*, & Carpathus, *Scarpanto*; quæ contribuuntur Asiæ.

CAP. XI.

De incolis Græciæ & nova ejus descriptione.

GRæciam omnium Europæ terrarum primam habitatam fuisse, cum multa alia, tum imprimis situs argumento est; quidpe quæ proxima accedit Asiæ, ubi primum hominem formatum scimus. Inde igitur brevis ac facilis in Græciam trajectus. Suis sibi Regibus, Ducibus ac Magistratibus discreti populi ac civitates egerunt, donec Philippo Macedone debellante tota Græcia Macedo-

nico

nico imperio subjecta est. Dein Romani ejus imperio potiti; post hos Gothi ac Hunni devastârunt magis quam coluerunt; novissimi Saraceni ac Turcæ in hunc usque diem tenent. Hinc Græcia, abolitis priscis regionum ac populorum vocabulis, in nova nomina divisa est: quæ olim Peloponnesus erat, nunc *Morea* dicitur; quæ Græcia propriè, nunc *Livadia*; quæ Thessalia, nunc *Janna*, & Epirus, *Canina*. Macedonia vero in quatuor parteis; quæ Thraciæ contermina *Iamboli* vocatur; quæ Thessaliæ proxima, *Camenolitari*; quæ Illyrico sive Dalmatiæ jungitur, *Albania*, proxima, antiquus ac nobilissimus Principatus, equitum suorum robore atque virtute nunc maximè clarus; & in omnium medio, ipsum Macedoniæ priscum nomen.

Urbium in universa Græcia nunc celeberrima est Thessalonica, vulgo *Salonichi*, ingens atque opulenta; emporium mercatoribus Indicis frequentissimum. Secunda est Dyrrachium Albaniæ, vulgo *Durazzo*, urbs validissima, at minus culta ob gravitatem cœli. *Croia* Scanderbergi patria, item est urbs munitissima in mediterraneis Albaniæ.

CAP.

CAP. XII.

De Creta Insula.

AT insularum Græco littori objacentium maxima omnium est Creta, Græcis Latinisque monumentis plurimum celebrata. Hæc quippe prima potuit navibus & sagittis; prima Minoë duce classe pugnavit; equestres pugnas prima docuit lascivas vertigines implicare; prima litteris jura junxit, studium item Musicum hinc initium cepit. Nomen deducunt alii à Crete Nympha, Hesperidis filia; alii à Crete, rege Curetum; quidam primum Aëriam, deinde Curetim, & Μακαρόννησον nonnulli, id est, beatam insulam à temperie cœli appellatam existimavêre, Incolæ Græcis dicuntur *Cretes*, Latinis *Cretenses*. Inter ortum porrigitur Insula & occasum tractu longissimo, hinc Asia, illinc Africa objacentibus: à Septemtrione Ægeis & suis, id est, Creticis æstibus verberatur; ab Austro Lybicis undis perfunditur & Ægyptiis. Longitudo ejus maxima à Samonio promontorio, nunc *C. Salomoni*, ad promontorium Corycum, nunc *Cornico*, mil. Germ. LXX. Latitudo circa mediam sui partem maxime patens mill. Germ. XV.

Centum in ea urbium clara fama est. Sunt tamen

tamen etiam in antiquis auctoribus, qui non centum urbibus, ut prodiderunt qui prodigè lingua largiti sunt, sed magnis & ambitiosis stipatam existimant.

Clarissimæ fuerunt, Cortyna caput insulæ: Cydon, quam Græci *matrem urbium* appellavere; Conossus Minois regia, Therapnæ, Dium, Lyctus, Eycastus, Phæstus, Manethusa, Dyctinna.

Montes item celebres, Dictæus Idæus, Corycus, Cadiscus. Labyrinthus in medio ferme fuit, mirandum Dædali opus, itinerum ambages, occursúque ac recursus inexplicabiles continens, lapide polito, ac fornicibus tectum.

Incolæ perpetuò vitiosissimi & piraticâ infames, initio rerum regibus regebantur, post Ducibus. Q. Metellus insulam edomitam in provinciæ formam redegit; mansítque sub imperio, primum Romano, mox Constantinopolitano, donec cum reliqua Græcia à Saracenis occupata fuit. Recuperatam deinde Balduinus Flandriæ Comes & Imperator Constantinopolitanus, Bonifacio Marchioni Montisferrati dedit; à quo tandē Veneti grandi pecunia mercati etiam nunc tenent. Candia nunc à Metropoli sua indigetatur; habétq; urbes claras quatuor, contra Turcarum irruptiones munitissimas; Candiam, Caneam, Rethymnum & Sitiam. Archiepiscopatus est

unus

unus Candiæ; Episcopatus octo.

CAP. XIII.
De Thracia.

POst Strymona amnem Macedoniæ proxima est Thracia, inter validissimas Europæ gentes maximà fera & barbara; Regio nec cœlo læta, nec solo; &, nisi qua mari propior, infœcunda, frigida, eorúmque quæ feruntur maligné admodum patiens.

Nomen habere patetur vel à Thrace Martis filio; vel, ut aliis videtur, ab asperitate soli cœlíque, & gentis feritate, quasi Τραχεῖα. Terminos habet, à Septemtrione Æmum montem, quo à Mœsis disterminatur; ab Oriente Pontum & Propontidem; à Meridie Ægeum mare: ab Occidente Strymona amnem. Longitudine occupat à Strymonis fontibus ad Panysi ostium & opidum Mesembriam milliar. German. LXXX. Latitudine veró ab Æmo monte juxta Nicopolim ad Mastusiam Chersonesi promontorium mill. Germ. LX.

Divisam quondam fuisse in quinquaginta strategias, auctor est Plinius. Is populos in ea recenset, Strymonem amnem accolentes, Denseletas, Mœdos: ad Nestum amnem, Digeos, Bessorúmque multa nomina inter

ter Eleos, Diobesos, Carbilesos, Brysas, Sapœos, Hebrum accolentes, Odrysarum numerosam gentem, Odomantas, Carbiletas, Pyrogeros, Drugeros, Cænicos, Hypsaltos, Benos, Carpillos, Botiæos, Edones, Cicones, Bistones, Selletas, Pritantas, Doloncas, Thynos, Celetas: omnium autem sævissimos Scordiscos memorat Florus.

CAP. XIV.

De Urbibus veteris Thraciæ, Fluviis ac Montibus.

OPida clara olim in Thracia fuêre à Strymone amne in litore Ægeo, Oesyme, Neapolis, Abdera, à Diomedis sorore conditum opidum, unde & nomen habuit, idem & *Clazomene* dictum. fuit in eadem regione opidum Tinda, Diomedis equorum stabulis dirum; Maronea: inter hanc & Hebrum fluvium Doriscus locus, ubi Xerxem Persarum Regem copias suas, quia numero non poterant, spatio dimensum ferunt. Ænus ab Ænea profugo condita; paulúmque à mari recedens ingens quondam Cypsella. In Chersoneso, quam Thraciæ cognominant, Cardia, Eleus & Sestus, cui objacet ex Asia Abydus, utráque Leandri amore nota. Prope regio, in qua Xerxes divisas pelago terras ponte (mirum atque ingens facinus) ausus

ausus jungere, & copias ex Asia in Græciam traduxit: Callipolis, cui opposita in Asiæ Litore Lampsacus: & in radice Chersonesi sedens Lysimachia. Inde in Propontide Pactya, Bisanthe, Perinthus, mirifico amphitheatri splendore clara; Selymbria, atque in ipso Bosphoro Byzantium, ante Lygus, postmodum Nova Roma, & novissime *Constantinopolis* dictum. Urbs omni ævo clarissima, à Constantino Imperatore in sedem Imperii electa: mansitque eadem dignitate donec Turcarum impia gens ann. cIↄcccc LIII occupavit, neque tunc decus suum perdidit, cum etiam nunc imperii Turcici caput colatur nomine *Stambol.* De reliquo opida in Ponto, Phinopolis, Salmydissus, Peronticum, Apollonia paullum à mari recedens, magna quondam; Toza, Anchi, Anchialus & Mesembria, terminus Thraciæ. Intus Byzya arx Regum Thraciæ, à Terei nefasto crimine, sic opinati veteres, invisa hirundinibus. Philopolis, antea Poneropolis, dein à sinu Trimontium; Trajanopolis, Adrianopolis, à conditoribus dicta opida. Præterea Olynthus; vel clarissima Heraclea, Topiris & Philippi.

Fluvii & montes.

Fluvii celebres sunt, Nestus seu Nessus; Hebrus, Athyras, Bathynias. In montibus

Æmus

Æmus, Rhodope & Orbelus principatum tenent.

CAP. XV.

De incolis Thraciæ, & urbibus nunc claris item de Patriarchis Græcanicæ religionis.

INcolarum Thraciæ antiquiſſima habetur origo. Una gens habetur origo. Una gens habitarunt Thraces aliis aliiſque diſcreti & nominibus & majoribus, in univerſum feri, ſævi, atroces & cruenti. Suis ante parebant Regibus; poſtea Macedonum tributarii facti, rurſúmque ſuo juri redditi, multis præliis à Romanis fuſi, tandem à C. Scribonio Curione Procoſ. perdomiti, imperióque Romano ſubjecti ſunt. Dehinc eadem qua Græcia ac Macedonia, uſa eſt Thracia fortuna, donec in Turcarum manus pervenit; quorum imperio omne decus dignitatémque præſtat. quippe heic Turcarum caput ac ſedes eſt Conſtantinopolis, ante memorata, urbium tota Europa omnium maxima ac populoſiſſima; quam Conſtantinus Imperator *Novam Romam* appellavit: unde novum Thraciæ ortum, quo nunc *Romania* indigetatur.

Secundum à Conſtantinopoli locum inter Thracias urbes obtinet Hadrianopolis, Turcis *Endrem* dicta, magna quidem atq, ingens at mœnibus haud cincta, ædificiiſque vilibus extructa,

extructa. Tertia Philippopolis satis numerose incolitur. nec cedit huic Trajanopolis. Sestus & Abydus sibi invicem objectæ, claustra Turcici imperii in his oris perhibentur.

Cæterùm quia hoc loci perventum est uti Græciæ statum præsentem consideremus, operæ pretium est cognoscere, Græcos jam olim à Romana Ecclesia recessisse, nec Pontificem Romanum ceu caput agnoscere. Religionem quippe peculiarem inter se habent, diversam ab ea quam Romana Ecclesia profitetur. Nec soli Græci hanc sequuntur, sed complures aliæ nationes, Bulgari, Servi, Bosni, Sclavoni, Illyrii, Albani, Moldavi, Valachi, Russi, Muscovitæ, Tartari, Circassi, Mengreli, cunctæque nationes Ponticæ, & Tartarorum interior pars. Capita jam inde quatuor sibi constituerunt, quos Patriarcharum titulo reverentur. Horum, ut diversæ sunt sedes, sic in diversas regiones inspectio & regimen. Princeps & caput universæ Ecclesiæ Græcanicæ est Patriarcha Constantinopolitanus, à quo dependent quotquot Græcanicæ religionis Christiani per omnem Europam dispersi degunt. Alexandrinus, cujus *Cairo* in Ægypto sedes; qui & Arabiæ Ecclesias regit. Hierosolymitanus in Syria supremus agnoscitur. In reliqua Asia Antiochenus.

CAP.

CAP. XVI.
De Mœsia.

Supra Macedoniam ac Thraciam Mœsia est, quam Romani *Cereris horreum* ob fertilitatem soli adpellavere, ab Aureo & Scodro montibus intra Istrum & Æmum ad Pontum usque extensa; in Superiorem, quæ nunc Servia est, & Inferiorem, quæ Bulgaria, divisa. Terminus in medio utriusque est Ciabrus fluvius. In superiori populorum quondam clarissimi Dardani, regióque ipsa Dardania, Macedoniæ contermina; In inferiori Triballi, omnium nobilissimi: post hos Peucestæ & Troglodytæ, jam Scythicæ gentes: infimam quippe inferioris Mœsiæ partem quæ ad Pontum accidit, Scythæ tenuerunt: quorum pars validissima Getæ ad utrámque Danubii ripam, hinc in Mœsos illinc in Dacos transeuntes.

In Mœsia dextram Danubii ripam frequentibus olim opidis stipatam fuisse, Ptolemæi testatur Geographia, idémque in mediterraneis haud modicum eorum numerum recenset. At in litore Pontico clara maximè fuere, Sarpedonia, Dionysopolis, Timogetia, Tomi, Ovidii Poëtæ exilio nobiles, Istropolis & Eleutheræ.

De

De Istro amne.

Ister fluvius omnium Europæ maximus, in Germaniæ jugi Abnobæ montis ortus,per multas lapsus gentes Danubii nomine, immenso aquarum auctu, & unde primum Illyricum alluit, id est, ad Savi confluentem, *Ister* quondam appellatus, sexaginta circiter amnibus receptis, medio ferme eorum numero navigabili, in Pontum vastis sex fluminibus sive ostiis evolvitur. Singula autem ostia tanta sunt, ut prodatur, in quadraginta millia passuum, id est, mil. Germ. x. longitudinis, vinci mare, dulcémque intelligi haustum. German. vulgò *die Donaw*, Sarmathis ac Scythis *Dunay*.

De incolis Mœsiæ, & duobus novissimis in ea regnis, Servia ac Bulgaria.

Mœsos populos feros,truces Barbarorúmque barbaros, à Thracibus genus duxisse tradunt auctores, cum ipsa Mœsia pars aliquando Thraciæ fuerit. M. Licinius Crassus perdomitos imperio Romano subjecit. Deinde in Superiorem Mœsiam Servi, Inferiorem Bulgari, utráque ex Sarmatia Asiatica advena gens, invecti,duo inibi regna de suo nomine, hi Bulgariæ, illi Serviæ,condiderunt. At novissimi Turcæ in utrúmque effusi etiam nunc tenent.

Caput regni Serviæ regúmque quondam Sedes, Senderovia, Ungaris *Zendrew*, Turcis *Semender*, ad Istri ripam sita. Præterea *Vidna*, *Bodon & Novograd* nobilia sunt opida; quorum hoc arce munitum inexpugnabili. At Bulgariæ regni caput est *Sophia*, urbs magna & populosa.

CAP. XVII.

Summa universæ Scythicæ descriptio. Item de veteri Scythia Europæa.

TRans Istrum Mœsis contermina est Scytharum gens omniū toto orbe vastissima, quippe ex Mœsia Inferiori in Asiam ad *Tabin* usque promontorium & fretum *Anian*, longitudine terrarum mil. Germ. cIↃ. amplius occupat. Latitudine vero ab Oceano Septemtrionali ad Caucasum montem fontésque Indi fluminis mil. German. circiter ɪx. Dividitur autem universa Scythia in Europæam & Asiaticam. De hac posterius in ipsa Asia; nunc Europæam prius expediamus

Scythia Europæa.

Terminatur Europæa ab occasu Patisso flumine, ab Septemtrione linea à Patissi fontibus per Amadocam paludem (quæ est in Lituania) ad Borysthenis fonteis, atque inde

Inde alia linea ad Tanais ortus ducta; ab ortu ipso Tanai & Ponte Euxino: à meridie Istro,& ubi is ad Nicopolim inflectitur,recta linea ab occasu in Oriente ad Pontum ducta.

Totum hoc terrarum variis gentibus ac populis distinguitur;quorum clarissimi, præter Troglodytas in inferiore Mœsia commemoratos, Duci; quorum regionem nunc tenent Moldavi, Valachi,Transsilvani & Hungarorum pars inter Patissum amnem & Transsilvaniam; Getæ, quos ad utrámque Istri ripam in Mœsiam & Daciam extendi, ante diximus; nunc Bulgarorum & Moldavorum pars: Tyragetæ & Arpii inter Turan flumen & Istrum; nunc inferior Moldaviæ pars Ponto objacens: Inter Tyram & Hypanim amneis, Carpiani, Callipides, Istrici, Axiaces & Jazyges Eneocaldæ,quorum omnium solum nunc Podolia: Bastarne, iidem & Peucini, quorum pars una in Germania, pars altera in Scythia Europæa; nunc Russia minor seu nigra: Borysthenitæ, inferior Lithuaniæ pars versus Pontum: Neuri,ad Borysthenis fonteis:indéGeloni,Thussagetæ, Budini & Agathyrsi,inMoscovia interBorysthenes fonteis & Tartariam minorem: Alani ac Roxalani in Moscovia, ad sinistram *Donetz*,id est,minoris Tanais ripam:Hamaxobii sive Hamaxobitæ, ad Gerrhi fluminis fonteis in Tartaria minore: Georgi,Nomades, Basili-

des & Tauroſcythæ ſive Scythotauri, itidem in Tartaria minori: Thauti ſive Taurici, qui Tauricam ſive Scythicam Cherſoneſum incoluerunt: In his Boſphorani utrimque Boſphorum Cimmerium accolentes: Jazyges Mœotæ, juxta Mœotim paludem ad Tanaim uſque protenſi: Arimaſpi & Eſſedones ac Tanaïtæ ipſo Tanais flexu cincti.

CAP. XVIII.

Dacia.

TRans Iſtrum igitur Mœſis contermini fuerunt Daci Scythica gens, fera, atrox & barbara. Regio ipſa Dacia terminatur à Septemtrione Carpathicis jugis & Hieraſo amne; ab Oriente eodem Hieraſo & Iſtro; à meridiē itidem Iſtro; ab Occidente Patiſſo. Complēctitur hodie Hungariæ partem, prædictam Transſilvaniam, Valachiam & Moldoviam ferè totam.

Diviſa fuit olim in Ripenſem, Alpeſtrem & mediterraneam. Ripenſis eſt, quæ hodie dictam Hungariæ partem complectitur, cum parte Valachiæ. In hac populi Prendaveſii Albocenſii, Saldenſii, Tervingi, Burrhi, Cingeſi. Alpeſtrem nunc incolunt major pars Valachorum & Moldavi. Quondam in ea populi Piephigi, Signni, Sinſii, Contenſii, Taiphali, Cacoenſii, Ciſtoboci. Mediterranea, quæ & Gepidia, tota nunc eſt Tranſilvania. In hac olim populi Potulatenſii, Buri-

dienſii.

dienſii, Biephi, Ratacenſii, Tauriſci.

Urbs olim clara fuit Ulpia Trajana, ante Zarmiſogethuſa dicta; nunc *Varheli* eodem ſitu eſt in Valachia.

Fluviorum celeberrimi, Mariſus, Germ. *Mariſh*. Hung. *Maros*; & Aluta, Germ. *die Alt*. Hung. *Olt*.

De incolis Daciæ.

Incolas ante Getas fuiſſe tradit Plinius; Dacos poſtea à Romanis appellatos. Getarum nomen manſit circa utrámque Iſtri ripam, ut ante dictum. Regibus illi ſuis regebantur, donec Trajanus Imperator Daciam perdomitam in provinciæ formam redegit. Poſtea Sarmatæ invecti, dein Gothi, móxque Hunni. Poſt hos Saxones Germanica gens, à Carolo M. devicti, cum leges victoris ferre nequirent aut nollent, in univerſam Daciam tranſierunt. Hic etiámnum frequens, licet corruptus, in iis oris durat Germanicus ſermo. Exinde eadem gens, quæ Pannoniæ partes ocupaverat, Hungari Saxonibus ſeſe miſcuerunt. unde mixta nunc utriuſque gentis lingua. Tum vero diviſa fuit univerſa Dacia in nova nomina. Ea pars quæ Patiſſo amni annexa, *Hungariæ* titulo acceſſit. Quæ ante Dacia mediterranea erit, Tranſilvania appellata: Inter hanc & iſtrum *Valachia*: Inter hanc & Hieraſum Moldavia; cujus titulo etiam adjectum, quicquid inter Hieraſum & Tyram amneis interjacet.

CAP. XIX.

Transilvaniæ, Valachiæ & Moldaviæ descriptio.

Transilvania.

TRansſilvaniæ Principatus, qui ſilvis undique, unde ei nomen Latinum, & montium jugis clauditur, Hungarice *Erdeli*, Germanice *Siebenbûrgen*, Saxonibus haud dubie à ſeptem opidorum numero dictus eſt: Qua ratione etiam nunc Sarmatis ſeu Sclavis *Siedm grodska ziemia*, hoc eſt, Septemcaſtrenſis regio, indigetatur. Poſtquam Saxones colonos recipit, cultiùs habitari cœpit. Námque opida in ea illi condiderunt, quæ in hanc diem clara ſunt.

Cibinium ſive Hermanopolis, vulgo *Hermanſtad*, caput provinciæ eſt, Alba Julia, Germ. *Weyſſenburg*. Hung. *Gulaſeirwar*, Principis ſuperioribus annis ſedes: Claudiopolis, Germ. *Clauſenburg*, Hung. *Coloſwar*: Briſticia, Germ. *Biſtriz*, Hung. *Beſterze*. Sciburgium, Germ. *Schiesburg*, Hung. *Segeſwar*: Medieſus, German. *Medwiſch*, Hung. *Megies*: Stephanopolis ſeu Corona, German. *Croonſtadt*, Hung. *Breſtaw*.

Valachia ac Moldavia.

Quæ nunc duæ regiones Valachiæ ac Moldaviæ nominibus diſtinguntur, ſuperiori ætate uno Valachiæ vocabulo cenſebantur. Incolis

colis *Woloska Zemlai.* e. *V*alachia terra, & gens ipsa *Wolocby.* Dividebatur autem tota provincia in Majorem & Minorem: Major postea Moldaviæ nomen recepit. Minori *V*alachiæ titulus remansit. Quæque suo parebat Principi seu duci, quem Sarmaticæ gentis vocabulo, *Waywodam* appellant. Polonis quondam utráque stipendiaria. Nunc partem Hungariæ Rex, partem Turcarum Imperator tenet. *V*alachiæ caput ac sedes *V*aivodæ est *Targowisko*, reliqua loca sunt *Brailow*, & *Dombrowitza*. Moldaviæ caput est ac *V*aivodæ sedes *Czunkaw*. reliqua opida sunt *Margosest*, *Tarisko*, *Moncastro*.

CAP. XX.

Tartaria minor; ubi Taurica Chersonesus.

TArtarorum nomen longè latéque per Asiam & Europam dispersum est; cujus limites postea in Asia dicemus, at nunc de parte eius agamus, quæ Tartaria Europæa sive Minor dicitur.

Tartaria igitur Minor, sive Præcopensium Tartarorum regnum est, ea Scythiæ Europææ pars quæ fluviis Borysthene & Psola ac Desna (quæ duo in Borysthenem exeunt) & Tanai minori, vulgo *Donetz*, ipsóque Tanai, Mœoti palude ac Ponto cingitur. Quinam antiquitus populi has oras incoluerint,

ſupra demonſtratum eſt. Cæterum omne litus hujus tractus Græcorum coloniis juxta atque monumentis inclytum fuit, maxima vero Taurica Cherſoneſus, non minus quam ipſa Græcia celebrata. In hac Græcorum urbes claræ, Panticapæum, nunc vulgo *Pontico*; Cimmerium, in medio Cherſoneſi; Taphros, nunc *Przekop*; & Theodoſia, nunc *Kaffa*.

Scythæ in univerſum tenuerunt: at poſtquam *Tartari* ex Aſia profecti, occuparunt, *Tartaria* dicta eſt, Minórque cognominata, ad differentiam Majoris quæ eſt in ipſa Aſia.

Diviſa eſt in Præcopenſē & Cremeā. Præcopenſis, quæ Sarmatis *Przecopska* dicitur, eſt ipſa Cherſoneſus Taurica, à *Przekop*, i. e. foſſa, quæ in Iſthmo facta eſt, ſeu ab opido ejuſdē nominis huic oppoſito, cognominata. Cremea, *Krymska* incolis, eſt reliqua pars extra Cherſoneſum, à K*rym* opido, quod olim *Cremnos*, dicta. At quia imperii ſedes eſt in Cherſoneſo, tota Tartaria Minor Præcopenſium Tartarorum regnum appellatur. Ipſa gens fera, atròx ac rapida, non in opidis vel civatibus, ſed campis ac ſilvis vaga agit. Unius regis Imperio parent, cujus regia eſt *Przekop*.

CAP. XXI.

Sarmatia Europæa.

ULtimi Europæarum gentium fuēre Sarmatæ, Græcis dicti *Sauromatæ*, regionem totius

tius Europæ latissimam incolentes, in Scythiam quoque Europæam protensi: quinetiam Asiam usque ad Hyrcanum mare nomen eorum pertinebat; ubi Sarmatæ Asiatici dicebantur.

Sed Europææ Sarmatiæ limites fuerunt, ab occidente Vistula amnis, Suevicum mare, Finnicus sinus, & linea ab hoc sinu ad sinum Granvicum sive lacum album perducta; quibus à Germania separatur: à Septemtrione Oceanus Sarmaticus, sive mare concretum; ab ortu iidem limites, qui Europæ: à Meridie Mœotis palus, Isthmus Tauricæ Chersonesi, Pontus, Ister, & Hierasus; Dein Carpatici montes, ubi in cuneum inter Patissum Istrúmque procedit.

Longitudo ejus porrigitur ab Istri ac Patissi confluentibus ad Obii ostium mil. Germ. IↃXL. Latitudo vero inter Rha fluvium & dictum sinum Granvicum CCCLX.

Complectitur hodie Moldaviæ partem inter Tyram, Istrum & Hierasum amnes; Hungariæ partem inter Patissum & Istrum; Poloniæ regnum ultra Vistulam, Borusiam, Livoniam, Lituaniam, Russiam albam, hoc est, Magni Ducis Moscoviæ imperium, & minoris Tartariæ partem quæ *Cremea* dicitur.

Populorum in universa Sarmatia Ptolemæus complura nomina recenset. at ut regio

hæc Romanis pariter ac Græcis parum nota, ſic illa incerta. Clariſſimi tamen ac notiſſimi, præter eos quos in Scythia Europæa explicuimus, erant Germanis contermini *Venedi*, qui nunc ſunt Livones, Boruſſi ac Poloni inter Viſtulam, Lituaniam & Podoliam, tum Jatzyges inter Iſtrum & Patiſſum, quos Ptolomæus *Metanaſtas* cognominat, id eſt, Vagos: Plinius Sarmatas affirmat: Tabula itineraria Sarmatas Vagos.

Cap. XXII.

De incolis Sarmatiæ, fluviis ac montibus: item de Hyperboreïs.

GEns quidem univerſa Græcis Sarmatæ dicta fuit, habitu, armis, moribus vivendíque ratione Scythicæ ac Parthicæ ſimilis; ideóque ejuſdem originis cum his fuiſſe conjicere licebit. Verum quum ſibi ipſis dicti ſint *Ruſſaci* & ad Riphæos uſque montes incoluerunt, eoſdem eſſe credibile eſt, quos Mela *Riphaces* appellat, tanquam poſteri Riphati Noachi abnepotis. Cæterùm de rebus geſtis ipſorum, antequam ſub Slavorum nomine noſci cœperunt, parum in veterum monumentis reperitur.

Sarma-

Sarmatiæ fluvii.

Flumina in Sarmatia, præter ea quæ in Pontum defluere diximus, fuere, Suevicum mare sive Codanum sinum petentes, Chronus, vulgo Germanis accolis *Mammel*; Polonis *Niemen*: Rubo in *Venedicum* sinum, qui nunc accolis *der Riegish Bodem* prope Rigam sese exonerans; nunc *Divinà* Polonis, *die Dune* German. Turuntus in Moscovia, nunc *Welikarzeká*: & Chesinus, in Clylipenum sive Granvicum sinum sese evolvens: nunc Russis accolis *Lowat*, & postquam emensus aliquod spatium, *Wolchow*.

Montes.

Montes sunt, Carpates, nunc *Krápak* Poloniam ab Hungaria submovens: Riphæi, qui & Obii, à sinu Albo ad Obii Ostium extensi; Russis sive Moschis nunc *Weliki kameny poyas*, id est magnum lapideum cingulum dicti, quia orbis cingulum eos perhibent.

Hyperborei.

Sed operæ pretium fuerit hoc loco cognoscere ea, quæ de Hyperboreis, fabulosis celebrata miraculis gente, veteres tradiderunt. Hos alii Europæ, aliiæ Asiæ dederunt, plerique utrique. Fuerunt (si fuisse credimus)

ſupra LX gradum in litore Septemtrionalis Oceani, ultra Aquilonem (unde & nomen eis, à Græcis quæſitum) Riphæóſque montes ſub ipſo ſiderum cardine. Regio aprica, felici temperie, omni afflatu noxio carens, per ſe fertilis. Cultores juſtiſſimi & diutius quam ulli mortalium & beatius vivebant. Quidpe feſto ſemper otio læti non bella noverant, non jurgia, non ægritudinem ullam: ad innocentiam omnem æquale votum. Domus iis nemora lucíque & Deorum cultus viritim gregatímque. in diem arbores victum ſubminiſtrabant. Mors non niſi ſatietate vitæ. ubi eos vivendi tædium ceperat, mortem ultro accerſebant & voluntario interitu caſtigabant obeundi tarditatem. Epulati delibutíque ſenes luxu, ac ſertis redimiti, ſemetipſos in pelagus ex certa rupe præcipites dabant. quod genus ſepulturæ beatiſſimum exiſtimant.

CAP. XXIII.

De Poloniæ regno Provinciiſque ei ſubjectis.

POlonicum regnum, quod vaſtum nunc obtinet terrarum ſpatium, à principio arctis includebatur finibus; quidpe cujus ſumma longitudo inter occaſum & ortum à *Schwibuſſen* proximo Sileſiæ opido juxta *Croſſen* ad

Lenznam

Leuznam proximum Russiæ opidum, non excedebat mil. German. LXXX. Latitudo verò maxime sinuata inter fontem Vistulæ, & opidum Moscoviæ *Wongrow*, milliar. LX. Verum accesserunt postmodo ejus titulo, Lituania, Russia Nigra sive Minor, Podolia, Volinia, Podelassia, Masovia, Prussia, Samogitia & Livoniæ major pars.

Sarmatæ, ut ante retuli, hæc omnia primo tenuerunt, præter eam Poloniæ partem, quæ in veteris Germaniæ solo citra Vistulam sita est. Quanquam & Prussiam & Livoniam Germanica gens, ut in Germaniæ descriptione ex Tacito demonstravimus, ab initio incoluit: quæ in hanc diem perpetuo mansit. Solum est in universum frumento fertilissimum; nisi qua silvæ vastiores intercedunt.

Termini autem totius regni Poloniæ sunt, à Septemtrione mare Suevicum & sinus Venedicus, lineáque à Pernavia Livoniæ opido ad Dunæ fontes dicta; qua sol exoritur, Borysthenes, sive *Dniepre*; à meridie Tyras, sive *Nyester*, & Carpates mons; qua occidit Sol: Silesiæ & Marchiæ Brandenburgicæ Pomeraniæque junguntur.

Longitudo harum finium summa est, inter duo opida *Schwibussen* ante dictum & *Czyrkassy* in ripa Borysthenis situm, mil. German. CC. Latitudo inter Pernaviam Livoniæ opi-

dum

dum & Carpatem montem supra Transilvaniam milliar. CL.

Dividitur in regiones ac Provincias supra dictas; quarum singulas explicare aggrediemur.

CAP. XXIV.
Polonia proprie dicta.

POlonia proprie dicta, incolis *Polska* à vocabulo *Pole*, quod Slavonica lingua campum significat, notationem accepit; quia tota campestris est ac plana.

Dividitur in Majorem & Minorem, Major Germaniæ contermina est, Minor Moraviæ, Hungariæ ac Russiæ. Minor supremam nunc fert dignitatem ab urbe Cracovia regni capite. At major dicta fuit altera, cum divideretur regnum, quia illic sedem fixit Lechus gentis conditor.

Polonia Major.

Majoris caput est Posenania, incolis *Posnanie*, German. *Posen*, urbs præclara ac supra Polonorum cultum splendida emporiúmque celeberrimum. Secunda est Gnæsna, incolis *Gniezno*, German. *Gniesen*, mercatu nobilis, antiquissima Polonicarum, primáque sedes Principum. Reliqua opida sunt, Calisia, Ptolemæo memorata, Polonis nunc *Kalisz*; Lancitia, *Plotzko*, & Petricovia, vul-

go *Piotrkow*, Juridico conventu (tribunal incolæ vocant) maxime celebris.

Polonia Minor.

Princeps Minoris est Cracovia, vulgo *Krakow*, caput decúsque totius regni ac sedes regia, urbs magna atque ingens, & licet inter incultas, ipsa tamen magnifica admodum & superba. Cotrodunum esse Ptolemæi, haud male conjiciunt docti viri. Secunda à Cracovia est Lublinum, vulgo *Lublin*, urbs egregia ac lauta, negotiationibus sublevata: quippe mercatus est totius regni nobilissimus. Tertia est Sendomiria, Polonis *Sendomierz*.

Cæterum à Lecho primo gentis conditore Principes populorum rexerunt adúsque Boleslaum Chabrium, qui prmus Poloniæ Rex ab Othone III Roman. Imperatore circa ann. cIↃ pronunciatus est.

CAP. XXV.

Lituania, Russia & Podolia.

Lituania, Polon. *Litwi*, German. *Littawen*, suos habuit antea Principes, magni Ducis titulo illustres, donec Jagello ann. cIↃ cccLxxxvi in Regem Poloniæ electus magnum Lituaniæ Ducatum Polonico regno adjunxit. Regio est totius regni vastissima.

ſima, ſilvis horrida, paludibus fœda. Longitudo ejus maxima inter Polotæ fluv. fontes (qui ſunt in confinibus Livoniæ & Moſcoviæ) & *Daſſaw* proximum Ponto opid. milliar. German. CCLX. Latitudo inter Chronum & Boryſthenem amnes milliar. LXXX.

Urbibus, vicis atque ædificiis tota regio plane inculta eſt. Caput eſt Vilna, Germ. *Wilde*, ampla ac ſpatioſa. Cracoviæ magnitudinem exæquans, at ligneis plurimum conſtans ædificiis. Major equidem hac, at incultior, Novogardia, vulgo *Newigrod*. Clara item atque magna eſt Kiovia, vulgo *Kijow*, ad Boryſthenem ſita. *Daſſow*, ad Pontum accedens, veterum eſt Ordeſſus. *Kanow*, German. *Kawen*, Mulſo quod vulgo *Medum* vocant, nobile eſt opidum.

Ruſſia Nigra.

Provincia hæc inter Poloniam Minorem, Voliniam, Lituaniam, Podoliam, Moldaviam, Transſilvaniam & Hungariam ſita, Minor dicitur Ruſſia, ſive Ruſſia Nigra, Pol. *Czarna Ruſz*, ad differentiam Majoris ſive Albæ, quod eſt Muſcoviticum Imperium. Latine Ruſſos & Ruthenos vocant incolas, quos à Roxolanis originem atque nomen habere putant. Ea pars quæ Carpaticis affixa jugis, incolis *Podogorze*, quaſi ſubmontana, indigetatur.

Suos

suos aliquando Russia habuit Duces, postmodum Poloniæ regno adjecta.

Caput Ducatus est Leopolis, Pol. *Lwow*, German. *Lewenburg*, quod contractè *Lemburg* ferunt; emporium Turcicis mercibus celeberrimum. Reliqua opida sunt, *Przemyst*, *Halix* *Chelm*.

Podolia.

Podolia, Pol. *Podole*, inter Moldaviam, Russiam Nigram Voliniam & Lituaniam sita, vastissimis campis, pecori quam hominibus alendis benignior, pascuis gaudet mirum in modum luxuriantibus; adeo ut boum ingentium immania cornua vix è gramine appareant.

Caput regionis est *Kámieniecx*, urbs mira ac stupenda ratione in arduo saxo condita; qua re, cum sæpius à Tartaris, Turcis ac Valachis peteretur, inexpugnabilis existit. Reliqua loca sunt, *Chmielnick*, *Tzudow*, *Bratzlaw* & *Orczakow*, quod Tartari occupatum tenent.

CAP. XXVI.

Volinia, Podelassia, Masovia, Livonia, Samogitia, Volinia.

VOlinia, Pol. *Wolin*, inter Poloniam, Lituaniam & Russiam Nigram porrecta, opida præcipua habet, *Lutzko*, *Wlodimirz*, & *Krzemienice*.

Podel-

Podelassia.

Podelassia, Pol. *Podlasze*, inter Lituaniam, Masoviam & Borussiam posita, Lituaniæ quondam pars, singularis postea provincia facta, Poloniæ titulo accessit. Loca notiora sunt, *Bielsko, Tykoczijn, Augustow.*

Masovia.

Masovia. Pol. *Masowsze*, German. *die Masaw*, inter Borussiam, Poloniam & Podelassiam, sita, suos habuit ante Duces; quorum stirpe exstincta, Ducatus ann. CIƆIƆXXVI. Poloniæ titulo insertus est. Caput provinciæ est Varsavia; Pol. *Warszawa*; Germ. *Warsaw*, regni comitiis, quæ heic haberi consueverunt, celebris.

Livonia.

Livonia, German. incolis *Liefland*, nobilissima atque amplissima regio, ab Septemtrione Finnico sinu terminatur; ab oriente Narva amne & *Peybas* lacu, & Magnæ Russiæ Lituaniæque latere Occidentali; à Meridie linea ab opido Lituaniæ *Dodina*, in ripa Duinæ fluvii posito, ad *Memmel* Borussiæ opidum perducta; ab occasu mari Suevico. Longitudo summa inter Narvam & *Memmel* mil. XC. Latitudo inter mare & *Dodina* mil. LX. Dividitur in quatuor partes, quarum

quarum nomina incolis, *Esten*, *Letten*, *Curland* & *Semigallen*. Harum prima Suedicæ est ditionis, reliquæ Polono parent: Insula *Oesel* ad Danum spectat.

Princeps urbium est *Riga*, nobile emporium, nec inferior commerciis Rivalia, vulgo *Revel*, Esteniæ caput. Tertia est Dorpatum, vulgo *Derpt*; Veneda, vulgo *Wenden*, Venedico obversa sinui, Magistri militiæ ordinis Teutonici sede nobilitata, Curlandiæ, quæ superioribus annis in Ducatum unà cum Semigallia elata, caput *Goldingen*, Ducum autem sedes *Mittow*.

Samogitia.

Samogitiæ Ducatus inter Livoniam & Borussiam situs, nullo neque opido, neque castello, neque eximio aliquo ædificio insignis, silvis ac nemoribus horridus, solo melle, quod heic præstantissimum colligitur, notus est.

CAP. XXVII.

De Borussia & Cassubia: item de Episcopatibus & Academiis regni Polonici.

PRussia, vulgo *Preussen*, amplissima atq; illustrissima regio, fluviis ac lacubus stagnísque frequenter rigua, frumento maxime ferax, quibusdam dicitur perperam Borussia,

quasi

quasi à Borussorum antiqua gente, quàm Ptolemæus in Moscoviæ tractu ponit. hanc huc transiisse suspicantur. Aluitur à Septemtrione sinu Codano & Chrono flumine; ab ortu clauditur Lituania & Podelassia; à meridie Masovia & Polonia: ab occasu Cassubia. Porrigitur in longum à Chroni ostio, ad Toruntum urbem in ripa Vistulæ. mil. German. XLV. In latum ob opido Podelassiæ *Raigrod*. ad Vistulæ ostium totidem.

Divisa hodie est in Regalem, quæ immediate Regi paret; & Ducalem, quæ Marchionibus Brandeburgicis in feudum concessa.

Regalis Borussia.

In Borussia Regali clarissima urbium Gedanum, quæ & Dantiscum, vulgo *Danzigh*, nobilissimum Suevici maris Emporium, totius regni granarium, civitas dives & opulenta; mœnibus, fossa ac vallo munitissima. Secunda ab hac est Torunium; vulgò *Thoorn*; celebre quondam Emporium, antequam Gedanum ad id fastigium perveneret; nunc nundinis maximè clarum. Elbingium vulgo *Elbing*, Anglorum opibus, qui pannis heic negotiantur, in singularem nitorem indies crescit.

Reliqua opida notiora sunt, Mariæburgum, firmissimum munimentum; Grudontia, Bromberga, Culmia: hæc antiquissima & opulentissima quondam urbs, Braunsberga publi-

ublico Jesuitarum collegio famigeratum o-
idum.

Borussia Ducalis.

Ducalis Borussiæ caput ac sedes Ducum
st Regius mons, vulgo German. *Konigs-
erg.* Pol. *Krolewiec*; urbs nobilis & celebre
aritimis mercimoniis Emporium. Est præ-
erea versus Septemtrionem ultima *Memel*,
rx munitissima.

Cassubia.

Cassubiæ Ducatus, inter Borussiam ac Po-
meraniam situs, latior olim erat, quam nunc
patet. Quippe tota ea Borussiæ pars qui cir-
ca *Vistulam* Pomerellia nunc dicitur. Cas-
subiæ Ducibus ante parebat.

At ejus quæ nunc Cassubia nuncupatur, ca-
put est Conicia, Polon. sive Cassubiis incolis
Chonitza, German. *Konitz*. Reliqua opida sunt
Slochow, Butow, Lavenburg.

Episcopatus & Academia Polonici regni.

Archiepiscopatus in universo regno sunt
tres, Gnæsnensis, Leopolitanus & Rigensis.
Episcopatus XVI Academiæ duæ, Cracovi-
ensis & Regiomontana.

CAP.

CAP. XXVIII.

Moscoviæ sive Russiæ Albæ Magnus Ducatus.

ULtima Europæ regio est Russia Alba sive Major, omnium vastissima; inculta, ac paludibus silvisque invia. Eadem Moscovia à capite suo. Gens ipsa rudis, perfida, servituti supra modum addicta, vulgato nomine nunc *Moscovitæ* appellantur.

Finitur ipsa regio à Septemtrione mari concreto, ab ortu iisdem finibus quibus Europa, hoc est, Obio ac Tanai amnibus: à meridie Tanai minore, vulgo *Donetz*, Desna & Psola; ab occasu Borysthene & Narva lineáque inter horum fontes ducta.

Longitudo summa inter promontorium Litamin, vulgo *Capo Oby*, & Psolæ confluentem, ad opidum *Czerkassy* implet mil. Germ. CCCLXXX. Latitudo inter *Corelenberg* opidum in confinio Finlandiæ, & Obium flumen, juxta opidum *Lepin*, milliar. CCC.

Dividitur in complures Ducatus ac provincias, quæ plerúmque à præcipuis urbibus denominatur.

Ducatuum princeps est Moscovia, incolis *Moskwa*; cæteri, *Wolodimir*, *Mosaysko*, *Twer*, *Ruszowa*, *Nissy Nowogorod*, i.e. inferior Novogardia, *Zezan*, *Worotin*, *Smolensko*, *Biela*, *Pleskow*, *Weliki Nowvogorod*, hoc est, Novogardia magna, *Bielejezero*, *Jaroslaw*, *Swiera*.

Princi-

Principatus, *Rostow* & *Suldal.*

Provinciæ, *Wolska, Córella, Wologda, Ustiug,* *wina, Wiatka, Juhora, Petzora, Condora, Per-* *en. Czermissi Gorni, Czermyssi Iugowi, Mor-* *va, Kargapole, Meschora.*

Urbes Moscoviæ.

Urbes in hac regione cunctæ constant li- neis ædificiis, ac luto illitis; amplæ quidem nt, sed quarum viis sæpe latissimi campi in- rcedant.

Caput imperii est *Moskwa*; urbs supra mo- um atque fidem magna, ut quæ quadragin- unum & quinquaginta ædificiorum millia mplectitur. Arx est in ea magni Ducis, uem incolæ *Czar*, id est, Imperatorem vo- nt, domicilium viginti millium hominum pax; quos præsidii causa Magnus Dux rpetuo alit.

Reliquæ urbes sunt totidem ferè, iisdém- ue nominibus, quot Ducatus ac provinciæ. Quarum *Wolodimir* caput erat ante imperii. *stiug* celeberrimum totius Russiæ in medi- rraneis emporium. Maritima emporia sunt Nicolai & S. Michaëlis Archangeli pida, à Belgis, Anglis, & Germanici Suevici- ue maris accolis frequentata. In opidum *Bie-* *ezero*, quod in lacu conditum bello ingru- nte, thesauros Magnus Dux abscondit.

Sunt

Sunt præterea Magni Moſcoviæ Ducis imperio ſubjectæ Tartarorum quædam nationis Aſiaticæ, de quibus poſtea in ipſa Aſia.

LIBER QUINTUS

CAP. I.

Summa Aſiæ deſcriptio.

EXplicatis omnibus Europæ partibus, tempus eſt Tanai trajecto Aſiam ingredi. hæc quidpe Europa connexa, imò innexa; cum & Scytha Aſiatica gens in Europam ampliſſimo tractu protendantur, & Sarmatæ gens Europæa ultimos fineis in Aſiam non minori tractu extendant.

Ipſa terra Aſia ab initio rerum omnium nobiliſſima; ut quæ prima genus mortalium intra ſe conſpexit & in alias mundi partes emiſit. Prima gentium ritus ſacra, mores, rationémque vivendi alias docuit. hæc deniqu eſt quæ Deum ipſum humana ſpecie tulit.

Dictam Græcorum alii volunt ab Aſia Nympha, Oceani & Tethios filia, Japeth conjuge, alii ab Aſio Manei Lydi filio.

Fines ſunt ab Septemtrione Oceanus Scythicus; ab Oriente mare Eoum; à Meridi mare Indicum, ſive Rubrum; ab Occident ſinus Arabicus & Iſthmus qui eſt inter ſi

nuc

ım Arabicum & mare internum : atque in-
: maria Phœnicium & Ægæum, Propontis,
ontus, Mæotis lacus, Tanais amnis & O-
um flumen.

Longitudo ejus summa est inter Hellespon-
m & Malaccam extremum Indiæ empori-
n mil. German. cIↃccc. Latitudo in-
r fauces Arabici sinus & *Tabin* promonto-
ım, quod est ad fretum *Anian*, milliar.
IↃccxx.

Divisa fuit olim universa in Majorem &
Minorem. Regiones quas Major complecti-
r sunt istæ : Sarmatia Asiatica, Scythia A-
atica, Serica, Sinæ, Indiæ, insulæ ad Indias;
continenti rursus Gedrosia, Carmania,
Drangiana, Arachosia, Sogdiana, Paropami-
s, Bactriana, Hyrcania, Margiana, Parthia,
ersis, Susiana, Media, Albania, Iberia, Col-
his, Armenia, Mesopotamia, Assyria, Baby-
onia, Arabia, Syria, Palæstina, Phœnice, Ci-
cia, Cappadocia, Galatia, Pontus, Bithynia,
amphylia, Lycia, & insula Cyprus. In mi-
ori sunt hæ : Phrygia, Mysia, Lydia, Caria,
Eolis, Ionia, Doris, & insula Rhodus.

At hodie tota Asia in quinque potissimum
ividitur partes; quarum I. Tartaria; II.
China, III. Indiæ, sub quibus insulæ adjacen-
es; IV. Persarum Sive Sophorum imperi-
m, sub quo comprehenditur Armuziæ pecu-
are regnum; V. Turcicum imperium.

CAP.

CAP. II.
Scythia Asiatica & Sarmatia Asiatica; item Se rica & Sogdiana.

PRima igitur Asiæ, post Tanaim, est Scythia ipsáque gens Scythæ, quos Persæ *Saca* appellavere à proxima gente: antiqui *Arimco* dixerunt. In Europam usque ad Istri osti extendi, supra demonstravimus; ubi etiam fines eorum explicuimus.

At Scythia Asiatica fines habet, ab occasu eosdem quos ipsa Asia atque Europa: ab Septemtrione mare Scythicum sive concretum ad *Tabin* usque promontorium; ab ortu mare Eoum & Auxatios Casiósque montes, quibus à Serica hodie Catajæ regno disterminatur; & Ottorocoram montem, quo à Sinis sive Chinensibus discernitur: à meridie Emodos montes quibus ab Indiis; & Sagdia Oxiáque juga, quibus à Persarum submovetur imperio; dein mare Caspium; mox Caucasum montem, quo ab Albania; & Coracem, quo ab Iberia & Colchide separatur.

Longitudo ejus atque latitudo nobis in Europa dictæ sunt. Complectitur autem hodie totum Tartariæ Asiaticæ nomen, si regnum Catajæ excipias, quod Seres populi olim tenuere; & Zagataiæ partem nomine *Ocrage*, quam Sogdii. Divisa fuit in Sarmatiam Asiaticam

ſiaticam, Scythiam intra Imaum montem, & Scythiam extra Imaum montem.

Sarmatia Aſiatica.

Sarmatarum Aſiaticorum regio includitur fluminibus Tanai & Rha, ſive *Volga*, mari Hyrcano Ponticóque, & montibus Corace Caucaſóque. Nunc Tartari Czetkaſſi eas terras tenent.

Populi in ea à veteribus Geographis recenſentur innumeri; at clari Turcæ, ſive Turci, qui Turcium condiderunt imperium. Præterea *A*mazonum muliebre genus, omnium clariſſimum.

Scythia intra & extra Imaum montem.

Reliqua Scythia *A*ſiatica in duas dividitur partes; quæ occaſum ſpectat, Scythia inter Imaum montem; quæ ortum, Scythia extra Imaum dicitur.

In Scythia intra Imaum montem populi inter alios fuere Saſſones, unde quidam Saxones in Germania ortos nugantur; & Sacarum gens magna, nunc *Turkeſtan* & *Tangaliſtan*, in confinibus Indiæ. *A*tque in his populi omnium Scytharum nobiliſſimi Maſſagetæ.

Fluvii.

Fluvii univerſæ Scythiæ celebres ſunt Obius & Paropamiſus, ad quē nunc urbs *Camul*, uter-

que mare Septemtrionale petentes: Iaxatres, nunc *Chesel*; & Rha, nunc *Volga* sive *Volha*; & E*del*, in mare Hyrcanum erumpentes.

I*maus*.

Montium maximus atque celeberrimus est Imaus; cujus Septemtrionalis pars nunc *Alkai* perhibetur; ubi Tartariæ Imperatorum sepulchra inde ad Gangis fluvii fontes Indiæque fine CCCCL. mil. German. longitudine protenditur.

Seria & Sogdiana.

At Tartaria nunc extremæ ad Eoum mare pars, que Citajæ regnum dicitur, olim fuit Serica regio, quam gens clarissima Seres incoluerunt. Horum metropolim Seram eodem nomine etiam nunc exstare, quidam contendunt.

Sogdiana etiam regio, inter Oxi dextram ripam & Sogdios montes sita; quæ Persici olim Imperii fuit, nunc Tartariæ pars est, sub nomine *Ocrage*.

C A P. III.
Summa Tartariæ descriptio.

TArtarorum igitur nomen hodie tota Asia amplissimum est, in Europam etiam, ut ante Scythicum, extensum, ubi Tartaria Minor supra memorata. Gens ipsa fera, atrox, cruenta,

ruenta, inconditis moribus & omnium barbaorũ maximè barbara. Regio plurimum inculta, triftis, fqualllida atque deferta. Nomen accepit à flumine *Tartar* , quod *Mongul* regioem irrigans in mare Septemtrionale effundiur.

Univerfa longitudo eft à Boryfthenis oftiis d *Tabin* ufque promontorium mill. German. irciter CIↃ. Latitudo ab Obii oftio, ad finem *Bramas* regni in confinibus Indiæ ac Siarum, mil. IↃC.

Univerfa dividitur in Afiaticam & Europæam, quam fupra explicuimus.

Afiatica quinque potiffimum partibus diftribuitur, quarum nomina hæc: Tartaria deferta, Tartaria *Sagataja*: *Turkeftan* regnum, Cataini Magni Imperatoris imperium, & Tartaria vetus.

CAP. VI.
Tartaria Deferta, Zagataja & Turkeftan.

DEferta Tartaria inter Tanaim, Volgam, Jaxartem amnes, Tapytos, Sebyos Imamque montes fita, Sarmatiæ Afiaticæ partem, partémque maximam Scythiæ intra Imaum montem complectitur, in hordas complures diftributa quarum præcipuæ funt: Zaolhenfis, quæ & Bulgarorum Tartarorum eft horda; Cafanenfis, Nohaigenfis, Tumenfis,

ſis , Schibanskenſis , Coſakenſis , A-ſtracanenſis,quæ quondam peculiare regnum; & Baskirdenſis ; pleræque ab opidis cognominatæ.

Harum incolæ cum omnes liberi ante eſſent, nunc Moſcovitarum imperio audientes ſunt; exceptis unis Tumenſibus , qui magno Chano Catalno parent.

Zavolhenſis horda magna quondam dicebantur, quia ex hac cæteræ ortum duxerant; unde etiam imperator eorum *Ulucban* appellabatur, id eſt , Magnus Dominus ſive Magnus Imperator.

Aſtracanenſis regni caput eſt urbs *Aſtracan* ſive *Citracban* prope oſtia Volgæ , ſalinis atque emporio clara ; qua de cauſa mercatores innumeri ex Moſcovia, Turcico Imperio, Armeniis & Perſide eo confluunt.

Sunt præterea in deſerta Tartaria *Czyrkaſſ* inter Tanaim & Volgam, in Aſiatica Sarmatia ; & verſus Oceanum in Scythia inter Imaum , *Mecriti* ac *Samoiedi,* quos Latine dicas ſemetipſos devorantes ; aliíque eodem tractu *Molgomſai* , *Badaí*que; utríque ſolem, vel rubrum pannum in ſublime elatum, venerantes. Cæterum dextere Obii ripæ , circa median fluminis partem,appoſita eſt urbs magnitudine & incolarum numeroſitate ingens *Gruſtina* , Tartaris & Moſcoviticis negotiatoribu frequentiſſimum emporium.

Tartari

Tartari Zagatai.

Desertæ Tartariæ à meridie conjuncti sunt Tartari *Zagatai*, agro, opidis moribúsque cæteris cultiores ac nobiliores. Fines eorum à Septemtrione Jaxartes flumen; ab ortu *Turkestan* regnum; à meridie Persicum imperium; ab occasu mare Hyrcanum.

Caput regionis ac sedes regum est *Samarcanda*, Tamburlane bellicosissimo Tartaro. rum Imperatore maximè celebris; urbs magna ac lapide extructa : at parum frequens. *Zabaspa* ad Oxi ostia & *Bikent* in mediterraneis clara sunt emporia, quo Indi & Cataiæ regni incolæ mercandi causâ conveniunt.

Turkestan regnum.

Proximum ab ortu est *Turkestan* regnum, veterum Sacarum regio, cujus incolæ satis civiles & culti. Urbium notissimæ, *Taskent*, *Cotam*, *Cascar*, *Jarkem*.

Cap. V.
Cataini Magni Chani Imperium; item Tartaria vetus.

POtentissimum inter Tartaros imperium est Magni Chani in regnis *Cataja*; *Tangut*, *Tainfu*: & in provinciis *Tenduc*, *Camul Caiarciam*, *Carakitay*, id est, nigra Cataja, & *Tebet*. Ini-

tium ejus eſt à Noruſſis montibus in confinibus Tartariæ deſertæ, extenditúrque ad *Tabin* uſque promontorium & fretum *Anian* longitudine IↃC circiter mill. Ger. Occupat veterem Sericam, majorem partem Scythiæ extra Imaum montem, partémque Scythiæ intra Imaum.

Regnum Catajæ.

Serica eſt ipſum nunc regnum Catajæ, vulgo *Kitay*; incolis (ut ferunt) adeo frequens, & agrorum cultu adeo læta, urbiúmque ſplendore, ædificiorum nitore, atque omni denique divitiarum genere adeo affluens, uti neque Græciæ neque Italiæ cedat.

Urbium opulentiſſima eſt *Cambalu*, regia ſedes & caput totius imperii Magni Chani, quinque milliar. German. ambitu comprehendens; quam duodecim ſuburbia, juxta numerum portarum, circumjacent, frequentiſſimum Indis ac Senenſibus mercatoribus emporium.

Caindu urbs velis ſubtiliſſimis; quæ ex arborum corticibus ad uſum fœminarum conficiunt, maximè eſt clara. Qua re tota olim Serica nota erat. Unde Plinius; *Seres*, inquit, *lanificio nobiles, perfuſam aqua depectentes frondium canitiem.*

In regno *Tangut* artem Typographicam ante CIↃ annos inventam fuiſſe, nonnulli contendunt. *Tenduc*

Tenduc provincia, magni ac potentis Regis Presbyteri Johannis (quod nomen postea Abiſſinorum Regi in Africa per errorem datum fuit) quondam regnum fuit.

Tanfu regnum amplum atque cultum vitibúſque fertile, artificibus ac negotiatoribus refertum, armorum bellicorum nobiliſſima inter Tartaros officina. Quin Serico ferro jam inde Plinius palmam tribuit.

Tartaria Vetus.

Poſtrema univerſæ Tartariæ pars eſt Vetus Tartaria, inter Paropaniſum amnem & Sericam ſive Citajæ regnum, ad uſque Septentrionalem Oceanum & fretum *Anian* extenſa. Dicitur vetus Tartaria, quia hinc primo nomen Tartarorum, ut ſupra demonſtrativum, exortum eſt. Regiones heic & hordæ complures, quarum nomina vix nota aut certa. At *Ung* & *Mongul* regiones, *Gog* & *Magog* eſſe viri docti docent.

CAP. XVI.
De Sinarum regione ſive China.

TArtariæ, qua ortum ſolis proſpicit, adnexum eſt Chinæ regnum, cœli temperie, fertilitate ſoli, amplitudine, opibus ac potentia haud cuiquam alii cedens. Gens ipſa (ſi credimus) ingenio omnes alias ſupe-

rans. Sinas esse Ptolemæi, cum situs, tum ipsum vocabulum maximè convincit. Quidpe quod Hispanis *China*, id Italis, Tuscis *Cina*, & Germanis *Tschina* scribitur; ubi exiguam in pronunciatione deprehendas differentiam inter *China & Sina*. At ignorantia Hispanicæ pronunciationis, quæ est in Ch, Græcæ litteræ χ pronunciatio in vocabulo isto apud alias nationes invaluit. Limites habet ab occasu Damasios montes, quibus ab India & Tartaria separatur; ab Septemtrionibus Ottorocoram, & murum ccc mill. German. inter hujus crepidines contra Tartarorum irruptiones extructum: ab ortu Oceanum Sinensem ove Eoum; à meridie eundem Oceanum & regnum *Sian*. Longitudo summa est à Tartarorum finibus, qua mare Eoum tangunt, usque ad regnum *Sian*, mill. German. IↃC. Latitudo inter Damasia juga & Oceanum milliar. ccc.

Dividitur totum regnum in complures provincias, quas illi præfecturas vocant: quarum maritimæ sunt *Cantan*, *Foquiem*, *Chiqueam*, *Nanquii*, *Xantum*, *Paquen*, mediterraneæ, *Xiamsii*, *Cansii*, *Sancii*, *Suchnam*, *Huanum*, *Juana*. *Fuquam*, *Suinam*, *Quicheu*, *Quiancii*, *Cochinchina*, *Quancii*.

Urbes per universum regnum esse tradunt celebres ccxl. fossis murisque probe munitas, præter opida & pagos quorum infinitus numerus

numerus. Amplitudo autem urbium ex eo conjicitur, quod *Canton*, una ex minoribus, tria amplius milliaria Germanica circuitu amplecti dicatur.

De regia varia est auctorum traditio; alii quippe *Paquin* eam vocant alii *Xantum*, quam eandem putant esse *Quinsai*. In Tartariæ finibus versus Septemtriones sitam esse, omnes consentiunt. Ante erat regia *Nanquin*, magna urbs, in medio regni versus Oceanum posita. At de urbe *Quinsai* (sive ea Tartarorum Magni Chani, sive Sinarum regis regia utrumque enim traditur) merito prudentissimi cujusque fidem excedunt ea quæ M. Polus Venetus tradidit: continuere scilicet eam circuitu mill. circiter centum; id est, Germ. communia viginti quinque, & pontium in ea lapideorum duodecim millia, quorum quidam tantæ altitudinis, ut majores naves erecto malo subtermeare queant: lacum item intra mœnia ambitu mil. German. circiter septem continere; in quo duæ insulæ singulas regias superbissimo opere sustinentes. per universam autem urbium præsidium triginta militum. Verum tamen urbem hanc post Marci Poli tempora bello diruptam vel alia gravi calamitate destructam esse quidam putant.

Japan Insula.

Insulæ ab ortu Sinarum regno objicent

innumeræ; at duæ insigniores: *Corea*, incolis *Caoli*, longitudine CCxx. milliar. German. latitudine L; & multo nobilior *Japan*, longitudine milliar. CL. latitudine Lxx: utráque in complures ditiones: quas Reguli verius quam Reges obtinet, distributa. Hujus tamen potentior Rex est *Meaci*, urbis totius insulæ principis.

CAP. *VII.*
De India Veteri.

SInarum regno conjuncta est ab occasu meridiéque India, terra omnium nobilissima, auri argentíque adeò fœcunda, uti solum ejus aureum argenteúmque esse veteres crediderint.

Nomen accepit ab Indo nobilissimo flumine Clauditur ab occasu Indo; à Septemtrione Emodis montibus: ab ortu itidem montibus Damasiis & Meandro: à meridie suum mare, quod Indicum appellatur, magnis sinubus recipit; in quod, ceu duo cornua, longissimo excursu sese emittit.

Longitudo ejus summa est ab Indi fontibus usque ad extremum aureæ Chersonesi promontorium milliar. Germ. circiter IↃC; Latitudo maxima à Damasiis jugis in finibus Sinarum ac Tartarorum ad Simyllam promontorium, nunc *C. Comori*, mill. CCCL.

Divisa

Divisa fuit olim Gange flumine in duas partes; quarum una versus occasum India intra Gangem, altera versus ortum India extra Gangem, appellabatur.

Tradunt veteres Geographi fuisse in India populorum novem millia, quorum clarissimi Brachamanes, Induorum Philosophi, Græcis *Gymnosophistæ* dicti; & Gengaridæ, quorum regem potentissimum Alexander Magnus invadere non ausus est.

Urbium fuisse quinq; millia, iidem auctores prodiderunt, præcipua capacitate; quarum omnium clarissima Nysa, in qua gentium Liberum patrem Indi arbitrabantur.

Fluvii.

Fluviorum nobilissimi sunt Indus & Ganges: Indus, quem accolæ quondam Sandum nunc diversis nominibus diversi appellant populi, *Hynd*, *Duil*, *Inder*, & *Caercede*, in Paropamiso monte effusus, unde viginti recipit amnes; sed clarissimos Hydaspen & Hypasin, qui Alexandri iter terminavit. nusquam latior quinquaginta stadia, aut altior xv passus, septem ostiis in mare Indicum evolvitur. Ganges gemmifer & auri fœcundus, ex Scythis exoritur montibus, cujus latitudo nomina duo mill Germ. maxima quinq; ubi vadosissimus, mensuram centum pedum devorat.

De Incolis.

Indorum gens vetustissima nunquam à natali solo recessit. quare nemini fas sit mirari vel hominum vel urbium copiam. Indiam Liber pater (quem illi apud se natum arbitrati) primus cum exercitu ingressus est, primúsque omnium Indis subactis triumphavit. Dehinc Persæ proxima inter Indum & Gangem armis occupata tenuerunt, donec Alexander, Dario superato, Porum Indorum Regem debellavit. Post hunc in pace, suis quinque Regibus obedientes, egerunt; donec, diu ignoti, tandem Portugallensibus superiori sæculo rursus cogniti fuerint. Longinquitas regionis occasionem præbuit fabulis, uti ex veteribus graves etiam scriptores, hominum varias monstrosásque species crediderint.

CAP. VIII.
Summa Indiæ novæ descriptio.

Cum superioribus sæculis ob feritatem intercedentium populorum terra adiri India nequiret, tam longinqui verò maris navigatio nondum experta esset, diu Europæis incognita mansit, cum non nisi ex veterum scriptis nosceretur. At

primus

primus Guaſco Gama Portugallenſis ann. cIↄcccccxcvII ab Hiſpaniis profectus, ſuperato Bonæ ſpei promontorio atque univerſa Africa circumnavigata, Indiæ oram maritimam perluſtravit. Poſt hunc idem ab aliis feliciter tentatum; miſſique alii aliique ſubinde à Regibus Portugalliæ, qui oram maritimam vi occupatam, arcibus ac propugnaculis munirent. Deprehenſum tunc eſt, varia nationum genera Indias incolere, Hæbræos, Perſas, Scythas, Arabas, ipſóſque Indos quorum exigua quædam pars poſt D. Thomæ, ut ferunt, inſtitutionem in fide Chriſtiana permanſerunt. Hanc navigationem diu Portugallenſes & Hiſpani conſtituto in Indiis ab Portugaliæ Hiſpaniæque Regibus prorege, ſoli obtinuerunt; donec ſuperioribus annis Hollandis etiam frequentata eſt.

Iiſdem finibus, quibus olim, India nunc etiam circumſcribitur. nam & citra Indum amnem populi quidam, ut olim, nunc etiam Indi dicuntur.

Dividitur etiam nunc, ut olim Gange fluvio in duas parteis; quarum una *Indoſtan*, quæ olim India intra Gangem; altera *Mangi*, India extra Gangem. Regna univerſim continere tradunt XLVII, quorum quædam nimium modica & arctis admodum finibus conſtricta.

At noviſſimi tamen Geographorum in novem

novem potentissimum partes sive regiones universam Indiam diviserunt; quarum nomina sunt: *Cambaia, Narsinga, Malebar, Orixa, Bengala, Pegu, Sian, Camboio,* & Septemtrionalis pars quæ ferme tertia universæ.

CAP. IX.

Cambaia, Narsinga, Malabar, Orixa.

CAmbaiæ regnum in dextro Indiæ cornu ad Indi ostia situm, longitudine occupat mill. German. circiter CLX, latitudine ferè totidem.

Urbium prima est, quæ regno nomen dedit, *Cambaia*, omnium Indicarum cultu atque magnitudine præstantissima; qua de causa *Caium* Indiæ vocitata. Regia sedes est *Campanel*, in edito loco septennis mœnibus cincta. *Goa* in insula Indi posita, emporii celebritate, agrorum ubertate, incolarum multitudine atque ædificiorum magnificentia insignis urbs, ob munitionis similitudinem locique situm *claustri regni* vocitata.

In eadem insula *Dio* arx, atque in continenti alia, *Damaom*, Hispanorum præsidiis custodiuntur.

Celebres quoque sunt *Bedeer* & *Decan* urbes; quarum hæc regno quondam nomen de-

derat. At citra Indum in Provincia *Guzarate*, quæ pars eſt regni Cambaiæ, præcipua urbs eſt *Ardavat*, Indi ripæ appoſita.

Narſinga.

Narſingam, in dextro iiſdem cornu ſitam, duobus lateribus, Occidentali ac Orientali, mare abluit. Longitudo ejus à confinibus Cambajæ & Orixæ, ad promontorium *Comori*, milliar. occupat. German. circiter CL. Latitudo ſumma inter duo maria mil. XC.

Regiæ ſunt duæ: *Narſinga*, unde regno nomen & *Biſnagar.*

Onor, Barecala, & Maugalor, Luſitanæ ditionis. *Colmandel & Maliapor* ab Indis Chriſtianis habitantur: Quarum hæc D. Thomæ ſepulchro clara.

Malebar.

Malebar regio in extremitate dicti cornu ſita, in longam LXXX. in latum XLV. mill. Germ. regna continet, ab ſingulis urbibus denominata: *Canonor*, *Calicut*, *Coulete*, *Cranganor*, *Cochin*, *Coulam & Travancor.* Horum *Calicut* cætera præſtat; cujus Rex *Samory* incolis, id eſt, ſummus Imperator ac Deus in terris vocatur. Ipſa urbs *Calicut* ampla eſt, at humiliter extructa.

In hac provincia Luſitani tria habent munimenta.

Orixa,

Orixa.

Orixæ regnum, in sinu Gangetico inter Narsingæ & Bengalæ regna protensum, caput habet Orixam urbem. At regia est *Ramana.*

CAP. X.

Bengala, Pegu, Sian, Camboia, India Septemtrionalis.

Bengala.

BEngalæ regnum ab urbe *Bengala* dictum, ad Gangis aliorúmque amnium ostia, in longum CL, in latum CLXX. mill. Ger. obtinet. Ipsa urbs *Bengala*, magna, celeberrimo emporio insignis, in insula fluvii *Cosmin* sita est.

Pegu.

Regia hujus regni est *Pegu* urbs in insula posita, totius Indiæ clarissima, mœnibus munita, ædificiis elegantissimis ornata.

Subjecta autem sunt Regi *Pegu* & alia regna, quorum *Ava* versus Septemtrionem, gemmis, equis & elephantis abundat.

Sian.

Sian potentissimum regnum, cujus longitudo CCC. lat. CLX. conficit mil. urbes insigniores habet *Sinan* regiam, admodum amplam,

&

& *Malacca* in Cherſoneſo aurea ſitam, emporium aromatibus nobiliſſimum; quatuor mill. Germ. amplecti dicitur.

Camboia.

Hujus regni caput eſt *Camboia*; at ſedes regia *Diam*, quæ quibuſdam *Odia*.

India Septemtrionalis.

Borealem Indiæ partem, quam tertiam univerſæ diximus, quondam in varia regna diviſam, nunc Tartari ex Tartaria huc tranſgreſſi obſident. Hi Mogores dicuntur, & eorum rex Magnus Mogor; cujus regia *Delly*, in confinibus Cambaiæ & Narſingæ regnorum. Sub hoc Rege urbes claræ, *Mandao*, *Sanga*, *Moltan*, *Citor* & *Aracan*, ſingulorum regnorum capita.

CAP. XI.

Inſulæ in Indico mari.

INſularum in Indico mari tantus eſt numerus, ut haud facile iniri queat; quare præſtantiores ſolum dicendæ.

Princeps eſt atque omnium toto Oriente nobiliſſima *Sumatra* in complura regna diviſa; Secunda eſt *Borneo*; Tertia *Java* Major incognitæ magnitudinis; quam Jul. Cæſar Scaliger omnium rerum facili ubere̍que proventu

compendium Orbis appellavit. In hac celeberrimum Emporium *Bantam.*

Dein insulæ *Celebes, Gilolo, Cretram*; quas Sindas esse putant Ptolemæi: & inter has sparsæ Moluccæ; parvæ, at felici aromatum productu nobiles, *Bachian, Tidor, Ternate, Motir, Machian,* Jámque Sinarum regno approximantes Phillippinæ, quas *Barussas* Ptolemæi interpretantur. Harum maxima *Lutzon*; in qua Hispani urbem condiderunt *Manilliam*. Secunda est *Mindana,* Tertia *Calamianes.* Dein reliquæ minores inter has dissipatæ. Hinc verò versus Orientem sunt aliæ complures, in universum Hispanis *Islas de las Velas.* Hinc rursus meridiem versus CL. distans mil. Germ. est nova *Guinea*; quæ an sit insula, an vero pars continentis terræ Australis, nondum satis compertum habemus. At in sinu Gangetico Narsingæ regno adversa *Ceylon*, novem regnis distincta, antiquis *Taprobana* dicta.

CAP. XII.
De Persarum imperio.

PErsarum regnum antiquitus occupabat quicquid præter explicatas terras in Asia reliquum est, quin etiam Indiæ partem & Ægyptum, quæ antiquitus in Asia censebatur, longitudine ab Hellesponto ultra Indi ostia mill. German.

German. IↃCC, lattiudine à Ponto ad sinus Arabici fauces IↃ quo spatio multæ regiones atque regna recensentur, de quibus ordine erit agendum. At primo loco eam partem narrabimus, quæ nunc Persarum sive sophorum imperium dicitur. Hoc clauditur à Septemtrione Hyrcano sive Caspio mari, & Oxo flumine Caucasóque monte; ab Oriente Indo; à Meridie mari ac sinu Persico; ab Occasu Euphrate amne & Tigri, qui in illum immergitur, Niphaticis jugis, & Araxe fluvio, qui in Hyrcanum mare evolvitur. Longitudo ejus est ab Araxis ostia ad Indi ostia milliarium ccccLx. Latitudo ab Oxo ad mare Persicum ccLxx.

Regiones heic olim Gedrosia, Carmania, Drangiana, Arachosia, Paropamisis, Bactriana, Margiana, Hyrcania, Aria, Parthia, Persis, Susiana, Assyria, Media.

CAP. XIII.

Gedrosia, Carmania, Drangiana, Arachosia, Paropamisis, Bactriana, Margiana, Hyrcania, Aria, Parthia, Gedrosia.

GEdrosiæ, quæ nunc *Khesimur* & *Guzarata*, populi fuerunt Orbitæ, Parsiræ, Musarnæi, Rhamnæ. Regiones Paradene, Parisene. Flumen nobile Arbis sive Aribis. Urbes inclytæ

tæ Parsis, caput regionis, Arbis & Cuni.

Carmania.

Carmaniæ veteris nunc regiones sunt *Kirman*, *Goadel* & *Ormuz* regnum. Populi in ea quondam Isatichæ, Zuthi, Gadanopydres, Camelobosci, Sozotæ dicti, Agdenites, Rhudianæ, Ares Charadræ, Pasargadæ, & Armozæi. Regiones, Modomastice, Parepaphitis, Cabedina, Chaotonicæ. Flumen, Samydaces. Mons Semaranidis. Urbes Carmana, Samydaces, Alexandria, Armuza.

Drangiana.

Drangianæ, nunc *Sigestan*, populi Darendæ & Bartii. Regio Tatacene, Urbes inclytæ Ariaspe, Prophthasia.

Arachosia.

Arachosiæ, nunc *Candahor*, populi Pargyetæ, qui ante Arimaspi, Postea *Euergetæ* dicti; Sydri, Roplutæ, Fortæ. Urbes *Arachotus*, *Alexandria*.

Parcpamisis.

Paropamisidis, quæ nunc *Sablestan*, populi Bolitæ, *Aristophyli*, *Ambantæ*, Parietæ, Parsii. Urbes claræ, Carura, quæ & Ortospana, Naulibis.

Bactriana

Bactriana.

Bactriana nunc *Corasan* dicitur populi olim Salataræ; Zariaspæ, Chomari, Comi, Acinacæ, Tambyzi, & Thocarorum magna gens; Maricai, Scorci, Varni, Savadii, Orliti, Amarispi. Urbes duæ regiæ, Bactra & Ebusmi. claræ item Maracanda, Charracharta.

Margianæ.

Populi Margianæ, quæ nunc *Elsabat*, Derbicæ, Massagetæ, è Scythia huc transgressi; Parni, Daæ, Tapurni. Urbium clarissima Antiochia Margiana, ante *Alexandria* dicta; post verò Selucia.

Hyrcania.

Populi Hyrcaniæ, (unde proximum mare *Hyrcanum* dicitur) Maxeræ, Astabeni, Chrindi. Regio Arsitis. Caput regionis Hyrcana; inde Amarusa.

Aria.

Ariæ, nunc *Diargument*, populi Nisæi, Astaveni, Musdorani, Casirotæ, Obares, Elymandri, Borgi. Urbes Aria, Alexandria, Bitaxa.

Parthia

Parthia.

Parthiæ, nunc *Arac*, regiones sunt, Comisene, Parthiene, Parautaucicene; Tabiene, cujus gens Sobidæ. Caput regni ac regia Hecatompylus à centum portis dicta.

Cap. XVI.
Persis, Susiana, Assyria, Media,

Persia.

POpuli Persidis, quæ nunc *Farsi*, Mesabatæ, Rapsii, Hippophagi, Suzæi, Mægores, Stabæi. Regiones Paræracene, Misdia, Mardiene, Toacene. Urbium clarissimæ, Persepolis caput quondam imperii Persici, omnium elegantissima, Axiama, Marasium, Toace.

Susiana.

Susianæ, quæ nunc *Elaran*, gentes Elymæi, quorum regio Elymæa vel Elymais; Cossæi. Regiones Militene, Cabamene Characene; Cissia, Chaltapitis, & campus Dera sive Derius, omnium fertilissimus. Fluvii nobiles, Mosæus, Oroates & Eulæus, tam limpideis aquis ut nullas alias reges bibere voluerint. Urbes claræ Susa & Tariana.

Assyria.

Assyria.

*A*ssyriæ, nunc *Cusistan* regiones notiores uere, *A*rrapichitis, Siracene, *A*diabéne, *A*polniates, Calacene, *A*rbelitis. Populi Garanæi & Sambaræ. Fluvii in Tigrim defluens, Lycus, Captus, & Gorgus. Urbes insignioes, Ninus, quæ Ninive in Sacris literis quonam clarissima à Nino condita; Ctesiphon Parthorum regia, & *A*rbela quondam vicus; bi Darium vicit *A*lexander Magnus.

Media.

Mediæ, quæ nunc *Sarch* dicitur, populi celebres fuere Caspii, à quibus mare proximum Caspium vocatur, quod & Hyrcanum ab Hyrcanis; & Caspiæ portæ ab illis: Cadusii, Ge-, Dribyces, *A*varici, Mardi, Carduchi, *Gorieni* postea dicti; Marundæ, Margasi, Sargarti, Tapuri, Sidices, Vadassi. Regiones, *A*tapatia, Choromiterne, Sagrianica, Ragiana, Daritis, Zapavortene, Syromedia. Urbium otissimæ, Ecbatana, *A*rsacia, Cyropolis, Euopus: Fluvii celebres, Cambyses, Cyrus, Mardus, qui & *A*mardus; Strato Corindas. Montes, Coronus, Jasonius, Orontes, Zarus, Choatras.

CAP.

CAP. XV.

De varia imperii Asiatici mutatione, nova Sophorum regni descriptione; item de regno Ormuz.

INitio rerum penes *A*ſſyrios *A*ſiæ, id eſt, terrarum quæ nunc ſub Turca & Sopho,imperium ſtetit. Poſtea ad Medos devolutum. ab his ad Perſas per Cyrum tranſl.tum. Dein Macedones, *A*lexandro Darium debellante,occuparunt. mox cum pars Romanorum imperio cederet, Parthi,vilis antea atque ignava gens, potentiſſimum in *A*ſia regnum condiderunt; magnis exinde cladibus Romanos afficientes, donec ipſa à Turcis & Saracenis afflicti fuerunt, regnúmq; eorum divexatum. Tandem Perſarum nomen atque virtus in Sophis iterum emerſit, Iſmaêle Rege potentiam imperii ſui maxime ſtabilente.

Nunc Perſarum ſive Sophorum univerſum imperium in regiones diviſum eſt; quorum nomina,*Sarc*,*Cuſiſtam*,*Elaran*,*Farſi*,*Arac*,*Elſabar*,*Diargument*, *Coraſan*,*Sableſtan*, *Candahor*, *Sigeſtan*, *Cheſimur*, *Kirma* , *Goadel*; quibus accedunt *Ormuz* peculiare regnum, & *Guzarate* provincia, quam Indorum in Cambaiæ regno diximus. Urbium clariſſimæ ſunt in regione,*Sarc Tauris* regia.IV.mil.German circuitu complectens: *Caſmin* altera re-

regia. Reliquæ sunt *Tamai*, *Turcoman*, *Derbeni*, *Erex*, *Zeken*, *Meren*, *Servan*, & *Ardevil*, Sophorũ origine inclyta. In *Farsi* regione *Siras* regia, urbs pulchra ac splendida, inter majores orientis computata, v. mill. German. ambitu continens. In *Arac Cassaim* urbs opulenta, & *Hagistan* sive *Hispaham* ob magnitudinem dimidia orbis pars Persis dicta. In *Corasan Istigias* regia, urbs magna atque amœna. In *Candahor* ipsa urbs *Candahor*, emporium Indis & Citainis mercatoribus celeberrimum. In *Kirman*, ipsa urbs *Kirman*, caput regionis.

Regnum Armusiæ, vulgo *Ormuz*.

Cæterum veteris Carmaniæ nunc pars est regnum *Ormuz*, admodum potens: quod Plinio Armuzia regio dicitur, populi Armozei. Ptolemæus refert hoc situ civitatem Armuzam, & Strabo Armozum, quo nomine hodie censeri potest *Ormuz* in insula ejusdem nominis.

Rex Saracenus est; olim Persarum, nunc Hispaniarum Regis, qui arcem illic obtinet munitissimam, stipendiarius. Sed hujus regni pars altera est in proximo Arabiæ litore.

Caput regni est Armuza, vulgo *Ormuz*, urbs satis elegans, emporiúmque gemmis, unionibus atque aromatibus, quæ India, Persis & Arabia mittunt, celeberrimum.

CAP. XVI.

De reliquis veteris Asiæ regionibus, quas nunc Turcarum Imperator obtinet: & speciatim de Albania, Iberia, Colchide & Armenia.

QUod reliquum eſt Aſiæ, Turcicum Imperium totum obtinet. Regiones hic olim fuere, Albania, Iberia, Colchis, Armenia, Cappadocia, Galatia, Pontus & Bithynia, *Aſia minor* ſic proprie dicta, Lycia, Pamphylia, Cilicia, Syria, Meſopotamia, Babylonia & Arabia. In inſulis celebriores Cyprus & Rhodus, Lesbos, Chios, & Cos.

Albania.

Albania nunc Georgiæ pars Orientalis, inter Iberiam & mare Caſpium ſita, ab *Albano* flumine nomen habere videtur. Fluviorum nobiliſſimus eſt Cyrus, Caſpium mare adluens. Urbes inſigniores Chabala ſive Cabalaca, Albana & Getara.

Iberia.

Iberia, nunc pars Georgiæ Occidentalis inter Albaniam & Colchidem ſita, gentis Iberorum clariſſimum ſolum, urbes celebres habuit *Arataniſſam* & *Armacticam*, ſive Hermaſtim.

Colchis

Colchis.

In Colchide, quæ nunc *Mengrelia* dicitur, inter Iberiam & Pontum Euxinum sita popu. li fuere Ealæ & Manrali, unde regioni nunc nomen. Fluvii celebres, Phrasis, Cyaneus. Montes Caucasus & Corax. Urbium clarissimæ Phrasis & Dioscurias, quæ postea *Sebastopolis.*

Armenia Major.

Armenia universa dividitur Euphrate amne in Majorem & Minorem. Major est quæ nunc in tres partes divisa, *Turcomannia, Pospul,* & *Curdi* appellatur. à Septemtrione Moschicis montibus separatur à Colchide & Iberia, Cyróque amne ab Albania; ab Oriente Caspium mare habet & Caspium montem; à meridie montem Taurum quo à Mesopotamia, & Nyphatem quo ab Assyria discernitur ab Occidente Euphrate amne à minori Armenia disterminatur. Mediam dividit Antitaurus mons. Fontes heic amnium toto Oriente nobilissimorum, Euphratis ac Tigris; montes Gordyæi & Pariedrus. Regiones sunt Cotacene, Bocche, Tosarene, Totene, Colthene, Soducene, Syracene, Sacasene, Basilissene, Hobordene; Arsea, Aclisene, Astaunites, Sophene, Anzitene, Thospites,

Corinea, Gordiene & Corthea. Urbium notissimæ, Armauria, Artaxata, Thospia, Artemita, & Tigranocerta.

Armenia Minor.

Armenia Minor, quæ nunc *Pegian* & *Bozech*, clauditur ab ortu Euphrate amne, à Meridie Amano monte, ab Occasu & Septemtrione monte Scordisco. Mediam itidem secat Antitaurus. Regiones in ea, Orbalissime, Æ:ulane, Ærethica, Horsene, Orbisene. item præfecturæ, Cataonia, Morimene, Laviana, Aravene. Fluvius inclytus Melas, qui Euphrati jungitur.

Urbium principes, Satala, Nicopolis, Melitene, Comana.

Cap. XVII.
Cappadocia, Galatia, Pontus & Bithynia.

CÆterum sinus ille terrarum, qui est inter Ponticum & Cyprium maria, *Natolia* nunc dicitur, ab una provinciarum *Anodole*. Heic olim regiones, Cappadocia, Galatia, Paphlagonia Pontus & Bithynia, Asia minor, Lycia, Pamphylia & Cilicia.

Cappadocia.

Cappadocia, quæ nunc quatuor complectitur regiones, *Genech, Suas, Anadole* & *Amasiam*

siam, ab ortu habet Armeniam Minorem, à Meridie Ciliciam, ab occasu Pamphyliam & Galatiam, à Septemtrione Pontum Euxinum, Fluvii nobiles Iris & Thermodon. Regiones Lycaonia, Themiscyrene, Zelitica, Carmanene, Gargarausene, Gargauritis, Antiochene, Tyranis. Gens Heniochorum magna, ac multis nominibus distincta. Urbes claræ, Comana *Pontica* cognomine, Neocæsarea, Sebastia, Diocæsarea, Maza, quæ & Cæsarea, Iconium, Laranda, Tyana, Trapezus, Amasia, Strabonis Geographi cunis decorata.

Galatia.

Galatia, cujus nunc partes *Roni* & *Chiavcare*, dicta est hæc regio à Gallis, ex Italia post incensam Romam huc transgressis; eadem Gallogræciæ & Græcogallia, quia Gallis Græca gens mista incoluit. Antea Phryges tenuere & Paphlagones. Paphlagoniæ nomen mansit in parte Galatiæ. Includitur autem Galatia à Septemtrione Pontico mari, ab ortu Cappadocia, á Meridie Pamphylia, ab Occasu Asia minori & Ponto Bithyniáque. Regiones versus Septemtrionem Paphlagonia, in qua Heneti populi, unde Veneti in Italia: versus Meridiem Isauria, ubi urbs Isaura; & Pisidiæ pars: cujus altera pars in Pamphylia memorabitur. Populi Chalybes, Trœmi, Proserliminitæ, Byceni, Orondici: & Gallorum nationes, Tecto-

ctosagæ, quorum caput *Ancyra* urbs; Tolistobogii, Voturi & *Ambiani*. Urbes inclytæ, Teuthrania, Sinope, Mithridatis & cunis & sepulchro nobilitata; *Amisus*, Therma Pessinus, quæ Dindymene & Cybele ante dicta, Montes sunt, Olgasis, Didymus, & qui Cælenorum tumulus.

Pontus & Bithynia.

Quæ ante duæ erant regiones, Pontus ad ortum solis, Bithynia ad occasum, postea sub una provincia censæ sunt. Terminatur provincia à Septemtrione mari Pontico, ab ortu Galatia, à Meridie *Asia* minori, ab occasu Propontide; Mons clarus est Orminius; Flumina, Parthenius, Hippias, Sangarius, *Ascanius*. Regiones, Bogdomanis, Timonitis. Populi, Chalcedonii, Mariandini, Caucones, Zigiani. Urbes insignes, Chalcedon, quæ nunc *Scutari*, Constantinopoli adversa, Nicomedia, *Apamea*, Heraclea, Nicæa, Prusias, quæ nunc *Bursia*, & Libyssa *Annibalis* interitu ac sepulchro nota.

C A P. XVIII.
Asia minor sive proprie dicta.

Asia proprie dicta, quæ & minor, (nunc tres ejus partes *Chiutalem*, *Sarcum* & *Germiam*) terminatur ab Septemtrione Bithynia ac Ponto

to, ab ortu Galatia Pamphyliáque & Lycia, à meridie eadem Lycia & Rhodiensi mari, ab occasu Ægæo Pelago & Hellesponto. Regiones in quas dividitur sunt hæ; Phrygia, Mysia, Lydia & Caria: & quas Græcæ gentes in litore Ægæo incoluerunt, Æolis, Ionia & Doris.

Phrygia Major.

Phrygia duplex est; altera Major, altera Minor, quæ & Troas.

Majoris Phrygiæ populi Olympeni, Moccadelii, Cydisses, Gipetini, Moxiani. Montium celeberrimus est Cadmus, quo à Lycia discernitur. Fluvii nobiles Mæander & Marsyas. Urbes insignes Synnada, & *A*pamia Cibotus insignes Synnada, & *A*pamia Cibotus cognomine, ante Celænæ dicta.

Phrygia Minor, sive *Troas.*

Quæ ante Troas erat, à Phrygibus occupata *Phrygia Minor* dicta fuit; in ea amnis nobilissimus Scamandrus. Urbium notissima Grajorúmque monumentis celebratissima Ilium sive, Troja, Græcorum decenni obsidio excidióque inclyta. Inde novum Ilium triginta stadiis ab veteri distans, item *A*lexandri Troas, quæ & *A*lexandria.

Mysia

Mysia Major.

Mysia similiter in Majorem ac Minorem dividitur. In Majori inter Minorem & Phrygiam Majorem sita populi fuere Olympeni, Trimenothuritæ & Mysomacedones. Montes nobiles Olympus & Cimon. Fluvius Rhyndacus. Urbium notissimæ, Antandros, Adramitum, Pergamus, Trajanopolis Alyda.

Mysia Minor.

In Minori Mysia, quam Hellespontus & Propontis perfundunt, amnes sunt celebres Æsepus, Granicus, Simois. Mons Ida, Paridis & Oenones amoribus notus. Urbes insigniores Cyzicus, Parium, Lampsacus, Abydus & Dardanum.

Lydia.

Lydiæ pars altera dicitur Mœonia. Flumina in utràque Caicus, Thermus, qui Pactolum auriferis arenis famigeratum (unde χρυσοῤῥόας dictus) recipit, & Caistrus, qui Lydiam à Caria dispescit. Montes clari Sipylus, Tmolus, Mesogys, Mimas. Urbium nobilissimæ Thyatira, Sardes, Philadelphia.

Caria.

In Caria flumina Mæander, in Phrygia Ma-

joti

jori ortum, et ab hoc receptum Lycus. Montes Phœnix, Mycale et Latmus. Urbes claræ Tripolis, Lodicéa, Antiochia, Magnesia, Priene, Alabanda, Stratonice, et in littore Miletus, dives quondam atque potens mari Græcorum civitas, Myndúsque.

Æolis, Ionia, Doris.

In Æolide urbes inclytæ, Cuma, Phocæa, Elea. In Ionia, Smyrna, Clazomenæ, Teos, Lebedus, Colophon, non tam Clarii Apollinis oraculo, quam Homeri natalibus nobilis; et Ephesus omnium clarissima; cujus decus templum Dianæ, Amazonum opus, adeo magnificum, uti Xerxes cum omnia Asiatica templa igni daret, huic uni pepercerit: quod postea Herostratus, ut nomen memoriâ sceleris extenderet, incendio destruxit. Id postmodum ad augustiorem cultum Ephesii reformârunt. In Doride urbes fuêre Halicarnassus et Cnidus.

CAP. XIX.

Lycia, Pamphylia & Cilicia.

LYcia, quæ nunc *Aldinelli*, terminatur ab occasu et Septêtrione Asia Minore, ab ortu Pamphylia, à Meridie mari suo, quod Lycium est. Montium celebratissimus Chimæra nocturnis æstibus fumum exhalans: unde fabula triformis monstri in vulgum data

est, quod Chimeram animal putaverunt.
Hinc Ovidius:

Quoque Chimæra jugo mediis in partibus hircum,
Pectus & ora leo, caudam serpentis habebat.

In cacumine quidpe Leones habitabant; in medio, ubi pascuis abundat, capræ; in radicibus Dracones. Fluvii celebres, Xanthus, Limyrus. Urbes, Patara, Andriace, Telmessus.

Pamphylia & *Taurus Mons.*

Pamphylia, quæ nunc *Menteseli* clauditur ab Septemtrione Galatia, ab Oriente Cilicia & Cappadocia, à Meridie suo mari, quod Pamphylium, ab Occidente Lycia ac Phrygia Majori. Regiones in ea sunt Garbalia & Pisidiæ pars, cujus alteram partem in Galatia memoravimus. Pisidæ antea Solymi dicti fuêre. montium nobilissimus est Taurus; qui totius orbis maximus, à Pamphilio mari juxta Chelidonias insulas exoriens, per varias innumeráſque gentes, aliis aliisque nominibus ab occasu in ortum ad Scythiæ usque & Indiarum fines extremos extenditur, pari longitudine fere qua ipsa Asia, dividítque Asiam universam in duas partes, quarum altera quæ Septemtrionem spectat *Asia* dicitur *intra Taurum*, altera quæ Meridiem *Asia extra Taurum*. Porro urbes in Pamphylia insignes sunt Side, Seleucia Pisidiæ, Antiochia, Termessus & Perga.

Cilicia

Cilicia.

Cilicia, quæ nunc Carmania, longiſſimo tractu inter Taurum & Cilicium mare porrecta, fluvios celebres habet, Calycadnum, Lamum, Cydnum, Sarum & Pyramum. Urbes claræ ſunt in litore, Selenus, Pompejopolis, ante *Solæ Cilicii* dicta, Mallus, & Iſſus, quæ ſinui cui adjacet, nomen Iſſici dedit: intus Tarſus, D. Pauli Apoſtoli natalibus clara.

CAP. XX.

Summa Syriæ deſcriptio: item Palæſtinæ; ſub qua Idumæa & Judæa.

CIliciæ ab ortu jungitur Syria, quondam terrarũ maxima & pluribus diſtincta nominibus. Námq; & Aſſyria, & Meſopatamia & Babylonia, et Phœnice, et Palæſtina, partes ejus fuerunt. Olim ac diu potens; ſed cum eam regno Semiramis tenuit, longe potẽtiſſima. At poſtmodo Aſſyria, Meſopotamia et Babylonia avulſis, Syriæ fines fuẽre à Septemtrione Amanus mons, quo à Cappadocia & Armenia, ſeparatur; ab ortu Euphrates amnis, quo diſcernitur à Meſopotamia, uſque ad Thapſacum oppidum; atq; inde Arabia deſerta; à Meridie Arabia Petræa; ab occaſu ejuſdem Arabiæ Petrææ parte & mari Syriaco, ſive Phœnicio, Amanóq; monte

monte quo à Cicilia submovetur. Longitudo inter Sirbonis paludem et Taurum montem, qua eum perrumpit Euphrates mill CXL. Latitudo inter mare et Arabiam desertam mill. L.

Dividitur in Palæstinam, Phœnicen, Antiochenen, Comagenen et Cœlen.

Palæstina.

Palæstina clauditur à Septemtrione Phœnice, ab ortu Cœlesyria, à Meridie Arabia Petræa, ab occasu ejusdem Arabiæ parte et mari Syriaco. Dicta fuit quondam Terra Chanaan, à Chanaan filio Cham, qui eam obtinuit. postea quam vero Israëlitæ eam, pulsis antiquis cultoribus, ex divino mandato obsederunt, Judæa nuncupari cœpit. Romanis Græcisque scriptoribus dicta est Palæstina, à magna olim gente Palæstinorum quos sacræ literæ *Philistim* vocant. Dividitur iisdem scriptoribus in Idumæam, Judæam, Samariam et Galilæam.

Idumæa.

Idumææ, quæ in sacris literis est Edom, inter Arabiam Petræam, Judæam et mare internum porrectæ urbs ingens fuit et munita admodum Gaza, (sic Persæ ærarium vocant) cui inde nomen, quod Cambyses, cum armis Ægyptum peteret, huc belli et opes et pecuniam

am intulerat. Expugnatam Alexander de- vastavit.

Judæa.

Idumeam sequitur Judæa, cujus caput Hierosolyma, longe clarissima urbium Orientis, non Judææ modo. Titus Vespasianus captam totam diruit. Ælia Capitolina postea dicta, cum ab Ælio Adriano, mutata non- nihil loci regione, restitueretur. Nunc Turcis incolis *Chutz* est, Reliquæ Judæorum urbes celebres fuêre in litore Ascalon, magna, et non minor Azotus; item Jamnia, et Joppe, Phœnicum urbs antiquissima, quam Mela ac Plinius antiquiorum terrarum inundatione prædicant. Hic Andromedam belluæ marinæ expositam fuisse, fabulati sunt. Intus Emmaus, vicus ante, et Lidda et Hiericus, quæ *Jericho* in sacris litteris: et prope Hierosolyma, Bethlehem, vel nobilissima in toto orbe terrarum Jesu Christi humani generis Servatoris natalibus.

At pars Judææ Peræa dicta fuit, hoc est, Ulterior quia πέραν τοῦ Ἰορδάνου, id est, trans Jordanem, sita. In ea Macherus, secunda quondam arx Judææ ab Hierosolymis.

Jordanis fluvius & Asphaltites lacus.

Sed de Jordane hoc loco retulisse conveniat. Jordanis igitur amnis, qui Hebræis *Jardan* oritur, ut auctor est D. Hieronymus, ex duo- bus

obus fontibus haud procul à se dissitis, quorum alteri *Jor* nomen est, alteri *Dan*; conjuncti nomen amni faciunt J*ordan*, sive Jordanis. Ipse amœnus, & quatenus locorum situs patitur ambitiosus; accolísque se præbens, velut invitus Asphaliten lacum, dirum natura, petit, à quo postemo ebibitur, aquásque laudatas perdit, pestilentibus mistas. At à fontibus CCCLXXXIV. circiter stadia prolapsus, ubi prima vallium fuit occasio, in lacum se fundit Samochoniten; inde in multo majorem, quem Latini Genesaram, Græcis Genesatitin, & Tiberiadem, ab opidis appositis dixerunt. Sacrorum librorum scriptores eadem ratione stagnum Genezareth & mare Tiberiadis vel Galilææ vocant. Inde Samariam Judæámque perfundens, tandem Asphaltite lacu retinetur.

*A*sphaltites nihil præter bitumen gignit; unde & nomen ἀπὸ τῆ ἀσφάλτȣ. Neque pisces, neque suetas aquis volucres patitur, sapore corrupto & gravitate odoris pestifer. Idem propter magnitudinem & aquæ immobilitatem *Mortuum mare* dicitur. Nam neque ventis impellitur, resistente turbinibus bitumine, quo aqua omnis stagnatur; neque navigationis patiens est, quoniam omnia vita carentia in profundum merguntur; nec materiam ullam sustinet, nisi quæ alumine illinatur. *At* nullum corpus animalium recipit: tauri camelíque

liq; fluitant, periti imperitíque nandi perinde attolluntur.

Cap. XXI.
Samaria, Galilaa, Phœnice & Libanus.

JUdææ jungitur Samaria, aliquanto latius juxta litus extensa, quidpe & Joppe, & *A*zotus, & *A*scalon Samariæ opida, ab auctoribus usurpantur. Caput regionis est Samaria, quæ & Sebaste, Neapolis & Gamala, atque in litore *A*pollonia.

Galilæa.

Ultima Palæstinæ est Galilæa, cujus caput in litore Turris Stratonis, eadem postea Cæsarea Stratonis, sive Cæsarea Palestinæ ab Herode Rege de novo condita. Intus ad lacum Genesaram, seu mare Galilææ, Capernaum, Julias, Bethsaida, Tiberias, Tarichea, inter lacum & mare Phœnicium Nazareth, Christi redemptoris nostri domicilium: & Cana Galilææ, sive Minor. *A*t notandum hoc loco, unam, equidem hanc esse Græcis Romanísque scriptoribus Galilæam, in sacris autem literis duas censeri; quarum altera jam explicata, Inferior est cognomine; altera verò Phœnices pars est, Galilæa superior dicta, seu Galilæa Gentium.

Phœnice.

Phœnice.

Phœnice ante erat quidquid terrarum inter Eleutherum flumen & Pelusium opidum Ægypti mari interno objacet. At postea Phœnices termini consignati sunt duo amnes, à Meridie Cherseus, à Septemtrione Eleutherus. Hæc igitur sacris scriptoribus in duas dividitur partes; Galilæam superiorem sive Gentium, quæ est inter Chersei fluminis ostia & Antilibanum montem; & Syrophœnicen inter Antilibanum & Libanum. Urbes in universa Phœnice claræ, in litore Ptolemais, ante Ace dicta, sacris literis Acon, Tyrus quondam insula, postea vero Alexandri oppugnantis operibus continens facta; Zor dicitur in sacris scriptis; & nunc *Sur* incolis: olim portu clara; urbibus gentis in Africa Lepti, Utica & illa Romani imperii æmula Carthagine, etiam Gadibus extra orbem conditis. Postea verò omnis ejus nobilitas conchylio atque purpura constitit. Sequitur Sarepta, Eliæ Prophetæ hospitio nota. Dein diu opulenta Sidon; antequam à Persis caperetur, maritimarum maxima; artifex vitri, Thebarúmque Bœotiarum parens. Berytus, quæ & Felix Julia, nunc etiam clara *Baruto*; Byblus, Botrys & Aradus. Inter hanc & Botryn Tripolis, quam Tyrii, Sidonii & Aradii conditores obtinuerunt; Dicta ex numero trium

opidum,

pidum, singulis inter se stadiis distantium. ntus Antaradus Palæo-Byblus, Marathus. Mons nobilis Libanus, à tergo Sidonis orsus, r. D. stad. in Cœlesyriam usque porrigiır. Huic par, interjacente valle, mons adersus Antilibanus obtenditur, quondam muo conjunctus, In ea parte Phœnices, quæ *Galilæa Gentium* vocatur, mons est celebris Carmelus & opidum in eo eodem nomine, uondam *Ecatara* dictum.

Cæterum ipsa gens Phœnicum solers hoinum genus, & ad belli pacísque munia exiiium. Literas & literarum operas, aliásque iam artes maria navibus adire classe confliere, imperitare gentibus, regnum præliúmque commenti.

Cap. XXIII.

Antiochene, Comagene & Cœlesyria.

Antiochene.

Ntiochene, quæ sequitur Phœnicen, caput est ipsa Antiochia, cognomento *Edaphnes*, urbs celeberrima, Syriam regentium des. Inde non minori fama Apamia, Laicea, & Seleucia cognomine Pieria: unipsa regio *Tetrapolis* dicta fuit, à quatuuirbium dictarum numero; eadem & Seleu-. Mons est Casius: unde regio Casiotis,

otis; & alius Peria, regióque eodem nomine
Fluvii celebres, Belus, Lycus & *Adonis.*

Comagene.

Ultima Syriæ eſt Comagene. Caput quon-
dam regni, poſtea provinciæ Romanæ, Sa-
moſata Luciano alumno maxime nota.

Cœle-Syria.

A tergo dictarum Syriæ regionum, à Ju-
dæa Petræa ad Euphratem uſque protenditu
alterius Syriæ pars *κοίλη Συρία* Græcis di-
cta, id eſt, Cava Syria. Partes ejus inſignio-
res ſunt Decapolis, Tetrachiæ & Palmyren

Decapolis regio, à decem urbium numer
dicta fuit. In his fuêre Damaſcus caput, C
topon, Philadelphia, Raphana, Scythopol
deductis Scythis, àntea *Nyſa* vocitata à L
bero ſepulta ibi nutrice, Gadara, Hippos, D
os, Pella, Geraſa, Canatha.

Supra Decapolitanam regionem ſunt T
trarchiæ numero XVII; regionum inſta
ſingulæ & in regna deſcriptæ. Inſigniore
ſunt Trachonitis & Paneas, in qua Jordan
fontes & urbs Cæſarea, cognomine Pane
ſeu Philippi.

Palmyrene.

Libanum montem ab Oriente tangit Pa
myrene; cujus caput Palmyra, urbs nobilis

u,vasto undiq: ambitu arenis includit agros:
c velut terris excmta à rerum natura, privata
orte inter duo imperia summa, Romanorum
Parthorúmque, & prima in discordia semper
itrímque cura.

In reliqua vero Cœlesyria urbes insigniores
unt, Zeugma ad Euphratem, Bambyce, quæ
& Hieropolis, Syris vero Magog, nunc *Alepo.*
Chalcis, cognominata ad Belum, unde regio
Chalcidene fertilissima Syriæ; & Cyrrhestica
Cyrrhus: Berce & Chalybon, unde regio
Chalibonitis, Laodicia ad Libanum cogno-
minata, & Thapsacus in Euphratis ripa.

CAP. XIII.
Mesopotamia & Babylonia.

INter Euphratem & Tygrim regio à situ di-
cta est Mesopotamia; quasi μέσον τῶν ποταμῶν, id est, media inter amnes pars quondam
Assyriorum regni, Nunc *Alidui* & *Diarbech*
partes ejus. Clauditur ab Occasu & Meri-
die Euphrate, ab ortu Tigri, à Septemtrione
eodem Tigri & Niphaticis jugis. Longitu-
do ejus est inter Niphaten montem, qua Co-
magenæ jungitur, & Seleuciam Parthorum co-
gnominatam ad Tigrim, mill. CLXV. Lati-
tudo summa inter dictos amnes mill. LXX.
Regiones in ea sunt Anthemusia, Chalcitis,
Gauzanitis, Acabene, Ingine & Ancobarites,
Urbes

Urbes præclaræ Edeſſa, quæ quondam Anti-
ochia, Niſibis, ipſa etiam Antiochia antè di-
cta, Nicephorium, Labbana, Seleucia ad con-
fluentem Tigris & Euphratis, jam ante dicta
Carræ, Craſſi clade nobiles. Montes ſunt
Maſius & Singaras. Fluvii in Euphraten
defluentes Chaboras & Saocoras.

Tigris & Euphrates.

Sed de Tigri & Euphrate, nobiliſſimis O-
rientis amnibus, hoc loco dixiſſe aptiſſimum
fuerit.

Oritur Tigris, qui nunc accolis *Tigil*,
in Armenia Majore, fonte conſpicuo in pla-
nicie; qua tardior fluit, Diglito, unde con-
citatur, à celeritate *Tigris* (ita appellant Me-
di ſagittam) incipit vocari, tranſvectus la-
cum Arethuſam, occurrente Tauro monte ſpe-
cu mergitur; ſubtérque lapſus à latere altero
ejus erumpit. Alterum deinde tranſit lacum,
qui *Thoſpites* appellatur, rurſúſque in cunicu-
los merſus poſt xxv M. p. redditur. dein
receptis aliis ex Armenia Aſſyriáque flumini-
bus, Aſſyriam Meſopotamiámque diſtermi-
nat; citráque Seleuciam diviſus in duos
alveos, altero Seleuciam, altero Cteſiphon-
tem petens, inſulam efficit haud modicam.
Ubi remeavere aquæ, *Paſitigris* appellatur,
móxque in lacus Chaldaicos ſe fundit. inde
vaſto alveo profuſus binis oſtiis infertur mari
Perſico. At

At Euphrates, qui *Frat* nunc accolis, in Ma-
ri itidem Armenia exorſus, initio *Pyxira-*
ſ nominatur: ubi Taurum occurrentem ir-
mpit, Omira, & mox ubi perfregit, Eu-
rates dicitur. Inde læva Meſopotamiam,
xtra Syriam, *A*rabiam, Babyloniámque ra-
ns, in plures alveos diſpeſcitur; quorum uno
leuciam & Tigrim petit; altero qui regius
citur, Babylonem permeans, in paludes Chal-
icas diſtrahitur: tranſvectúſque, quon-
m ſuo ore in mare evolvebatur: poſtea ve-
ab accolis agros rigantibus præcluſus, non
ſi per Tigrim delatus. Increſcit autem &
ſe Nili modo, ſtatis diebus, ac Meſopota-
iam inundat.

Babylonia nunc *Caldar.*

Aſſyriæ Meſopotamiæque pars erat Baby-
nia: poſtea verò in ſingularem provinciam
ſcripta. Clauditur à Septemtrione Eu-
rate, ob ortu Tigri, à Meridie Perſico
ari & montibus *A*rabiæ deſertæ, ab occaſu
dem jugis & Euphrate amne. Regionum
uſtriſſima eſt Chaldæa, deinde Mardocæa
*A*uchanitis; quæ autem Tigri & Euphra-
tanquam inſula includitur, *Meſene* appel-
ur. Urbium clariſſima Babylon, Chal-
æorum quondam caput à Semiramide in
dem regni *A*ſſyrii condita, nunc in exiguis
inis exſtincta jacet. Secunda ab hac
eſt

eſt Urchoa, quæ Ur Chaldæorum in ſacris
ſcriptis. dein Borſippa ad paludes: & Tere-
don nobiliſſimus inter Tigris oſtia vicus.

CAP. XVI.
Arabia.

ULtima Aſiæ proximáque Africæ eſt Ara-
bia, terrarum nulli poſtferenda, amplitudi-
ne ſpatioſiſſima. Quidpe ultra proprios eti-
am fines & Euphratem in Meſopotamiam ac
Amanum uſq; & Niphatem monteis, multa
Arabum gentes Tigranes magnus deduxit
Hinc Plinio magna Meſopotamiæ pars Ara-
bia dicitur. Quin & alii haud exigua Arabun
pars fuit in Africa ſub Ægypto, totum illud
ſinus Arabici latus cingentes; de quibus po-
ſtea in ipſa Africa.

At propriæ Arabiæ fines fuêre ab ortu mon-
tium juga, quibus à Babylonia diſcernitur, &
mare Perſicum; à Meridie mare rubrum, a
occaſu Arabicus ſinus & Iſthmus, qui eſt i-
ter hunc ſinum & mare Ægyptiacum à S-
ptemtrione clauditur Palæſtina Cœleſiriáq
& Euphrate. Longitudo ejus ſumma eſt
mari Ægyptio ad fauces uſque Perſice ſin
& Corodanum promont. mill. Germ. ccc
Latitudo maxima inter geminas, hinc Perſi
illinc Arabici, ſinum fauces cccxL. mini
circa mediam peninſulæ partem milliar cLx
Dividitur in Petræam, Deſertam atque Fe
cem. *Petr.*

Petræa.

Petræa clauditur ab occasu intimo sinu ru-
i maris & Ægypto; à Septemtrione Palæs-
ina & Cœlesyria; ab ortu Arabia deserta;
Meridie montium perpetuis jugis quibus à
elice separatur. Dicta Petræa, à Petra ca-
te suo, urbe celeberrima, Nabatæorum gen-
incolente. Reliquæ urbes insignes sunt,
ledava & Bostra. Mons est nobilis Casi-
s, cum delubro Jovis Casii; & haud procul
ompeii Magni tumulus.

Deserta.

Deserta quæ nunc *Arden*, clauditur ab Oc-
idente Petræa & Cœlesyria, à Septemtrione
uphrate, ab ortu montibus à Babylonia sub-
novetur; à Meridie itidem montibus, quibus
Felice disterminatur. Plana equidem ma-
ima ex parte; at sterilis, ideóque deserta.
Populi illustriores Nomades & Scenitæ; hi ul-
ra Euphratem in Mesopotamiam protensi; ii-
émque in Felicem.

Felix, quæ nunc *Ayman.*

Ipsa verò peninsula Arabia, inter duo ma-
ria, Rubrum Persicúmque procurrens, reli-
quis partibus major est multóque lætior ac
ditior; cinnami ac thuris, aliorúmque odorum

maximè ferax ; unde inclytum ei *Beatæ* cognomen. Fluvii nobiliores duo Betius *Arabicum*, Lar Persicum sinus petentes. Populorum hic nomina innumera ac clarissima: Saracenorum non modo *Africam*, sed Europam etiam vastantiam: Minæorum & Sabæorum, qui Soli thus mittunt. Urbes insigniores, ad *Arabicum* sinum Badeo regia, Pudnopolis, Muza, Ocelis: ad Rubrum mare *Arabia* & Cana: ad mare Persicum Gerra. Intus Ostima, Maraba, Sabe, Manambis Regia Sapphar; Sabatha & Omanum.

CAP. XXV.

De Turcico imperio, urbibúsque sub eo claris.

HÆ igitur sunt regiones *Asiæ*, quæ, cum antea sub *Assyriorum*, Persarum, Macedonum, Romanorum, ac suorum quæque Regum imperiis omnium nobilissimæ censerentur, Turcarum adventu prorsus devastata barbariéque postrema fœdatæ sunt. Solent quidpe Turcæ capta aliqua urbe, fabricas omnes eminentiores demoliri mœniáque diruere. Horum autem imperium cœpit sub annum Christi cIↃccc, Osmane (quem alii Ottomannum vocant) primo conditore, tenuis conditionis homine Tartaro, Magni Cham milite; à quo descendentes Osmanides regnârun

runt continua ſerie annos CCCIX, ad uſque Murathem IV. qui nunc imperio ponitur. Prima ſedes nunc imperii fuit in Aſia, in Bithyniæ urbe Pruſa: hinc in Europam Adrianopolim Thraciæ tranſlata; denique Conſtantinopolim, ubi etiam nunc conſiſtit.

Cæterum urbes in tam vaſto imperio perpaucæ ſunt in Aſia memoratu dignæ. Omnium tamen princeps eſt Damaſcus Syriæ, magna, dives, ſplendida atque amœna; omni fructuum genere abundans; emporium celeberrimum, præſtantiſſimis artificibus refertum; officina armorum bellicorum totius imperii nobiliſſima. Sequuntur alia Syriæ emporia clara atque celebria; Alepum, vulgo *Aleppo*, non inferior *Damaſco* urbs; magna & frequens. In litore Alexandriola, vulgo *Alexandretta*, Berytus, vulgo *Baruto*, Tripolis Syriæ, vulgo *Tripoli di Soria*, & Joppe, vulgo *Iaffa*. Ad Pontum in Cappadocia Trapeſûs, vulgo *Trabezonda*, Imperii Trapezuntini quondam caput. In Arabia vero Felice *Medina Talnabi*; id eſt, urbs Prophetæ; quia Mahumetis Pſeudoprophetæ delubrum atque ſepulchrum in ea viſuntur. *Mecca*, ejuſdem Mahometis natalibus maxime nota; *Zidem*, *Zibit*, & *Aden*, omnium pulcherrima & munitiſſima, ad fauces ſinus Arabici ſita.

CAP. XXVI.
Cyprus & Rhodus.
Cyprus.

INſulæ in Ægæo mari Aſiæ objacent complures. harum nobiliores Lesbum, Chium, Samum & Côn in Europa memoravimus. At in Aſiatico mari ſunt Cyprus & Rhodus. Cyprus, in Iſſico ſinu inter Ciliciam & Syriam in quatuor majoribus interni maris computata eſt, novem regnorum, ut referunt veteres auctores, quondam ſedes; cœli clementia ſolíque fertilitate beatiſſima: unde *Macaria* ante dicta fuit. Cyprus autem dicitur ab æris copia, quod hic primum inventum creditur. Incolæ, viri pariter ac fœminæ, in libidinem laſciviámque omni ævo mire proni; unde olim Veneri inſula conſecrata fuit. Longitudo eſt inter duo promontoria Dinaretum, vulgo *Capo S. Andrea*, & Acamanta, vulgo *Capo S. Epifanio*, milliar. XL. Latitudo maxima XV.

Diviſa fuit quadripartito: in Salaminam, Paphiam, Amathuſiam & Lapithiam. Mons in ea nobilis Olympus. Fluvii Lycus & Pediæus. Urbium clariſſimæ Paphos & Salamis.

Inſula, antequam Romani occuparent, regibus regebatur, quorum ultimus Ptolemæus accepta fama de Romanorum in inſulam expeditione,

peditione, veneno fata præcepit. Cæterum Por. Cato Cyprias opes Romam invexit: quæ res latius ærarium populi Romani, quam ullus triumphus implevit. Post divisum imperium Romanum sub Græcis fuit Imperatoribus. Anno CIƆCLXXXI Richardus Angliæ Rex, cum copias Hierosolyma contra Saracenos ducens, tempestate ad insulam dejiceretur; insulani verò non admitterent, vi & armis eam occupavit, & cuidam Gallo Guidoni dedit in regnum. Huic reges successerunt continua serie, usque dum in Gennuensium ditionem pervenit. Inde Veneti eam rexerunt ab anno CIƆCCCCLXXIII ad CIƆIƆLXX. quo anno Turca Selymus Christianis eripuit.

Caput regni est *Nicosia*. Secunda ab hac Famagusta, vulgo *Famagosta*. Tertia Ceraunia vulgo *Cerines*.

Rhodus.

Minor est amplitudine, at par claritate, Rhodus insula, pluribus nominibus ante vocitata, re nautica maxime nobilis. Complectitur ambitu milliar. German. XXX. Urbes in ea fuêre claræ, Lindus, Camirus & Jalysus, quæ postea Rhodus.

Ante omnia autem in admiratione fuit Solis Colossus Rhodi, LXX cubitorum altitu-

nis. Hoc ſimulachrum poſt LVI annum terræ motu proſtratum, ſed jacens quoque miraculo fuit. Pauci pollicem ejus amplectebantur. Majores erant digiti, quam pleræque ſtatuæ. Vaſti ſpecus hiabant de fractis membris. Duodecim annis tradunt effectum CCC talentis, quæ contulerant ex appatatu Regis Demetrii, relicto moræ tædio. Fuerunt alii minores hoc in eadem urbe Coloſſi, centum numero: ſed ubicunque ſinguli fuiſſent, nobilitaturi locum. Majorem poſtea Sultanus Ægypti Rex, poſtquam Rhodum occupaverat, nongentis camelis ære impoſito, Alexandriam tranſportari curavit.

De cætero ipſa inſula regibus primum regebatur: poſtea in Romanorum, una cum Aſia, incidit poteſtatem. Diviſo imperio ſub Græcis fuit. Dein Saraceni occupârunt IↃCXV. qui Coloſſum abſtulerunt. Recuperatam ann. CIↃCCCVIII. Equites Joannitæ tenuerunt uſque ad ann. CIↃICXXII, quo Solimannus II. Turcarum Imp. occupavit. Pulſus tunc Melita conceſſa eſt.

LIBER

LIBER SEXTUS.

CAP. I.

Summa Africæ descriptio.

ASIÆ exiguo Isthmo annectitur maxima orbis terrarum peninsula Africa, tria millia & triginta circiter mill. German. ambitu complectens. Isthmi intercapedo est mill. xxv. Pleráque Africæ inculta, & aut arenis sterilibus obducta, aut ob situm cœli terrarúmque deserta sunt, aut infestantur multo ac malefico genere animalium; in universum vasta est magis quàm frequens. Quædam tamen partes eximie fertiles. *Græcis Libya* dicitur, à Libya Epaphi filii Jovis filia; Africam autem ab Afro Libys Herculis filio dictam volunt. Maria eam cingunt, qua Sol oritur Rubrum, qua medius dies Æthiopicum, qua occidit Sol Atlanticum; ab Septemtrionibus Internum, Africum seu Libycum dictum, qua eam alluit. Longitudo summa computatur ab Herculis freto, ad promontorium Bonæ Spei mill. Iↄcc. Latitudo inter duo promontoria, Hesperium, vulgo *C. Verde*, & Aromata quod est juxta fauces Arabici sinus, vulgo nunc *Coarda fui*, mill. IↄL. Terra ipsa, nisi qui interno mari

 accedit

accedit obſcure veteribus nota. Ultra autem Nili fontes ac montes Lunæ prorſus incognita.

Regiones atque gentes in quas diviſa fuit quondam, ſunt, Ægyptus, Cyrenacia, Africa Minor, ſeu proprie dicta, Troglodytæ, Garamantes, Numidia, Mauritania, Gætulia, Libya interior, Arabia, Troglodytica & Æthopia.

CAP. II.
Ægyptus.

PRima Africæ Aſiæque proxima eſt Ægyptus, quam veteres Geographi in Aſiæ regionibus computârunt. At poſteriores, Arabico ſinu, ut ante dictum, inter Aſiam Africámque termino conſtituto, Africæ eam contribuerunt.

Nomen traxit ab Ægypto Danai fratre; ante *Aëria* dicta. Terminatur à Septemtrione ſuo mari, id eſt, Ægyptio, ab ortu Arabia Petræa & dicto ſinu; à Meridie Æthiopia, ab occaſu Cyrenaica. Longa eſt à Peluſiaco Nili oſtio ad Catabathmũ opidum mill. CL. Lata à Nili oſtiis, ad opidum Metacompſum, Nilo appoſitum, nunc *Conzo*, mill. C.

Diviſa fuit generatim in Superiorem, quæ in Meridiem vergit, & Inferiorem, quæ mari interno alluitur. Superiorem rurſus Nilus

Nilus dividebat in Lybicam, qua Occidentem, & Arabicam,qua orientem ſpectat. Hinc populi *A*rabægyptii, illinc Libyægyptii dicti. Inferioris pars eſt Mareotis, ſive Marmarica, ultima verſus Occidentem Cyrenaicæ contermina. Speciatim verò univerſa Ægyptus in complures præfecturas deſcripta erat, quas Græco vocabulo *Nomos* vocârunt.

De urbibus Ægypti.

Ægyptus ſuper cæteram antiquitatis gloriam, viginti millia urbium ſibi *A*maſe regnante habitata quondam prætulit; poſtea quoque ſub Rom. imperio multis, etiamſi ignobilibus, frequens.

Clariſſima omnium fuit *A*lexandria, caput Ægypti totiúſque *A*fricæ, poſt deletam Carthaginem prima; ab Alexandro Magno condita; poſtea in tantam aucta multitudinem atque frequentiam, uti uni tantum Romæ cederet. Secunda ab hac Dioſpolis, ſive Thebæ cognomine Ægyptiæ; quas centum portas habuiſſe ferunt; ſive, ut alii aiunt, centum aulas, totidem olim Principum domos; ſolitáſque ſingulas, ubi negotium exegerat, ducenos armatos milites effundere. Deinde Memphis, regia quondam, juxta quam Pyramides, regum ſepulchra.

Turres sunt fastigiatæ, ultra celsitudinem omnem, quæ fieri manu possit; itàque mensuram umbrarum egressæ, nullas habent umbras, regum pecuniæ otiosa ac stulta ostentatio. Reliquæ urbes sunt, Syene, Sais, Bubastis, Elephantis, Tentyris, Arsinoe & Abydus, Memnonis olim regia; postea Osiris fano inclyta: & Arabiæ contermina, claritatis magnæ *Heliopolis*, id est, Solis urbs. In Marmarica vicus fuit Apis, nobilis religione Ægypti locus. Fuit & Labyrinthus nullo addito ligno exædificatus; domos mille & regias duodecim perpetuo parietis ambitu amplexus, marmore extructus & tectus, unum in se descensum habens, intus pene innumerabiles vias, multis ambagibus huc & illuc remeantibus.

CAP. III.
De incolis Ægypti ac Nilo flumine; item de Libya exteriore.

IPsi Ægyptii, hominum vetustissimos se prædicantes, cum Scythis de gentis antiquitate olim contenderunt. Antiquissimos esse post Syros, vel ipsa sacra scriptura attestatur. Disciplinarum complurium inventores rerúmque divinarum ac siderum peritissimi dicti sunt. qua re ad eos Dædalus, Melampus, Pythagoras, Homerus & alii complures eruditionis causa profecti. Sub

Sub regibus esse jam inde ab initio rerum consueverunt, modo suis, modo Æthiopibus; dein Persis ac Macedonibus; móxque iterum suis donec Romani, *A*ugusto debellante, in provinciam redegerunt Ægyptum. Post hoc Saraceni eam occuparunt: quibus successit Sultanorum inclytum nomen, ex Circassis Tartarorum gente ortum. Postremi Turcæ ann. cIↃIↃxvi invaserunt, qui etiam nunc tenent.

Nilus.

Sed de Nilo hoc loco pauca quædam retulisse haud abs re fuerit. Terra ipsa Ægyptus expers imbrium, mirè tamen fertilis, & hominum aliorúmque perfecunda generatrix. Nilus id efficit, amnium in internum mare permeantium maximus. Hic in Africæ desertis, montibus Lunæ ortus, haud statim Nilus est, & primum ingentem lacum Nilidem, qui nunc *Zaire* & *Zembre* dicitur, cxx. milliar. German. permeans, cum diu simplex sævúsque receptis dextra magnis aquis descendit, *Astapus* cognominatu, quod Æthiopum lingua significat aquam è tenebris profluentem, circa Meroen, Insularum, quas innumeras latéque patentes spargit, clarissimam, lævo alveo *Astabores* dictus est, hoc est, ramus aquæ venientis è tenebris; dextro verò *Astusapes*,

quod latentis significationem adjicit, nec ante, quam ubi rursum coit, Nilus dictus est. Inde partim asper, partim navigia patiens; mox præcipiti cursu progressus, inter occursantes scopulos non fluere immenso fragore creditur, sed ruere. Postea lenis, & fractis aquis domitáque violentia, & spatio fessus, tandem ad Δέλτα opidum per omnem Ægyptum vagus & dispersus, septem ingentibus ostiis in mare Ægytium se evomit. Bis in anno, certis diebus auctu magno per totam spatiatus Ægyptum, fœcundus innatat terris. Causas hujus incrementi varias prodidêre; sed maximè probabiles duas: Etesiarum eo tempore ex adverso flantium repercursum, ultro in ora acto mari: aut imbres Æthiopiæ æstivos, iisdem Etesiis nubila illo ferentibus ex reliquo orbe. Idem amnis unus omnium nullas exspirat auras.

Libya exterior.

Cæterum à tergo Ægypti versus Meridiem, juxta sinistram Nili ripam, Lybia est exterior ad Æthiopiam extensa. nunc est *Elsocar* desertum & *Gaoga*.

Cap. IV.
Cyrenaica, Africa Minor, Libya deserta, Troglodita & Garmantes.
Cyrenaica.

Ægypto annexa est Cyrenaica regio, Ammonis oraculo maximè clara, nunc Barchanæ provinciæ dimidia pars Orientalis, eadem *Pentapolitana* dicta, à quinque insignium urbium numero, quæ Berenice, Arsinoe, Ptolemais, Apollonia, & ipsa Cyrene, unde regioni nomen. Græci hanc condiderunt ex Thera insula Ægæi maris profecti. Ipsi Cyrenenses privata sorte inter Ægyptios ac Pœnos diu egerunt: dein cum Carthaginiensibus de agrorum finibus magnum ac diuturnum bellum gesserunt. Mox Carthagine deleta, & ipsi cum reliqua Africa Romano imperio cesserunt. Posthinc solum eorum Sultanis, tandem Turcis.

Africa Minor.

Sequitur Africa Minor sive proprie dicta. Terminatur à Septemtrione Africo pelago, ab ortu sinu magnæ Syrtis, à meridie montium perpetuis jugis; quibus à Libyæ desertis Gætulis discernitur: ab occasu Tusca amne. Continet hodie Tunetanum regnum.

Fluvii in ea clari Cinyphus, Triton, Tritonidem paludem trahens: Catada, ad Carthaginem

ginem se devolvens, & Bagradas omnium maximus ad Uticam, ac Tusca terminus *Africæ* Minoris.

Populorum varia nomina. Clarissimi Nasamones, extra *A*fricam propriam etiam Cyrenaicæ & Marmaricæ contermini; quos antea Mesammones Græci appellaverunt, ab argumento loci, medios inter arenas sitos. & ab his sublati Psylli, quorum corpori ingenitum fuit virus exitiale serpentibus, ut cujus odore vel fugarent vel sopirent eas; & supra Carthaginem Libyphœnices, iidem & Pœni è Phœnice Tyro profecti, Duce Elisa sive Didone, quæ Carthaginem condidit.

Urbium celeberrimæ Leptis magna quæ & Neapolis, *A*brotonum, Taphræ, Capsa, Thysdrus, Thapsus, Leptis parva, Rhuspina, *A*drumetum, Clupea, Turres, Utina & Carthago, Romæ æmula, terrarum cupida, opulentissima quondam totius *A*fricæ, antequam Romani tribus bellis devictam deleverunt. Utica Catonis, qui inde *Uticensis*, morte nobilis.

Libyæ deserta, Troglodytæ & Garamantes.

*A*b *A*fricæ minoris tergo versus *A*ustrum Libyæ deserta fuerunt; ultráque Troglodytæ, nunc *Berdoa* desertum. Hos tegit ab austro *A*ter mons, & trans eum Garamantes populi

puli clari, nunc *Berno* regnum. Caput gentis fuit Garama, quam hodiéque eodem nomine exſtare tradunt. Debris inclyta affuſo fonte, cujus aquæ ex cœleſti quidem vertigine mutant qualitatem, at controverſa ſiderum diſciplina; quidpe qui friget calore, calet frigore; à medio ſcilicet die ad noctem mediam aquis ferventibus, totidémque horis ad medium diem rigentibus.

Cæterum & Troglodytas & Garamantas olim Romanorum arma ſuperaverunt.

C A P. V.
Numidia & Mauritania.
Numidia.

A Tuſca amne uſque ad *A*mpſagam fluvium litori *A*frico prætenditur Numidia, Maſiniſſæ Regis nomine maxima clara, nunc Tremiſenum regnum eodem porrigitur ſitu. Gens ipſa Numidæ, ante *Nomades* à Græcis appellati, à permutandis pabulis, mapalia ſua plauſtris circumferentes, ut nunc Tartarorum fert mos.

Fluviorum celeberrimus eſt Rubricatus, Urbes quamplúrimæ nobiléſque; ſed Cirtha eminens; Sittianorum, poſtquam Romani tenuêre, colonia dicta: quondam Jubæ & Syphacis domus, cum foret opulentiſſima. Dein ſequuntur Cullu, Ruſcicade,

Bulla

Bulla regia, Tacatua, Hippo regius, Sicca, Tabrachæ: Hanc quoque regionem debellatam in provinciæ formam redegerunt Romani.

Mauritania.

Ultima ad occasum est Mauritania, in qua præcipua gens Maurorum, unde nomen regioni. Hoc Græci *Maurusios* dixerunt. Terminantur à Meridie Atlante minori, quo submoventur à Gætulis: qui & ipsi postea oppressis & extinctis Maurusiis Mauritaniæ majorem partem occupârunt: ab occasu est Oceanus Atlanticus, à Septemtrione fretum Herculis & mare internum: ab Ortu primo Muluchã habuit flumen, quod Mauros à Numidis discernebat; at quum ea Numidiæ pars, quæ est inter Ampsagam & Mulucham, Mauritaniæ adjiceretur, finis huic constitutus est Ampsaga. Continet hodie tria regna: Darense, Fezense & Maurocitanum. Dividebatur autem olim Malva flumine in Cæsariensem quæ Numidiam contingit, & Tingitanum quæ Oceano perfunditur. Regna fuêre ad C. Cæsarem usque Imperatorem, qui in duas divisit provincias.

Cæsariensis.

Cæsarienses provincia, quam nunc totam *Dara* regnum obsidet, antea Bocchi regnum

regnum appellata fuit. Partem tamen inter Malvam & Mulucham Massæsylorum gens tenuit. Caput provinciæ Julia Cæsarea, aliquando ignobilis, cum Iol esset; postea quia Jubæ regia, illustris facta. Reliqua opida sunt Cartenna, Saldæ, Opidum novum, Rusazus, Ruscurium, Rusconia, Tipasa, Tubusuptus, & Tucca, impositum mari ac flumini Ampsagæ.

Tingitana.

Tingitana provincia, quam nunc duo regna *Fez* & *Marocco* occupant, ac urbe Tingi, quæ nunc vulgo *Tanger*, cognomen accepit, ante *Boguidiana* dicta à Rege Bogud. Opida in ea, Tingo modo dictum, caput provinciæ, ab Anteo conditum, Julia Constantia Zilis, *Volubilis* & Lixus, vel fabulosissimè ab antiquis narrata. Ibi quidpe regia Antæi; certaménque cum Hercule, & Hesperidum Horti.

CAP. *VI.*

Gætuli, Atlas mons, Lybia interior & Æthiopia.

Gætuli.

A Tergo Mauritaniarum Africæque Minoris Gætulorum gens, & ipsa quoqueRomanorum armis debellata, longe latéque incoluit, quidpe quæ hodiè occupat quicquid terrarum

tarum à *Lempta* opido ad Oceanum uſque, ſpatio mill. Germanicorum CCCL. protenditur. Hoc ſpatio nunc eſt *Biledulgerit* provinciæ major pars, ubi *Terga* regnum, & quatuor deſerta, *Lempta*, *Zuenziga*, *Zanhage*, *Hair*.

Atlas Mons.

Gætulos à Meridie claudit mons *A*tlas, totius *A*fricæ vel fabuloſiſſimus. E mediis huc arenis in cœlum uſque attolli prodiderunt celebrati auctores, aſperum, ſqualentem qua vergat ad litora Oceani, cui cognomen impoſuit: eundem opacum nemoroſúmque, & ſcatebris fontium riguum; qua ſpectat *A*fricam, fructibus omnium generum ſponte ita ſubnaſcentibus, ut nunquam ſatietas voluptatibus deſit. Incolarum neminem interdiu cerni: ſilere omnia haud alio quam ſolitudinem horrore. Eundémque noctibus micare crebris ignibus, Ægipanum Satyrorúmq; laſcivia impleri, tibiarũ ac fiſtulæ cantu tympanorúmque & cymbalorum ſonitu ſtrepere.

Libya interior.

Ultra *A*tlantem Libya eſt interior ad Nigrum uſque flumen, vaſtarum ſolitudinum, nunc deſertum *Sarra* dicta.

Æthiopia

Æthiopia & Troglodytica.

Jam vero quicquid ultra Nigrum flumen est & Ægypum, versus utrúmque mare *A*tlanticum Rubrúmque, Æthiopes tenuerunt, gens omnium *A*fricæ terræ amplissima, extra *A*fricam à vetustissimis Geographorum posita. *A*b Æthiope *V*ulcani filio cognominati; vel, ut alii, ab nigro vultus corporísque colore; αἴθοψ quippe significat nigrum.

Divisa fuit Æthiopia in varia Æthiopum genera, quorum Ptolemæus innumera tradit nomina. *A*t clarissimi omnium fuêre *Nigritæ*; à Nigro flumine dicti; & Nubiorum gens magna, unde hodiéque vastissima regio dicitur *Nubia*. Ea autem Æthiopiæ pars quæ Nilo utrímque adjacet, Æthiopia dicitur sub Ægypto; atque in ea ad Nili paludes seu lacus Cinnamomifera regio. *A*t totum sinus *A*rabici lævum latus Arabes tenuere Troglodítæ, unde regio ipsa *Troglodytica*.

CAP. VII.

De incolis universæ Africæ novâque ejus descriptione; ac primum de Ægypto.

QUinam mortales Ægyptum antiquitus incoluerint, ante dictum est. Reliqua *A*fricæ versus occasum mari adjacentia tenuerunt populi commemorati. *A*dvenæ autem

autem primi fuêre Phœnicum coloni aliíque ex Asia atque Ægypto profecti. Postea paruit Romanis; mox Græcis Imperatoribus totum hoc terrarum spatium. Deinde *V*andalis, Saracenis, *A*rabibus. Nunc partem tenet Turca, partem Serifus, quem vocant; partem reges alii, partem denique Hispaniarum Rex.

*A*t Æthiopes à suo solo neque recesserunt, neque in id alios colonos receperunt; id longinquitas efficit regionis immensæque intercedentium desertorum vastitates.

Sed ennatrata *A*fricæ antiquitate, res postulat ut in ovam etiam ejus descriptionem subjiciamus.

Dividitur nunc universa in septem potissimum partes sive regiones, quarum nomina sunt hæc: Ægyptus, *Barbaria*, *Biledulgerid*, *Sarra* desertum, Nigritæ, Æthiopia Interior, sive superior, quod Abissinorum imperium, & Æthiopia Exterior sive Inferior.

Ægyptus.

Ægypti (quam Turca obtinet) caput nunc est Cairum, vulgo *Alcair*, Chaldæis Alchabyr, urbs magnitudine stupenda, Emporium celeberrimum Circassiorum Ægypti Sultanorum quondam regia. Prope est *Materea* hortus balsami fruticibus consitus, quod uni terræ Judææ quondam concessum, hodie nisi in hoc loco nusquam colitur.

Ultra

Ultra Nilum pyramides visuntur stupendæ altitudinis, ut ante memoravimus.

Secunda claritate à Cairo est Alexandria, splendida quondam atque opulentissima civitas, nunc crebris bellis destructa atque concisa, celeberrimum Christianis mercatoribus præbet emporium. Nobile exinde est cum arce opidum *Raschitt*, quod Europæi *Rascttam* vocant. *Damiata*, olim Pelusium, Ptolemæi Geographi incunabulis insigne est.

Cap. VIII.
Barbaria.

ÆGypto continuatur nobilissima totius Africæ regio Barbaria; in sex partes divisa, quarum una est provincia Barcana, quinque reliquæ sunt regna, Tunetanum, Tremisenum, Fessanum, Maurocanum & Datense.

Barcana regio.

Inter Ægyptum & Tunetanum regnum litori prætenditur Barcana regio, à Barce antiqua urbe cognominata, soli asperitate pariter ac siccitate sterilis.

Regnum Tunetanum.

Tunetanum regnum veterem Africam minorem fermè totam occupat. Caput est Tunetum, sive Tunisa, vulgo *Tunisi*, insignis,

vetus ac satis ampla urbs, quæ ex Carthaginis ruinis crevit; emporium Venetis & Genuensibus aliisque mercatoribus celebre. Secunda est Tripolis nova, quæ Tripolis Barbariæ dicitur, ad differentiam Tripolis Syriæ: emporium Europæis mercatoribus celeberrimum, *Bona* etiam, quæ olim Hippo, D. Augustini Episcopatu nota, nunc emporium haud postremum. Intus verò est Constantina Romanarum antiquitatum reliquiis conspicua.

Regnum Trimesenum.

Caput regni est *Tremisen*, amplissima quondam, bellis gravissimis postea tenuata. In litore est *Algier*, emporium satis nobile, at piratica infame, Christianis mācipiis refertissimum; urbs ipsa mœnibus, arcibus ac tormentis bellicis adeo munita, ut inexpugnabilis credatur.

Regnum Fessanum.

Ad ipsum fretum Herculis Hispaniæ objacet Fessanum regnum; cujus caput *Fez*, urbs totius Barbariæ princeps, ingens, opulenta, frequens, splendida ac magnificis superbisque ædificiis miranda.

Tanger, *Sebta*, *&* *Arzilla*, amplæ ad fretum urbes, Hispanicæ sunt ditionis.

Regnum

Regnum Maurocanum.

Caput eſt Maurocum, vulgo *Maroc*, ampliſſima ac celeberrima olim, inter maximas univerſi orbis memorata: at poſtea ab Arabibus divexata, nunc malignè colitur. Secunda eſt *Taradante*.

Darenſe Regnum.

Intus Maurocano, Feſſano ac Tremiſeno regnis confine eſt regnum Darenſe ampliſſimum; olim Cæſarienſis Mauritania dictum. Caput eſt *Dara*, unde regioni nomen, tenuibus, ut totum regnum, atque egenis incolis habitata. *Melilla* ad mare internum conſpicua urbs Hiſpano paret.

CAP. IX.
Biledulgerit, Sarra deſertum, Nigritæ, Abiſſini.

A Tergo dictarum regionum eſt *Biledulgerit* regio, longiſſimo tractu ab Ægypti confinibus ad Oceanum Atlanticum porrecta. Nomen ei à dactylorum proventu inditum. Deſerta in ea ſunt *Lempta*, *Hair*, *Zuenziga*, *Zanhaga*, à ſingulis opidi cognominibus appellata. *Targa*, *Bardoa* & *Gaoga*, itidem ab opidis dicta.

Sarra

Sarra desertum.

Continuatur huic regioni versus meridiem *Sarra*, cujus longitudo à regno *Goaga* ad regnum *Gualata* extenditur.

Nigritæ.

Inde Nigritarum ampla est regio, ad utramque Nigri amnis ripam: longitudo ejus porrigitur à Nilo & Meroe insula, usque ad Nigri ostia & Oceanum. Regna in ea sunt hæc, ab urbibus denominata: *Gualata, Hoden, Genocha, Senega, Tombuti, Melli, Bitonin, Guinea, Temian, Dauma, Cano, Cassena, Benin, Zanfara, Guangara, Borno, Nubia, Biafra, Medra.*

Æthiopia Interior quæ est Abissinorum.

Interiori Æthiopiæ imperat Abissinorum Rex, qui Presbyter sive Pretiosus Joannes, vulgo *Prete Gianni*, vocatur; magno recepto tamen errore; cum is quondam in Asiæ, ut relatum est, regno *Tenduc* regnaverit. Abasenos populos recenset Stephanus in Arabia; unde verisimile est eos in Africam trajecto sinu Arabico commigrasse. Aut sane in ipsa Africa fuerunt ad sinistrum Arabici sinus latus, ubi Arabiam Troglodyticam supra memoravimus.

memoravimus. Hæc quidpe nunc ſub *Abiſ*ſinorum imperio eſt. *A*lii tamen ab *A*rabico vocabulo *Elhabaſchi*(ſic enim Mauri Principem *A*biſſinorum appellant) vulgo factum opinatur *A*baſſi,ac deinde *A*baſſeni:quod denique commutatione vocalium in *A*biſſinorum nomen evaſit.

Clauditur regnum ab ortu *A*rabico ſinu & regionibus *Ajana* & *Zangebara*; à Meridie *Monomotapa*; ab occaſu *Congo* & *Medar* regnis; à Septemtrione *Neubia* & Ægypto. Longum eſt ab Ægypto ad *Monomotapa* uſque milliar. IↃLXXX. Latum inter fauces *A*rabici ſinus & Nigrum fluvium milliar. CCCCL.

Dividitur in complura regna ſive provincias;quarum nomina ſunt, *Daſila*, *Barnagaſſo*, *Dangali*,*Dobas*, *Trigemahon*,*Ambiancantiva*, *Vangue*, *Bagamidri*, *Beleguance*, *Angote*,*Ballì*, *Fatigar*, *Olabi*, *Baru*, *Geuen*,*Fungi*, *Tirut*,*Eſabela*,*Malemba*. Urbes in univerſo imperio paucæ ſunt: vicis plurimum habitatur, domibus ex creta & ſtramine conſtructis. Rex ipſe (qui albo eſſe colore fertur) ſub tentoriis degit, quorum ſex millia eum ſequuntur. *Amara* arx eſt munitiſſima, in monte *Amara* condita; in qua regis filii ſub validiſſimo præſidio educantur, donec patre defuncto hæres producatur.

CAP.

CAP. X.
Æthiopia Exterior sive Inferior; item Insulæ Africæ adjacentes.

Reliquum Africæ Athiopiæ perhibetur exterior sive inferior; ab Oriente, Meridie & Occidente Oceano perfusa; à Septemtrione quasi duobus brachiis Abyssinorum imperium hinc inde complectitur.

Regiones, in quas dividitur, sunt: *Congi*, *Monomotapa*, *Zangibar* & *Ajan*. Pleráque maritimorum à Portugalensibus tenentur firmissimis munimentis ac præsidiis.

Congi Regnum.

Congi regnum (quod aliis *Maniconge*) Oceano Æthiopico perfusum, nomen habet à capite suo, urbe *Congi*. Incolæ sunt Christiani. Terra ipsa fluminum aquis maximè rigua. Dividitur in provincias sex; quas illi *Mani*, id est, Præfecturas, vocant. Sunt autem *Bamba*, *Songo*, *Sundi*, *Pango*, *Barta*, & *Pemba*. Regia est civitas S. Salvatoris, quæ ante *Banza*.

Monomotapa Regnum.

Monomotapa vocabulum significat Imperatorem; undi ipsi terræ, cui hic imperat, nomen inditum. Solum est fertile atque amœnum

num: amnes aurum, silvæ elephantos magna copia producunt.

Clauditur regnum ab Ortu, Meridie, & Occasu Oceano: à Septemtrione regno *Congi*, *A*bissinorum imperio & regione *Zangibar*. Longitudo ejus est inter duo maria, Rubrum Æthiopicúmque juxta Lunæ montes milliar: German. cccc. Latitudo inter Nili fontes & promontorium Bonæ Spei mill. ccc.

Caput regni ac sedes regnum est *Monomotapa*, ad flumen S. Spiritus. Hinc versus Septemtrionem milliar. circiter 1. distat nobile ædificium, amplium atque antiquum, quadra forma ex ingentibus saxis constructum.

Zangibar & Ajan.

Monomotapæ, qua Rubro mari perfunditur, continuatur *Zangibar* regio; cujus partes, *Cafres* populi, Monomotapæ proximi, & regna *Mozambike*, *Kiloa*, *Mombaza*, ac *Melinde*, ab urbibus singulis denominata; quarum *Mozambike* in insula condita, celeberrimum est Europeis mercatoribus emporium. Sequitur versus Septemtrionē juxta litus maris Rubri *A*jan regio; cujus partes duo regna *Del* & *Adea Magadazzo*.

Insulæ ad Africam.

Insularum ad *A*fricam terram maxima

eſt in Rubro mari Menuthias, *Cerne* Plinio dicta; nunc vulgo inſula Divi Laurentii, & incolis *Madagaſcar*, id eſt, Lunæ inſula, felici aromatum proventu dives, longitudine milliar. German. CCI. lat. LXXX. occupans.

At in Atlantico Oceano contra Heſperium promontorium, quod nunc eſt *Cabo Verde*, Heſperides ſunt inſulæ duæ, ultráque Gorgades, Gorgonum quondam domus; nunc in univerſum *Iſlas de* C.*Verde* Hiſpanis dicuntur, hoc eſt, inſulæ promontorii *V*iridis. Contra Mauritaniam ſunt Fortunatæ, VII. numero, quarum una *Canaria* vocitata, à multitudine, canum ingentis magnitudinis, ut auctor eſt Plinius. Unde univerſæ *Fortunatæ* nunc Canariæ dicuntur, Hiſpaniarum Regi ſubjectæ. Ultra verſus Septemtrionem eſt *Cerne*, nunc *Madera* dicta.

Atque hæc eſt totius Africæ brevis deſcriptio.

CAP. XI.

Summa Americæ deſcriptio.

PErluſtrato veteri terrarum orbe quæ prima erat continens, cupido nunc eſt atque cura, in Occidentem converſo navis curſu, novas petere terras, novúmque orbem, ſuperioribus ſæculis plane ignotum, cognoſcere. Itáque ex Africa ab Nigri oſtiis verſus occidentem brumalem mill. German. CCCXXX.

profectis

profectis nova conſpicitur terra , priori continenti magnitudine, ſi non anteferenda,certe æquiparanda. Eadem , ſi non continentes, ſed utriuſque inſulas reſpicias , Europæ quam Africæ proprior , mill. cc. navigatione inter Hiberniam & Canadam intercedente.

Jam inde antiquiſſimis temporibus cognitam fuiſſe Europæis ex Platone ſimul atque Diodoro Siculo probari poteſt. Apud Platonem in Timæo ſacerdotes Ægyptii narrant Soloni Athenienſi , qui Iɔc. circiter annis ante natum Jeſum vixit , inſulam fuiſſe quondam contra fretum Herculeum Africa ſimul & Aſia majorem , nomine Atlantidem. poſtmodum verò immani terræ motu,ingentíque unius diei ac noctis illuvione, ſub vaſto gurgite merſam fuiſſe:ac inde mare , quod eam inſulam ac fretum Gaditanum interjacebat,immeabile & inſcrutabile redditum, limo paulatim impediente , quam inſula ſubſidens præbuiſſet. Et Diodor. lib. v. tradit,Phœnices , vetuſtiſſimis inde temporibus, quum extra Columnas Herculis Africæ litora legerent , ingentibus ventorum procellis, ad longinquos in Oceano tractus fuiſſe abreptos ; ac per multos dies vi tempeſtatis jactatos , tandem ad Inſulam perveniſſe ingentis magnitudinis , in alto Oceani pelago contra Africam in occaſum verſus jacentem : cujus ſolum amœnum ac frugiferum & amnibus na-

vigabilibus irriguum sumtuosisque ædificiis instructum. Hæc sanè insula ex situ ac magnitudine nulla alia esse potest, quam quæ nunc vulgo dicitur *America*: nec facile de ea neque Ægyptii Sacerdotes, neque Solon, qui librum de ea conscripsit, teste Strabone lib. 1. neque Diodorus, hoc confingere sive somniare potuerunt, quæ revera ita esse nunc satis compertum habemus. Auctor autem libelli de Mundo, qui ab aliis Aristoteli, ab aliis Theophrasto adscribitur, versio verò ejus latina Apulejo, alias præter hanc nostram, quam Europæ, Africæ & Asiæ nominibus distinximus, tradit esse insulas magnas. antiquissimi illi mortales haud dubie intellexêre Americam & Magellanicam. Carthaginienses aditu illius insulæ cæteros Europæos prohibuisse, ibidem tradit Diodorus. Quando & qua de causa Pœni eam navigationem intermiserint, ita ut jam inde à Romanorum imperio ad superius usque ævum nihil de iis terris auditum vel adnotatum sit plenè incertum est.

Dicta nunc est tota hæc continens America, ab Americo Vespucio Florentino, qui Emanuêlis Portugalliæ Regis auspiciis à Gadibus ann. cIↃccccxcvII. profectus primus ex Europæis (quantum memoria proditum) eam ingressus est. Quanquam hoc prior Christophorus Columbus Genuensis ann. cIↃ.

cIↄccccxcii. insulas Americæ Hispaniolam, Cubam & Imaicam adierit. Post hos frequentes in eam navigarunt Hispani, Galli, Angli: quorum alii aliis inibi regionibus detectis, nomina sua quique lingua imposuerunt. Mediterraneorum cognitio parum certa est; maximè quæ versus septemtrionem. Maritimæ autem oræ Hispanorum armis maxima ex parte subactæ.

At eadem terra nonnullis India Occidentalis nuncupatur quia eodem, tempore, quo India Orientalis in Asia, hæc etiam detecta fuit; tum quod utriusque incolis similis ac pene eadem vivendi ratio, nudi quippe utrique agunt. Includitur magno undique Oceano; ab ortu *A*tlantico, qui vulgo *Mar del Nort* dicitur; à Meridie Magellanico freto, quo ab *Au*strali terra dispescitur; ab occasu Pacifico mare, vulgo *Mar del* Zur. *A* Septemtrione equidem litus Europæi nondum cognitum habent, at Concreto perfundi pelago necesse est; cum ab altera poli parte *A*sia atque Europa, primæ continentis, sive primæ magnæ insulæ partes, ei objaceant; quæ & ipse eodem mari alluuntur. Longitudo ejus sũma inter duo freta, *Anian* & Magellanicũ, mill. Germ. cIↄcIↄcccc. Latitudo maxima inter promontorium vulgo *C. de Fortuna* juxta fretum *Anian*, & promontorium vulgo *C. de Breton* in Nova Francia, mill. cIↄccc.

Dividitur universa in Septemtrionalem, quæ & Mexicana, & Meridionalem, quæ & Peruviana; exiguo Isthmo alteram ab altera discernente.

CAP. XII.

America Septemtrionalis sive Mexicana.

America Septemtrionalis, quibusdam Mexicana appellatur, à principe totius urbe *Mexico*. Longitudo ejus est inter fretum *Anian* & Isthmum, quo Meridionalis ei annectitur, mill. cIɔIɔ. Latitudo eadem quæ universæ.

Dimidia ejus pars versus Occidentem æstivum sita, introrsus plane incognita etiam nunc jacet; nec quidquam, præter littora, in ea detectum. Quin & totum Boreale universæ Americæ latus in quantum versus polum extendatur prorsus latet.

Altera verò pars in regiones dividitur complures, quarum nomina sunt, Canada, Nova Francia, Virginea, Florida, Nova Hispania, Nova Granata, California; & in Occidentali latere ac fretum *Anian* duo regna, *Quivira* & *Anain* unde freto cognomen.

Canada.

Canada à fluvio cognomine dicta, insula an pars continentis, parum adhuc constat. Quantum

tum ejus cognitum eſt, dividitur Eſtotilandiam, Corterealem, Terram Laboratoris & inſulas adjacentes, ingentis magnitudinis quarum præcipuæ, *Golcſme*, *Beauparis*, *Monte de Lionis*, & Terra nova, eadem & *Terra de Baccalaos* dicta, ob ingentem hujuſmodi piſcium in ejus pelago multitudinem, qui etiam naves tranſeuntes retardent.

Solum Canadæ quantumvis acerrimis frigoribus obnoxium, eximiè tamen fertile, auríque metallis dives. Incolæ ſatis ingenioſi & artium mechanicarum peritiſſimi, pellibus amicti degunt: cæterum Galliarum regis imperio ſubjecti.

Nova Francia.

Nova Francia à Gallis, Regis Franciſci I. Auſpiciis detecta, præter raras ſegetes & legumina quædam, omnium rerum inops, à feris ac quibuſdam in locis anthropophagis; in univerſum idololatricis gentibus incolitur. Pars tamen ejus, quæ ad mare accedit, *Norumbega* ab urbe cognomine dicta, cœlo potitur ſalubri ſolóque fœcundo.

Virginia.

Novæ Franciæ jungitur Virginia; quæ à vico maritimo ejuſdem vocabuli; vel, ut alii à Rege *Virguina*; vel à Regina Angliæ Eliſabetha, cujus auſpiciis detecta, nomen accepit,

ante *Apalchem* vocitata. Terra ſterilis atque malignè culta: litus importuoſum. Opidum eſt *Medano*.

Cap. XIII.

Florida, Nova Granata Californía, Nova Hiſpania.

FLorida inter *V*irginiam & Novam Hiſpaniam porrecta, nomen habet à Dominica Palmarum, quæ Hiſpanis *Paſqua de Flores* dicitur. Hoc quippe die Portugallis detecta. Solo gaudet amœno ac feraci. *A*t incolæ ſunt barbari, ſordidi, ſupráque humanum modum feri; vermibus, ſerpentibus alióque venenatorum animalium atque inſectorum genere veſcentes. Quare Hiſpani pariter atque Galli regionem hanc occupare ſæpenumero nequidquam tentarunt. tandem Hiſpanis ceſſit.

Nova Granata.

Caput hujus provinciæ eſt *Granata* opidum, unde ei nomen. Incolæ & corpore, & animo reliquis *A*mericanis candidiores juſtioréſque.

California.

California, quæ inter ſinum cognominem (quem Hiſpani *Mar Vermeio*, id eſt, mare Rubrum vocant) & mare Pacificum ceu peninſula excurrens, ſolo eſt arido, ſterili atque deſerto.

Nova Hiſpania.

Noviſſima Septemtrionalis *A*mericæ & Meridionali

Meridionali contermina est Nova Hispania, omnium amplissima longéq; cultissima. Cœlum habet, quamvis sub torrida Zona, clemens ac temperatum; solum auri, argenti, æris atque ferri metallis scatens, omníque animalium genere abundans, mare utrímque piscibus & ostreis margaritiferis refertum. Regiones, in quas dividitur, præcipuæ sunt istæ: *Nova Galitia*, *Mechoacan*, *Mexicana*, *Jucatan*, *Guatmala* & *Nicaragua*.

In Nova Galitia, coloniæ ab Hispanis deductæ sunt *Compostella*, *S. Spiritus*, *Conceptio*, *S. Michaël*, *Guadalajara*, *Culiacan*.

In *Mechoacan* caput regionis est opidum *Mechoacan*. Coloniæ Hispanorum *Pascuar* & *Valliadolid*, egregia emporia; hoc etiam Episcopatu insigne.

Mexicanæ regionis caput est *Mexico* omnium *Americanarum* princeps, olim in medio lacus ingentis *Venetiarum* instar palis superstructa: postea ab Hispanis ad ripam ejusdem lacus translata satis cultè nunc habitatur, ambitu sesqui mill. German. Sedes est Proregis quem Rex Hispaniarum mittit; item & *Archiepiscopi*. Imprimuntur heic libri, cuditúrque moneta. Secunda ab hac est *Tescuro*, amplitudine Mexicum exæquans, dein tertia *Anglorum* civitas, lanificio maximè nobilis. Cæterum mons est in Mexicana regione ignibus perpetuis insignis.

Jucatan Cherſoneſus agro feraciſſimo incolas fert omnium bellicoſiſſimos.

Guatimalæ caput eſt *Guatimala*, juridico conventu perpetuóque præſidis præſentia celebris.

In *Nicaragua* opida ſunt *Granata & Leon.*

C A P. XIV.
America Meridionalis ſive Peruviana.

AMericæ Septemtrionali xx circiter milliarium Germ. Iſthmo annectitur America Meridionalis, quibuſdam *Peruviana* dicta, à Provincia *Peru*, omnium præſtantiſſima. Ipſa ingens peninſula Africáque paullo minor, forma triquetra in tria penditur ampliſſima latera. Cuneorum unus Septemtrionalem ſpectat Americam, alter Africam, tertius Magellanicam. Longitudo ejus patet Septemtrionem inter & Meridiem, mill. Germ. cIↃ. Latitudo ſumma inter occaſum ortúmque IↃccc. Regiones quibus diſtinguitur ſunt hæ: *Caſtella aurea*, *Bogota*, *Peruvia*, *Chili*, *Chica*, *Braſilia*, *Caribana*, *Gujana*, *Biquiri*, omnes Oceano perfuſæ. Intus verò in Mediterraneis, Amazonum regio, *Paguam*, *Picora*, *Moxos*, *Uram*, *Chirchas*. Fluviorum duo nobiliſſimi, *Maragnon*, qui & *Orelliana* & Amazonicus; & alter Argenteus, vulgo Hiſpanis *Rio de Plata.*

Caſtella

Castella Aurea.

Castella aurea, vulgo Hispanis *Castilla del oro*, aspera atque inculta regio cœlóque gravi, auri metallis abundat; unde & nomen. Opida insigniora in ipso Isthmo habet duo, diversis littoribus apposita; quorum unum vulgo *Nombre de Dios*, id est, Nomen Dei, mare spectat vulgo dictum *del Nort*; alterum *Panama*, mare Pacificum.

Peruvia.

Peruvia regio, vulgo *Peru*, omnium novi orbis auri argentíque metallis nobilissima, nomen accepit à flumine *Peru* mediam secante. Clauditur ab Oriente montium perpetuis jugis, à meridie *Chili* regione, ab Occidente mari Pacifico, à Septemtrione *Bogota* regione. Occupat longitudine inter Septemtrionem & Austrum milliar. CCCLXX. Latitudine inter Occidentem & Orientem CLXX. Dividitur in Maritimam & Montanam.

Maritimæ opida clara sunt *Lima*, sedes Proregis & Archiepiscopi, cui subsunt Episcopi XV; & *Camana*. Montanæ insignia opida sunt *Cusco*, totius Provinciæ princeps, & *Quito Potosi* auri metallis opulentissimum.

Chili.

Sequitur regio Chili, amplitudine Peruviam ferè

ferè exæquans. Caput est opidum S. Jacobi.

Chilca.

Chili regioni continuatur *Chilca* regio, freto Magellanico affixa. In hac Patagonum gens est stupendæ proceritatis, novem & summum decem pedum mensuram implens. Ex his quidam, Magel ane (is primus in has oras delatus) inspectante, sequicubitales sagittas circa nauseam per guttur ad stomachi fundum egere; hoc sci icet argumento corporis robur ostentantes.

Brasilia.

Brasilia vasta regio, ut quæ quartam Meridionalis *Americæ* partem obtinet, saccari singulari atque ubere proventu maximè nobilis est. Præcipuum opidum est Portus omnium sanctorum præfecti totius provinciæ sedes. Portus autem celeberrimus est opidum *Parnambuco*; intus opida *Assumtio* & *Paraguate*.

Reliquæ regiones introrsus aut non cognitæ, aut obscuræ sunt nullis ibi locis memoratu dignis.

Cap. XV.

De Insulis novi Orbis.

INsularum, quæ *Americæ* ab Oriente objacent, ingens est numerus. *At* harum nobiliores *Hispaniola*, & *Cuba* & *Imaica*.

Priores duæ ejusdem esse videntu margnitudinis, nisi quod hæc longior, illa latior. Occupat *Cuba* longitudine mill. cxc, lat. xxx. *Hispaniola*

ſpaniola long. CXL. lat. LIV. Opida in utráque complutia. Caput Hiſpaniolæ S. Dominicus: Cubæ S. Jacobi; in hac eſt *Havana* celeberrimus *A*mericæ totius portus.

Jamaica, quæ Europæis S. Jacobi dicitur inſula, implet longitudine L. mill. lat. XX. Caput eſt *Sivilla.* Secunda ab hac eſt *Oriſtan*;

*A*tque hæc eſt brevis *A*mericæ univerſæ explicatio.

CAP. VI.
Magellanica.

PORrò peractis duabus prioribus continentibus, reſtabat uti tertiam univerſi terrarum orbis partem aggrederemur, illis amplitudine forſitan haud inferiorem. *V*erum cum etiam nunc nobis incognita jaceat, nec conſtet, continens una, an plures in inſulas diſſecta ſit; nihil habemus in præſens, quod de ea huc referamus; niſi nominis brevem expoſitionem. Dicitur Terra *A*uſtralis quia nobis ultima in auſtrum verſus ſita eſt. Eadem Terra incognita, quia nemo ingreſſus, Denique Magellanica, qui Magellano primum conſpecta.

BRE-

BREVIARIUM
Totius Orbis Terrarum,

Una cum serie Romanorum Imperatorum.

AUTORE

Petr. Bertio.

BREVIARIUM TOTIUS ORBIS TERRARUM.

ORBIS universſus etſi nondum dum percognitus,nunquam tamen æque luſtratus fuit, atque nunc eſt. Veteres enim Geographi Græci Latiníque & qui ab iis ſitum orbis didicêre, & Poëtæ, Oratores, Hiſtorici, eas tantum Terras deſcripſere, quas norant,quáſque judicabant eſſe habitabiles. Nos, multorum ſæculorum ac plurimorum hominum experientia edocti, multa ipſis profitemur incognita: & quas illi orbis regiones crediderunt, vel ob æſtum,vel ob frigora deſertas, eas nos multis locis incoli ſcimus. Partes ejus alii pauciores, ego ſex pono: *Ar*cticam, *A*ntarcticam, Europam,*A*fricam,*A*ſiam, & *A*mericam.

I. *A*D *A*RCTOAM pertinent. 1. Regio Subpolaris incognita;2.Groenlandia, 3. Spitsbergia ſive *Nieuland*. 4. Iſlandia, quæ nunc ſubjecta eſt Daniæ & Norvegiæ Regi.5. Nova Zemla,cum mariHyperboreo, & fretis duobus, Waygaz, & Davis, quorum illud

illud eſt Orientalius, hoc magis in occaſum vergit. Illo Batavi, hoc Angli fretum Anian adſequi, & in Indiam penetrare, noſtra memoria, quamvis irrito hactenus conatu, aggreſſi ſunt. Nec deſunt qui fretum Anian omnino eſſe negent, terráſque Aſiæ & Americæ dicant eſſe continuas, quos, quia experientiæ teſtimonio refutare non poſſumus, in medio relinquemus: illud contenti monuiſſe, Groenlandiam, quæ ad gradum LXXX. latitudinis accedit, gramina gignere herbáſque virentes, à quibus & nomen accepit, quum Nova Zembla, quæ quatuor gradibus eſt Auſtralior, tota nuda ſit & impaſcua, fœtáque animalibus carnivoris.

II. AD ANTARTICAM referendæ ſunt vaſtæ illæ regiones, quæ Polo Auſtrali ſubjectæ, longe latéque inde extenduntur per tres Zonas, Frigidam, Tẽperatam, & Torridam: commendabiles non tantùm prædicatione Petri Ferdinandi de Quir Hiſpani: qui tractum illud magna parte ipſe luſtravit: ſed etiam cœli ſolique conſtitutione, terrarúmque amplitudine; æquant enim Europam & Africam ſimul ſumptas.

III. EUROPA multo quàm Africa aut Aſia contractior, jam inde à Macedonibus & Romanis ſedes Imperii fuit; poſt Chriſtum verò natum, domicilium quoque Orthodoxæ Fidei. Patet ab Auſtro in Boream ad CCXXV. leucas

leucas majores. A freto autem Gaditano ad Tanaim, hoc eſt, ab occaſu in ortum DCCL. Circumſcribitur Oceano Septemtrionali, Atlantico, Mari Mediterraneo, Helleſponto, Fropontide, Boſphoro Thracio, Ponte Euxino, Boſporo Cimmerio, Mæotide, Tanai, & linea quæ à Tanais flexu porrigitur ad oſtium fluminis Obii. In ea hodie dominantur varii. Inſulas Britannicas regit Carolus, filius Jacobi Stuarti, qui primus Scotiæ regnum Angliæ regno junxit. Hiſpaniam tenet Philippus IV. Philipi III. filius, Philippi II. nepos, Caroli *V.* Imperatoris abnepos. Gallia ſubjecta eſt Chriſtianiſſimo noſtro Regi Ludovico XIII. Henrici Magni filio. Germania Imperatorem habet Ferdinandum Auſtriacum, cui uxor Eleonora Mantuana. Norvegia & Dania ſubjectæ ſunt Chriſtiano *IV.* Frederici F. Sueciam habet Guſtavus Caroli F. qui pulſo ob religionem Catholicam Sigiſmundo, Rege ac nepote ſuo. Joannis Regis filio, ipſe regnum invaſit, & filio ſuo Guſtavo reliquit. Poloniæ & Lithuaniæ præeſt Sigiſmundus, quem Sueciæ regno à Carolo patruo exutum diximus. Hungaria, Bohemia, Dalmatia, Croatia, & Sclavonia Imperatori ſubſunt. Græciam, Thraciam, Bulgariam tenet Turcarum Imperator, qui nunc eſt Sultan Amarath. *V*iciniores Aſiæ partes habent Ruſſus & Tartarus.

RELI-

RELIGIO per Europam alibi Catholica est, alibi Hæretica & Apostatica. Catholicæ Ecclesiæ caput est Romæ, successor B. Petri, Urbanus VIII. pietatis & eruditionis decus, cujus inter primas laudes merito ponendum est, quod literis amorem studiúmque Francorum conjunxit, sicut de Urbano VIII. loquitur Froissardus. Catholici cum eo sunt, ejusque ut veri pastoris vocem agnoscunt, in Gallia, Rex noster Christianissimus, Filius Ecclesiæ primogenitus, quem idcirco primo loco commemoro. In Germania, Ferdinandus Imperator; in Hispania, Philippus Rex, qui etiam in cæteris suis ditionibus nullam Religionem præter Catholicam admittit. Sunt præterea Catholici omnes Italiæ Principes; adhæc duces Saubaudiæ, Lotharingiæ, Bavariæ, & Electores Imperii Ecclesiastici.

In Magna Britannia viget adhuc Calvini secta, non quidem ad Puritanorum formulam, sive eorum qui cum doctrina ritus quoque Ecclesiæ damnant sed ad normam eorum qui fidem habent Genevensium, ritus Catholicorum: multum tamen sibi de præclara Regis *Caroli* indole pollicentur omnes boni: augétque ipsorum spem conjugium cum sorore Christianissimi Regis nostri, bonis avibus nuper contractum: sperant enim vovéntque, & matris, & aviæ, summarum Heroinarum

&

& uxoris divinis virtutibus; fideíque ſingularis exemplo, ipſum quoque Regem ab infami errore per Chriſti gratiam in viam veritatis & vitæ revocandum eſſe, cum ſumma ſua gloria, egregio Regni ſui firmamento, & gaudio totius Eccleſiæ: deprehenſum eſt enim ipſum haud ita pridem benignus Catholicos habere cœpiſſe. Sed noſtra hæc vota ſunt. In Scotia plerique adhuc ad Puritanos magis accedunt. In Hibernia, ſi vim adimas & minas, omnes Catholici ſunt. In Dania, Suecia, Norvegia, Lutherani ſunt; ſed ſerpit clanculum virus Claviniſticum. In Polonia & Lithuania Rex & pleríque Proceres cum Clero & infinita manu nobilium, aliorúmque civium & ruſticorum turba, ſunt Catholici; cæteræ religiones, ut ſunt, Lutherana, Calviniſtica, *A*riana, Samoſeteniana, *A*nabaptiſtica tolerantur & exercentur palam, ne ipſa quidem Judaica excepta. Bohemia habet Catholicos, ſed etiam Huſſitas, *V*aldenſes ſive Picardos, Lutheranos, Calviniſtas, Judæos. Moravia præterea etiam *A*nabaptiſtas, quos ſuperioribus annis Imperator Eccleſiæ militans ſubvertit. In Belgica, ſive inferiore Germania, Provinciæ quæ Hiſpanorum Regi parent, ſunt omnes Catholicæ; quæ verò ab ipſo ſeceſſerunt, delato ad Ordinum ſtatum jure majeſtatis, mutârunt quoque publicè religionem, eámque evexerunt, quæ à Catholica quam longiſſimè

longiſſimè recedit. *V*iget ergo illic, pro hoc tempore Calviniſmus, & quidem ad formulam Gomariſtarum, damnatis nuper in Dordrechtano conciliabulo Arminianis, quorum miniſtri etiam oppreſſi, &, vel finibus ejecti, vel in carceres concluſi ſunt. Catholici tamen, Lutherani, Anabaptiſtæ, Ariani, Samoſateniani, Bruniſtæ, ipſique adeo Judæi, ſub ſpecie libertatis tolerantur; ſed minus omnibus Catholici. *V*erentur enim, ne, ſi ſublato religionis diſſidio priſcam illam & Catholicam publicè evehant, paullatim videantur ad Hiſpaniarum Regum, cum quo implacabile odium exercere cupiunt, accedere. In Helvetia Pagi quidam ſunt Catholici, ut Lucernenſis, Tugienſis, Suitenſis, Underwaltenſis, Solodurenſis, Friburgenſis, Urienſis; quidã Calviniſtici, ut Tigurinus, Bernenſis, Baſileenſis. Habent autem hoc proprium Calviniſtæ, ut ſtatum, in quem irrepſerunt, evertant, neq; ante conquieſcant, quã ipſi rerum potiantur. Irriſores, turbulenti, factioſi, diſputaces, ingrati, arrogantes ſupra quam dici aut credi poteſt, hoſtes Catholicorum juratiſſimi, quique non tantum ipſi nihil conferunt ad repellendam imminentem Chriſtianorum cervicibus Turcarum vim; ſed etiam motis inteſtinis diſſidiis, belliſque impediunt alios Reges id conantes, quin & opes viréſque ipſorum à communi hoſte averſas in mutuam Chriſtianorum pernicem

concitant.

concitant. Atque hoc ipsis est reformare Ecclesiam. In Turcia sunt Mahumetani & Græci Schismatici; quidam tamen etiam Catholici. In Russia Græci, Armenii, & Pagani.

OPES Principium ex annuo ipsorum proventu æstimantur. Francorum Rex XXX milliones auri creditur excedere. Hispaniarum Rex omnibus suis ditionibus non colligit ultra XIX milliones. Rex Magnæ Britanniæ, quatuor: Poloniæ, tres: tantundem *Venetiarum* Dux. Pontifex unum cum dimidio: Hetruscus duos, Sabaudus unum. Lotharingus dimidium ejus. Rex Daniæ CC. millia coronatorum: Sueciæ tantundem. In Germania Imperium confert suo Imperatori sex milliones auri: *Valet* autem millio decies centena millia coronatorum.

Linguæ per Europam præcipuæ sunt tres: Romanismus apud Italos, Gallos, Hispanos. Teutonismus apud Helvetios, Germanos, Bavaros, Suecos, Norvegos, Danos, Anglos, & pleróſque Belgas. Sclavonismus in Sclavonia, Polonia, Bohemia, Hungaria. Habent autem singulæ regiones in sua lingua diversas iterum dialectos In quibusdam vero locis linguæ audiuntur, quarum nullum est cum cæteris commercium, ut in Brittannia, Armorica, Navarra, &c.

Insulæ

Insulæ Britannicæ sunt plures. Minores quidem Orcades xxx. & Hebrides xxiv. Majores vero duæ. Hibernia, & Albion, sive Magna Britannia juxta quas sitæ sunt insulæ, Mon, *Anglesey* *Vectis*, & Gallico littori appositæ, *Jersey* & *Gernesey*: in quibus vocibus ultima syllaba *ey* insulam significat.

Hibernia, *L'Irelande*, veterum Scotia est; Lacum præcipuum habet Ernensem, cui vicinum est Purgatorium Patritii. Fluvii sunt plures, quorum quidem maximus Sannovius; nobilitatur tamen per cæteris Avenlivius, ob Dublinum urbem Regiam & Archiepiscopalem; cujusmodi etiam sunt Armachia, Cassilia, & Toam. Hi quatuor Archiepiscopatus habent sibi subjectas sedes xxix. suffraganeas.

Magna Britannia cujus situm Ptolemæus infæliciter descripsit, dividitur in Scotiam, quæ Boream respicit, Angliam, quæ Austrum; & Walliam, quæ Occasum. Scotia, *le Escosse* amnes habet Tinam, Escam, Lethum: Montem Grampium: Sylvam Caledoniam: Lacum Nessum: Urbem Regiam Edenburgum: Scholas Andreapolim & Alberdoniam. Promontorium Boreale Orcas, *Dungis lebead*.

Anglia, *l'Angleterre*, nomen traxit ab Anglis Saxonibus: fluvios famosos habet Tamesin, & Sabrinam, quarum illa Londinium alluit, *Londres*, urbem Regiam: hæc Glocestriam.

triam. Promontoria ſunt, Cantium Kent: & Nerium, *Cornuaille.* Archiepiſcopi duo, Cantuarienſis, *Canterbury*, & Eboracenſis. *Yorck* Ille eſt Primas regni, habétque ſuffraganeos XXII. Hic tres duntaxat. CAMBRIA ſive Wallia verſus Occaſum porrigitur ad mare Hibernicum, ab eáque Primogeniti Regnum dicuntur *Principes Walliæ*. Portus verſus Orientem eſt Dubris, *Douvre* ex adverſo Caliſſii. verſus occaſum eſt *Pleymouth*: ſunt & alii paſſim portus Santwick, Graveſand, Colceſter: Merces Britannicæ ſunt, Stannum, Lana, pannus, cerviſia; nam aurum argentúmve exportare fas non eſt. Lupos verò inſula tota non habet.

HISPANIAM, quæ avorum noſtrorum memoria cœpit foris inclareſcere, quum antea vix ipſa ſibi adverſus incurſiones Pœnorum, Romanorum, Gothorum, *V*andalorum Sarracenorum ſufficeret, Romani in Citeriorem & Ulteriorem diviſêre; quarum illa Tarraconenſis dicta fuit; hæc habuit Bæticam & Luſitaniam. Illam à *V*andalis vocamus hodie *Andaluſiam*; hanc à portu Calæ Portugalliam. Montes Pyrenæi Hiſpaniam ſeparent à Gallia: cætera ambit mare. Ad fauces freti Gaditani (quod nos vocamus *le ſtrot di Gibraltar*) eſt Calpe mons, quam Saraceni vocant *Gibal Tarif*, quaſi dicas, montem Tarifi; reſpondétque ei in *A*frica *A*byle

mons,

mons quam nunc vocant *Centam*. Montes istos dixerunt antiqui columnas esse Herculis, à quo & fretum ipsum perfossum crediderunt. Flumina quæ in mare Ibericum exonerantur, sunt, Tholobis, *Tarderat*; Rubricatus, *Lobregat*; Ibeⅽtus, *Hebro*; Durias, *Guadaluiar*; Sucro: *Xucar*: Terebus *Segura*; Tader, *Guadalentin*. Nam in Oceanum influunt Bætis, *Guadalqui vir*; Anas, *Guadiana*; qui medio cursu mergitur, ac post decẽ leucas iterum erumpit: Tagus, *Taio*: Munda, *Mondego*: Durius, *Duero*: Minius, *Mingo*. Regna Hispaniæ divisa olim inter plures fuêre; ac tunc quidem nemo erat illorum, qui non Francorum Regibus libenter adsurgeret, inque adversis rebus ipsorùm salutarem opem imploraret: nunc omnibus illis regnis ad unum caput reductis, auctáque aliunde potentia, crevit cum fortuna animus, eóque tandem devenit, ut plura adhuc appetat. Regna hæc sunt, *Granata*, cujus urbs primaria à Saracenis condita, idem nomen habet. *Andalusia*, in qua eminent Hispalis, *Seville*, Nebrissa, Corduba, & *Jaen*, *Estramadura*, in qua Pax Julia, *Badaios*; Augusta Emerita *Merida*, ad Anam utráque. *Murcia*, in qua Carthago nova, *Carthagena*. *Valentia*, & Illice, *Alicante* *Catalonia*, in qua Dertosa, Barcino, Tarraco, Emporiæ. *Arragonia*, in qua Cæsar-augusta, *Saragossa*: Ilerda, *Lerida*: Orgelis, *Urgel*: Osca, *Huesca*. *Guipiscoa*

piscoa, in qua Tolosa Flaviobriga, *Fuentaravie. Biscaia*, in qua Flavionavia, *Bilbao. Asturia*, in qua Ovedum: *Galecia*, in qua Compostella, *S. Jago*, *Legio*, quæ urbem habet ejusdem nominis *Castella nova* in qua Toletum & Madridum. *Castella vetus*, in qua Salmantica & Valedolit. His accessere *Navarra*; pars in qua Pampelo *Pampeluna*; & *Portugallia* in qua urbes, Olisippo, *Lisbone*, ad Tagum flumen; Conimbriga, *Coymbre*: Ebora, *Euroa*. *Algarbia*, in qua *Silvis*, & *Tavila*. Insulæ vicinæ Hispaniis sunt, in Oceano quidem *Gades*, *Caditz*: in Mediterraneo vero Gymnesiæ sive Baleares, *Majorica*, & *Minorica*, cum *Ebyso* quæ nunc *Yvica* dicitur; minores volens prætereo. Titulus Regis sic ferè concipitur: *Philippus* Dei gratia Rex Castellæ, Legionis, Arragoniæ, utriusq; Siciliæ, Hierosolymæ, Portugalliæ, Navarræ, Granatæ, Toleti, Valentiæ, Galiciæ, Majoricæ & Minoricæ, Hispalis, Sardiniæ, Cordubæ, Corsicæ, Murciæ, Jaē, Algarbiæ, Algeriæ, Gibraltar, Insularū Canariæ, Indiarum Orientalis & Occidentalis, Insularū & Continentis Oceani: Archi dux Austriæ, Dux Burgūdiæ, Lotharingiæ, Brabantiæ, Limburgi, Luxemburgi, Geldriæ, Mediolani, &c. Comes Habspurgi, Flādriæ, Tirolis, Barcelonæ, Arthesiæ, Hānoniæ, Hollādiæ, Zelādiæ, Namurci, Zutphaniæ, &c. Marchio Imperii, Dominus, Biscaiæ,

Frisiæ, Mechliniæ, Trajecti, Transisalaniæ, Groningæ: Dominator in Asia & Africa.

Gallia, *la Gaulle*, quæ & ante Romanos belli gloria per orbem claruit, & sub Romanis perdiu habuit Imperii sedem Augustæ Trevirorum, Pyrenæis, Oceano, Rheno, Alpibus, & mari Mediterraneo clauditur. Hæc à Romanis initio tributa fuit in Citeriorem & Ulteriorem: illius pars Cisalpina sive Italica, ab habitu gentis vocata fuit *Togata*: Transalpinæ verò pars vicinior dicta fuit Provincia Narbonensis fuitque *Braccata*; Reliquam omnem Galliam quæ *Comata* appellabatur, divisit Cæsar in parteis treis, Aquitanicam, Celticam, quæ postea Lugdunensis vocata est, & Belgicam: Nam Provinciam Narbonensem, quæ jam tunc Romanis parebat, non accensuit ille Galliæ à se vincendæ. *Franci* partem illam quæ ipsorum armis subacta fuit, appellavere *Franciam* occidentalem: ad discrimen scilicet Franciæ orientalis, quæ est in Germania. Itáque Aquitania initio Francia non fuit. Burgundia Sequanica, *la Franche Conté*, nunc non est Francia. Hodie enim Franciam vocamus, eam omnem Galliam, quæ Regi nostro subjecta est. Et quia de veteri illa ditione partes Rheno, Scaldi, Mosæ, ac Mosellæ vicinæ jam pridem abrasæ sunt; facile est videre quantum imminutum sit Francorum prædium. Eam ergo hodie ab Italia separat adhuc

adhuc antiquus limes: à Sabaudia Rhodanus; Aratis à Burgundia; Mosella à Lotharingia, & Ducatu Luxemburgensi; *Aa* rivulus à Flandria. Amnium alii in Mediterraneum influunt, ut Varus, *le Var*, Argenteus; *Argent.* Rhodanus, *le Rhosne.* Ledus, *le Lez.* Arauraris, *Erhault.* Obris, *le Orbe.* Atax, *le Aude*; è quibus Rhodanus recipit ripa dextera Ararim *la Saone*, Eriduam, *le Erieu*, Ardescham & Vardonem, *le Guard*: sinistra Isaram, *le Iser*; & Druentiam, *la Durance.* Arar excipit Loignionem & Dubim *le Doux.* In Oceanum verò se exonerant, Atyrus *le Adour*; Garumna, *la Garone*; Carantonus, *la Charonte*; Altisio, *le Autye*; Semaigna, Ligeris, *le Loire*; Orna, *le Orne*; Sequana, *la Seine*; Somona; *la Somme*; Scaldis, *la Escault*; Rhenus *le Ryn.* Atyrus duos Gavos recipit ex Pyrenæis devolutos. In Garumnam influunt læva quidem Savus, Gimovus, Ægircius, *le Gers*, & Balisa. Dextra verò, Tarnis, *le Tar*, Oldus *le Ot* Duranus, *la Dordoigne.* In Ligerim, Elaver, *la Allier*, Vigenna, *la Vienne*, Anger, *la Indre*, Caris, *le Cher*, Maduana, *le Meyne*, qui recipit Sartram, Huinam, & Ledũ, *le Loir.* In Sequanam, Matrona, *le Marne*; Icauna, *Ionne*, Alba *le Aube*, Æsia *le Oise*; In Æsiam, Axona, *le Aisne*, qui recipit Basilam, *le Vesle.* In Scaldim Legia *Lys*, Scarpa, *le Escarpe*, Dendra & Deinera. In Rhe-

num, Mosa & Mosella. Postremum, plures habet sola Gallia fluvios opportunos, & fluminibus impositos pontes, quam reliqua omnis Europa. *Montes* Galliæ præcipui sunt Pyrenæi, Alpes, Gebennæ, *Vogesus*, Jura: Alpinum aliæ sunt Maritimæ: aliæ Graiæ & Coctiæ, aliæ Penninæ, quæ à *Penno* Deo nomen habent. Herculem Graiis, Annibalem Coctiis in Italiam venisse constat. Fuit autem Francorum Regibus id semper curæ, ut per *Alpes* plures ipsis aditus paterent in Italiam. *Lacuum* maximus est Lemanus. Divisiones alias Galliæ, quæ sub Romanis, Gothis, Francisque primæ, secundæ, ac tertiæ stirpi fuere, nunc omitto, contentus præsentia referre. *Franciæ* igitur, si eam seorsim à partibus iis quæ abrasæ sunt, spectes, variè dividi potest, per Diœceses, per Parlamenta, per Provincias, per Censum. Harum primæ, non tantum quia vetustissima est, sed etiam quia maxime proportionata, miniméque obnoxia mutationibus, nec nunc insistemus. Sub imperio igitur Christianissimi Regis nostri sunt. 1. Diœcesis Lugdunensis, ad Rhodani & Araris confluentes, cujus Præsul vocatur Cleri Gallicani Primas. 2. Rothomagensis ad Sequanam, in Normannia, quæ est Lugdunensis secunda. 3. Turonensis, ad Ligerim quæ est caput Britanniæ, in Lugdunensi tertia. 4. Senonensis ad Icaunam, habet in se Lugdunen-

ſem quartam, à qua reſecta eſt, & in Metropolim erecta eſt, Lutetia Pariſiorum. 5. Treverenſis ad Moſellam ſuffraganei ſunt in Francia, Metenſis, Tullenſis, *V*erdunenſis, omnes in Belgica I. ipſe autem eſt Elector German. 6. *V*eſontinus ad Dubim extra Franciam eſt: ejus ſuffraganeus tamen Bellicenſis, paret noſtro Regi, in Lugdunenſi quinta. 7. Rhemenſis Dux & Par Franciæ, eſt in Belgica ſecunda, ad Baſilam flum. 8. *V*iennenſis prima eſt ad urbem ejus nominis adſitam Rhodano. 9. Ad Narbonam quæ Ataci prætexitur, eſt pars una ſecũdæ *V*iennenſis. 10. Ad Toloſam, quæ Garumnæ eſt appoſita, pars altera. 11. Ad *A*quas Sexias, *Aix en Provence*, pars una tertiæ *V*iennenſis. 12. Ad *A*relaten, *Arles*, pars altera. 13. Ebrodunenſis, *Embrum*, eſt quarta *V*iennenſis. 14. Biturica *Bourges*, *A*quitaniæ primæ, dicitúrque ejus *Præ*ſul utriuſq; *A*quitaniæ Primas. 15. Burdegala, *Bordeaux*, *A*quitaniæ ſecundæ, ad Garumnam. 16. *A*uſcii, *A*quitaniæ III. ad Ægircium flumen. 17. *A*venio ceſſit Pontifici.

Nec fuerit abs re, breviter hoc loco oſtendere, quænam in Gallia civitates Epiſcopal. quibus Metropolis ſubjectæ ſint. Habet ergo *Lugdunenſis A*rchiepiſcopus ſuffraganeos IV. Eduenſem ſive *A*uguſtodunenſem, *Autun*: Lingonenſem, Ducem & Parem Fran-

ciæ, *Langres*: Cabillonensem ad Ararim: *Chaalons sur Saosne*; Matisconensem, *Mascon*. *Rotomagensis*, sex, Bajocassinum, *Bajeux*; Abrincatensem, *Auranche*; Ebroicensem, *Eureux*; Sagiensem, *Seez*; Lexoviensem, *Lizieux*; Constantinum, *Constances*. *Turonensis* IX. Cænomanensem, *Mans*, ad Sartram amnem; Rhedonensem, *Renes*; Andegavensem, *Anad* Meduanam; Nannetensem, *Nantes*, ad Ligerim. Corisopitensem *Cornualle*; Venetensem, *Vannes*; Briocensem, *S. Brieu*; Macloviensem, *S. Malo*; Leonensem, *S. Paul de Leon*; Tricoriensem, *Triguier*, & Dolensem, *Dol*, qui quondam Archiepiscopi titulum ac dignitatem gessit. *Senonensis* tres, Autissiodorensem, *Auxerre*, ad Icaunam; Trecassinum, *Troyes en Campagne*, ad Sequanam. Nivernensem, *Nevers*. nam PARISIENSIS cum subjectis Carnutensi, *Chartres*; Aurelianensi, *Orleans*; & Meldensi, *Meaulx*, à Senonensi refectæ sunt anno MDCXXIII. *De Treverensi* ejúsque tribus suffraganeis, déque *Vesontino*, jam dixi. *Rhemensis* suffraganei sunt octo, Suessionensis, *Soissons*, Catalaunensis ad matronam, Comes & Par, *Chaalons sur Marne*; Laudunensis, Dux & Par Franciæ, *Laon*. Silvanectensis, *Senlis*. Bellovacensis, Comes & Par Franciæ *Beauvais*: Ambianensis, *Amiens*; Novomensis Comes, & Par, *Noyon*; Bononiensis in

in Pago Gessoriaco, *Bouloigne sur mer*: nam Morinensis sive Tervanensis, *Tervanne*, itémque Cameracensis, *Cambray*, Atrebatensis, *Arras*, & Tornacensis *Tournay*, jam inde ab anno MDXXV. translato ad Burgundum jure omni Politico, Ecclesiasticam quoque subjectionem Rhemensi averterunt. *Viennensis* Metropolis habet sibi subjectos Episcopos, Genevensium, *Geneve*, cujus sedes ob civium hæresi infectorum rebellionem translata est Anicium, Sabaudiæ opidum, *Anicy*: Gratianoplitanum, *Grenoble*, ad Isaram: hanc autem urbem vocat Cicero in Epistolis Cularonem, Albensem sive *V*ivariensem: *Vivieres*, Diensem, *Die*: *V*aleminensem, *Valense*, ad Rhodanum; Maurianensem, S. *Jean de Morienne*. *Narbonensis* habet suffraganeos novem, Biterrensem, *Bezieres*: *A*gathensem, *Agdo*: Carcassonensem, *Carcassonne*: Nemausensem, *Nismes*: Lutevensem, *Lodesue*: Monspessulanum, *Montpellier*, qui olim fuit Megelonæ, in stagnis *V*olcarum, S. Pontii Tomeriarum, *S. Pont. de Tomiere*; *A*lectensem, *Alet*; & Ucetensem, *Usez*. *Tolosanus* habet septem; *A*pamiensem, *Pamiers*; Mirapicensem, *Mirepoix*: Montis *A*lbani, *Montauban*; *V*aurensem, *Vaur au pays de Laurageois*: Lombariensem, *Lombez*, S. Papuli, *S. Papoul* & Rivensem, *Rieux*. *Aquisextiensis* habet quinque; *A*ptensem, *Apt*; Rejensem, *Ries*; Forojuliensem,

Feriuls; Vapinſenſem, *Gap*, Ciſtaricenſem, *Sesteron*, *Arelatenſis*, præeſt quatuor ſuffraganeis, Maſilienſi *Marſeile*; Tricaſtino, *S. Paul de Tricaſtin*, Telonenſi, *Tolon*, & Arauſonenſi, *Oranges*. *Ebrodunenſi* ſubjecti ſunt ſex, Dinienſis, *Digne*: Graſſenſis, *Graſſe*; cujus olim ſedes fuit Antipoli, *Antiboul* Vencienſis, *Vences*; Glandatennenſis, *Glandeves*; Senetenſis, *Sanes*: & Nicenſis, *Nice*. *Bituricenſis* habet ſuffraganeos undecim; Claromontenſem *Clairmont en Auvergne*. S. Flori, S. *Flour*; Ruthenenſem, *Rodez*: Vabrenſem, *Vabres*: Caduenſem, *Cabors*: Lemovicenſem, *Limoges*: Tutelenſem, *Tulles*; Mimatenſem, *Mande*: Albienſem, *Alby*: Caſtrenſem, *Caſtres*: & Anicienſem, *Puyen Velay*. *Burdegalenſis* Archiepiſcopi ſuffraganei ſunt novem. Aginnenſis; *Agen*: Enculiſmenſis, *Angouleſme*. Santonicus, *Sainctes*: Pictavienſis, *Poictiers*, Petrocorienſis, *Perigeux*: Condomenſis, *Condon*. Maleacenſis, *Malezais*: Luxionenſis *Lucon*; & Sarlatenſis, *Sarlat*. *Auſcius* vel *Auxitanus* habet ſuffraganeos decem, Aquenſem *de Aqs*: Lectorarenſem, *Laictoure*, Convenenſem, *Conſeran*: Adurenſem *Aire*: Vaſatenſem, *Bazas*, Leſcarienſem, *le Eſcar*; Tarbenſem in Caſtris Bigerris, *Tarbas*, Olcronenſem, *Oleron* & Bajonenſem, ſive Boatum, *Bajone*, nam Eluſa jam pridem eſſe deſiit Pampelo verò retracta eſt ad Hiſpanos. Pares ſæculares cum titulo Ducali ſunt, Burgundus, Nor-

mannus, & *A*quitanus:cum titulo vero Comitatensi, Flander, Tolosanus, & Campanus.

Francos autem imprimis commendant ista. 1. Zelus Religionis Catholicæ: nusquam enim terrarum ardentius Deus ab omni sexu, ab omni ætate, ab omnibus ordinibus colitur: & quidem sine ullo vel fuco vel inquisitione: In Gall. se primum exseruit sub Const. publica Christiani nominis professio, fugato Paganismo. 1. Europæ regnum Chlodov*æ*us Christi fidem in Gallia amplexus est. I. Car. Magn. ut nutantem in Occidente fidē Catholicam stabiliret, Imperium Francorum instituit. Plures Martyres habuit sola Gallia ob Christi nomen quam c*æ*tera omnis Europa. Nusquam alibi plura ob commume Ecclesi*æ* bonum Concilia celebrata sunt. In Gallia pr*æ*cipuorum Cœnobiorum sunt origines, Cistercienfium, Clarevallensium, Pr*æ*monstratensium, Cluniacensium, Grandimontensium, Carthusianorum quorum propaginem in reliquam Europam, imo & terrarum orbem postea deductæ sunt. Franci Romanos Pontifices ut Ecclesi*æ* Christian*æ* parentes nud:s de suis bonis ditavere; oppressos defendere: *ejectos* excepere, *Fugatos* restituere: quodq; omnium Gentium erat officium, soli pr*æ*stitere: ob quas res merito Reges *F*ranci*æ* dicuntur Christianissimi, & filii Ecclesi*æ* primogeniti. Habet quidem Francia ex

ſuis nuper ortos viſceribus hæreticos Calviniſtas, ſed ſolos; & quis unquam ager ſine lolii mixtura? habet ergo ſednon probat: habet, ſed ut formoſa facies verrucam: ut Iſraëlitæ in terra ſancta Philiſtæos; ad fidei ſuæ exercitium, exigentibus ita adhuc peccatis noſtris, denique in ſpem ipſorum converſionis. 2. Commendat etiam Francos Monarchiæ duratio, Jam enim MCC anni ſunt, quum Reges Regibus perpetuo ſuccedunt, & quidem præcipuis virtutibus inſigniti: alii quippe Sancti audiunt, alii Fortes, Intrepidi, alii Clementes, alii Auguſti, alii Juſti, alii Caſti, alii Prudentes: IN LUDOVICUM hodie regnantem Deus plena manu omnia iſta bona ſimul congeſſit, addita inſuper ſingulari in rebus gerendis Felicitate. 3. Commendant inſuper Francos divinæ defenſionis miracula: nunquam enim deſeruit cœleſte numen, excitata etiam deſperatiſſimis rebus ad viros animandos virguncula. Quam fuerit ſtupenda Galliæ poſt exceſſum Henrici III. Regis Chriſtianiſſimi ex circumſtantibus malis liberatio, ſciunt & teſtari poſſunt, qui tunc vixerunt. 4. Adde legum Sanctitatem: ex Gallia quippe cæteræ ferè Gentes per Europam traxêre Rerum publicarum ſuarum adminiſtrandarum exemplum. Qui Senatum Pariſienſem videt, habet, unde ſibi repræſentet Amphictyonum gravitatem, Areopa-

reopagitarum dignitatem, Senatus Romani splendorem & majestatem. 5. Adde sanctitatem, eruditionem, modestiam Cleri. 6. Adde toto regno florentes litteras, artes, sapientiam. Una Parisiensis schola plurimarum per Europam est mater: ex ea profecti P. Lombardus, Albert. Magnus, Thomas Aquinas, & miraculum orbis Julius Cæsar Scaliger. Debent litteratores Budæo, Turnebo, Erasmo, Passeratio. Debent Cujacio, Alciato, Tiraquello, Jureconsulti: Fernelio, Dureto, Riolano, Medici: Aurato & Ronsardo Poëtæ: Mureto Oratores: B. Hilario & S. Bernardo, Theologi: Orontio, Mathematici; Fremenelio pictores: Imperatores denique & belli Duces Henrico Magno 7. Neque omittenda est morum comitas. Huc ergo tanquam in veram humanitatis scholam mittitur quotannis ex omnibus orbis partibus selecta nobilitas, ut cum lingua civilem vivendi modum posita barbarie addiscat. 8. Addam postremo loco ubertatem & felicitatem soli, cujus tria sunt signa certissima: primum, evectiones & exportationes fructuum merciúmque domi natarum, tritici inquam, salis, vini, olei, lanarum, croci, glasti, ferri, telarum, merciúmque manufactarum: Secundum, frequentia portuum, versus utrúmque mare, interius & exterius, urbiúmque nihilominus à mari remotarum

amplitudo

amplitudo&multitudo: Tertiũ, civiũ copia. hisce rebus fit, ut una Gallia plura valeat regna.

Sunt etiam in *Gallia Belgica* Germaniæ duæ Cisrhenanæ, diversæ à Germania magna; Dividítque illas Mosella fluvius, quem Ptolemæus Obrincum vocat. In *Germania Superiore* sunt Helvetia, Alsatiæ pars Cisrhenana, Lotharingia, Palatinatus pars, cum agro Moguntiaco. In *Germania Inferiore* sunt, Treveri Leodienses, Mursenses, Clevenses, Bergenses, Juliacenses, Batavi, aliíque, quos omnes, Juraquæ habent, & privilegia, & arma, à Francorum regibus nemo gentium ignorat. Hodie promiscuè vocant Provincias Belgicas, & Provincias Germaniæ Inferioris, eas omnes, quas Burgundionum Dux, qui nunc est Rex Hispaniarum, ut patriam hæreditatem vel habet, vel repetit; quamvis illarum nonnullæ trans Rhenum in Germania Magna sitæ sint. In Gallia numerantur, *Artesia*, cujus Metropolis Atrebatum: *Flandria*, in qua Gandavum, Brugæ, Ipræ, Insulæ, Duacum. *Hannonia* habet Valentinianas, & Montes. *Luxemburgum*, *Limburgum*, *Namurcum*, *Cameracum*, *Mechlinia*, habent urbes singulæ suorum nominum. *Zelandia* quoq; tota Gallica est, ad ostia Scaldis, constátq; pluribus insulis, quarum nobilissima est Walachria, habens opida portúsq; Ulissingam, *Middelburgum*, Veriam, Armudam, trans Rhenum in Germania Magna sunt

Frisia,

Frisia Occid. quæ urbes habet Alcmariam, Enchusam, Hornam, aliásq; *Frisia* simpliciter ita dicta est, in Germania magna, habétq; Leovardiam, Harlingam, Doccomiũ, Frankeram urbes præcipuas. *Groninga*, urbem habet cognominem. *Geldria* habet Rurmundam, & Arnemium: In *Transisalania, Overyssel*, sunt Daventria, Cãpi, Swolla. Ultima Transrhenanarum Provinciarũ in Germania inferiore est *Zutphania.* Ex utráq; Rheni parte sitæ sunt *Hollandia* & *Ultrajectum Utrecht.* Illius urbes sunt Dordrechtum, Harlemum, Delfum, Leyda, Amsterodamum, Gaudà: hujus, Trajectũ, civitas Archiepiscopalis, & Amersfordia. Habent autem singulæ Provinciæ Curias suas supremas, in quibus jus dicunt peremptoriè, & à quibus non datur provocatio. Quæ autem est Hagæ Curia Ordinum Generalium, ea tantum decernit de rebus ex communi confœderatione ad bellum, pacem & navigationes pertinentibus. Gubernator Hollandiæ Zelandiæ & Westfrisiæ post excessum Mauritii Nassovii, est Henricus ejus frater Princeps Arausionensis, Gubernator Geldriæ & Trajecti est Ernestus Nassovius.

HELVETICI, *Les Suis.* Pagos XIII. tenẽt, ut sũt, Tigurinus *Tzurich*, Berrẽsis, Lucernensis, Urẽsis, Suitẽsis, Underwalt, Tugẽsis, Glaronensis Basileẽsis, Friburgẽsis, Salodurẽsis, & Abbatiscel lẽsis. *Valesii* oram tenent quæ inter Rhodani fõtes & lacũ Lemanũ interjecta, mõtibus utrimq; cingitur: urbs præcipua est Sedunum. *Alsatiæ*

eſt Argentoratum : *Nemetum* Spira: *Vangionum* Wormatia. *Palatinatus* habet cis Rhenum in Gallia Frankendalium & Neoſtadium.

GERMANIA Magna ſive Transrhenana nunquam à Romanis exactè cognita, nedum ſubacta fuit. Eam omnem Franci hodie ex una ejus gente vocant Alemaniam; Sunt enim Alemani ſiti ad fontes Danubii: nomen habet vel à viris, nam *man* virum ſignificat, ut in Norman, Herman, Karolmam, Duitſman; vel ab Alemone amne ejus tractus. Debet autem Germania imperium ſuum Francis nunc, devoluta per Saxones & Suevos ad domum Auſtriacam gubernatione, paret Burgundioni. Terminatur Rheno, Viſtula, Oceano, ac Danubio. Amnes habet præter eos quos jam dixi, Vidrum, *le Vecht*, Amaſim, *le Emſe*, Viſurgim, *le Wyſer*, Albim, *le Elve*, Oderam, *la Odere*. In Rhenum influunt ex parte Germanica Nicer, *le Necker*, ubi ſunt, Reutinga, Tubinga, Stutgardia, Helbrunna, & Heidelberga. Mœnus, *le Mein*, ubi ſunt Bamberga, Wurtzburgum quam vocant Herbipolim, ac denique Francofurtum. Lupia, *la Lippe*, ad quem ſunt Paderborna & Lipſtat. In *V*iſurgim ſe præcipitant Fulda, Adrana, Alara. In Albim ſe exonerant parte dextra Elſtera, & Havela; læva, Molda, & Sala. Sunt autem in

Germania

Germania Regna aliquot, & Ducatus, & Comitatus, & Marchionatus. Regna sunt, *Norwegia*, in qua Berga; *Suecia*, in qua Stocholmia: *Dania*, in qua Hafnia *Koppenhagen*; *Bohemia* in qua Praga, ipsúmq; insuper Regnum Germaniæ. Ducatus præcipui sunt hi, *Saxonia Superior & Inferior*, quarum hæc habet Ducatum Lawenburgicum, Lunæburgensem, cui vicinus Episcopatus Halberstadensis, & Meckelburgensem cum Ducatu Brunsvicensi, cui nunc præest Ulricus, frater Christiani Halberstadensis. Illa Electoratum Saxonicum, cũ Misnia, & Lusatia: nã Westfalia, quæ Saxoniæ quondam fuit, nunc alios Dominos habet. Electoratui nunc præest Joannes Georgius, cujus aula Dresdæ. *Dux Wirteberg.* in Suevia habet Tubingam & Stutgardiam ad Nicrum fluv. *Dux Bavariæ* habet Ingolstad. & Ratisbonam ad Danubium. *Dux Silesiæ* Uratislaviam, *Breslaw*, ad Oderam. *Dux Holsatiæ* Sleswicum, Segenburgum. *Wurceburgensis* Dux præest Franciæ Orientali, in qua est Bamberga. *Comites* præcipui sunt isti, *Palatinus, le Comte Palatin*, habens cis & trans Rhenum, itémque ad Danubium amplas ditiones. Inferioris Palatinatus caput est Heidelberga: Superioris Amberga: utríque nuper, adsumpto etiam Electoris titulo præest Maximilianus Dux Bavariæ, post ejectum rebellionis titulo Fredericum Palatinum, Jacobi

Britan-

Britanniæ regis generum: factum id solenniter Ratisponæ an. MDCXXIII. die 25. Febr. *Comites* Embdensis & *Oldenburgicus* Frisiis vicini sunt, pertinéntq; ad Frisiam Orient. *Landtgraviatus Hassiæ* habet Casseliam & Marpurgum, cui præfuit Mauritius Calvinista; nam Darmstadiensem habet Ludovicus, cui etiam adjudicatum est Marpurg. In *Thuringia* est Erfordia. *Marchionatus Brandeburgicus* Sarmatis initio oppositus fuit, nunc est Electoratus, præéstque illi Georgius Guilielmus. In eo Marchionatu est Iagerndorf. Archiepiscopus Magdeburgensis est totius Germaniæ Primas, habé:que suffraganeos Merseburgensem, Mischnensem, Brandeburgensem, & Havelbergensem. Electores Ecclesiastici sunt: Moguntinus, Colonienses, Treverensis. Sæculares, Saxo, palatinus, Brandeburgicus & Rex Bohemiæ. *Urbes Anseaticæ, les Villes Anzeatiques*, divisæ sunt in quatuor Ansas Lubecensem, Coloniensem, Brunsvicensem & Borussicum. *Circuli* Imperii *les cercles ou Kreyts de le Empire* sunt decem, *Franconicus*, *Bavaricus*, *Austriacus*, *Suevicus*, *Rhenensis*, *Electoralis*, *Westphaliæ*, *Saxoniæ*, *Superioris*, *Saxoniæ Inferioris*, ac denique *Burgundicus*. Curia sive Tribunal Forense litium decidendarum in Imperio, est Spiræ Nemetum, in ripa Gallica. Titulus Imperatoris, ex quo res ad domum Austriacam delatæ est, sic fere concipitur ***

pitur *** Dei gratia electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Slavoniæ Rex, Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Stiriæ, Carinthiæ, Carniolæ, & Wirtembergæ, &c. Comes Tirolis, &c.

Danubius maximus, inter lacum Constantiesem & Nicri fontes haud procul Schafhusia in Hercynia oritur, decurrítque per Sueviam & Alamaniam, ubi est Ulma, itémq; per Bavariam, Austriam, & Hungariam, ac sumpto Istri nomine mergitur Ponto Euxino *Mer Major*, ou *Mer Noire*, quinq; ostiis. Influunt in ipsum amnes LX. quorum præcipui, ex parte dextera, Lechus, ad quem Augusta Vindelicorum *Augsbourg*: Isera, ad quam Frisinga, urbs Episcopalis: Ænus *le Yn*, qui Æniponti nomen dedit, *Ynspruck*; urbi Metropolitanæ, cujus suffraganæ sunt Tridentina, Passaviensis, Vienna Austriæ, Gurca, Brixia, Frisinga, Secovia, & Chyema. Recipit autem Oenus Saltzam ad quem sita est Zaltzburgum, dicta quondam *Juvavia* sedes Archiepiscopalis; Anisam, *Ens*, qui Bavaros à Pannoniis separat. Tum Arabonem, *Rab*, & nobilissimos amnes Dravum Savúmque; Deinde Moravam & Jeterum. Sinistra ripa accipit Alemonem, ad quem est Eichstadium. Regionem ad quem Ratispona, & ex Carpatho monte decurrentes, Teyam, sive Tibiscum, Malkam, qui juncti, Danubio miscentur

Aus-

AUSTRIAE caput est *Vienna*, ad Danubii ripam sinistram. Austrum versus ei adsidet *Stiriæ* Ducatus, inter Muer & Mietz amnes, qui in Dravum influunt. Est & Ducatus *Carinthiæ* inter Muer & Dravum, cujus incolæ strumosi. Est deniquè & *Carnia*, hisce omnibus Australior.

HUNGARIA partem tenet veteris Pannoniæ, quæ tota Cisdanubiana Jazygúmque fuit, & *Daciæ*, quæ fuit Transdanubiana. Est autem Hungaria Turcorum Imperio proxima, qui in ea quidem occupavit Belgradum an. 1420. Strigonium, & *V*alponem anno. 1443. Quinque Ecclesias, an. 1543. Budam, anno 1526. Albam Regalem 1543. Singidunum, anno 1439. Reliqua pars adjuta Principum Catholicorum opibus, hostilem vim adhuc fortitur sustinet. Nam Calvinistæ ab Ecclesiæ defensione sunt alienissimi. Daciam hodie vocamus *Transilvaniam*, vel *Sibembergiam*, quasi dicas, Septem castrensem, à septem urbibus, quarum primaria, est Cibicum: H*ermanstat*; eam mediam intersecat Marisus fluvius : Possidetur autem à Gabriele Bethlem.

Silesiæ amnis præcipuus est Odera qui & *V*iadrus dicitur ; urbs, Uratislavia *Preslaw*; infra eam est *Moravia*, de qua dixi, urbs præcipua *Olmutz*. Ortum versus sequitur *Polonia*, cujus pars major sive Germanica cis

*V*istu-

*V*iſtulam ſita eſt; minor ſive Sarmatica, trans amnem. Flumina in *V*iſtulam decurrunt ex parte Germanica, Pilcza, ad quam ſita eſt Petricovia, *Picter Kow*, Tribunal Regni unum: ex ripa vero Sarmatica fluit *Buck* cui adſidet *Kaminiez*. Urbs minoris Poloniæ præcipua eſt, Lublinum, ſedes altera Tribunalis. Majoris verò Poloniæ urbes ſunt Cracovia, Sandomiria, Poſnania, & *V*arſavia.

Boruſſia, *Preuſſen*, in Regiam & Ducalem dividitur, fuítque olim utráque Equitum Teutonicorum. In illa ſunt, Marienburg, Torunia, Culma, *V*armia, Gedanum, *Danſick*; in hac, quam à Rege Poloniæ in feudum tenet Georg. Guilielmus Elector Brandeburgicus, ſunt Elbinga & Mons Regalis, *Kuningsberg*, Emporia ſatis nota. In Littore hujus tractus colligitur Electrum. In *Livonia* ſunt Riga & Revalia. In *Curlande Memel*, & *Windair*. In *Lithuania*, *V*ilna. In *Podolia*, quæ ſe ad Pontum uſque Euxinum porrigit, eſt Kiovia. In *Ruſſia* eſt Moſcow, magni Ducis Aula & Tribunal.

Italia Alpibus ſeparatur à Gallia & Germania, cætera cingitur mari Liguſtico, Tyrrheno, Siculo, Adriatico. Mons Apenninus medio ejus dorſo incumbit, pertingens inde à Liguria uſque ad mare Siculum, occupánſque quartam ferè Italiæ partem. Amnes nobiliſſimi ſunt, Padus qui & Eridanus, *le Po*, Atheſis

Athesis,Italis *Adese*; Germanis, *Esch*, Arnus: Tiberis. Padus recipit ex Alpibus Duriam, Ticinum, Adduam, Ollium, Mincium. Parte altera ex Apennino, Granam, Tenerum qui *Stura*, Bormium, Seraiam, Gabellum, Trebiam & Rhenum, qui fuit per Bononiam. Vix autem duæ tertiæ partes Italiæ habent flumen navigabile. Tiberis recipit Clanim *Cliani*, Narem, *Nera* & Anienem *Teverone*. Post Tiberim sequuntur Liris, nunc *Garigliano*. Vulturnus, Silurus, Sybaris, quem nunc vocant *Cocito*. Inde pergentibus ad Mare superum occurrunt, Aufidus, *le Ovanto*, Horatii versibus & clade Romanor. adversus Asdrubalem clarus: postea Aternus, *Poscara*, Metaurus, *Metro*, cujus in ripa Asdrubal Annibalis frater cæsus fuit. *Lacus* in Transpadana regione sunt, Urbanus, *Lago Major*, qui Ticinum recipit, Cerelius, *Lago di Lugano*, Larius, *Lago di Como*, qui recipit Adduã, Sebinus, *Lago del Isco*, qui Olliũ transmittit. Benacus *Lago di Garda*, per quem fluit Mincius. In Hetruria, Perusinus, qui & Trasimenus, & Vulsinus.

In fronte Italiæ est *Pedemontium*, in quo Augusta Taurinorum, *Turin*, Augusta Prætoria, *Osta*, Saluciæ. *Monsferratus* habet Albam Pompejam. *Liguria*, Genuam. In *Lombardia* præcipuos tenet Ducatus Mediolanensis: Supra eum sunt *Rhæti*; quorum urbs Curia, *Coyre*,

re, & ad Adduam *Vultureni*, quos quum tenerent nuper Hispani, exstructa ante aliquot annos arce *Fuentes*, & armis Christianissimi Regis Lud. XIII in pristinam libertatem restituti sunt, hac lege, ut sola fides Catholica illic obtineat. Parte altera versus mare Adriaticum est *Forum Julii*, in quo *A*quilea; Est *Istria*, in qua Justinopolis: est *Carniola*, in qua Labacus; est *Tirolensis* Comitatus. Est Marchia *Tarvisina*: Sunt *Verona*, *Vicentia*, *Patavium*, *Venetia*, *Brixia*, *Mantua*, & cis Padum *Parma*. Romandiola juris est Pontificum cum Ferraria, ex donatione Pipini, & Caroli Magni, Regnum Francorum. Hic fuit Exarchatus Ravennensis, sive Flaminia. *Venetorum* Resp. imprimis potens est. Possidet ea Corcyram in ipso Sinus aditu sitam. Tum vicinas Peloponneso, Cephaleniam, Zacynthum, & Nerigum: inq; Æ-geo Zaram, & Cretam. Sequitur postea Magnus Ducatus *Hetruriæ, la Toscane*, in quo ad *A*rnum flumen Pisa, Luca Florentia: Et in mari Insula *Ilua*, cujus urbs Cosmopolis condita est à Cosmo Medico. Tum Tractus *Senensis*, *Perusinus*, *Orivetanus*, *Picenus*, *Marchia Anconitana*, *Ducatus Spoletinus*. Post hæc occurrit *Latium*, *la Campaigne de Rome*, in quo Roma, sedes Pontificis M. qui nunc est Urbanus VIII. vicina Romæ Ostia, Præneste, *Pilastrina*, Tibur, *Tivoli*, *A*lba, Mons Cæcubus est

est in sinu Cajetano. *Campania,Terra di Lavorro*, habet Capuam,& versus mare Puteolos & Baias. ubi veterum structurarum monumenta, & deliciarum reliquæ spectantur. In regno Neapolitan est Neapolis. Montes sunt *V*esuvius, *le monte de summa*, Massicus Falernus, *Mondragone*. In Aprutio sunt Aquilia, Sulmo, Pancianum, Ortona. In Calabria,Polycastrum & Regium. In Apulia Daunia,*Apuglia Plana*, *A*sculum, Manfredonia. In Peucertia Barum, à quo regio Barensis nomen traxit, Polinium, Tranum, *V*enusium. In Salentinis sunt Hydrus *Otranto*,Callipolis,Brundusium.

Insulæ circa Italiam sunt *Corsica* Genuensium, *Sardinia* & *Sicilia* Regis Hispaniarum. minores studio omitto, Gallinarium,Georgonen, Caprariam, Palmariolam appositam Plumbino,Ischiam,Prochyten, Capreas, fœdis Tiberii obscœnisque libidinibus decantatas. *Melita* ad Africam refertur.

Stiria Carinthiæ versus Orientem objicitur. Habet amnes,Stiram,Muram, Dravum; Urbes, Brugam, Grazium, Marchpurgum. *Sclavonia*, Illyrici veteris pars est,sita magna sui parte, Savum inter & Dravum. *Croatia*, Hungariæ vicina est. *Liburnia* vicinior est sinui Adriatico: eámque sequitur Austrum versus *Dalmatia*, in qua sunt, Sara, Sebennicum; cum urbe Spalato, cujus Episcop. M.

Antonius

Antonius de Dominis ad Eccl.Cathol.à qua, recesserat, reversus est, ac nuper Romæ extinctus. Habet eadem Dalmatia Stridonem, Patriam B. Hieron. *Bosena* ad amnem jacet sui nominis. *Servia* est vet. Mœsia superior, ad fines Macedoniæ ex parte sui Orientali. *Walachia* Serviæ Rasciæque objicitur ab Oriente: Amnem habet Alutam, qui se in Danubium præcipitat supra Nicopolim. *Moldavia* & *Podolia* tenentur à Poloniæ Rege contra Turcam.

Romonia est ipsissima Thracia, habétque ad Bosphorum Constantinopolim, sedem Imperii Orientalis, quæ antea *Byzantium* dicta fuit, nunc vocatur *Stamboli*. Et quia eadem vocata fuit nova Roma, idcirco regio vicina vocatur Romania. Urbes in Romania præter Byzantium sunt; Pera, Nicopolis ad Nessum flumen, Philippopolis ad Hebrū, Adrianopolis, Trajanopolis, Selymbria in littore Propontidis. *Bulgaria* in extrema Europa inter Hæmum & Danubium sita est. *Tauricam* Chersonesum quæ *Gazaria* dicitur, incident Tartari Precopēies, subacti nunc à Turca. In *Græcia* primo occurrit trans Danubii decurrentis ripam, dexteram. *Macedonia*, tum *Thessalia*, inde *Achaia*, cum *Bœotia*, ac denique *Peloponesus*. In Bœotia sitæ sunt Thebæ, Thespia. Ad mare Ionium sitæ sunt, E-us *le Albanie, Acarnania, Acarnanie, & Ætolia*,

tolia. Montes decantatiſſimi ſunt, *Athos, Monte Santo*, Olympus, Pelion, Pindus, Othyrs, in Theſſalia. Ceraunii in Epiro: Parnaſſus, Helicon, Hymettus, in *Achaia. Flumina*, Strymon, *Alyacmon*, Peneus, Sperchius, *Achelous*, *Aſopus. Urbes*, Theſſalonica, Philippi, *Amphipolis*, Pharſalis aliæque. *Promontorium* nobile *Actium*, ad quod commiſſa Pugna *Actiaca*. Sinus ſunt *Acarnanicus*, ad quem Olpæ, nunc *Soppote*, Corinthiacus, *Golpo di Lepante*, cui adſidet Naupactus Sarronicus, *Golfo di Engia*, Thermaicus, *Golfo di Theſſalonica. Inſulæ* in Jonio, Corcyra, *Corfu*, Nerigus, Cephalenia. Naxus, Ithaca, Zacynthus: inque Ægeo, *le Archipelago*, Creta centum quondam Urbibus clara, cum labyrintho, poſtea *Eubœa*, quæ Euripo diſjungitur à Bœotia. In Ægeo ſunt *Ciclades*, quarum notiſſimæ Delus & *Andros*, *Sporades*, in quibus Icaria, Samos, Pathmos, Claros, Chios, atque aliæ.

Peloponneſus *la Morée*, Iſthmo adhæret continenti. in ea fuêre populi Corinthii, Sicyonii, Elei;, Meſſenii, Lacones, *Argivi*, & in medio iſtorum *Arcades*. Flumina, Ele, Orum, Peneus, ad quem Piſa Olympica, & *Alpheus*. Meſſeniorum Paniſus, Lacedæmoniorum Eurotas, ad quem Sparta ſive Lacedæmon, *Argivorum* Inachus, ad quem Mycenæ, Montes Pholoe, Stymphalus, Taygetus.

IV. Africam veterum nonnulli Nilo ab *Aſia*

Asia disjunxêre: nos Sinu Arabico. Est ergo Africa nobis Peninsula, cujus Isthmus est inter Mare Mediterraneum & Sinum Arabicum: extendit autem se utrimque trans Tropicos, maxima sui parte subjecta solis ardoribus, sicca, arenosa, serpentibus usque adeo scatens, ut alibi deserta sit, alibi non nisi ab ocreatis agricolis proscindi possit. Quæ trans Æquatorem sita sunt, non discribuntur à Græcis aut Romanis scriptoribus. Est autem in ea statim ab Isthmo Ægyptus, Marmarica, & Cyrenaica, quæ & *Pentapolis* dicitur, tum Bizacium, & Africa sive Lybia propriè dicta: adhæc Numidia, ac denique Mauritania, & quidem duplex, Trigitana & Cæsariensis. *Ægyptus* Nili ostiis continetur, quorum extrema sunt, Orientem versus Pelusiacum, ubi Damiata; versus Occasum Canopicum, ubi Alexandria & Pharus; loca Francor. Regum expeditionibus clara. Reliquũ Africæ ctus usq; ad Fretum Gaditanum vocant vulgo *Barbariam*: suntque in ea Emporia, Tripolis, Africa, Tunis, Goleta vicina Carthaginis ruinis, Hippona, *Bona*, Algerium nec procul à freto in sinu, sita est arx *Penon de Veliz*, Gothorum vel Saracenorum opus.

Tingitana Austrum versus Atlante monte eminentissimo terminatur, versus ortum Malva fluvio separatur, à Provincia Cæsariensi; versus Septemtrionem est mare Mediterr-

 anium

terraneum ;ad Occasum Oceanus Atlanticus. In ea sunt mõtes Abyle & Heptadelphi. Regna hodie Fessæ & Marocci. *Fessanum* regnum habet Provincias septem 1. est Tremizen quæ nunc Sævia ; in qua urbes olim XI. hodie memorantur Oranum ad littus, Tremezen, Anafa, Mancota, Rabatum, Menzala, Nuchele, Adendum, Tegegiltis, Madravanium, Dazia, Azarfa, 2. Fessa, in qua urbes, Sala, Mequines, Fessa, quam triurbem merito dixeris; constat enim oppido veteri, novo & medio. . Asgaretta, in qua Laracha, Alcazara, Atzil, 4. Habata in qua Ezagena, Beniteudia, Amergo, Tenzerrum, Aguria, Bezatum, Tetuana, Tingio, & Ceuta, quæ veterum Septa est. 5. Errifana, in qua Beatis, *V*ellezum, Hiellezium, Tagaza, Geba, & Megima. 6. Garetia juncta regno Tremezen, habétque opida, Melilla, quæ Ptolemæo *Ryssadirum*, Cassacam, Teznotam, & Megenum. 7. Est Chausa, vicina Numidiæ, in qua Teuretum, Dudubum, Tezara, Ainelginunum, Mehedia, Umeginnabe, & Carclivum.

Marocum creditur esse Bochi Regia : sunt qui malint esse Bocanum Himerum. adsidet autem Tensisto flumini, quod Nubiensis Geographus vocat *Tansift* : habuit urbs ipsa quondam C. millia ædificiorum, portas XXIV. ab= éstque non procul ab Agmeti angustiis per quas ad Lamptunias, solitudines itur. Pro=

vinciæ

vinciæ illi ſubjectæ ſunt 7. Inter quas Ducala, & Tedela.

Cæſarienſis Mauritania eſt Saluſtii Numidia: ſed poſt conditum Juliam Cæſaream juncta eſt Mauritaniæ. clauditur verſus ortum Ampſaga flumine, noménque habet ab urbe primaria quam hodie vocant, *Alger.* Fuit autem Numidia Maſaniſſæ Regis nomine celebris: urbes habuit, Juliam de qua jam dixi, Arſenariam, Ruſcibar, Ruſibirſim, Saldas.

In *Africa* ſive *Lybia* proprè dicta fuêre Hippo Regius, Aprodiſæū, Utica, Carthago, Tunis, Maxula. Syrtes duæ; major minórque: Amnes Rubricatus, Bagrada, Triton.

Bizatium Lybophœnices primi coluêre, éſtque *Africæ* ea pars, in quà duæ illæ ſunt Syrtes: urbs primaria Hadrymettus, fluvius Cyniphs. *Cyrenaica* ſive Pentapolis quinque habet urbes, quarum præcipuæ ſunt *Arſio*ne & Berenice. Cæterum confuſis veterum limitibus auctóque *Arabum* Mahumetanorum imperio omnia iſta nunc ſubſunt Regi Tunetano, qui ditionem iſtam in quatuor provincias diſtinxit. 1. eſt Conſtantina, in qua urbes novem, Collobeſus, Ruſcicada, Tacaccia, Hippo, Biſerta, Conſtantina, Milia, Tirfeſa, & *T*ebera, 2. Tunetana, in qua urbes quatuordecim, Utica, quam Itali hodie vocant Porto Farino, Carthago, *T*unes Camartia: *A*bdirana, Nemilis, Hametha,

Clupea, Heraclia, Singul, Monasterium, Tabulba, Aphrodisium, Ruspina. 3. Tripolitana, continet Menigem insulam quæ Lotophagitis, nunc Gerbi. ad hæc Zoroatam, Lepidem, ipsámque Tripolim Asiaticorum coloniam. 4. Est Zebensis ad quam interiora Africæ Numidiæq; pertinent. In hac est mons Atlas, qui ex Marmarica ortus, se in occasum late spargit, ac juxta fauces Susi amnis, qui Messam tergeminam urbem alluit, in Oceanum se fundit Atlanticum.

Prope Marocum est Promontorium Cantin, & in Oceano Insula Maderæ, & magis Australes, *Insulæ Canariæ*. Sequitur postea regnum, *Gualatæ*, cum Promontorio Albo, *Cabo Blanco*: cui Austrum versus objicitur Promontotium *Viride*, *Cabo Verde*, à quo vicinæ insulæ vocantur Virides, *isles de Cabo Verde*. Decimo ab Æquatore gradu occurrit Promontorium, *Serra Lionna*, ubi littus in Orientem curvatur habétque Regnum *Guineæ* auriferum. Sub Æquatore est *Insula S. Thomæ*. cui supra infráque adjacent insulæ, *Principis*, *Isola del Principe*, *Anni boni*, *de Anno Bono*, ubi jam littus ad gradum usque xxxv. in Austrum porrigitur: quo in tractu est Regnum *Congo*, vel *Manicongo*, & Regnum *Angola*: tum Promontorium Bonæ Spei, *le Cap de Bonne Esperance*. Unde se iterum littus in ortum æstivum curvat, extenditque etiam trans Æquatorem

torem

torem uſque ad Promontorium Aromata, quod vulgo vocant *Cabo de Guardo fu*, oſtium ſinus Arabici. In continenti ſunt *Monomotapa*, *Mozambica* & ad Sinum Arabicum, *Adel*, cum Inſula Zocrotora: aloës optimi feraciſſima, quam Ptolameus vocat Dioſcoridum. Inſula nobilis *Madagaſcar* ſive D. Laurentii à Tropico Capricorni ad XII. uſq; gradū ab Æquatore porrigitur. Interius, in *Africa*, ſunt *Biledulgrid*, *Nubia*, & *Regnum Abyſſinorum* potentiſſimum. Sunt autem Regis hi ferè tituli*** Supremus meorum regnorum, à Deo unicè dilectus, columna fidei, ortus ex ſtirpe Juda, filius David, filius Salomon, filius columnæ Sion, filius ex ſemine Jacob, filius manus Mariæ, filius Nahu ſecundum carnem, filius ſanctorum Petri & Pauli ſecundum gratiam. Imperator ſuperioris & inferioris Æthiopiæ, & ampliſſimorum Regnorum, jurdictionū, & terrarum, Rex Goæ, Caffares, *A*ngolæ, Barn, Baliguaza, *A*doæ, Vanguæ, Goyamæ, ubi Nili fontes ſūt, *A*maræ, Baguamodri, *A*mbeæ, Vanguci, Tigremahon, Sabanas, quæ patria eſt Reginæ Sabæ: Barnagaſſi, & Dominus uſque in Nubiam, quæ in Ægyptum extenditur. *A*mnes nobiliſſimæ *A*fricæ ſunt, Mulucha qui Mauritaniam finit. *A*mpſaga qui Numidiam. Nilus, inſulam faciens Meroen, quæ nunc dicitur *Gueguere*, & Niger. *A*d Nilum fuit

Memphis, nunc eſt *Cairus*, cui vicinæ Pyramides. Lacus ſunt *Zaire* & *Borreo*. Montes præcipui, Heptadelphi, *Abyle*, *Atlas*, Lunæ. Porrò *Atlas* ſic per *Africam* diſcurrit ſicut per Aſiam Taurus, per Europam *Alpes*. *Deſerta Africæ* ſunt, *Tegazza*, *Barcha*, *Elſocar*. *Henr*. *Promontoria* ſi à Gadibus profiſcare, *Cantin* quod Ampeluſiam vocat Mela; *Dalguer*, *S. Maria*, *Blanco*, *Verde*, quod eſt Veterum Heſperion keras, *Roxo*, *Vorga*, *de las Palmas*, *de las Baxas*, *de tres punctas*, *de S. Paul*, *de ſanct Benciſt*, *de Lopes Conſalves*, *de Primero*, *de Lerdo Arcas*, *Negro*, *Cenertan*, *de Bonna Eſperanza*, *de Correntes de Guardafu*.

Totus verò tractus Ægypti qui ad Sinum Erythræum extenditur, olim tributus fuit Aſiæ, nunc pertinet ad Africam. In eo tractu hoc eſt memorabile; quod nullum flumen inde ſe exoneret in Mare rubrum. Ipſum illud mare hodie vocatur Italis *Mar Roſſo*: Arabibus *Calzem* Hebræis *Jam Zuph*. Scatet autem inſulis, & cæcis vadis. Fretum ſive oſtium ſinus vocant hodie *Babelmandel*. Merces Africanæ ſunt, Ebur, Aurum, dactyli, coria caprina, bubula, aliæque: adhæc Zibetum, Pſittaci, Simiæ, Elephantes.

V. Aſiam ab Europa dividunt Tanais fluvius, *Don*, Mœotis Palus, *Mar del Zabache*, Cimerius, *Bocca di S. Joanni*, Pontus Euxinus, *Mar Maggiore*, vel *Mar negro*. Boſphorus Thra-

Thracius, *Stretto di Constantinopoli*, Propontis, *Nar di Marmora*, Hellespontus, *Bras de S. George*, vel *Destroit des Casteaux*, Mare Ægeum. *Archipelago*, & Mare Syriacum. Ab Africa Isthmus, & Sinus Arabicus, cætera clauduntur Mari Arabico, Oceano Indico, Eoo, & Sarmatico. Una autem Asia sua magnitudine æquat Europam & Africam simul junctas. Dividitur autem ea rectè à nobis in partes septem I. habebit ditionem Imperatoris Turcarum. II. Moschi ditionem *A*siaticā. III. Terras Magni Tartarorum Chami. IV. Persarum Dominium. V. Indiam utrámq; tum eam quæ est intra Gangem, tum eam quæ est extra. VI. Sinas. VII. Insulas Eoas.

Turcarum Imperio nunc præest Sultanus Amurathes, post Sultanum Osman, & Sultanum Mustaham. Ejus in *A*sia partes sunt istæ, *Natolia*; quæ Asia minor, *Syria*, *Arabia*, cum Insulis ad *A*siam pertinentibus, Tenedo, Icaria, Chio, Carpatho, Rhodo, Cypro. Hisce omnibus in Asia præsunt XXIX. Beglerbegi: nimirum Natoliæ, qui præfectus est undecim Provinciis Caramaniæ, qui septem, Sivas, Tocati, Dulgarid, Aleppi, qui subjectas habet VII. Præfecturas, Cham, sive Damasci. qui decem: Tripolis, qui V. Maras, Diarbech, Bagdar quæ est Babylonia, qui XVIII. Balsas ad ostium Tigris, Carman, Aden, seu Gemen, quæ est in Arabia

Fælice, habétq;ſibi ſubjectas præfecturas V. Gebetz,quæ eſt in Cypro , Scheherezul; quæ eſt in *A*ſſyria.Unan,in finibus Perſarum præfectus XIII. Provinciis *A*rzerum in *A*rmenia majore,qui III. Triflu,Tſchildir,qui IX. Sochum , Cars, Temicarpi,Batin in finibus Georgianorum: Sirvum ſeu Mediæ:Faſſæ in Mangrelia, Revan, & Somachiæ. *Novalia* Turcæ quatuor in univerſum ſunt, unum in Pera,pro urbe Conſtantinopolitana; Secundum Callipoli, pro ponto Euxino ; Tertium in Zues, pro ſinu *A*rabico; Quartum in Balſeram ad tuendum ſinum Perſicum.

Mare Caſpium *de Sala* vel *Bachu*, in hac parte eſt , quod falſo crediderunt *V*eteres Sinum eſſe Oceani Septentrionalis,undiq;enim terris clauditur, exonerant ſe in illud ab occaſu *A*raxes,à Septemtrione Rha. ab ortu Jaxartes & Oxus, ab *A*uſtro Cyrus. *Amnes* in Pontum Euxinum influentes ſunt Thermodoon, Iris: *Ponti*,Halys:*Galatiæ*,Parthenius,&Sangarus: Bithyniæ,Rhindacus. In Ægæum influunt ex Phrygia Simois & Scamander. Ex *Lydia* Caycus & Hermus. Cayſtrus & Mæander ex *Caria*. Xanthus ex *Lycia*. Cataractes ex *Pamphylia*,ſive *Caramania*,Cydnus ex *Cilicia*,qui Tharſum,Pauli *A*poſtoli patriam,præterlabitur Orontes ex *Syria*,cui adſidet *A*ntiochia : Jordanes ex *Paleſtina*. *Lacus* ingens *A*ſphaltites,in quem ſe effundit Jordanes.Hic ex Libano duobus capitibus oriens,Jor, & Dan

per Samachoniten lacum & mare Tiberiadis se exonerat in eum quem dixi *Asphaltitem* lacum vel Mare mortuum. *Urbes Asiæ* præcipuæ nunc sunt, Theodosia *Casa* & Trapezus *Trebizonde.* Fuerunt quondam *Amasus*, Prusa, Chalcedon, *Abydus*, Troia, Smyrna, Colophon, Ephesus, Miletus, Patara, Tarsus, *Antiochia*, Tripolis, Berytus, Tyrus, Sidon, Joppe *Jaffa*, *Ascalon*, *Azotus*, Gaza, Damascus, Hierosolyma, quam Ælius *Adrianus*, à se Æliam vocari voluit. *Montes Phrygiæ* Cimon & Ida, cujus pars Gargara. *Lydiæ* Siphylus, *Cariæ* Cadmus: Sunt etiam in hac *Asiæ* parte Taurus & *Antiataurus*, itémque Libanus & *Antilibanus*. In *Cypro* sunt urbes famosæ, Salamis, quæ nunc Famaugusta, *Amathus*. Paphus Nicosia.

Arabia triplex est Petrea, in qua Petra opidum: Deserta, inter Ægyptum & Petream: Felix inter Mare Erithræum & Persicum. In deserta sunt montes Sina & Horeb, ubi Deus Mosi tabulas legis dedit.

Populi confines, Moabitæ, Idumæi, Judæi, Galilæi, Samaritani. Tituli Magni Turcarum Imperatoris hi sunt. Imperator*** Filius ***semper victor. Ego, qui per infinitas gratias Omnipotentis, & abundantiam miraculorum Principis Prophetarum, sum Imperator *Augustorum* Imperatorum distributor, coronarum ac diadematum inter maximos

terræ Principes, minifter duarum facratiffimarum & auguftiffimarum urbium & pulcherrimarum totius orbis, Meccæ & Medinæ, protectos fanctæ Hierufalem, Dominus maximæ partis Europæ, Afiæ, & Africæ, victrice noftro enfe partæ, fcilicet regionum & regnorum Græciæ, Themifuar, Bofnæ, Segeti, Natoliæ, Caramaniæ, Ægypti, omnífque terræ Parthorum, Curde, & Georgianorum, porta, ferri, regionífque Principis parvorum Tartarorum, Cypri, Diarbequir, Aleppi, Etferum, Damafci, Babylonis, Barzaræ, Arabiarum Azbech, Tunis, Tripolis, Barbariæ & plurimarum aliarum regionum, infularum, fretorum, portuum, populorum, familiarum, generationum, & infinitarum myriadum præftantiffimorum militum, qui fub noftro obfequio requiefcunt & fub mea juftitia, qui fum Imperator *** Filius Imperatoris. ***, Imperatoris Mahumet, Imperatoris***, Imperatoris***, & Imperatoris *** gratia Dei, refugium præcipuorum Principum Mundi, & afylum honoratiffimorum Imperatorum.

Magnus Mofcorum five Rufforum Dux, præterea quæ in Europa tenet, ingentes habet regiones in Afia, confines Tartaris, ut funt *Pezour, Condora, Permia, Duvina, Obdora*, ufque ad *Volgam* flumen. Tituli Ducis hi funt ***Gratia Dei Imperator & Dominator totius Ruffiæ, magni Ducatus *Volodimiræ*, Mofcoviæ

viæ, Novogrod, magnæ Pscoviæ, Smolenskiæ, Thueriæ, Ingariæ, Permiæ, Wiathkiæ, &c. Dominator & magnus Princeps Novogrod regionis inferioris, Czernigol, Retzan, Wolochdæ, Bsoviæ, Bielloy. Rostoviæ, Joroslo-viæ, Poloczkiæ, Udor, Obdoræ, Condiniæ, &c.

Persicum imperium transmisso Euphrate sequitur, éstque proximum ei Mare Caspium, quod undíque terris clauditur. Terminus Persarum Imperii est Indus amnis. Sunt autem in eo *Media*, *Assyria*, *Susiana*, *Mesopotamia*, *Persis*, *Parthia*, *Hyrcania*, *Margiana*, *Bactriana*, *Paropamisus*, *Aria*, *Drangiana*, *Gedrosia*, *& Carmania.* Flumina, Euphates & Tygris, qui in Amenia orti diversis fontibus postea junguntur, effúndúntque se in mare Persicum sive Rubrum. Mons Taurus variis nominibus pro locorum situ appellatur per totam Asiam, Imaus, Emodus, Paropamisus. Urbs in sinu Persico memorabilis est, *Ormus*, quam superiore anno qui erat 1623. eripuit Persa Hispano.

Tartari Septemtrionalia Asiæ tenent à Mæotide usq;ad Oceanum Eoum, neq;est ullius in toto orbe majus latiúsque Imperium. *Tartaria Deserta* multas hordas habet. *Sagatai* est Scythia intra Imaum, nomine à Sogdianis petito. *Catai* regnum cœlo, solóque beatissimum. *Tangut* est Scythia extra Imaum

um, cum Serica regione vicina Sinensibus. Urbes præcipuæ sunt, Combalu, Samarcanda, Caindus, Caffa, quæ est Tartari Præcopensi, est veterum Theodosia. Quinzai urbem totius orbis maximam solus memorat Paulus Venetus, qui de ea stupenda narrat, fidémque excedentia. Pertinent autem ad Septemtrionalem Tartariam Samoitæ, oppositi freto Weygaz. Flumina præcipua sunt, Pulisachnis, Caromora, Quiantu, & Quiam, quorum istum aiunt latissimum esse & profundissimum.

IndiamGanges mediam secat, quo fit, ut pars ejus Persis vicina, sive occidua, vocetur India intra Gangem, altera verò, extra Gangem. Illam hodie appellant *Indostam*: suntq in ea *Camboja*, *Bisnagar* in qua urbs *Goe*, *Calicut*, *Narsinga*, cum Insulis *Ceilon & Maldivis*, quarum numerus ignoratur. In Transgangetana sunt, *Bengala*, *Peru*, & ingens Promontorium in quo Malacca. Eidem accensetur quoq; *Sumatra* insula, quam Plinius & Ptolemæus vocant *Taprobanam*; describúntq; exactius quam nobis hactenus enotuit. Merces Indiæ sunt aurum, sericum, gemmæ, uniones, aromata, ut piper, caryophyli, nuces myristicæ, cinnamomum, rhabarbarum, aliáque.

Sinarum regnum in Zona temperatâ situ est terminatúrque Mari Eoo, India, & Tartaria à qua per spatium cccc. leucarum, ubi natura montium munimentum non dedit, muro dis-

cluditur,

cluditur, humana industria exstructo, Regio ãplissima est. Provinciæ ea CL. Metropoles ccxxv. Castella majora MCLIV, Municipia ccccxx. Villarum pagorúmq; numerus innumerus. Incolarum summa excrescit ad LXX. myriadas. Urbes præcipuæ sunt *Panquin & Namquin*, Cives ibi & per omne regnum ingeniosi atque industrii: Typographias, Tormenta bellica cum usu pulveris sulphurei, aliásq; artes habuerunt ante nos.

Insulæ *Maris Eoi* sunt *Java Major*, *Borneo* ferax aromatum, *Ceilam*, *Moluccæ* quinq; Ternate, Tidor, Mutir. Machiam, & Bachian, occupatæ à Batavis, qui etiam possident Amboynam & Bantam. *Luconiam*, *Philippinas*, & *Japonæ* partem tenet Hispaniarum Rex. Abundat autem Japona argento, cæteræ insulæ gemmis, unionibus, aromatibus.

VI. Superest spectanda America, inter Mare *del Zur* & *del Nort* interjecta; eã dubia perdiu suspicione, postea accuratiore Christophori Colũbi, Cortesii, *V*alboæ, Pizari, Americi *Vespu*tii, & Ferdinãdi Magellanis inspectione cognitam descriptámq; ob ingentẽ amplitudinẽ statim *Novũ Orbẽ* vocavêre: inventa est autẽ an. MCCCCXCVII. regnante in Hispania Ferdinando Aragonum Rege. Dividitúrque in Septemtrionalem & Australem, quas partes connecti Isthmus Dariensis. In illa sunt *Estroilandia*, *Terra Labaratoris*, *Canada*, *Nova*

Francia,

Francia, Norumbega, Virginia, Florida, Jucatan, Nicaragua. Nova Hispania. California & Quivira. Interius *Nova Granata, & Nova Hispania.* In hac sunt, *Castella Aurea, Popajana, Peruvia, Chili, Chica, & Brasilia.* Peruvia sub Carolo *V.* detecta est anno MDXXX. Brassiliam commendant portus Fernamboci, & *Todos los Santos*, proventu saccari nobiles, quorum hunc Batavi quum an. MDCXXIV. occupâssent, deserere iterum coacti sunt.

Amnes præcipui sunt, Paragnian, fluens per Novam Franciam, Maragnion, qui idem vocatur fluvius Amazonum, per Meridionalem Americam labens. Fluvius Argenteus, *Rio de la Plata.* Hi omnes exonerant se in Mare *del Nort.* In oppositum verò mare sive Pacificum, quod vocant *del Zur*, nullus (quod mirum est) eximius amnis labitur: tantum inter Californiam & Novam Granadam Caramara fluvius se injicit in Sinum *V*ermilium. *Urbes* in America præcipuæ sunt Cusco, Mexico, Quito, Havana, Nombre de Dios. Insulæ in sinu Mexicano sunt, *Cuba, Hispaniola*, quæ & Sancti Dominici insula vocatur, *Iamaica*, quæ & S. Jacobi dicitur, *Sancti Joannis*, quam Boríques nominant, *Magarita*, quibus prætexuntur ea quæ vocantur *Antillas* vel Camercanæ insulæ, quæ omnes Hispano subjectæ sunt. Ulterius ortum versus in patente Oceano ad gradum latitudinis

XLVIII.

xlviii. sunt *Azores* sive Flandricæ, ad quarum meridianum acus magnetica recta in Septemtrionem fertur. Merces Americanæ sunt *Argentum*, Coria, Sal, *Concineglia*, Gemmæ, Uniones.

Nunc Terris peragratis aperienda quoque sunt Maria: est enim homo animal amphibium, & non minus mari præest quàm terræ: sed illi ob hanc. Maria igitur partim terras subeunt, partim circumfluunt. Illud ubi fit, Sinus est; hoc Insula. Mare autem quodvis terras subiens vocari potest Mediterraneum, sicut est; quod vero ambit, vocatur Oceanus: Mediterranei tamen nomen singulariter illi Sinui adhæsit, quod per Fretum Herculeum immissum, Europæ, Africæ, atque Asiæ oras non tantum tangit, sed etiam terminat. Id Græci Latinique interius vocant, Arabes, Damascenum. In eo sunt, *Mare Ibericũ, Balearicum, Galicum, Ligusticum, Tyrrhenum* sive *Hetruscũ, Siculum, Adriaticum, Ionium, Creticum, Ægæum, Archipelago*, cujus pro Insularum numero varia nomina, nam à Myrto, Myrtoum, ut Icaria, Icarium, ab aliis Rhodium, Carpathium, Lesboum, *Hellespontus, Bras de S. George, Propontis, Mar di Marmora, Bosphorus, Thracius, Sarette di Constantinopoli*; Hellesponto Xerxes, Thracio Darius in Europam irrupit. Ad hæc *Pontus Euxinus, Mar Maggiore, Bosphorus Cimmerius, Bocca S. Joanni,*

Palus

Palus *Mæotis*, *Mar della Tana*, Scythis *Temerida*, in quem influit Tanais, quem Scythæ *Silim* vocant. Littora autem Asiæ atque Africæ ab Hellesponto stringenti, occurrunt hæc maria, Carium, Rhodium, Pamphyliam, Cilicium, Syriam, Phœnicium, Palæstinum, Judaicum, Ægyptium, Cyrenaicum, Lybicum, Numidicum, Mauritanicum.

Alter sinus est Septemtrionalis, Codanus, Balthicus, Germanicus, Cimbricus, extenditúrque à freto Sontico usque ad extremas Finniæ & Boddiæ oras. Estque hoc in Finlandia memorabile, quod tribus à Rasseburgo milliaribus Austrum versus inter cautes marinas locus sit, ad quem naves quũ appulerunt, vident acum pyxidis nauticæ statim in gyrum verti, nec cessare hunc motum, priusquam uno inde milliari abscesserint.

Tertius sinus quem veteres plerique (nam Herodotus & Aristoteles à cæteris dissentiunt) crediderunt è Scythico Oceano proficisci, & esse *Mare Caspium* imaginarius est, immo erroneus: mare enim istud undique terris cingitur. Esto ergo nobis Tertius sinus *Arabicus Mar di Mecca*, à patria Mahometi. Quartus Persicus: pertinent autem hi duo ad Mare Erythæum. Quintus Argaricus sive Gangeticus; *Golfo di Bengale*.

In Hemisphærio Occidentali sive Americano duo sunt; Sinus memorabiles, *Mexicanus* & *Vermilius*.

OCEA-

OCEANUS ipse pro situ aut qualitate varia sortitur nomina : vocatur Scythicus, Septemtrionalis, Glacialis, Cronius, Amalthius sive Hyperboreus, Germanicus, Britannnicus, Calcedonius (nam Deucaledonius fictitium est) Gallicus, Aquitanicus, Cantabricus, Hispanicus, Atlanticus, Æthiopicus, Indicus, Sericus, Australis, Eous, Sinensis, S. Lazari, *Mar del Nort*, *Mar del Zur*, sive pacificum.

PERIPLUS oræ maritimæ in nostro Hemispherio sic se habet. A *Freto* Weygats usque ad Promontorium Caninos, *Russia* est sive *Sarmatia Europæa.* Inde ad Promontorium Norwegiæ maxime Septemtrionale, *Finmarchia*: Unde ad Fretum, Sontium sive Balthicum, *Norwegia.* A Freto Baltico usque ad Albis fluminis ostium, est Chersonesus Cimbrica sive Dania. Ab Albi ad Rheni ostia littus *Germanicum.* Hinc ad Bajonam, littus *Gallicum*, variis nominibus, Flandricum, Normanicum, Britannicum, Santonicum, Aquitanicum. A Bajona ad Promontorium Celticum ora est *Cantabrica*, *Biscaye*; Inde *Portugallica* post quam sequitur *Bætica* sive Andalusia. A Gadibus & freto Herculeo usque ad Promontorium Capitis viridis est *Africa*, Inde ad Promontorium *Serra Lionna*, *Guinea* & *Nigritarum* ora tum sequitur Regnum *Congo*, & *Angola*; ad Caput Bo-

næ

næ Spei , *Zanzibar* : Poftea littus *Monomotapa*; à quo ad Promontorium ufq; Guardafu juxta Sinum Arabicum , eft littus *Mozambicæ*. Hinc fequitur littus *Arabicum, Perficum, Indicum* & ad Orientalem Oceanum littus *Sinæ*. Unde per Fretum Anian reditur ad Mare Septentrionale , & Fretum Weygaz.

PERIPLUS Americanus ex iis quæ diximus nofci poteft. In ora maximè Septemtrionali nobis cognita funt freta Davis & Forbrefleri à quibus Promontorium Breton eft *Eftotilandia* cum *Terra Cortercali*. A Britonum Promontorio ufque ad Caput *de Arenaz* eft *Norumbega*, tum NOVA FRANCIA, & *Virginia*. Hic fe in Ifthmum contrahit vafta regio, facto ab Oriente in Occafum ingenti Sinu, qui vulgo *Mexicanus* dicitur. Ifthmus utrinque Oceano pulfatur. Promontorium in eo *Jucatan*, à quo furfum verfus ora Septemtrionalis pertinet ad novam Hifpaniam. inferior five Auftralis vocatur *Nova Caftella*. Hinc ad Promontorium Alindæ & fluvium Maragonem funt oræ *Caribantis* & *Tifnadæ*, fubjectæ Æquatori. A Promontorio Alindæ ufq; ad Cabo Frio quod fubjacet Tropico Capricorni, litus eft *Brafilia*, in quo nobilis portus S. Salvatoris. Hinc ad oftium fluminis Argentei, *Rio de la Plata* , funt *Topinikini*. Unde ad Fretum Magellanicum regio *Chica* fe pandit. Fretum ipfum creditum

tum eſt unicum eſſe duntaxat, nec poſſe in mare adverſum niſi eo ſolo penetrari: Sed ab Iſaaco *le Meire* edocti ſumus, eſſe, etiam alias vias magis vergentes ad Polum Antarcticum, quibus commodior ſe aperit navigatio; quas tamen vias Hiſpanicæ Tabulæ ante hos annos xxx. editæ, aliæque Venetæ his ipſis vetuſtiores ſignaverunt. A Freto igitur iſto rectà ferè ſe in Septentrionem ſpargit littus, habens interius Regnum *Chili*, uſq; ad Promontorium Fortunæ, quo ad Promontorium S. Jacobi eſt *Peruvia*. Inde ad promontorium Vermilium ora *Nova Hiſpania*. A Promontorio *Vermilio* uſq; ad *Sierra Novada*, eſt *Cali-Fornia*. A qua ad Fretum Anian, Quivira. Fretum autem Anian creditur Americã ab Aſia ſeparare.

Addamus hoc loco aliquid de *Marium* inter ſe *Conjunctione*, nam & hæc res ad Geographiam pertinet, quatenus ea Politicæ ancillatur. Jungi ergo poſſe inter ſe Maria, quæque natura primo diſcluſit diſiunxitque, poſſe remotis impedimentis reddi navigantibus pervia, docuit nos ipſa natura. Siciliam quippe, quum continens eſſet, agróque Brutio adnexa, mare ex Tyrrheno & Hadriatico immiſſum, adeſis Iſthmi anguſtiis intercepit, fecítque Inſulam, & ut ait Poëtarum Princeps,

——quum protinus utraq; tellus
Una foret, venit vi magna Pontus, & undis
Heſperium Siculo latus abſcidit, arváque
& urbes *Littore*

Littore diductas angusto interluit æstu.

Avulsit simili modo natura Cyprum Syriæ, Eubœam Bœotiæ, Eubœnæ Atlantem & Macrin, Besbicum Bithyniæ, Leucosiam Sirenum promontorio, docuitque nos suo exemplo, jungere inter se Maria, sublatis obstaculorum molibus ad usum commerciorum. Est enim ut Ars Immitatrix naturæ, ita natura Artis dux, magistra, & comes. Hoc modo fretum Gaditanum aiunt ab Hercule perfossum. Sesostrim quoque ferunt Ægypti Regem, post eum Psammitichum, ac denique Ptolemæos, ducta ex Nilo in sinum Arabicum fossa, conatos esse navigabilia inter se reddere maria, internum sive Mediterraneum, & Æthiopicum. Fuit quoque consilium Seleuco Nicatori, Pontum Euxinum jungere Mari Caspio. Nero Imperator Isthmum Corinthiacum perfodere conatus est, & ex Peloponneso insulam facere, ne ex Jonio in Ægeum proficiscentibus opus esset periculosissimum Maleæ promontorium prætern avigare. Carolus Magnus Francorum Rex, & primus Imperator, quum expeditionem meditaretur in Græcos, fossam ducere instituit ab Alemone in Radantiam, ut commeabilia inter se efficeret Oceani & ponti littora, posséque exercitus suos & castrensia impedimenta ex Oceano, Mosa, & Mosella in Rhenum inde in Mœnum amnem, postea in

Regne-

Regnelum & Radentiam, inque Alemonem & Danubium deducere, atque ita secundo amni usque in Pontum Euxinum deferre. Sed & ante eum Lucius Vetus, qui imperante Nerone exercicitibus in Gallia præfuit, Mosellam & Rhenum facta inter utrumq; fossa conatus est nectere, ut copiæ per mare, dein Rhodano & Arari per illam fossam subvectæ; mox fluvio Mosella in Rhenum; exin in Oceanum devenirent, sublatísque; itinerum difficultatibus navigabilia inter se Occidentis Septemtrionísque littora fierent: cujus tamen institutum impeditum est à Gracili. In Hispania etiam non semel actum est de perfodiendo Isthmo Darem, qui Americæ partes connecti, ducendáque fossa inter *Non pre de Dios*, & Panamam, ut ita ex sinu Mexicano in Mare pacificum navigari posset, pateretq; inter duas Americas liber & tutus Hispanis in Indias Orientales itus ac reditus. Statuerat quoq; Franciscus I. Atacen Garumnæ committere, ut ne opus esset iis qui ex portubus Galliæ Mediterraneo mari adsitis in OceanūAquitanicum, aut Gallicum, aut Germanicum proficisci vellent, Hispaniam omnem circumnavigare, & præter itinerum moras, pericula, impensas, alieni quoque Regis Imperium experiri. Quin & nostro hoc sæculo Præsidis Jeannini sagaci industria inventa est ratio jungendi Ararim cum Ligeri, beneficio lacus cujusdam in Burgun-

Burgundia, pari fere octo leucarum intervallo utrúmque ab istis amnibus siti, ut ita ex Massilia portubúsq; vicinis subvectæ naves in Rhodanum, ex Rhodano in Arariam, ex Arari in eum quem dixi lacum pervenirent, unde postea in Ligerim, ínq; Oceanum secundo amni descenderent. Lacum vocant *Long-pendu*, constátque, ex eo lacu duos amnes fluere, Verbincham & Dunam, quorum alter supra portum Digoini se injicit in Ligerim: alter prope Verodunum miscetur Arari; ut videri possit natura ipsa Regem nostrũ ad tantum opus suis quoq; subsidiis invitare. Ad quas commoditates illa etiam accedit, quod per canalem Briaræ ex Ligeri in Sequanam ipsámq; Parisiorum urbem Lutetiam, facilis atque expedita possit institui navigatio. Si ad cæteras Galliæ laudes, de quibus suo loco breviter dixi, hæc una posset accedere, habet procul dubio Galliæ Regis beneficio conpendiosam, commodam & fructuosam mercium suarum transportendarum, militúmque quâquaversum subvehendorum rationem, vitatis longis, lentis, periculosis, ac dispendiosis profectionibus.

SERIES ROMANORUM IMPERATORUM.

Ante Natum Christum.

C. Julius Cæsar. Ann. XLVI. Roman. Cæs. Octav. August. In hujus Imperii ann. 42. natus est DOMINUS, & Salvator Noster JESUS CHRISTUS. Imperavit ipse adhuc 14.

C. Tiberius Nero. ann. à N.C. suscepit Imperii gubernacula XV. fuitque nationem Roman.

C. *Caligula.* 39. Romanus.

Claudius Cæsar. 43. Romanus.

Domitius Nero. 57. al. 59. Romanus.

Sergius Galba. 71. al. 69. Roman.

Syl. Otto. 71. al. 69. Roman.

A. *Vitellius.* 71. al. 70. Roman.

Fl. Vespasianus. 72. al. 71. Roman.

Titus Vespasianus. 81. Romanus.

Domitianus. 83. al. 82. Roman.

Coccejus Nerva. 98. al. 99. Rom.

Ulpius Trajanus 1.00.

Æl. Adrianus. 119. Rom.

Antonius Pius. 139. al. 40. Roman.

M. Antoninus Philosophus, &

L. Ann.

L. Ann. Verus. 163. Romani.
Commodus Antonin. 182. al. 183. Rom.
Ael. Pertinax. 194. al. 195. *Ivalus.*
Didius Julianus. 194. al. 195. *Mediol.*
Septimus Severus. 195. Romanus.
Antonius Bassian. 214. al. 213. Roman.
Popil. Macrinus. 220. Tingitanus seu Cartha.
Varius Heliogabalus. 222. al. 223. Rom.
Alexander Severus. 225. Romanus.
Maximinus. 238. Arabs, quem & Bubulcum dicunt, cum Maximo Filio.
Gordianus, cum Gordian. filio. 238. Rom.
Pupienus & Balbinus. 239. Roman.
Gordianus III. 241. Romanus.
M. Philippus I. *cum filio.* 247. Arabs.
Decius cum filio. 251. al. 252. Pannonius, seu Hungarus.
Gallus Hostilianus cum Volusiano F. & *Æmilian.* Gall. 254.
Licinius Valerianus cum Galieno. 256.
Fl. Claudius II. 271. *al.* 270. Dalmata *cum Quintilio.*
Valer. Aurelianus. 273. Dacus.
Ann. Tacitus. 278. al. 279. Pannonius seu Hungarus, *cum Floriano.*
Aurel. Probus. 280. Pannonius seu Ungarus.
Carus cum filiis Carino & Numeriano. 286. al. 287. Illyric.
Diocletianus Jovius cum Maximiano Herculio 288
Constantinus Chlorus cum Galerio (308.) & Severo, & Maximiniano Juniore, & Maxentio & Licinio.

Constantinus Magnus. 310.al. 312.*cum Dalmatio*.341.*&* *Constantio* II. *Constante*, *Constantio*, *Magnentio*, *Gallo*, *&c*.
Julianus Apostata. 363.al.365.
Jovinianus. 365. al. 367.
Fl. Valentinianus & Fl. Valens. 336. al. 368. & seqq.
Gratianus et Valentinianus II. 382.Hung.
Theodosius magnus. 388. al. 383.
Arcadius, Hispanus & *Honorius Fr*. 401..
Theodosius Junior seu II. 412. al. 427.
Valentinianus III. 430.
Martianus Flaccus. 454.al.453.
Leo I. *Pater & Leo* II. *Fil. Thraces*. 459.al.461.
Zeno Cilix Isauricus. 474. al. 478.
Anastasius Macedo. 491. al. 494.
Justinus Subulcus. 518.al.521.
Justinianus. 527.al.528.Illyricus.
Justinus II. 564. al. 566. (Thrax
Tiberius II. *Constantin*. 575.al. 577.
Mauritius Cappadox. 584.
Phocas 603. al. 604. terræ Filius.
Heraclius vel *Heracleus*. 611. Apher.
Constantinus III. & Heracleonas. 640.al.642.
Constans II. 643. al. 644.
Constantinus IV. 670.
Justinianus II. 687. al. 686.
Leontius. 696.al.697. Constantinopolitanus.
Tiberius Absimarus III. 699. al. 700.
Philippus Bardanes. 713.

Anastatius II.715. Constantinopolitanus.
Theodosius III.718.al.717.Constantinopol.
Leo III. 719.al.718.Isaurus.
Constantinus V. alias *Copronymus*.742.al.743.
*Leo IV.*777.al.776. Constantinopol.
Constantinus VI. 781.al.782.cum matre. Irene=Alecto.
Carolus Magnus. 800.al.801.Primus Imperator Germanicus.
Ludovicus Pius. 814.al,815.
Lotharius, 841.
Ludovicus II.856.
Carolus I. *dictus Calvus*. 876.al.875.
Ludovicus III.*dictus Balbus*.858.
Carolus II. *dictus Crassus*.880.
Arnolphus. 890.al. 888.
Ludovicus IV. Gallus.902.al.900.vel Francus.
Conradus I. 911.al.912.Francus.
Henricus I. dictus *Auceps*. 919.Saxo.
Otto I. dictus Magnus. 937. Saxo.
Otto II. 973.al.974.Saxo.
Otto III.983.al.984.Saxo.
Henricus II. 1001.al.1002.Bavarus.
Conradus II. 1025.al.1024.Francus.
Henricus III.1039. Francus.
Henricus IV. 1056.al.1057.Francus.
Henricus V. 1106.al. 1108. Francus.
Lotharius II. 1125.al.1126.Saxo.
Conradus III.1138.Suevus.
Fredericus I. *Barbarossa* dictus 1152.al.1153.

Henri-

Henricus VI. 1189. al. 1190. Suevus.
Philippus II. 1198. Suevus.
Otto IV. 1028. Saxo.
Fridericus II. 1213. al. 1212. Suevus.
Conradus IV. 1246. al. 1250. Suevus.
Wilhelmus 1252. al. 1253. Batavus seu Hollandus.
Alphonsus Hispanus & *Richardus* Anglus Interreg. annos. 20. ab an. 1253.
Rudolphus Habspurg. 1273. al. 1272. Patriarcha Archiducum Austriacorum.
Adolphus Nassaensis seu Nassovicus 1291. al. 1292
Albertus I. Austriacus 1298.
Henricus VII. 1508. Lutzelburgicus.
Ludovicus V. 1313. al. 1315. Bavarus, huc aliqui Interregnum, alii.
Fridericus Austriacus. 1314.
Carolus IV. 1347. al. 1348. cum *Gunthero* Bohemus.
Wenceslaus. 1376. al. 1378. Bohemus.
Rupertus. 1400. al. 1401. Palatinus.
Sigismundus. 1401. al. 1411. Bohem.
Albertus II. 1438. al. 1439. Austriacus.
Fridericus III. 1439. al. 1440. Austriac.
Maximilianus I. 1493. Austriacus.
Carolus V. 1520. 1519. Austriacus.
Ferdinandus. 1558. Austriacus.
Maximilianus II. 1564. Austriacus.
Rudolphus II. 1576. Austriacus.
Matthias II. 1612. Austriacus.
Ferdinandus II. 1619. Austriacus.

SERIES CAPITUM
Singulorum librorum Introductionis Geographicæ.
PHIL. CLUVERII.

LIBER. I.

CAPUT. PAG.

II De

XXI. Divi-

LIBER. III.

xv, *Lune-*

LIBER IV.

xii.

LIBER VI

XXIV. *Ara-*

LIBR VI.

FINIS.